

HEVES MEGYE TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJÁNAK FELÜLVIZSGÁLATA

2021-2027

HELYZETFELTÁRÓ MUNKARÉSZ

Heves Megyei Önkormányzati Hivatal

2021. június

Tartalom

Bevezetés	6
I. Az adott térségre értelmezhető külső környezet vizsgálata	7
1.1. A térség fejlődésének, társadalmi, gazdasági, környezeti helyzetének azonosítása nemzetközi és hazai szinten	7
1.2. Nagytérségi összefüggések vizsgálata	9
II. Térségi adottságok, a megye belső erőforrásainak elemzése területi bontásban, térképi megjelenítésekkel	10
2.1. A Táj jellemzői (tájszerkezet, tájhasználat, tájjelleg, tájkép), tájvédelem	15
2.2. Termőföld- és talajvédelem	24
2.3. Felszíni és felszín alatti vízkészletek	25
2.4. Épített környezeti és a kulturális örökségi értékek	38
2.5. Építészeti örökség, műemléki értékek	40
2.6. Világörökségi és világörökségi várományos területek	45
2.7. Honvédelem	46
2.8. Ásványvagyon	47
2.9. Természeti és környezeti kockázatok	48
III. Térszerkezet alakulása, a területfelhasználás változásai, tendenciák	56
3.1. A térszerkezet alakulása	56
3.2. A területfelhasználás változásai, tendenciák	58
3.3. Településrendszer	59
3.4. Mezőgazdaság	59
3.5. Erdőgazdálkodás	60
3.6. Vízgazdálkodás	60
IV. Közlekedési és kommunális infrastruktúra	63
4.1. Vonalas rendszerek, létesítmények, közúthálózat	63
4.2. Közlekedési kapcsolati hiányok	65
4.3. Egyéni és közösségi közlekedési megközelíthetőségi viszonyok	65
4.4. Vízellátás	72
4.5. Szennyvízelvezetés, szennyvíztisztítás, szennyvíz- és szennyvíziszap-elhelyezés	74
4.6. Energiaellátás, energetikai hálózatok	79
4.7. Megújuló energia hasznosítása	80
4.8. Hulladéklerakók, hulladékgazdálkodás	82
V. Gazdasági bázis	84
5.1. Főbb gazdasági ágazatok, azok fejlődési irányai	84
5.1.1. Főbb gazdasági irányok, trendek	84
5.1.2. Agrárágazat	85
5.1.3. Erdőgazdálkodás	90
5.1.4. Vízgazdálkodás	91
5.1.5. Feldolgozóipar, kereskedelem	93
5.1.6. Turizmus	94
5.2. Gazdaság külső és belső kapcsolatai	97
5.3. Termelési infrastruktúra állapota	98
5.4. Telepítési tényezők értékelése	99
5.5. Területi innovációs potenciál	101
5.6. A térség gazdaságának versenyképességét befolyásoló tényezők	103
VI. Társadalmi környezet	106
6.1. Humánerőforrások: demográfiai szerkezet és prognózis, foglalkoztatási viszonyok, humánkapacitások, jövedelmi viszonyok, kisebbségek helyzete	106
6.2. Területi identitás, civil aktivitás	109
6.3. Foglalkoztatási viszonyok, munkanélküliség, humánkapacitás, jövedelmi viszonyok	111
6.4. Nemzetiségek helyzete	114
6.5. Kulturális adottságok, értékek	116
VII. A települések intézményfelszereltsége	121

7.1. Heves megye egészségügyi ellátórendszere	121
7.2. Szociális intézményrendszer	130
7.3. Oktatás-nevelés	139
7.4. Kulturális ellátottság	144
7.5. Turisztikai szolgáltató létesítmények	145
7.6. Igazgatási intézményekkel való ellátottság	148
7.7. Sportolási lehetőségek	149
VIII. A települések jellemző lakásviszonyai	151
IX. Heves megye településhálózati adottságai	156
9.1. Településhierarchia	156
9.2. Városok funkcionális elemzése	159
9.3. A településhálózat területen belüli és kívüli kapcsolatai, munkaerő-piaci vonzáskörzet	162
9.4. Települések közötti feladatmegosztások, együttműködések	163
9.5. Megyén belüli fejlettségi különbségek	164
9.6. A táj terhelésének és terhelhetőségének meghatározása	167
9.7. Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió Heves megyét érintő vonatkozásai	168
9.8. A hazai, az adott térséggel szomszédos, azonos térségi szintű térségek és/vagy külföldi közigazgatási egységek területfejlesztési koncepcióinak és programjainak térségre vonatkozó üzenetei	170
9.9. A területrendezési tervek térséget érintő vonatkozásai	171
9.10 A Heves megyét érintő ágazati koncepciók, területfejlesztési elképzelések és hatályos területi tervek áttekintése	174
X. A térség területfejlesztési szereplői elképzeléseinek feltárása, a tervezési folyamat partnerségi tervének elkészítése és végrehajtása	193
10.1. Az üzleti szektor szereplőinek a térséget érintő fejlesztési elképzeléseinek áttekintése	193
10.2. A térség társadalmi szervezetei fejlesztési elképzeléseinek áttekintése	194
XI. A területfejlesztés eszköz- és intézményrendszere	196
11.1. A területfejlesztés forrásainak elemzés	196
11.2. A területfejlesztés intézményrendszere	207
XII. Partnerségi Terv	208
XIII. Helyzetértékelés	211
13.1 Trendek elemzése	211
13.2. A térség erősségeinek, gyengeségeinek, lehetőségeinek és a térséget fenyegető veszélyek azonosítása	213
13.3. Pandémia hatása a megye gazdaságára	214
13.4. Lehetséges fejlesztési irányok és cselekvési területek azonosítása	215

Bevezetés

Jelen dokumentum Heves megye területfejlesztési koncepciójának helyzetelemzése, helyzetértékelése, amely készítésének általános célja a megye hosszú távú fejlődéséhez szükséges stratégiai irányvonalak és célrendszer kialakítása, a térség felzárkózásának és fejlődésének elősegítése az elkövetkezendő években (2021-2027), konkrét célja pedig egy átfogó, összetett fejlesztési program kidolgozásának megalapozása a megye részére a jelzett időszakra.

Az elvárt eredmény egy olyan területfejlesztési dokumentum, mely a megye fejlődésének múltbeli tendenciáira és ebből adódó jelenlegi helyzetére építve meghatározza a fejlesztés jövőbeli reális prioritásait a megyében. A készülő koncepció és program értelemszerűen a megye teljes területére kiterjed.

A fentebb vázolt megyei területfejlesztési koncepció készítésének az alapját a területfejlesztés intézményrendszerének, a (területi) tervezés gyakorlatának, valamint a megyei önkormányzatoknak a feladatai képezik, hiszen a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (Mötv.) 27. § (1) bek. értelmében „A megyei önkormányzat területi önkormányzat, amely törvényben meghatározottak szerint területfejlesztési, vidékfejlesztési, területrendezési, valamint koordinációs feladatokat lát el.” Az Mötv. alapján a megye egyik legfontosabb feladatává a területfejlesztés vált, illetve a területfejlesztésről és a területrendezésről szóló törvény korábbi módosításával a megye lett a területfejlesztés legfontosabb területi szintje.

A korábban működött regionális fejlesztési tanácsok jogutódjai a NUTS II-es szintű régiókat alkotó megyék lettek, és a területfejlesztési hatáskör átkerült a megyék (megyei önkormányzatok) irányítási felelősségi- és jogkörébe. Mindezek értelmében a megye hosszú- és középtávú fejlesztéseit megalapozó-meghatározó dokumentumok elkészítésének a feladata is a megyei szintre került. Ennek eleget téve a Heves Megyei Közgyűlés 2014-ben elfogadta a 2030-ig szóló jövőképet megfogalmazó, de célrendszerében a 2014-2020 időszakra vonatkozó Heves Megye Területfejlesztési Koncepciója (2014-2020) dokumentumot, mely helyzetfeltárásból és a jövőbeli célokat meghatározó javaslattevő részből áll.

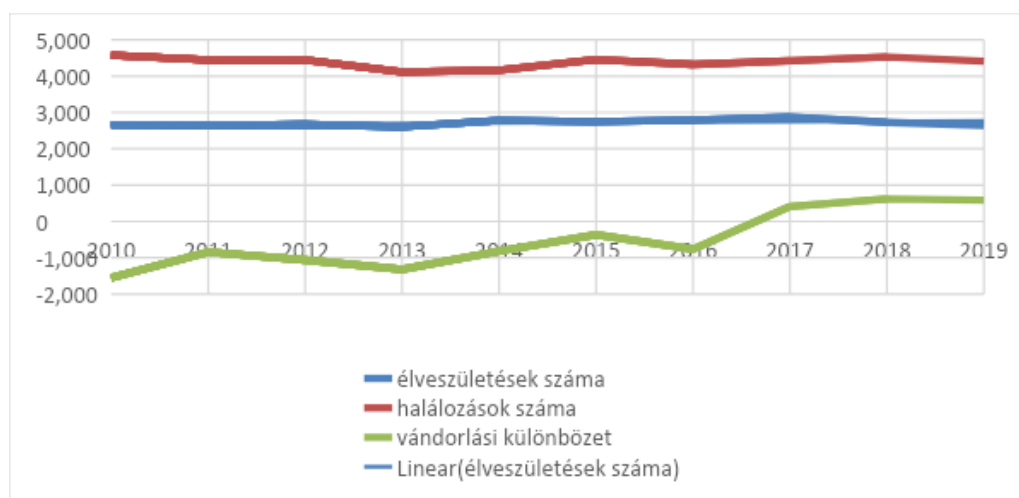
Jelen dokumentum feladata, hogy a koncepció elfogadása óta eltelt időszak változásait számba vegye egy részletes, komplex helyzetelemzés készítésével. A helyzetelemzésben a legfontosabb humán és fizikai erőforrások, társadalmi, gazdasági, környezeti, stb. jellemzők bemutatása mellett elemzésre kerülnek a megyére ható külső környezeti tényezők is. Az összegyűjtött primer és szekunder információk alapján kerülnek feltárássra a szükségletek, problémák, valamint a kitorési lehetőségek. A helyzetelemzésre alapozva kerül felülvizsgálatra a koncepció célrendszere, szükség szerint kiigazítva, aktualizálva a területfejlesztési célokat.

I. Az adott térségre értelmezhető külső környezet vizsgálata

1.1. A térség fejlődésének, társadalmi, gazdasági, környezeti helyzetének azonosítása nemzetközi és hazai szinten

Az Északi-középhegység és az Alföld határterületén elhelyezkedő megyében a két nagy táj találkozási változatos arculatot és kiemelkedő természeti értékeket eredményez. A megye természetföldrajzi határai: Északon a Heves-Borsodi dombság, Keleten a Bükk-hegység nyugati fele, Délen az Alföld északi pereme a Tiszával, Nyugaton a Zagyva-völgy. Területe 3637 km², az ország területének 3,9 %-a.

Heves megyében a lakónépesség száma szinte folyamatosan csökkent a 2010–2020-as időszak alatt. 2010-ben 311 454 fő volt a lakosság száma, 2020-ra ez több, mint 18 000 fővel csökkent, amely 6%-os visszaesést jelent. A csökkenő tendencia alapvetően beilleszkedik az országban tapasztalható trendbe, viszont annak mértéke jóval meghaladja az országos mértéket (2,4 %). A fogyás elsődlegesen a természetes fogyásból eredeztethető, hiszen a halálozások száma folyamatosan meghaladta a születéseket.

1. ábra: Élveszületések, halálozások és a vándorlási különbség számának alakulása Heves megyében (2010-2019)
Forrás: KSH

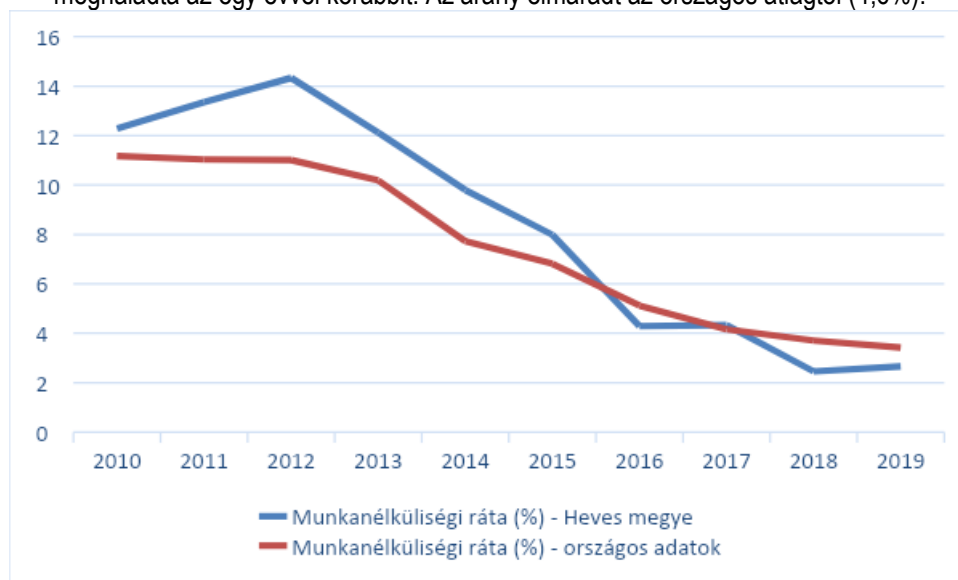
A lakosság korösszetételét tekintve elmondható, hogy az öregedési index értéke az utóbbi 10 évben egyre magasabb, így mindinkább igazodik az országos trendekhez. Az országos öregedési indexhez viszonyítva, Heves megye társadalmában dinamikusabban öregszi. Az országos öregedési index értéke 2011-ben 114,7 volt, míg 2016-ban 126,1. Heves megyében ez az érték 2011-ben 124, 2016-ban pedig 141 volt.

Az iskolázottság tekintetében elmondható, hogy a megye követi az országos trendet. jelentősebb különbség az felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya esetén tapasztalható: míg országos szinten a lakosság közel 19 %-a rendelkezett 2016-ban felsőfokú végzettséggel, Heves megyében a 14 %-a. Összességében fontos leszögezünk, hogy a lakosság iskolázottságának állapota a legutóbbi népszámlálásokhoz képest javul, egyre nagyobb azoknak az aránya, akik legalább középfokú végzettséggel rendelkeznek, de a felsőfokú végzettséget szerettek megoszlása is javuló tendenciát mutat.

Heves megye foglalkoztatási adatai 2010-2019 között pozitív irányú elmozdulást hoztak, amelynek volumene meghaladta az országos átlagot. 2010-hez képest közel 17%-al nőtt a foglalkoztatás, amíg országos szinten a növekedés mértéke 15,4 %-os volt. A lakosság nagyobbik hányada jellemzően négy gazdasági ágban dolgozik: (26,48 %), kereskedelem és gépjárműjavítás (10,65 %), közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás (11,46 %), valamint oktatás (7,80 %). Ki kell emelnünk, hogy a feldolgozóipar súlya kifejezetten nagy, hiszen meghaladja a 19,64%-os országos értéket.

A munkanélküliségi mutatók a foglalkoztatáshoz hasonlóan összességében ígéretesen alakultak 2010-2019 között. A vizsgált periódus azonban nem nevezhető egysíkúnak, 2010-2012-ig terjedő időszakban növekedő tendenciát mutatott, ekkor tetőzött a munkanélküliségi ráta értéke 14,33 %-kal, utána viszont kisebb törésekkel, de folyamatosan csökken a mutató értéke. Általánosságban megállapítható, hogy Heves megye adatai a vizsgált időszak jelentős részében meghaladták az országos adatokat, viszont az utolsó években javult a megye helyzete. 2019-ben a megyei munkanélküliségi ráta 2,66 % volt. A 2020-as év – hasonlóan az országos trendhez

– változásokat hozott. Ennek fő oka a koronavírus világjárvány okozta pandémiás helyzet negatív gazdasági hatásaiban keresendő. 2020. I. negyedévben a munkanélküliségi ráta 3,7%-ot ért el, ami 0,7 százalékponttal meghaladta az egy évvel korábbit. Az arány elmaradt az országos átlagtól (4,6%).

2. ábra: Heves megye munkanélküliségi mutatói (2010-2019)
Forrás: KSH

Heves megyében az egy főre jutó bruttó hazai termék folyamatosan nőtt az utóbbi 10 éves időszakban. 2010-hez képest 2019-re az egy főre jutó GDP bővülésének nagysága (74,26 %) meghaladta az országos növekedés mértékét (60,03 %). 2010-től 2012-ig Heves mutatói távolodtak az országotól, viszont 2013-tól egyre inkább felzárkózás diagnosztizálható, így 2018-ban már az országos átlag közel 75 %-át is eléri az egy főre jutó GDP.

A regisztrált vállalkozások száma nő, a működő vállalkozások száma ma hozzávetőlegesen 50 ezer. A társas vállalkozások szerepe meghatározó, ezen belül egy szűk adózói kör az, mely jelentős szerepet játszik a megye teljesítményében; ezen társaságok az összes árbevétel közel 70 százalékát, az export közel 90 százalékát. Általánosságban jellemző a tőkeszegény kisvállalkozások, és ezen belül is a mikrovállalkozások túlsúlya. A közép-, és nagyvállalatok alacsony számuk ellenére azonban meghatározóak a megye gazdasági teljesítményében. A nagyvállalkozások a megyei nettó árbevétel több mint 60%-át, az export több mint 90 százalékát produkálják, a hozzáadott értékből való részesedésük pedig meghaladja az 50%-ot. A befektetett tőke többsége, több mint hattizede szintén a nagyvállalkozásoknál funkcionál, valamint e társaságok alkalmazásában áll a foglalkoztatotti létszám közel négytizede. A középvállalkozások súlya a teljesítménymutatók alapján 10 százalék körüli. A megyei nettó árbevételnek közel 12 százalékát, az exportnak 5,6 százalékát, a belföldi értékesítés több mint kéttizedét bonyolította ez a réteg. A hozzáadott érték 17,2 százalékát termelték meg. A vállalkozások túlnyomó részét kitevő kisvállalkozások a nettó árbevétel, a hozzáadott érték valamint a befektetett tőke alapján viszonylag jelentős súllyal, a megyei érték közel 30 százalékával bírnak, ugyanakkor a belföldi értékesítésnek döntő, növekvő hányadát, közel 56 százalékát továbbra is ők bonyolították. Sokkal nagyobb azonban a foglalkoztatásban betöltött szerepük, részesedésük 40 százalék. Heves megyében 2010 és 2018 között a nettó árbevétel alakulása dinamikus növekedést mutat. A megyei székhelyű társaságok mintegy 1915 milliárd forint nettó árbevételt értek el 2018-ban, mely 901 milliárd forinttal haladta meg a 2010-es teljesítményt. Ez a jelentős bővülés az export emelkedésének köszönhető. A megye gazdaságának húzó ereje a kiviteli, mely a gazdasági válság hatása miatti visszaesést követően dinamikusabban bővült, 2010-ben 435 milliárd Ft a megye export árbevétele, míg ez a szám 2018-ra elérte a 1164 milliárd forintot.

1.2. Nagytérégi összefüggések vizsgálata

Heves megye országon belüli elhelyezkedéséből adódóan nem határmegye, nem határos szomszédos országokkal. Azonban a nemzetközi és országos kapcsolattartásban fontos szerepe van. A nagytérégi kapcsolatok terén a megyét a TEN-T hálózat V. folyosó érinti. A Velence – Trieszt – Ljubljana – Maribor – Budapest – Ungvár – Lviv - Kijev folyosó részét képező elemek fontos kelet-nyugati tranzitszerpet töltenek be a személy- és áruszállításban. Magyarországon az V. folyosó a délnyugati országhatártól északkeleti irányban halad át. A fő ág Szlovénia, az V/B és V/C ág Horvátország felől lépi át az országhatárt, és Budapesten egyesülve folytatódnak Ukrajna felé.

3. ábra: A transzeurópai közlekedési hálózat

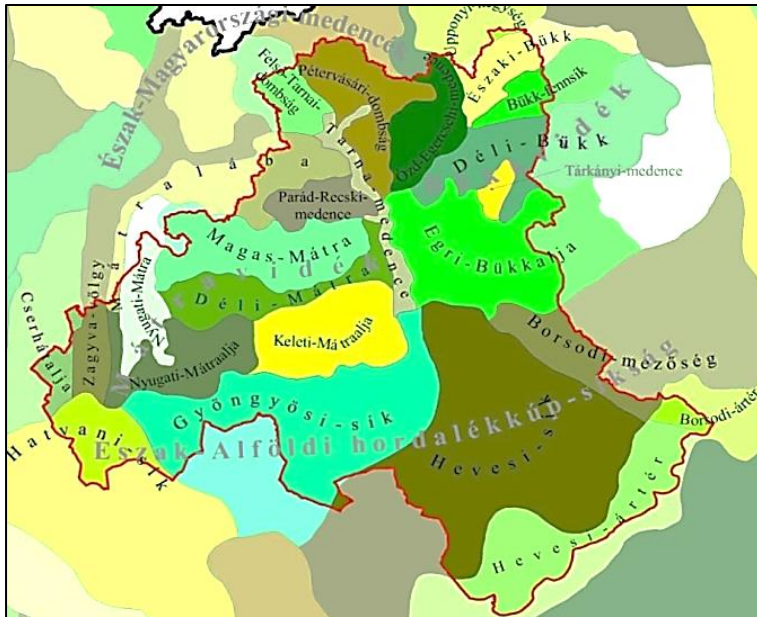
A Budapeستől keletre eső részt a közúti közlekedésben az M3 autópálya, a vasúti közlekedésben a Budapest-Hatvan vasútvonal, illetve folytatása, a Hatvan – Miskolc – Szerencs – Sátoraljaújhely vasútvonal alkotja. A megyében a közlekedési folyosó ténylegesen folyosó, hiszen a közúti és vasúti elemek egymás mellett, egymással párhuzamosan haladnak, kelet-nyugati irányban szelik át a megye alsó harmadát. A hatályos megyei TRT elfogadása óta az M3 autópályán, a megyén kívüli szakaszokon történtek fejlesztések, a vasútvonal korszerűsítése - a megyei szakaszt is érintően - jelenleg is folyamatban van. Az M3 fontos leágazásai az M30 Miskolc, illetve az M35 Debrecen felé, tervezett leágazása az M49 Románia (Szatmárnémeti és Nagybánya) felé. Heves megye szempontjából pedig a legfontosabb leágazás az M25 Egerig, ami megvalósulás előtt/alatt van, az Eger-Andornaktálya szakaszt 2018-ban

átadták. Ugyanilyen jelentőségű Füzesabony térségében az M3-M25 csomópont közelében, a tervezett M32 is csatlakozik majd az M3-hoz. Ez utóbbi két út a megye térségi kapcsolatai szempontjából fontos, az egyelőre kevésbé jó észak-déli irányú összeköttetéseket erősítik, illetve fogják erősíteni. Hasonló a jelentősége az R21 kiemelt szolgáltatást nyújtó főútnak, ami a Hatvan (M3) – Mátraverebély – Salgótarján – Ipolytarnóc - (Szlovákia) kapcsolatot biztosítja és amin az útkategóriának megfelelő fejlesztések az elmúlt években megvalósultak, vagy a megvalósításuk folyamatban van. Tehát térségiszinten megkezdődött a hatályos megyei TRT-ben is szereplő hálózati kapcsolatok megvalósítása. Ezzel együtt észak-déli irányban a megye közlekedési hálózata továbbra sem közelíti meg a kelet-nyugati irányú hálózat szintjét. Mivel a kelet-nyugat irányú fő közlekedési tengely nem a megye három legjelentősebb települése (Hatvan, Gyöngyös, Eger) vonalához igazodik, hanem Hatvantól kezdve fokozatosan kinyílik déli irányba, továbbra is különösen fontos cél az észak-déli kapcsolati rendszerek és azok alföldre irányuló ágainak fejlesztése. Heves megyét érinti az EUROVELO, teljes nevén az Európai Kerékpárút Hálózat. A hálózat az Európai Kerékpáros Szövetség terve, egész Európát átszelő kerékpárút kialakítására. A megyét az EuroVelo 11, a Kelet-európai útvonal érinti, mely az Északi-foktól Athénig tart, Magyarországon érintve többek között a Tisza-tó térségét.

II. Térségi adottságok, a megye belső erőforrásainak elemzése területi bontásban, térképi megjelenítésekkel

Heves megye az Északi-középhegység (Mátra, Bükk) és az Alföld nagytáj találkozásánál fekszik. A megye területe 3637 km², az ország területének 3,9%-a.

4. ábra: Heves megye tájbeosztása

Forrás: Magyarország kistájainak katasztere Szerk. Dövényi Z. 2010

A földrajzi adottságok miatt a megye területe változatos kistájakkal áll.

Észak felé a Mátrához kapcsolódó dombsági területek, keletre a Bükk tömege, déli irányban az Alföld síkvidéki tájai, míg nyugat felé a Cserhát vonulatai jelentik a táji kapcsolódásokat.

A megye táji változatosságát jól jellemzi, hogy területén két nagytáj, hat középtáj és 23 kistáj található.

Az **ALFÖLD NAGYTÁJBÓL** a **Közép-Tisza-vidék középtáj** Heves megye déli, Tisza menti területeit érinti. A térséget az Északi-középhegység Tiszába torkolló folyói töltötték fel. A Tisza szabályozásával alakult ki a táj mai síkvidéki arculata. A kistájakon a kedvező adottságok a magas szintű mezőgazdasági művelés a domináns.

A Tisza és a Tisza-tó – többek között - az üdülés színterei. A Tisza-kaputól Tiszaföldvárig terjedő középtájnak az északi kistjai tartoznak Heves megyéhez. A kistajak az ország legalacsonyabban fekvő területei közé tartoznak (88-90 m Bf). A tájhasználat szempontjából az árterek a vízgazdálkodásra épülő tevékenységek, az ártéri tájgazdálkodás lehetséges színterei: Hevesi-ártér (Poroszló, Kisköre) és Borsodi-ártér.

Az **Észak-alföldi-hordalékkúp-síkság** középtáj az Északi-középhegység előterében a Közép-Tisza-vidék irányába lejtő terület, melyet folyók építettek. A kedvező adottságú területek a megye legintenzívebben használt területei. A középtájon hagyományosan a mezőgazdaság az uralkodó tájhasználat, melyet jelentősen befolyásol az évszázadok alatt itt kialakult és használt infrastruktúra folyosó, mely napjainkban az európai transzeurópai közlekedési hálózat (TEN) hálózat része.

- Hatvani-sík ((Hatvan)
- Gyöngyösi-sík (Hort, Adács, Nagyfüged, Tarnaméra)
- Hevesi -sík (Heves, Füzesabony, Sarud)
- Borsodi-Mezőség (Maklár, Szihalom, Mezőszemere).

Az **ÉSZAK-MAGYARORSZÁGI-KÖZÉPHEGYSÉG NAGYTÁJ** négy középtájra tagozódik. Ide tartoznak Magyarország legmagasabb hegységei, melyeket folyóvölgyek, medencék osztanak kisebb részterületekre, kistájakra.

A dombság jellegű **Cserhát-vidék középtáj** csak a Zagyva-völgybe lefutó alacsonyabb térszínű délkeleti részével nyúlik be a megye nyugati határára.

- Cserhát-alja (Heréd).

A **Mátra-vidék középtáj** magába foglalja a Mátra-hegység kistájit és a Parád-Recski-medencét. A középtáj majdnem teljes egészében Heves megye területén fekszik. A Mátra a miocén vulkáni koszorú része. Felszíne rendkívül változatos, a magashegységi részekről a hegylábi részeken át ereszkedik a Hatvani és a Gyöngyösi-síkra. Itt található az ország legmagasabb pontja (Kékes tető 1014 m). Felszínén a meredek területeket jelentős mértékben erdők borítják, míg a hegylábi déli fekvésű, meleg, vulkanikus talajú lejtőkön a mezőgazdaság dominál, ezen belül is a híres borvidékek. Az erdő és mezőgazdálkodás mellett jelentős a bányászat és az energiaipar is. A Mátra-vidék természetvédelmi és idegenforgalmi szempontból is kiemelkedő jelentőségű terület.

- Magas-Mátra (Kékes tető, Mátraháza, Mátraszentimre)
- Déli-Mátra (Gyöngyöstarján, Gyöngyössolymos, Markaz, Kisanána)
- Nyugati-Mátra (Gyöngyöspata, Rózsaszentmárton)
- Keleti-Mátra-alja (Karácsond, Visonta, Detk, Halmajugra, Abasár)
- Nyugati-Mátra-alja (Gyöngyös, Gyöngyöshalász)
- Mátralába (Apc)
- Parád-Recski-medence (Parád, Recsk, Mátraderecske)

A **Bükk-vidék középtáj** Magyarország legnagyobb átlag magasságú hegységét foglalja magába. A Heves megyéhez tartozó nyugati részen találhatók a hegység legmagasabb pontjai: Bálvány (956 m), Istállós-kő (959 m), Tar-kő (950 m). A mészkő felépítésű hegységben a karsztjelenség több formája is megfigyelhető. A hegység jelentős részét erdők borítják. Az itt található kistájak természetvédelmi és idegenforgalmi jelentősége kiemelkedő.

- Északi-Bükk (Bélapátfalva, Szilvásvár, Nagyvisnyó)
- Bükk-fennsík (Bánkút)
- Déli-Bükk (Szarvaskő)
- Egri-Bükkalja (Eger, Andornaktálya, Egerszalók, Egerszólát, Noszvaj)
- Tárkányi medence (Felsőtárkány)

Az **Észak-magyarországi-medencék középtáj** teraszos völgyekkel tagolt eróziós-deráziós dombsági tájak, medencék, melyek üledékekkel töltődtek fel. Jellemző tájhasználat a mezőgazdasági művelés és az ipar.

- Zagyva-völgy (Lőrinci, Zagyvaszántó)
- Felső-tarnai-dombság (Istenmezeje)
- Tarna-völgy (Pétervására, Sirok, Verpelét)
- Ózd-Egercsehi-medence (Egercsehi, Mónosbél, Bátor)
- Pétervásárai-dombság (Tarnalelesz, Váraszó, Bükszék)

Domborzat, földtani felépítés

Magyarország területén halad át – leegyszerűsítve – az Afrikai-lemezt és az Euráziát elválasztó földtani egység: a Balaton-Darnó vonal és a Közép-magyarországi vonal között levő nyírási zóna a ma is aktív Közép-magyarországi egység. Ezekre a kőzetlemezekre üledékek rakódtak, a medencék feltöltődtek, majd a vulkáni tevékenység, hegységképző gyűrődés alakította, míg elnyerte mai formáját.

Heves megyét délen érinti a Közép-magyarországi egység mindkét határa, a Balaton-Darnó vonal és a közép-magyarországi vonal. Darnó-hegyen a felszínen találkozhatunk a Mátra legidősebb kőzeteivel.

A megye domborzata és földtani felépítése rendkívül változatos. A síkságoktól a dombvidéken át a magashegységig minden felszíni forma megtalálható a területén.

A legalacsonyabban fekvő területek a Tisza-menti árterek (85-90 mBf). A táj mai arculata a Tisza szabályozását követően alakult ki. A kavicsos-homokos hordalékkúp felszín löszös réteg fedé, de a mélyen fekvő mocsaras területeken megjelenik a tőzeg és a kotu is.

Az Északi-középhegység és a Tisza ártere között kialakult Észak-alföldi-hordalékkúp-síkságot a Tiszába lefutó folyók építették. Magassága 95-200 m Bf. között változik.

Észak-alföldi Hordalékkúp-síkság észrevehetően válik el a Mátraalja és a Bükkalja törmelékeltető övezetétől. A síkság Heves megyére eső nyugati részét a Zagyva, középső területén a Gyöngyös, a Tarna és a betorkolló mátrai patakok, keleten a Laskó és az Eger patakok hordalékkúpjai építik fel.

Az Észak-magyarországi-medencék a Mátra és Bükk északi homlokterében helyezkednek el. A harmadkori medencék felszíne dombvidéki jellegű, a Felső-Zagyva és Tarna közti dombságot, valamint a Gömri – Hevesi dombságot foglalja magában. Egercsehi körzetében miocén széntelepek vannak. A harmadkor és a negyedkor határán tektonikus mozgások a területet erőteljesen feldarabolták, majd a külső erők munkája révén dombsággá alakult a vidék (Felső-Tarnai-dombság és a Pétervásárai-dombság 150-540 m). A dombságok közé sorolható még a Cserhát-alja (125-300 m), de dombság jellegű még a Mátra északi lába is.

A Zagyva és a Tarna között helyezkedik el a Mátra. Magyarország legmagasabb pontja a Kékestető (1015 m). Eredetét és felépítését nézve a Kárpátok vulkanikus eredetű, belső övezetének tagja. Néhány kisebb triász mészkőrög kivételével a Mátra nagy része vulkáni eredetű.

A Központi Mátra a Mátrabérc fennsíkjára, a Galyatető és a Kékes csoportjára bomlik. A Mátrabérc környékén van hazánk legmagasabban fekvő települése: Mátraszentimre. A Keleti-Mátra erősen letarolt tönkökből álló vonulata a Kékestetőtől a Tarna - völgyig terjed. A Mátraalja a hegység Alföldre tekintő elővidéke. Felszínét a folyók enyhén hullámossá alakították. A Kelet-Mátraalja üledékes kőzeteire lignites képződmények rakódtak.

A megye keleti részén merőben más természetű, hazánk legtagozottabb mészköves formákat mutató hegysége, a Bükk helyezkedik el. A hegység fő tömegét triász mészkő építi fel. Alaktani szempontból a Bükkhegységet három fő részre illetve szintre, a Magas-Bükk mészkőszikájára, az alacsonyabb térszínű, kevésbé ellenálló, palás rétegbe ágyazott leszakadt mészkőrögökre és a hegység környezetét alkotó harmadkori domboságok területére lehet osztani. A megyében a Magas-Bükk és a Délnyugati-Bükk egy része helyezkedik el. A magas-Bükk központi mészkőfennsíkja a Bükk-plató. A Bükk-plató felszínét egyenletes magasságú peremkövek tagolják (Bél-kő, Tar-kő, Istállós-kő). A karsztjelenség következtében a Magas-Bükkben emeletes barlangrendszerek alakultak ki. A Bükk-plató kiemelkedése miatt víztelenné vált forrásbarlangok magasan fekszenek, a ma élő források alacsonyabb járatokból bújnak elő. A hegység másik fő területe a Délnyugat-Bükk. Meredek lejtőit V alakú völgyekkel a patakok erősen tagolják.

Éghajlat

Heves megye éghajlatának változatosságát nagyban meghatározza az egyes tájak közötti nagy szintkülönbség, a fekvés (kitettség) és a felszín borítása.

A csapadék eloszlása változó. Legszárazabb és legmelegebb területek a Tisza menti árterek, valamint az Észak-Alföldi-hordalékkúp síkság. A napsütéses órák száma itt 1900-2000 óra évente, az évi középhőmérséklet 10,0-10,3 °C között mozog. A csapadék 550-600 mm évente, ami szárazságra való hajlamot jelez.

A tengerszint feletti magasság emelkedésével csökken az évi középhőmérséklet és a napsütéses órák száma (a hegycsúcsokat kivéve), nő az éves csapadék mennyisége. Ezt a tendenciát azonban jelentősen befolyásolja a kitettség. A déli-délnyugati oldalak mindig melegebbek és szárazabbak, mint a keleti-északi oldalak és a völgyek. A domborzati viszonyok, a jelentős szintkülönbségek kis területen is változatos mikroklíma kialakulását eredményezik.

A dombvidékekre a mérsékelt hűvös, mérsékelt száraz éghajlat a jellemző. A napsütéses órák száma már csak 1830-1900 óra évente, az évi középhőmérséklet 8,3-9,0 °C között mozog a fekvéstől függően. A csapadék 560-620 mm évente.

A hegységekre a hűvös-nedves éghajlat a jellemző. A napsütéses órák száma 1900, a csúcsokon 2000 óra évente, az évi középhőmérséklet 6,0-8,0 °C között mozog (Kékes: 5,4 °C). A csapadék 600-840 mm évente.

A megye klímáját jelentősen befolyásolja a hegyvidék és alföldi terület közötti 400-900 m-es szintkülönbség. A szél iránya és sebessége a területen rendkívül változatos, ami a tagolt domborzati felület következménye. Az észak-északkeleti szelek a leggyakoribbak. A völgyek irányába eső, szélcsatornaszerű áramlás a legjellemzőbb. Az Északi-Kárpátok szélvédő és szélirány-eltérítő hatása erősen érvényesül.

Vízrajz (A vízgazdálkodással, felszíni és felszín alatti vízkészletekkel külön fejezet foglalkozik)

Heves megye legjelentősebb folyóvizei a *Mátra* nyugati oldalán a *Zagyva*, a keleti oldalon a *Tarna*, a *Mátra* és a *Bükk* határán az *Eger-patak* és a *Laskó-patak*. Valamennyi befogadója a Tisza. A megye délkeleti részét a Tisza, illetve a Tisza-tó határolja. Az éghajlat viszonylag kiegyenlített, a síkvidéki területek kontinentális, a hegyvidékek szubkontinentális jellegűek. A megye több nagy méretű tával rendelkezik melyek több helyen a települések vízellátását is segítik, illetve üdülési potenciállal is rendelkeznek (Köszörű-völgyi, Búzásvölgyi, Markazi, Egerszalóki, Adácsi, Gyöngyös-Rédei, Alatkai tavak stb.).

Heves megye forrásokban nem mondható gazdagnak. Oka ennek egyrészt a hegységek kőzete, mely nem kedvez a forrásképződésnek, másrészt az a körülmény, hogy a dombokat és hegytetőket, – különösen a Mátrától északra eső fennsíkon – megfosztották a csapadék gyűjtését elősegítő erdőktől, s így a kevés számú forrás is, a melegebb nyár folyamán, többnyire kiapad.

Tavasszal, vagy felhőszakadások alkalmával megduzzadnak ugyan a patakok, sőt néha nagy károkat is okoznak, de a nyár folyamán annyira kiapadnak, hogy csak a fenéken csörgedezik csekélyke víz.

Tisza

A Tisza vízgyűjtőjét, a folyók pályáját évmilliók alatt a külső és belső felszínalakító erők, vagyis egyrészt a kéregmozgások és a vulkáni tevékenység, másrészt a víz és a szél alakították mai formájára. A szorosabban vett tiszai vízrendszer kialakulásának kezdete a harmadidőszak végére, nagyjából 1,5 millió évvel ezelőtre esik. A pliocénben a hegytömbök több szakaszban történt kiemelkedése következtében hazánk területén zárt

medence alakult ki, - a Pannon beltenger - amely a korszak végére folyamatosan feltöltődött. Ebben az időben az Északi- és Északkeleti-Kárpátokból lefolyó vizek a mai Ér, Berettyó vonalán igyekeztek a Pannon-medence legmélyebb pontja felé és ide ömlöttek az Ős-Maros völgyének közvetítésével az Erdélyi-medence és a Bihar-hegység vízfolyásai is. A pleisztocén időszakban a Tisza medrének alakulását döntően a helyi jellegű tektonikus változások határozták meg. Jelentős mozzanat a Bodrogek-Szatmári-síkság mérsékelt megsüllyedése és a Nyírség erőteljesebb megemelkedése, amelyek következtében a folyó elhagyta az Ér-Berettyó-Körösök menti útvonálát, pályája északra tolódott és észak-nyugati kanyarra kényszerült az Alföld északi peremén. További útvonálát a Bodrogek-ből a hortobágy-kunsági és a borsodi-hevesi-jászsági területek határán ugyancsak süllyedékek jelölték ki. E mederváltozások során a Tisza keresztezte jobb parti mellékfolyóit és több ágra szakadt. Vize egyrészt a mellékfolyók régi medrében, másrészt a süllyedések által kijelölt új mederben folyt tovább. A Tiszának Tokajtól délre levő folyásától is számos kiágazás vezetett az általa elhagyott régi medrekben a sárréti depresszió felé.

Zagyva

A Tisza legtekintélyesebb mellékfolyója, melynek vízgyűjtőterülete majdnem teljes egészében Magyarország területén fekszik, így annak állapotát kizárólag hazai behatások alakítják. A folyó Nógrád megyében, a Zagyva nevű községnél ered és Nádújfalu mellett lép Heves megye területére. Mátraverebélyig határt alkot Heves és Nógrád megyék közt, majd délre fordulván, Pásztó, Szentjakab, Szurdokpüspöki, Apc községek érintésével, miután két ízben is Nógrád megye területére lépett, Hatvan mellett folyik el, s onnan egészen Boldog községig határvonalat alkot Heves és Pest megyék közt. A Zagyva Szolnokon ömlik a Tiszába.

Tarna

Második folyóvize a megyének, s egyszersmind legnagyobb vízgyűjtője a Tarna, mely Istenmezeje fölött lép be a megyébe. A Tarna mellékfolyói jobbról: a Szűcsi fölött eredő Ágói patak, melyet Jákóhalma mellett vesz föl, a gyöngyöspatai, a szárvágyi, a Nagy- és Mérges patakokkal bővült Gyöngyös patak, a Bene patak és a Tarnócza patak, melyek Tarnaörs fölött egyesülvén, éppen a megye határán ömlenek a Tarnába. Balról a Tarna fölveszi a váraszói, szentdomonkosi, a széki csermelyeket és Aldebrő alatt a vele párhuzamosan folyó Kigyós patakot.

Laskó

Harmadik folyóvíz a Laskó patak, mely Szűcs határában ered és Bátor, Egerbakta, Egerszalók, Demjén, Kerecsend, Füzesabony, Mezőtárkány községek mellett elhaladva, Sarud fölött ömlik a Tisza-tóba.

Eger-patak

Az Eger-patak a leghosszabb vízfolyás Egerben és környékén. A Balaton község területén, a Vajda-kútnál eredő kis patakocská innen délkeleti irányban 68 kilométert tesz meg a Tiszáig, amelynek jobb oldali mellékfolyója.

Tisza-tó

A Kisköre és Tiszavalk közötti folyószakasz felduzzasztásával a Tisza hullámterében létesült a Tisza-tó, amely 127 km²-nyi kiterjedésével a Kárpát-medence második legnagyobb kiterjedésű állóvize lett. A duzzasztást a Kiskörei vízlépcső 1973-as üzembe helyezése tette lehetővé. A Kiskörei tározó (később Tisza-tó) kialakulása az 1978. augusztus 5-én beállított II. duzzasztási ütem idejére tehető. A vízszint elérte a 700 cm-es duzzasztási szintet a Kisköre felső vízmércénél, elöntésre kerül a hullámtér, létrejött a „Tisza-tó”. A Tisza-tó egészét tekintve ökológiai szempontból a sekély-tó típusú tározók közé sorolható, de a nagyfokú mozaikosságot jól jelzi, hogy található a területen mocsár, sekély-tó, kopolya, dévér-szinttájú nagy-, közepes és kisvízfolyás. A duzzasztás hatására a terület mederviszonyai jelentősen átalakultak; nagymértékű a feltöltődés és megváltozott a mederanyag is. A tározóterben az árasztás óta a makrofita növényzet aránya a nyílt vízfelülethez viszonyítva fokozatosan növekszik.

Talajok

Heves megyében közel 32 féle genetikai talajtípus fordul elő. A Tisza-menti árterületen réti talajféleségeket és szikeseket, főleg szolonyecákat találunk. Az Észak-Alföldi-hordalékkúp síkságra a homokon és löszön képződött humuszos homoktalajok, csernozjom barna erdőtalajok jellemzőek, néhol futóhomok fordul elő. A dombságokon szintén a csernozjom barna erdőtalajok és a barnaföldek az uralkodók. A nagy eróziós potenciálú lejtőkön nagy területeket sújt az erózió. A folyóvölgyekben termékeny nyers öntéstalajokat találunk. A hegységekben az

alapkőzettől függően savanyú vagy semleges/lúgos kémhatású agyag bemosódásos barna erdőtalajok, barnaföldek találhatók, de előfordulnak savanyú, nem podzolos barna erdőtalajok, rendzinák is. Jelentős kiterjedésűek a korábbi évszázadokban történt erdőirtások és az erózió következtében kialakult kopárok. A lemosott talaj a folyóvölgyekben rakódott le.

A síkságok és a folyóvölgyek talajainak termékenysége 40-50 (közepestől-jóig) a hegységek talajainak termékenysége 20-45 közötti értéket mutat (gyengétől-jóig). A síkságok, folyóvölgyek és enyhe lejtésű hegyoldalak kiválóan alkalmasak a mezőgazdasági termelésre (elsősorban szántóföldi növénytermesztés). A Mátra déli lejtőin, a vulkánikus alapkőzetten képződött talajokon, kedvező mikroklimatikus környezetben alakultak ki a híres történelmi borvidékek. Az Egri borvidék mintegy 5 400 hektárnyi szőlőültetvénye a Bükk hegység déli lankáin terül el. A hegy- és domboldalatokat, főleg miocén korú riolituffán, ezenkívül agyagpalán, nyirokon kialakult fekete színű, mészből szegény nyiroktalaj, barnaföldek, agyagbemosódásos barna erdőtalajok jellemzik.

Természetes növénytakaró és állatvilág

Növénytakaró

A terület növényföldrajzilag a pannóniai flóratartományba tartozik, melyen belül három flórajárás található a megyében. Ezek közül önálló flórajárás a Matricum.

A Tisza egykori árterén jellegtelen füzeseket, telepített nyárfásokat találunk, a keményfás ligeterdők, mint a természetes növénytakaró elemei közül alig maradt meg valami. Nagy területeket hódítanak meg az özönfajok (gyalogakác).

Az Észak-Alföldi hordalékkúp-síkság jellemzően kultúrtáj, ahol dominálnak a szántóföldek és az ültetett erdők. A hegylábi részeken fragmentális gyepekkel tarkított természetközeli vegetáció még található.

A természetes növénytakaróból fűz-nyár ligetek még vannak. Kuriózumként meg kell említeni a káli égerligetet, az erdőtelki égerláp maradványt, valamint a kerecsendi Berekerdőn az alföldi lőszőtölgyesek maradványát gyertyános-tölgyes foltokkal.

A dombvidékek növénytakarója változatos képet mutat. Az erdőirtások ezeket a területeket sem kerülték el. Jellemző a cseres-tölgyes, a völgyek alján a gyertyános-tölgyes, bükkös. A hegyháton gyakoriak az irtások.

A hegyvidékek növénytakarója tekintetében nagy különbségek alakultak ki az eltérő termőhelyi viszonyok miatt. A Mátra nyugati oldalán az erdőssztyep növényzet szinte teljes mértékben eltűnt. Helyét elakadosodott erdők, legelők, szikesedő rétek foglalják el. A Déli-Mátra napsütötte lejtőin száraz gyepekkel mozaikosan melegkedvelő tölgyes, molyhos tölgyes bokorerdő foltjai találhatók. Az északi fekvésű Mátralábánál bükkösök, gyertyános tölgyesek, cseres tölgyesek alkotják az erdőket, míg a völgyekben égerligetek, füzesek húzódnak.

Az Egri-Bükkalján az erdőssztyep övezet pannónium izolált foltjai még fellelhetők. A Déli-Bükk meredek sziklafalain szubmontális bükkösök, gyertyános tölgyesek, sziklaerdők, délen melegkedvelő tölgyesek találhatók. Az Északi-Bükk, a Bükk-fennsík jellegzetes növénytakarója a montán bükkösök, sziklaerdők, sztyeprétek, montán fajokban gazdag hegyi rétek, de telepített fenyvesek is előfordulnak.

A Magas-Mátra növénytakarójára szintén jellemzők a montán bükkösök és tölgyesek elegyfajokkal (juharok, hegyi szil, madárberkenye, stb.). Savanyú talajon mészkőrű tölgyeseket és bükkösöket találunk. A nedves mélyedésekben kőrises lápok alakultak ki. Az irtásrétek gazdag gypesszintje mellett nagy területeken telepítettek fenyőféléket, leginkább lúcot, vörösfenyőt és erdei fenyőt.

Állatvilág

Állatvilága változatos, minden magyarországi állatfaj megtalálható.

A változatos növényzet **változatos állatvilág** kialakulását tette lehetővé. Mint a növényvilágban, itt is megfigyelhető a jelentős különbség a déli és északi oldalak, a meredek és kevésbé meredek lejtők, a mészkő és a vulkáni kőzetek élővilága között. Természetesen nem a nagytermetű emlősök különbsége ez, hanem a kevésbé feltűnő, elsősorban ízeltlábú állatoké. Ezen a területen **több ritka rovarfajt** lehet találni. **Madárvilága** több mint száz fészkelő fajt számlál, köztük olyan ritkaságokat, mint a parlagi sas vagy a vándorsólyom.

A kételtűek családjához tartozó foltos szalamandra az Északi-középhegység egyik különleges állatfaja. **Ritka denevérfajok** is élnek viszonylag nagy számban ezen a területen. A nagyvadak szintén megtalálhatók a megye területén. Természetvédelmi problémát jelenthetnek viszont a vadászati céllal mesterségesen túl nagy számban tartott nagyvadak, amelyek nemcsak a környező szántók, de az erdők növényeit is károsítják. Számuk visszaszorításában jelentősek lehetnek a visszatelepülő nagyragadozók: farkasok és hiúzok.

Dúvadgyérítési programok keretében – általában tél végén – kerül sor a rókák, aranysakálók gyérítésére, melyek behúzódnak a belterületre és kárt okoznak. A program célja a kártevő territoriális ragadozók populációjának kívánt mértékűre apasztása.

2.1. A Táj jellemzői (tájszerkezet, tájhasználat, tájjelleg, tájkép), tájvédelem

Heves megye tájai nagy változatosságot mutatnak. A tájalkotó elemek gazdagsága miatt szinte minden tájtypus megtalálható. A települési táj, az erdőgazdasági, mezőgazdasági táj (ezen belül a borvidékek) - mint fő tájtypusok - mellett megtaláljuk az ipari tájat (Mátrai Erőmű) és az üdültőtájat (Tisza-tó) is. Az egyes tájak karakterét a természeti adottságok és a rajta folyó tevékenység együttesen határozzák meg.

A mozaikosság-szegélyhatás erősen befolyásolja a tájképet, minél mozaikosabb a táj, annál szebbnek érezzük. A változatos domborzaton megjelenő változatos növényzettel, a magas erdősültséggel különleges geológiai formációkkal, vízfolyásokkal, vízfelületekkel, épített értékekkel gazdag tájak Magyarország legszebb tájai közé tartoznak. A kedvezőtlen hatások között meg kell említeni, hogy az intenzív mezőgazdasági művelés igényei miatt a mozaikosságot jelentő elemek - melyek hatásán a szegélyhatás kialakul - a síkságokon háttérbe kerültek. A dombságokon a kopárok kialakulásához vezető, a korábbi évszázadokban történt erdőirtások, valamint a bányászat okozta tájsebek, a kedvezőtlen megjelenésű építmények látványa is kifogásolható.

A táj jellemzői mellett ki kell emelnünk az átjárhatóságot. Az átjárhatóság akadályozása azt jelenti, hogy két pont közötti távolságot csak nagy kerülőkkel lehet megtenni. Az átjárhatóság természetes akadályai a megyében a Tisza és a nagyobb folyók, melyeken csak hidakon, vagy eszközök igénybevételével lehet átkelni. Ez a probléma humán relációban van jelen.

Az átjárhatóság mesterséges akadályai elsősorban az állatvilág szabad mozgása esetében okoz gondot. Ilyen mesterséges akadály az autópálya hálózat, minden lekerített nagy kiterjedésű terület (külszíni bányák), az egyes élőhelyeket összekötő zöld folyosó nélküli települési területek (lakó és ipari területek egyaránt) stb.

Tájszerkezet-tájhasználat alakulása Heves megyében

A tájhasználat kezdete az ember megjelenésének idejére tehető e térségben. Az első leletek a Kr. e. 3600-3000 korból származnak (Istállóskői barlang). Az első telepések megjelenését követően újabb leletek a rézkorból kerültek elő, melyek alapján megállapítható, hogy a fő tevékenység az állattartás volt. Később a földművelés és a kézművesség alapján következtethetünk a tájhasználatra. A bronzkorból már erősített települések (sáncvárak – Kelemen széke Töröksánc) nyomai is fellelhetők. A római kor előtti leletanyagok a tárgyi kultúra fejlődését tanúsítják, de a tájhasználatban nem történt olyan változás, mely a tájszerkezetet lényegesen megváltoztatta volna. A Kárpát-medencében a vaskortól kezdve már voltak előzményei a kereskedelemnek, melyhez a szükséges utak megléte a tájhasználat egy újabb magasabb szintjét jelentette.

A Kr. e. V-IV. században a római provinciák közé ékelődött szarmaták a germán törzsek ellen egy védvonalat építettek ki (Csörsz-árok). A Csörsz-árok rendszer már jelentős változást eredményezett a tájszerkezetben, egyes szakaszai mind a mai napig azonosíthatók.

A honfoglalás előtti századokban a hunok és az avarok is a szarmata településeket használták. A tájhasználatban a legfőbb tevékenység az állattartás volt.

A honfoglalás-államalapítás-államszervezés a tájhasználat alakulásában jelentős változásokat hozott, melyek kihatottak a tájszerkezetre is. A térség az Aba nemzetség birtoka volt. Várak, templomok épültek, a településhálózat, közigazgatás fontosabb elemei is kiépültek. A mezőgazdaságban az állattenyésztés mellett egyre nagyobb hangsúlyt kapott a szántóföldi növénytermesztés. A tájszerkezetben további változást hozott az erdőirtás, mely az energia és építőanyag, valamint az új megművelhető területek iránti igényt elégítette ki.

A kora középkorban az Egri püspökségre költöző idegen szerzetesek honosították meg a szőlőtermesztés-borkészítést. A szőlészet-borászat elterjedt a világi birtokokon is és mind a mai napig meghatározó eleme a tájhasználatnak és a tájszerkezetnek. A szőlőterületek növelése miatt a kedvező fekvésű lejtőkön folytatódott az erdőirtás. A kitermelés első írásos emléke az 1296-ból származó oklevél, mely vasércbányászati jogot adományozott az itt élő bányászoknak. A tájhasználat fejlődése töretlen volt egészen a tatárjárásig. A tatárjárást követően az elnéptelenedett településeket vallonokkal telepítették be, akik a szőlőkultúra meglévő hagyományait a sajátjukkal gazdagították.

A török uralom alatt a szőlőtermesztés megmaradt. A kékszőlő fajtákat és a vörösbor készítését a törökök elől menekülő rácok honosították meg a vidéken. A török időkben már nemesfém bányászat is folyt a térségben.

A török uralmat követő időszak nagy fellendülést hozott a tájhasználatban, ami kihatott a tájszerkezet alakulására is. Erre az időszakra tehető a nagybirtokok (Rákóczi, Grassalkovich család, püspöki birtok) és a kezdődő gyáripár kialakulása, bányászat fejlődése.

A XIX. sz. közepén indult meg a világban végbemenő gyarmatosítás hatásaként idegenhonos fajok (fehér akác) tömeges telepítése, elterjedése.

A XIX sz. alapvető változásokat hozott a tájhasználatban és a tájszerkezet alakulásában. A tájhasználat intenzifikációját segítette az 1867-ben a Pest-Hatvan, majd 1869-70-ben a Hatvan-Miskolc közötti vasútvonal kiépítése. A vasút a térség tájszerkezetének meghatározó elemévé vált. A vasút kiépítésének hatására nagyot fejlődött a mező- és erdőgazdaságra épülő feldolgozó ipar, majd a helyi ásványkincsekre épülő bányászat és nehézipar. 1888-ban megindult a lignitbányászat Rózsaszentmártonban mélyműveléssel.

Ezt követte a Tisza szabályozása, mely a Tisza-menti árterületek alapvető megváltozását eredményezte. A munkálatok 1846-ban már megkezdődtek, de az 1848-as forradalom és szabadságharc miatt leálltak. A szabadságharc leverését követően folytatódott és 1905-ben fejeződött be. A Tisza gátak közé került, a települések árvízvédelme megvalósult. Hidak épültek és hatalmas területek szabadultak fel, váltak biztonságosan megművelhetővé. A folyószabályozással egyúttal megszűntek a hagyományos ártéri gazdálkodás feltételei és számos, akkor még nem feltételezett probléma keletkezett, mint a mélyfekvésű, lefolyástalan területek szikesedése, belvízzel elöntött területek kialakulása.

1886-ban megjelent a megyében is a filoxéra, és a szőlőket szinte teljesen kiirtotta. Az újraterelítések (rekonstrukció) során új fajták is bekerültek a borvidékekre.

A XX. század közepén a II. világháborút követő társadalmi és gazdasági változások hatást gyakoroltak a tájhasználatra. Az államosítással általánossá vált nagyüzemi rendszerben az intenzív tájhasználat és a nagyarányú gépesítés miatt a táj mozaikossága eltűnt. A természetes növénytakaró még fellelhető foltjai is fokozatosan visszaszorultak.

A külfejtéses lignitbányászatra alapozva 1967-ben épült meg a mai Mátrai Erőmű, mindkettő jelentős változást eredményezett a tájszerkezetben. A hatalmas külszíni művelésű bánya nagy környezeti terhelést jelent a térségre porszenyezéssel és hősziget hatással.

A visontai meddőhányó tájrendezésére már az 1960-as évektől sor került. Az egyik rekultivált területen fekszik Magyarország legnagyobb kiterjedésű napelem parkja.

Tájképvédelem

A megye területének több mint a fele Tájképvédelmi terület. Elsősorban a hegy- és dombvidékek, folyóvölgyek, valamint a Hevesi füves puszták tájképvédelmi körzet és környezetük, valamint az árterek területe tartoznak ide.

Napjainkban előtérbe került a természeti értékek fokozott védelme, a tájrehabilitáció, a környezetkímélő tájhasználat, gazdálkodási módok támogatása. Ezt célozza az Magas Természeti Értékű Területek - MTÉT rendszer (l. még mezőgazdaság fejezetben).

Tájhasználati konfliktust okoz a termőterületek nagyságának és a talajok termőképességének folyamatos csökkenése, a nem működő ipari létesítmények megoldatlan helyzete (Hatvan-Lőrinci és Eger-Bélapátfalva környéke), valamint az energiaipar-bányászat okozta tájrombolás (Gyöngyös-Gyöngyösi-Visonta).

Ugyancsak tájhasználati konfliktust jelentenek a Heves-Borsodi-dombvidéken a korábbi évszázadok erdőirtásai következtében kialakult kopárok. Ezeket a területeket korábban legeltetésre használták. Napjainkban az állattartás nehézségei miatt a területeket nem használják. Ez összhangban áll a megye gazdasági céljaival melyek támogatják a juhtartást, ezzel is segítve a legeltetéses gazdálkodást.

Heves megye erdőterülete megközelíti a 101 ezer hektárt. A megye erdőszültsége 24,65%. Ez az országos átlag feletti érték, a megye a magas erdőszültségű megyék közé tartozik. Az erdőterületek rendkívül fontos szerepet tölthetnek be a klímaváltozás elleni küzdelemben. Az erdőtüzvédelmi szempontból veszélyeztetett erdőterületek elsősorban a megye északi és középső részén helyezkednek el. A túlevélű állományt a rovarkár miatt fokozatosan lecserélik honos fajokra. A megye erdőterületei 60-40% arányban állami és magán tulajdonosok kezében van. Az állami tulajdonú erdőterületek 95%-át az Egererdő Zrt. kezeli. Mindössze 2.000 hektárnyi állami erdőterületet kezel még a Bükki Nemzeti Park, a vízügyi igazgatóságok és egyéb állami szervek. A közösségi tulajdonú (önkormányzat, egyház, alapítvány, stb.) erdőterület nagysága elhanyagolható, nagysága nem éri el a 300 hektárt. A megye erdőterületének valamivel több, mint egyharmada magántulajdonosok kezében van (kezelőik főként erdőbirtokosságok, magánszemélyek és gazdasági társaságok).

Az erdők nagy része a megye területén védett természeti területen található (Tarnavidéki Tájképvédelmi Körzet, Mátrai Tájképvédelmi Körzet, Bükki Nemzeti Park). A védett erdőterületek természetvédelmi kezelését a Bükki Nemzeti Park Igazgatósága látja el. Az erdőterületek nagysága 2000-2010 között csökkent, azóta lényegében nem változik.

A védett természeti területeken lévő erdőkben a fenntartó erdőgazdálkodás részletszabályait a szakhatóságként közreműködő természetvédelmi hatóság és az ügyféli jogállással is rendelkező, a védett természeti területek

kezeléséért felelős területileg illetékes nemzeti park igazgatóság bevonásával készült körzeti erdőterv állapítja meg. Ez a gyakorlat teljesen elfogadható lenne – a gazdasági erdőkből. A védett erdőkből végzett munkák célja azonban – az erdőtörvény alapján – elsősorban a természeti állapotok javítása kell, hogy legyen. Gazdálkodás ezért ezekben az erdőkből csak olyan módon és mértékben lenne végezhető, hogy az ezt a célt (a természetvédelmet) ne veszélyeztethesse. Ez összhangban állhat az energiaerdők telepítésével mely egyfajta lehetőséget biztosítana az energiafüggetlenség terén.

A természetvédelmi cél olyan jórészt idős erdőterületeket is tartalmazó, alapvetően változatos szerkezetű (térben, strukturális szerkezetben és fajösszetételben is) állományok megléte lenne, melyekben a gazdasági tevékenység során is folyamatos erdőborítás maradna. Az üzem mód megválasztásának számos szakmai feltétele van, többek között például a termőhelyi viszonyok, vagy a faállomány szerkezet. A folyamatos erdőborítást azért fontos hangsúlyozni, mert az erdő pufferoló képessége jelentős. A zárt erdő (egy véghasználattal érintett területhez képest) sokkal nagyobb mennyiségű fényt ver vissza. Jelentős a lombzat és az egyéb növényzet vízmegkötő képessége, mely kiegyenlítő hatású csendes esők, de rendkívüli időjárás alkalmával is. A zárt szerkezet megtöri a szeleket, a kipárolgás, szárazodás – a talaj vízvesztése – lényegesen kisebb mértékű. Összességében elmondható, hogy a megye ¼ részben erdőszült területeinek jelentős kiegyenlítő hatása van a klíma és a vízháztartás szempontjából, ezért ezek kezelése során nem csak a védett természeti területen lévő erdők esetében, hanem minden (egy-ültetvények – pl. nyárok – esetében is megfontolandó) erdőterület esetében jelentősen növelni kellene a folyamatos erdőborítással járó üzem módok, módszerek használatát, összhangban a mozaikos gazdálkodás támogatásával (erdősávok telepítésével).

Érzékeny Természeti Területek (ÉTT)

Az érzékeny természeti területekre vonatkozó szabályokról a 2/2002. (I. 23.) KöM-FVM együttes rendelet rendelkezik. Az érzékeny természeti területek célja a természeti (ökológiai) szempontból érzékeny földrészekre olyan természetkímélő gazdálkodási módok megőrzése, fenntartása, további földrészek kijelölése, amelyek támogatással ösztönözött, önként vállalt korlátozások révén biztosítják az élőhelyek védelmét, a biológiai sokféleség, a tájképi és kultúrtörténeti értékek összehangolt megőrzését.

Kiemelten fontos ÉTT-ek térségei:

Hevesi-sík ÉTT

Borsodi-Mezőség ÉTT

Heves-borsodi dombság ÉTT

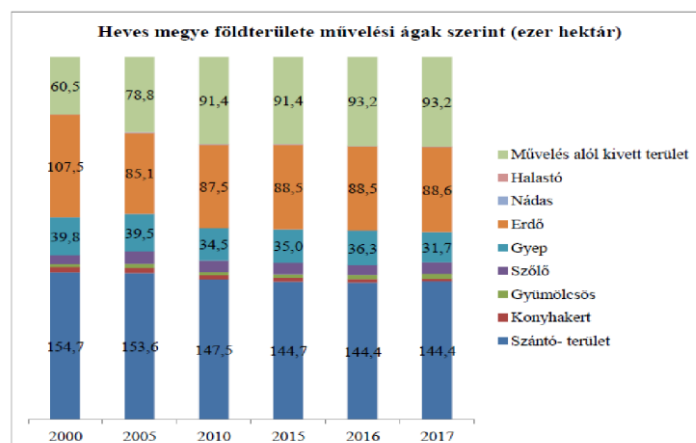
Bükk Nemzeti Park védőzónája

Hortobágyi Nemzeti Park védőzónája

Fontos ÉTT-ek térségei:

Hajta és Tápió-mente ÉTT

Mezőgazdasági területek

5. ábra: Heves megye földterülete művelési ágak szerint
 Forrás: Heves Megyei Kormányhivatal adatszolgáltatása

A földterületek művelési ágak szerint megoszlását mutató grafikonból megállapítható, hogy míg a kivett területek nagysága 2000-2017 között több mint 50 %-kal nőtt (drasztikusan 2005-2010 között), addig a mezőgazdasági hasznosítású területek mind csökkentek. 2010 óta a változások kismértékűek, de a kivett területek nagysága továbbra is növekedő tendenciát mutat.

A domborzati viszonyok miatt Heves megyében a magyar mezőgazdaságra jellemző összes ágazat egy térségben fellelhető, bár a talajadottságok miatt a legtöbb növény terméshozama az országosnál kedvezőtlenebb.

A megye gazdaság szerkezetére az országos átlagnál lényegesen magasabb mezőgazdasági szerepvállalás jellemző, beleértve az erdő-, vad- és halgazdálkodást is. A lakosság 70-75 %-a érintett a mezőgazdasági termelésben.

Táigazdálkodási formák Heves megye területén

(forrás: Heves megye környezetvédelmi Programja 2018-2022)

Magas Természeti Értékű Terület (továbbiakban: MTÉT)

A Vidékfejlesztési Program zonális természetvédelmi célprogramjai az úgynevezett Magas Természeti Értékű Területeken támogatja a gazdákat a természetkímélő gazdálkodási módok kialakításában és fenntartásában, ahol a mezőgazdasági hasznosítás folytatása különösen fontos feltétele az élővilág, a tájkép valamint az épített és történeti értékek hosszú távú megőrzésének.

– Hevesi sík MTÉT, Jászság MTÉT:

Elsősorban a tűzok és a ragadozómadarak élőhelyének védelmét szolgáló gazdálkodás támogatása a kiemelt cél.

– Bükkalja MTÉT:

A területen az extenzív gazdálkodás támogatása a kiemelt cél.

Ártéri tájgazdálkodás területe (nem intenzív mezőgazdasági térség) a Tisza és a Tisza-tó menti térség:

Az ártéri gazdálkodás célterületein a táji sajátosságoknak megfelelő tájhasználat rehabilitációja a legfontosabb cél. A táj sajátosságaitól idegen meliorációs beavatkozások megszüntével újra létrejöhet az ártéri ökológiai rendszer, amely egykor a tájat jellemezte. Ebben az érzékeny, vízre szerveződő rendszerben csak a lehető legjobban tájba illeszthető, tájhoz alkalmazkodó ártéri gazdálkodás képes hosszú távon kiegyenlített természeti-társadalmi-gazdasági szervezőerőként működni.

Hevesi-dombság:

A változatos mozaikos dombvidék arculatának megőrzése csak a tájgazdálkodás eszközeivel történhet. A dombvidék legnagyobb problémája a korábbi évszázadok erdőirtásaival összefüggő eróziós kártétel, melynek során kopárok alakultak ki. Ezek a károk mesterséges módon nem állíthatók helyre csak komplex tájgazdálkodási eszközökkel. Ezek közül a legfontosabbak:

- a dombvidéki mezőgazdaság racionális tábla-struktúrájának kialakítása az elsődleges talajvédelmi szempontok figyelembe vételével,
- talajvédelmi célú erdősávok, fasorok és cserjesorok telepítése.

A dombvidéki tájgazdálkodás tradicionális elemei: az erdőgazdálkodás, a legeltetési állattartás, a gyümölcs- és szőlőtermesztés. A megfelelő gazdálkodási mód alkalmazásával a táj stabilitása növekszik, mivel ezek a tevékenységek rendelkeznek a szükséges táji kapcsolatokkal, valamint a táj védelmi potenciáljának növelése mellett a tájképet is pozitívan formálják. A gazdaságosan nem művelhető szántók gyepekké, illetve erdőkké alakulnak.

Vadgazdálkodás

Heves megye vadállományának becsült összetételéről, fajainak egyedszámáról elmondható, hogy a megyére döntően a nagyvadfajok meghatározó jelenléte a jellemző. Mindezeket túl a megyénkben jellemző apróvad fajok a mezei nyúl, fácán és a heves sík egyes területein a fogoly. A Tisza és a Tisza-tó térségében a réce és vadliba fajok is megtalálhatóak.

A 2017-es terítékadatok, valamint a 2018. évi állománybecslés alapján a fácán, a mezei nyúl és az őz foglalja el egyedszáma alapján a képzeletbeli dobogó három fokát. Tizennégyezernél is több a mezei nyúl, közelíti ezt a mennyiséget az őz becsült egyedszáma is, a fácánállomány pedig meghaladja a hússzezret.

Hatezret megközelítő létszámot becsültek gímszarvasból, a vaddisznó egyedszámát közel ötezerre becsülték 2018-ban, de muflonból is több, mint háromezer példány lehet a megye területén. Érdekesség, hogy az aranybakál intenzív terjedése már Hevesben is megfigyelhető. Ugyan még nem jelent meg a megye teljes területén, de az állomány növekedését mutatja, hogy évről évre nő a terítékre került egyedek száma. Hat éve még csak öt egyedet lőttek és csapdáztak, de 2017-ben már harminchármat.

Mint általában a legtöbb tevékenység, a vadgazdálkodás is tervek alapján folyik. A vadászatra jogosultak minden évben kötelesek éves vadgazdálkodási tervet készíteni, ami összhangban van a tájegységi tervvel és a vadgazdálkodási üzemtervvel. Az éves terveket a vadászati hatóság hagyja jóvá, megszabva az elejthető, befogható darabszámot. Nélkülözhetetlen a szaporodási időszak kezdetén a törzsállomány minél pontosabb számbavétele, mert ez alapozza meg a szakszerű vadgazdálkodást és a vadállomány megőrzését, bölcs hasznosítását. Pontos számot lehetetlen adni, de ezek a becslések az állománynagyság trendjének meghatározásához mindenféleképpen hasznosak. Erre, vagyis a minél pontosabb becslésre alapozva tudják megtervezni a vadászatra jogosultak az adott évben vadfajonként elejthető, befogható példányszámot. Az éves terveket a vadászati hatóság hagyja jóvá, megszabva az elejthető, befogható darabszámot. A kilövési keretszámtól történő eltérést – nagyvad esetében a tíz százalékot meghaladó elmaradást is – a vadászati hatóság szankcionálhatja. Egyebek között vadgazdálkodási bírság is kiszabható.

A legkönnyebb kontrollálni az apróvadfajokat, hiszen a ragadozók eleve szabályozzák állományukat; legnehezebben pedig a csúcsragadozókat – mint az aranybakál –, amelyeknek vagy nincs, illetve kevés a természetes ellenségük. Ide tartoznak azok a fajok is, például a vaddisznók, amelyeket az éjszakai, rejtett életmódjuk miatt eleve nehéz elejteni.

Természetvédelem

Heves megye védett természeti területei és értékei a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság és a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén találhatók.

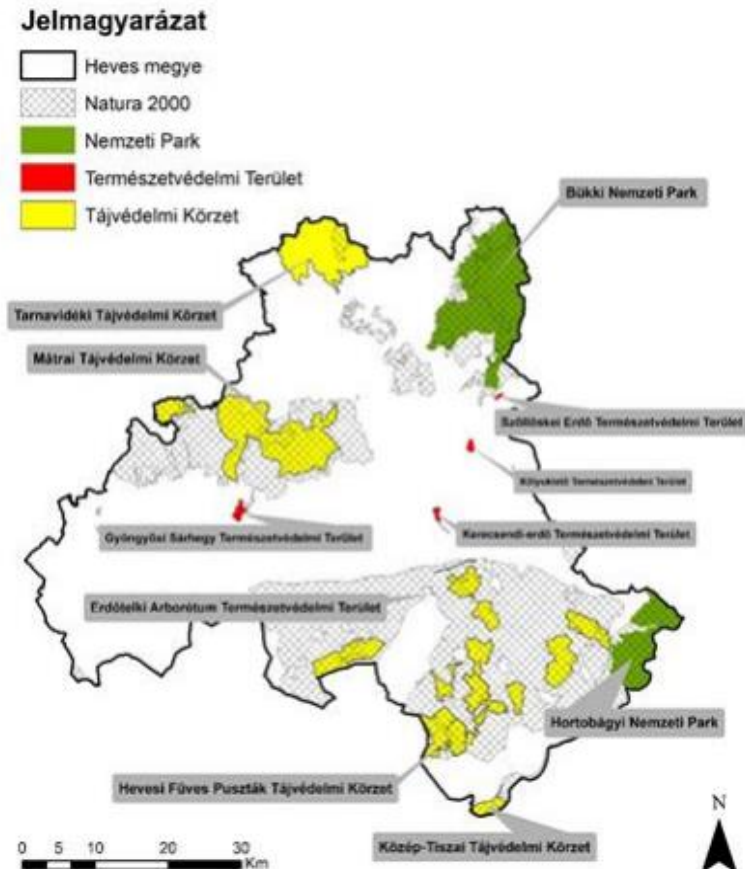
A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény szerint a védett természeti területek csoportosítása:

Országos jelentőségű védett természeti területek és értékek

1. Egyedi jogszabállyal védett természeti területek: nemzeti park, tájvédelmi körzet, természetvédelmi terület, természeti emlék.
2. Egyedi jogszabállyal védett természeti értékek: élő szervezetek, ásványok, ásványtársulások, ősmaradványok, mesterséges üregek.
3. A törvény erejénél fogva ("ex lege") védett természeti területek:
  - a) természetvédelmi területnek minősül valamennyi láp és szikes tó;
  - b) természeti emlékeknek minősül valamennyi kunhalom, földvár, forrás, víznyelő.
4. A törvény erejénél fogva ("ex lege") védett természeti értékek: barlangok.

A védett természeti területek a megye jelenlegi térszerkezetének meghatározó elemei, azok az országos átlag feletti értéket mutatnak a területi részarányuk alapján. A megye területe természetvédelmi szempontból különleges értékek hordozója, mely alapvetően abból adódik, hogy a hegyvidék és Alföld ütköző övezetként sajátosan gazdag biodiverzitás alakult ki. A jelenleg védelem alatt álló területek ugyan meglehetősen szigetszerűek, az ökológiai folyosók még nem alkotnak rendszert, de jó alapot nyújtanak a természetvédelmi célú fejlesztésekhez, és az ökológiai alapelvű területrendezéshez.

A természetvédelem különböző szintű lehatárolásai sok helyen átfedésben vannak. Az egyes területeken halmozottan jelentkező védettségek a terület különleges fontosságát hangsúlyozzák. Heves-megye gazdag természeti adottságai révén számos védett területtel rendelkezik melyet az alábbi ábra szemléltet.

6. ábra Heves megye védett területei
Forrás: www.eea.europa.eu

Ezek közül a legfontosabbak:

- Bükk hegység: Bükki Nemzeti Park, Natura 2000 terület, Ökológiai hálózat része
- Mátra hegység: Mátrai Tájvédelmi Körzet, Natura 2000 terület, Ökológiai hálózat része
- Hevesi-sík: Hevesi Füves Puszták Tájvédelmi Körzet, Natura 2000 terület, Ökológiai hálózat része
- Tisza-mente: Közép-tisza Tájvédelmi Körzet, Ramsari terület, Natura 2000 terület, Ökológiai hálózat része

Bükki Nemzeti Park

A Bükki Nemzeti Park csaknem az egész Bükk hegységre kiterjed, magába foglalva annak legszebb, természeti értékekben leggazdagabb részeit. Kiterjedése 42 269 hektár. Ennek 94,27 %-a erdő, 3,35 %-a gyepek (rét és legelő), 1,95 %-a művelés alól kivont terület, 0,42 %-a szántó, a fennmaradó alig 0,01 %-át pedig szőlők és gyümölcsösök teszik ki. A védett terület nagyobb része (65 %) Borsod-Abaúj-Zemplén, kisebb része (35 %) Heves megyéhez tartozik. A nemzeti park Heves-megyében Eger, Felsőtárkány, Szarvaskő, Mónosbél, Bélapátfalva, Szilvásvár és Nagyvisnyó települések közigazgatási területeit érinti. A nemzeti park védett területének 97,7 %-a állami tulajdonban van. Kezeli szinte kizárólag két erdőgazdaság: az Egererdő Zrt. (a Bükk Ny-i felén) és az Északerdő Zrt. (a Bükk K-i felén).

Fokozottan védett területek

A Bükki Nemzeti Parkon (BNP) belül vannak kiemelkedő fontosságú, egyedülálló természeti, kultúrtörténeti és tájképi értékeket hordozó területek, amelyek fokozott védelmet élveznek. A BNP területén ezek az alábbiak (a 18/1976. OTvH határozatban 6009 hektár szerepel, mint "szigorúan védett terület"):

- a Nagy-mező,

- az Ablakos-kő-völgy és a Leány-völgy,
- a "Kövek" vonulata,
- a Szalajka-völgy,
- a felsőtárkányi Vár-hegy,
- a szarvaskői Vár-hegy és környéke,
- az Imó-kő.
- a Bél-kő délnyugati orma (13,4 hektár).

A Bükki Nemzeti Park fokozottan védett területeinek kiterjedése jelenleg tehát 6009 hektár (a 18/1976. OTvH határozat és a 4/1984. OKTH rendelet szerint).

Hortobágyi Nemzeti Park

A Hortobágyi Nemzeti Park (HNP) nyugati területei – elsősorban a Tisza-tó egyes részei – fekszenek Heves megye területén. A HNP a Tisza-tó menti Poroszló, Újlőrincfalva, Kisköre és Pély településeket érinti, itt elsősorban a Tisza-tó különleges madárvilágának védelmét, különleges természeti értékét szolgálja. A Tisza-tó északi öblözetében található a Tisza-tavi madárrezervátum. A tározó kialakítása óta a sekély vízfelületek, nádasok jó fészkelőhelyei kedvező feltételeket biztosítottak a gazdag madárvilág kialakulásához. A szigorúan védett természeti érték egyúttal Ramsari terület is és a "Hortobágyi Nemzeti Park - a Puszta" világörökségi helyszín része.

Növényvilág

A szegélyzónákban: gyalogakác, nyárasok, a süntők, a vadszőlő, nyomokban fellelhető még kőris-tölgy liget, fűz-nyár liget és bokorfüzetek. Az utóbbi időszakban a szilfa elterjedését lehet megfigyelni. A rövidebb ideig vízzel borított helyeken nemesnyár figyelhető meg.

Vízinövény társulások: a nádasok, gyékényesek, a különböző hínártársulások. A békalencsehínár kisebb-nagyobb foltokban jelenik meg. A tündérfátyol-hínár együtt borít nagyobb területeket. A vízipáfrány-hínár a hullámszármazékos vizekben terjedt el. A tározó vízfelületéből igen nagy területet borít hínár. Jellemző még a sulyom, és a békatutaj is.

Mocsári növénytársulások: A zsámbékosok és magassásrétek a tározó kialakítása után csak kisebb foltokban találhatók meg.

Állatvilág

Állatvilágát tekintve igen változatos mind a vízi, mind a szárazföldi élőlények csoportja. A gerinctelenek csoportjából főként a vízi élőlénycsoportból vannak felmérések, mivel a szárazföldi gerinctelen fauna a hosszabb-rövidebb ideig tartó elöntések miatt szegényes. A duzzasztott folyómeder legjellemzőbb halai a karika keszeg, dévérkeszeg, ezüstkárász. Gyakori még a ponty, süllő, harcsa, csuka. A legritkább és leginkább védett fajok a kerecsensólyom, a vándorsólyom, a fekete gólya és a barnakánya. A Valki- és Poroszlói-medence területén nagy számban élnek kárókatonák, réti sasok és halászsasok. A nádas-gyékényes területek a gémelek kedvelt fészkelő és pihenőhelyei. Megtalálható itt szürkegém, üstökösgém, kanalasgém, valamint nagyκόcsag, kiskócsag és a bakcsó. Rendszeres fészkelő a batla, a kis kárókaton és a cigányréce. A mocsárréteken és a magaskórós társulások által borított területeken jelentős példányszámban megtalálható a guvat és a pettyes vízcibbe, valamint a kisebb példányszámú haris. Szintén ezeken a helyeken fészkel a foltos nádiposzáta, a sárga billegő, a piros lábú cankó, a bibic és a nagy goda. A hínármezők fészkelő madarai közé tartozik a vöcsök, a szárcsa, a szerkő és a sirály. Az emlősök közül legjelentősebb a hód megtelepedése volt. A magasabban fekvő területeken az őzek és a vaddisznók mellett gyakori a vadmacska.

Tájvédelmi körzetek

Mátrai Tájvédelmi körzet

A tájvédelmi körzet 10 település közigazgatási területét érinti Heves megyében: Domoszló, Gyöngyös, Gyöngyössolymos, Kislána, Markaz, Mátrászentimre, Parád, Parádsasvár, Recsk, Sirok. A hegység kisebb nyugati, és nagyobb keleti részét foglalja magában, kikerülve a forgalmas lakó- és üdülő településeket. A kisebbik Ágasvár környéke, a Mátrabérc még védelemre érdemes része, a másik a Kékes tömbje a Keleti – Mátrával, viszonylag nagyobb, összefüggő, természeti értékekben gazdag terület.

A nagy területű, zárt erdőknek, illetve a környező peremterületeknek igen gazdag a madárvilága. A fészkelő fajok listáján több fokozottan védett faj szerepel. A legnagyobb európai sasok egyike a parlagi sas (*Aquila heliaca*), mely féltve őrzött fészkelő madarunk. A kisebb termetű kis békászósas (*Aquila pomarina*) is szórványosan fészkel. A közönségesnek mondható egerészölyv (*Buteo buteo*) mellett szórványosan fészkel a darázsölyv (*Pernis apivorus*), és a ritkább kígyászölyv (*Circæetus gallicus*). A baglyok közül az uhu (*Bubo bubo*) és az uráli bagoly (*Strix uralensis*) képviseli a legnagyobb eszmei értéket. Holt fában gazdag bükkösök ritka madárfaja a fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*). Értékes színfoltja az összefüggő, zárt, háborítatlan idős erdőknek a fekete gólya (*Ciconia nigra*).

Hevesi Füves Puszták Tájjvédelmi Körzet

A Hevesi Füves Puszták Tájjvédelmi Körzetet 1993 márciusában hozták létre, a Heves megye déli részén elhelyezkedő, pusztai élőhelyek, illetve az itt élő életközösségek védelme érdekében. A tájjvédelmi körzet 2005-ben és 2008-ban bővült, jelenlegi területe 16 114 ha.

A térség mintegy 60%-a szántóföldi művelés alatt áll, a gyepterületek aránya mindössze 12%. Sajnos az erdőterületek szinte teljesen eltűntek, alig maradt néhány 10 ha-nál nagyobb tömb a régió szétszórt pontjain, melyek kivétel nélkül telepített erdők. A védett terület legnagyobb részét a gyepek (47 %) és a szántók (46 %) teszik ki. Közel 5 % a művelésből kivont területek, alig több mint 1 % az erdők és fásítások aránya.

A legmarkánsabb növényzeti típust a szikesek adják, melyek kialakulásában és fennmaradásában nagy szerepet játszottak az emberi hatások, ugyanakkor ősi szikes mozaikokat is feltételezünk a terület déli részén. A szikesek a változatos mikrodomborzatnak megfelelően mozaikos élőhelyeket alkotnak. A mozaikosság a vízborítás időtartamától, valamint a talaj szikesedésének és eróziójának a mértékétől függ. A Hevesi-sík természeti értéktárának legjelentősebb részét a térség rendkívül gazdag és sajátos összetételű madárvilága képezi. A térség legjelentősebbnek tekintett madártani értékét a globálisan veszélyeztetett tűzok (Otis tarda), valamint a ritka, fokozottan védett ragadozómadár-fajok, úgymint a parlagi sas (Aquila heliaca), kerecsensólyom (Falco cherrug), kék vércse (Falco vespertinus) és hamvas rétihéja (Circus pygargus) állományai jelentik. Szintén fokozott figyelmet érdemel a térség szalakóta (Coracias garrulus) állománya, melynek térségi állománya meghaladja az országos állomány 20%-át, valamint a mezőgazdasági környezetben költő, fokozottan védett ugartyúk (Burhinus oedicnemus). Az időszakos vízállások néhány fészkelő és annál több átvonuló, a térségben megpihenő vízimadárnak nyújtanak alkalmas élőhelyet.

Közép-tiszai Tájjvédelmi Körzet

A Közép-tiszai Tájjvédelmi Körzetet 1978-ban alapították, napjainkban a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatósága alá tartozik. Érintett Heves megyei települések: Kisköre, Pély. Kiskörétől a szolnoki vasúti hídig és Tószegtől a Tiszazugig összesen 136 km folyószakaszt ölel fel, teljes kiterjedése 9452 hektár, melyből 1260,3 hektár fokozottan védett terület. A Tájjvédelmi Körzet 3 megyét érint (Bács-Kiskun, Heves és Jász-Nagykun-Szolnok), legfőbb feladata és célkitűzése a Közép-Tisza-vidék ármentesítését követően, szinte változatlanul fennmaradt, részben átalakult vagy kialakult, zömmel az árvízvédelmi fővédvonalak közötti területre koncentrálódó, alapjában véve másodlagos jellegű élőhelyek, természetes és természetsszerű életközösségeinek, valamint az itt menedéket találó élő és élettelen természeti értékeknek, térformáknak (vízfolyások, holtágak) a megőrzése. A tájjvédelmi körzet fő rendeltetése a folyót kísérő ártér természeti értékekben gazdag erdőterületeinek, rétjeinek, holtágainak és egyéb víztereinek (kubikok, szikes tavak) hosszútávú megóvása és fenntartása. A körzeten belül fokozottan védett terület a pélyi madárrezervátum. Fokozottan védett madaraink közül itt fészkel a fekete gólya, a rétisas, valamint a barna kánya. A Tisza-tó megépülése után megtelepedtek itt a gémekek, a kárókatonák és a kerecsensólymok is. Az emlősök közül a vizek környékén szórványosan előfordul a vidra, míg a vadmacska, illetve a cickányok és a denevérek számos faja általánosan elterjedtnek mondható. Kirándulásra tehát tökéletes a tájjvédelmi körzet bármelyik része. A Tisza jobb partján a töltéskorona kerékpározásra is alkalmas.

Tarna-vidék Tájjvédelmi Körzet (forrás: www.termeszetvedelem.hu)

A Tarna-vidék TK déli területei tartoznak Heves megyéhez.

Érintett települések: Bükkcenterzsébet, Hevesaranyos, Istenmezeje, Szentdomonkos, Tarnalelesz, Váraszó.

A tájjvédelmi körzet a Heves–Borsodi-dombvidék területén három különálló egységből áll: legjelentősebb része egy tömbben található Istenmezeje, Váraszó, Bükkcenterzsébet, Tarnalelesz, Szentdomonkos, Arló, Borsodszentgyörgy és Domaháza határában, külön áll a hevesaranyosi és a csernelyi rész.

A terület kiemelkedő földtani-felszínalaktani, s egyben tájképi értékei a dombvidéket alkotó homokkő (Pétevási Homokkő Formáció) természetes feltáródásai. A leglátványosabb a bükkszenterzsébeti Nagy-kő 60–80 m magas, csaknem függőleges sziklafala. Hasonlóan impozánsak a Vermes-völgy és a Leleszi-völgy találkozásánál emelkedő Pes-kő sziklafalai, valamint a Szarvas-kő-völgy magas, meredek sziklaorma. A kőzetet „cipőköves homokkő”-nek is nevezik, mivel a kőzetpadok mentén zsákra, cipóra emlékeztető dudorok sorakoznak. Az erősen összecementált homokkőfoltokat a külső lepusztító erők (eső, szél, fagy) preparálták ki lazább környezetükből. Istenmezején a mintegy 500 m hosszú, 20–30 m magas homokkőfal domború felszínéből szabályos „sorokban” kiemelkedő konkréciók.

Ökológiai hálózat

Az ökológiai hálózat a védett természeti területek és védőövezetük, valamint a nem védett természeti, természet-közelű területek ökológiai folyosókkal biztosított biológiai kapcsolatainak összefüggő rendszere.

Heves megyében egyaránt jelentős kiterjedésűek

- a Magterület övezete: Mátra, Bükk, Hevesi füves puszták, Tisza mente, Heves-Borsodi-dombság egyes területei
- az Ökológiai folyosó övezete: a Tisza és holtágak menti vizes élőhelyeken és a kisebb vízfolyások, tavak menti vizes élőhelyeken (többek között az Eger-patak, Zagyva, Tarna-mente, Ózd-Egercsehi medence) kerületek kijelölésre

Puffer terület övezet: összefüggően a Hevesi sík és a Borsodi-mezőség területére terjed ki.

Magas Természeti Értékű Területek

(forrás: A magyar állami természetvédelem hivatalos honlapja)

Bükkalja MTÉT fontosabb értékek:

- a patakokat kísérő, kiszélesedő völgyek aljában, az üde körülményekhez köthető réti csenkeszes kaszálók és mocsárrétek,
- veszélyeztetett ragadozómadarak: parlagi sas, békászó sas, kígyászölyv, kerecsensólyom, vándorsólyom.

Hevesi sík MTÉT fontosabb értékek:

- alföldi erdőpuszta fás-ligetes mozaikkal
- ritka kétéltűek
- pusztai fészkelő madarak: túzok, ugartyúk
- veszélyeztetett madárfajok: parlagi sas, kerecsensólyom, hamvas rétihéja.

Jászság MTÉT fontosabb értékek:

- ősgyepes, zsombékos, vízállásos területek élőhelyei
- parlagi sas (az országos állomány 30 %-a itt található)
- szalakóta

Nemzetközi szintű védelem

Külön védelmi rendszert képeznek a nemzetközi védelmek, melyek közül

- a Natura 2000 hálózat az Európai Unió tagállamaiban alkalmazott hálózat, illetve
- a vizes élőhelyek élővilágának megőrzését szolgáló Ramsari egyezmény alapján lehatárolt területek.

Magyarországon a Natura 2000 területeket 46 közösségi jelentőségű élőhelytípus, 36 növényfaj, 91 madárfaj és 105 egyéb állatfaj jelentős hazai állományai alapján jelölték ki. A Natura 2000 területek hazai szabályozásának kereteit a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Tvt.) 41/A. §-a tartalmazza. Eszerint a Natura 2000 területeket a Kormány jelöli ki és teszi közzé, valamint meghatározza az e területekre alkalmazandó szabályokat. A hazai területek kijelölése az irányelvben előírt kritériumok messzemenő figyelembe vételével történt. A „különleges madárvédelmi területek” és a „különleges természetmegőrzési területek” mintegy 1,95 millió hektárt tesznek ki, mely az ország területének 21,39%-a. A két területtípus átfedése közel 42%. Heves

megyében jelentős területen találhatóak Natura 2000 védeltséget élvező övezetek, melyek az Európai Unió tagországaiban található legértékesebb természeti területek összefüggő rendszerének részét képezik. Célja, hogy hozzájáruljon Európa vadon élő állat- és növényfajainak, valamint természetes élőhelyeinek hosszú távú fennmaradásához, az ember számára létfontosságú természeti környezet megőrzéséhez.

A Kiskörei-víztározón belül az 1972-ben létrehozott Tisza-tavi Madárrezervátum 3 475,6 hektáros, illetve a tó 3 648,4 hektáros közepső, főként a Poroszlói-medencét érintő területei kerültek az egyezmény hatálya alá. Mindkét terület a Hortobágyi Nemzeti Park részterülete és Natura 2000 védeltséget is élveznek. Ez nem is véletlen, hiszen a Tisza-tó fészkelő madárvilágában és a madárvonulásban is jelentős szerepet tölt be. A tó területén eddig csaknem 200 madárfajt figyeltek meg, és ebből 73 faj fészkel is itt. Ezek közt számos védett és fokozottan védett madárfajt is találunk, mint például a fenséges réti sas, vagy a félénk és ritkán szem elé kerülő fekete gólya, de költ a kis kárókatona és két fokozottan védett szerkő fajunk is. A fészkelés mellett a madárvonulás is egy roppant izgalmas természeti jelenség a Tisza-tó életében, melynek során egyszerre akár 80-100 ezer madarat is meg lehet figyelni a területen. A tározó létrehozását követően rövid időn belül megemelkedett a vonuló madarak száma, melyhez hozzájárult a Hortobágy, mint kiemelkedő jelentőségű madárvonulási centrum közelsége is. Számos partimadár-faj, különböző récefélék, lúdalkatúak, illetve bűvár fajok fordulnak meg olyankor a területen és töltik idejüket a tározón.

Natura 2000 hálózat részei Heves megyében a Borsodi-sík egy része, a Bükk-hegység és peremterületeinek egy része, a Hevesi-sík és a Mátra.

A Bükki Nemzeti Park területén:

- Különleges természetmegőrzési területnek jelölt területek: Nagylóci Kő-hegy.
- Jávahagyott természetmegőrzési területnek jelölt területek: Boldogi Vajda-rét, Recski Hegyes-hegy.
- Jávahagyott kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területek: Bükk fennsík és Lök-völgy, Szarvaskő, Vár-hegy – Nagy-Eged, Ostoros-patak menti erdőpuszta, Egerbakta – Bátor környéki erdők, Hevesaranyosi-Fedémesi dombság, Gyepes-völgy, Poroszlói szikések, Kétútközi legelők, Nagy-Hanyi, Kerecsendi Berek-erdő és Lógó-part, Pusztafogacs, Nagy-fertő – Gulya-gyep – Hamvajárás szikes pusztái, Pélyi szikések egy része, Verpeléti Vár-hegy, Mátra északi letörése, Gyöngyöstarjáni Világos-hegy és Rossz rétek, Mátrabérc-Fallóskúti rétek egy része, Gyöngyöspatai Havas, Apci Somlyó, Petőfibányai Kopasz-hegy, Szilvásvár-patak mente.

Hortobágyi Nemzeti Park területén:

- Jávahagyott kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület: Tisza-tó.

Amennyiben Natura 2000 területet, vagy országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal védett természeti területet is érint a Tervezet a vonalas létesítmény-fejlesztések – kiemelten a gyorsforgalmi utak – esetében, akkor vizsgálni szükséges, hogy ez az érintettség hogyan lehet minél kisebb, illetve milyen alternatív megoldások, elkerülések jöhetnek szóba. Abban az esetben, ha a tervezett vonalas létesítményeket mindenképpen szükséges Natura 2000 területen vezetni, az engedélyezési eljárásban pontosan fel kell tárni, hogy mi az a kényszerítő közérdek, amely a Natura 2000 területen keresztül történő vonalvezetést indokolja. Kizárólag a hatályos magyar jogszabályi követelmények, illetve az Európai Tanács 92/43/EGK élőhelyvédelmi irányelvének és az irányelv 6. cikkelyének útmutatója alkalmazásával lehet ilyen jellegű beavatkozás a nevezett területen. Már a tervezés korai szakaszában szükséges ezeket a konfliktusokat kezelni, mert az uniós finanszírozásnak alapfeltétele az uniós feltételek betartatása, a hazai engedélyezési eljárástól függetlenül is, ezért célszerű erre idejében felkészülni.

2.2. Termőföld- és talajvédelem

Termőföldek minősége

A tájhasználat következtében, nagyrészt emberi beavatkozás eredményeként a talajfejlődési és átalakulási folyamatok jól nyomon követhetők. Általában emberi degradáció következménye a köves, sziklás váztalajok, illetve a szikések, valamint az elhomokosodás (sivatagosodás) erőteljes növekedési folyamata. A hegy- és dombvidéki területeken a vízerózió pusztításának következtében a megye É-i területein, a dombvidéki tájakon, a felsőbb szinteken teljesen elvékonyodott a termőtalaj, a völgyek peremén pedig erős akkumuláció zajlott, illetve zajlik le napjainkban is. A felületi és az árkos erózió szinte minden formája ismert.

Mivel a termőhelyi adottságokat a termőföld alapvetően meghatározza, az alábbi ábrákon mutatjuk be a mezőgazdasági művelés alatt álló talajok átlagos vagy az átlagnál gyengébb minőségűek. Heves megyében a jó

minőségű talajokkal rendelkező termőhelyek aránya alacsony. Országos probléma, hogy a termőföldek minősége évről évre csökken.

A hegyvidékeken a magas természetességű erdők területén megmaradt a jó talaj, míg az erózió által sújtott területeken a termőhelyi adottságok nem kedvezők. A talaj lepusztulás mértéke legerőteljesebb Pétervásárára, Egercsehi környékén. A talajpusztulás mellett a felhagyott bányák (Gyöngyösoroszi) és a lőrinci erőmű pernyehányója környékén komoly környezeti ártalom a meddőhányókból a csapadékvíz, illetve az áradás által kioldott nehézfém szennyezés, mely különösen a gyökérzöltségek termesztése szempontjából kockázatos. A szélérozió a sík területeken és a folyók alluviális síkjain jellemző. Míg a helytelen vízgazdálkodás, illetve a túllöntözés következménye az elszikesedés, amely különösen a Hevesi-síkon jellemző.

Itt is meg kell említeni, hogy a talaj a termőföld más célú igénybevétele miatt is pusztul. A bányászattal összefüggésben keletkezett meddőhányók rekultivációja megtörtént, vagy folyamatban van. A rekultivált területek közül Visonta és környéke az elsők között volt.

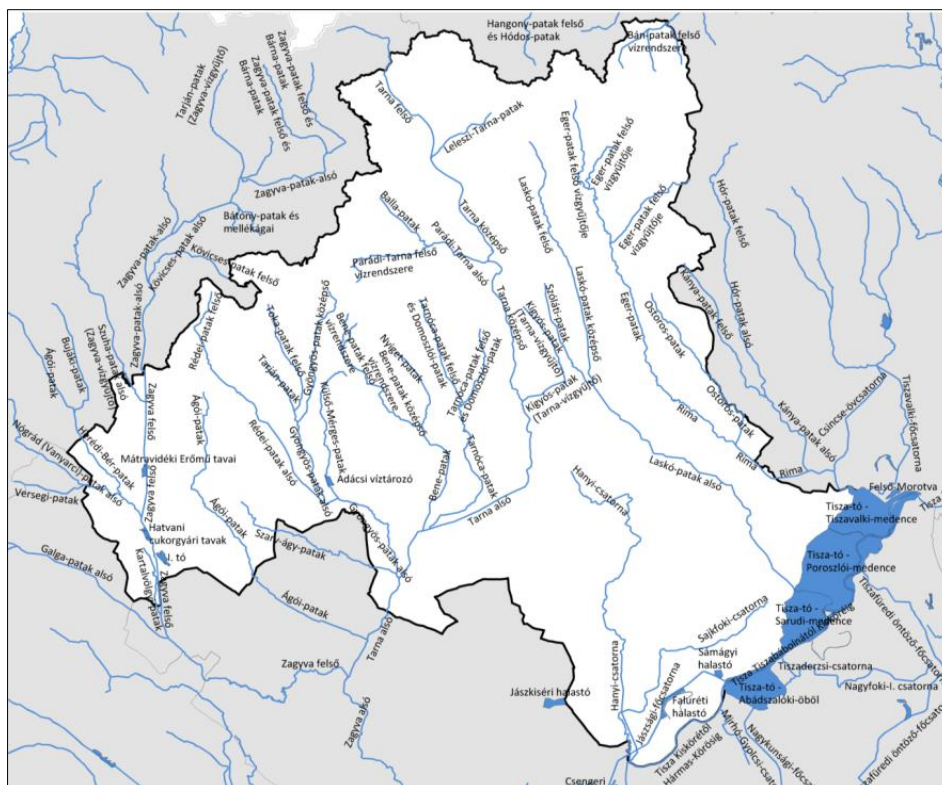
2.3. Felszíni és felszín alatti vízkészletek

Felszíni vizek, vízkészletek

Heves megye vízrajzát elsősorban a négy legjelentősebb felszíni vízfolyás, valamint a megye déli határa felől a Tisza és a Tisza-tó határozzák meg. A legjelentősebb folyóvizek a *Mátra* nyugati oldalán a *Zagyva*, a keleti oldalon a *Tarna*, a *Mátra* és a *Bükk* határán az *Eger-patak* és a *Laskó-patak*. Valamennyi befogadója a Tisza. A megye délkeleti részét a Tisza, illetve a Tisza-tó határolja. A megye több nagy méretű tóval rendelkezik melyek több helyen a települések vízellátását is segítik, illetve üdülési (főként horgászturizmus) potenciállal is rendelkeznek (Köszörű-völgyi, Búzásvölgyi, Markazi, Egerszalóki, Adácsi, Ostorosi-víztározó, Felsőtárkányi, Apci tengerszem, Noszvaji, Lak-völgyi tó, Gyöngyös-Rédei, stb.). A megyében több olyan egykori bányató is található melyek mára már kedvelt kiránduló és pihenőhelyekké váltak, elsősorban a horgászat szerelmesei számára (Heves-Alatka, Besenyőtelek, Ecséd, Egerbakta, Hatvan, Mezőtárkány, Verpelét stb.). Az egykori bányatavak rekultivációja több esetben nem terjedt ki a tavak körüli teljes körű tájrendezésére, növényborítottság növelésére, megközelítés biztosítására, csak a bányarézsű meredekségének csökkentésére. További probléma a térségi tavak utóhasznosításának összehangolása, amit erőteljesen korlátoz a víz egészségügyi kockázata, illetve a horgászatból, a parti üdülőterületek szennyvíz kezeletlenségéből származó eutrofizáció veszélye.

A Heves megyét is magába foglaló Észak-Magyarország régió területén nyilvántartott 461 hektárnyi tógazdaságból (halastavak) 2019. évben 420 hektár üzemelt, utóbbiból 28 hektár Natura 2000 terület. Heves megye több mint 80 darab nyilvántartott halgazdálkodási területtel rendelkezik (horgászati célú hasznosítás), melyek teljes területe több mint 7 500 hektár. A Magyar Országos Horgász Szövetség (MOHOSZ) területi tagszövetségeként működő horgász szövetsége több mint 20 000 fő horgászegyesületi tagot tartott nyilván a 2019. évben.

A megye területének északi, hegyvidékes részéről a Zagyva, a Tarna, a Laskó-patak és az Eger-patak gyűjtik össze a lehulló csapadékvizet. A megye síkvidéki részeit mesterséges csatornahálózat hálózza be, amely a belvíz elvezetésében és a földek öntözésében játszik szerepet. A megye állóvizei közül kiemelkedik a Tisza-tó idegenforgalmi, környezetvédelmi és vízgazdálkodási jelentősége. A megyében elsősorban bányatavakat, illetve a hegyvidékekről lefutó patakokon létrehozott, felduzzasztott vizű víztározókat találunk. A Bükk-vidék központja számtalan földalatti vízfolyásnak ad otthont. A hegyvidéki részeken számos forrást, illetve néhány vízesést is találunk.

7. ábra: Felszíni vizek
Forrás: saját szerkesztés

A megye természetes vízkészlete szegény, és ezek területi és időbeni eloszlása kedvezőtlen. A felszíni vízfolyások vízhozama kicsi, a vízjárások szélsőségesen ingadoznak. Felszíni vízkészletek alakulása szempontjából a megyében meghatározó jelentősége a Tarna-pataknak és mellékvízeinek, a Zagyvának és mellék vízfolyásainak, valamint a Tiszának van. A folyók hasznosítható vízkészletét a nyári (augusztusi) mértékadó időszakban rendelkezésre álló vízkészletek határozzák meg.

Az elmúlt évszázadban a megyét érintően, rövidebb-hosszabb szakaszokon megvalósított Tisza, Tarna és Zagyva vízfolyásokat és mellékvízeit érintő szabályozással jelentősen beavatoztak a folyók természetes lefolyásába. A legnagyobb beavatkozás a Kiskörei-tározó (Tisza-tó) építése volt, amelynek duzzasztását 1973-ban kezdték meg. A Tisza-tó létrehozásának alapvető célja a vízfolyások szabályozásának hatására az egyre szárazabbá váló alföldi területek öntözési lehetőségének biztosítása volt. A Tisza-tó ezen felül a vízenergia forrása is a Kiskörei vízerőmű révén, mely helyileg már Heves megye területén található. Mindazonáltal a megyei vízgazdálkodási területek érzékenyek, sérülékenyek, ezért kiemelten védendő, összefüggő rendszert alkotnak. E területek fenntartása, egységes szemléletű fejlesztése fontos területrendezési feladat, annál is inkább, mert a vízgazdálkodási és mezőgazdasági térségek egymásra jelentősen hatnak. A szükséges beavatkozások ezen térségekben egymástól nem függetleníthetők, koherens módon végzendők.

Az öntözés mellett azonban már a tó létesítésekor felmerült a többcélú hasznosítás lehetősége, de a megvalósított vízszint magassága elmaradt a tervezettől, így az előzetes tervek csak részben teljesülhettek. A vízlépcsőépítés, illetve a bányászat is jelentős vízháztartást befolyásoló hatásterülettel rendelkezik. A Tarna völgyében is történtek víztározó építések, amelyek segítik az érintett települések ellátását. A megyében több helyen is folytattak kavicsbányászatot, amely után mesterséges, nyílt vízfelületek maradtak vissza.

Felszín alatti vizek, vízkészletek

A felszín alatti vízkészletet a talajvíz, a rétegvíz és a karsztvíz alkotja. A talajvizek változó mélységben fordulnak elő. A mélyebben fekvő területeken magasabban fekszenek, de minőségük szinte az egész megye területén már a 20. század utolsó negyedében ivóvízként való hasznosításra alkalmatlan volt. A megyében a szennyvízelvezetés közcsatornás megoldásának a késlekedése miatt - mivel jellemzően a szennyvizet a talajba szikkasztották, illetve szikkasztják - a talajvíz réteg elnitratódott, ezzel a talajvíz ivóvízként való hasznosításra már nem felelt meg. A megyében a talajvíz ivóvíznek is megfelelő vízminősége legfeljebb a beépített területtől

távolabba eső területeken fordul elő, ott is az ivóvízként való használhatóságához a vízminőség folyamatos ellenőrzése szükséges.

A hidrogeológiai adatok alapján a vízfolyások közelében bőséges vízadó rétegek fordulnak elő. A kitermelhető rétegvíz meghaladja a helyi igényeket. Így, különösen megye északi és nyugati részén regionális vízellátó rendszereket alakítottak ki. A megye dél-keleti területén a települések saját fúrt kutakkal rétegvízből biztosítják a vízellátásukat. Ezek a kutak szinte mindegyike kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség védelmi területen fekszik, így a vízminőség részben már jelenleg is javításra, kezelésre szorul, részben védelmének biztosítására fokozottabb figyelmet kell fordítani.

Kiemelendő a Bükk-hegység karbonátos rétegeiben kialakult karsztvízrendszer. A megye területét érintő porózus és sekély hegyvidéki, felszín alatti, valamint termál és karszt felszín alatti víztestek kerültek kijelölésre. A jó minőségű karsztvízkitermelésekre regionális vízellátó rendszereket telepítettek, melyek a megye területén számos település vízellátását biztosítják, így a karsztvíz a megye legfontosabb ivóvízkincsévé vált.

Heves Megyei Vízmű ZRt. ellátási területén található 69 vízbázisból, felszín alatti vizekből szerzi az éves közel 17.000 em³ nyersvíz mennyiséget. A vízszerezést biztosító kb. 214 db működő vízmű kút 75 % -a mélyfúrású 25% sekély fúrású kút. A nyersvíz 85 %-át a mélyfúrású kutak biztosítják.

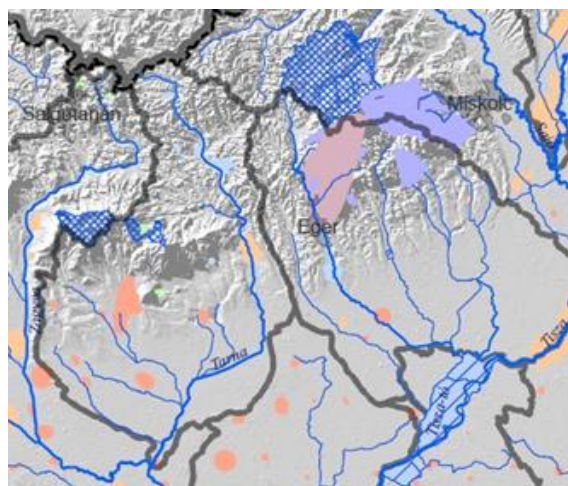

8. ábra: Mélyfúrású, sekélymélységű kutak megoszlása

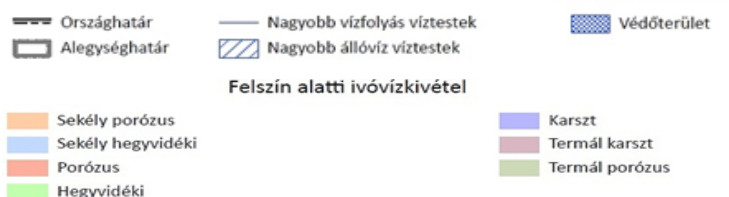

9. ábra: A vízkészletek megoszlása

Forrás: <http://www.hmvizmurt.hu/szolgalatasaink/ivovizellatas>

Jelmagyarázat

10. ábra Ivóvízkivételek védőterületei

Forrás: Magyarország Vizgyűjtő-gazdálkodási Terve – 2021 című dokumentum (tervezet) mellékletei

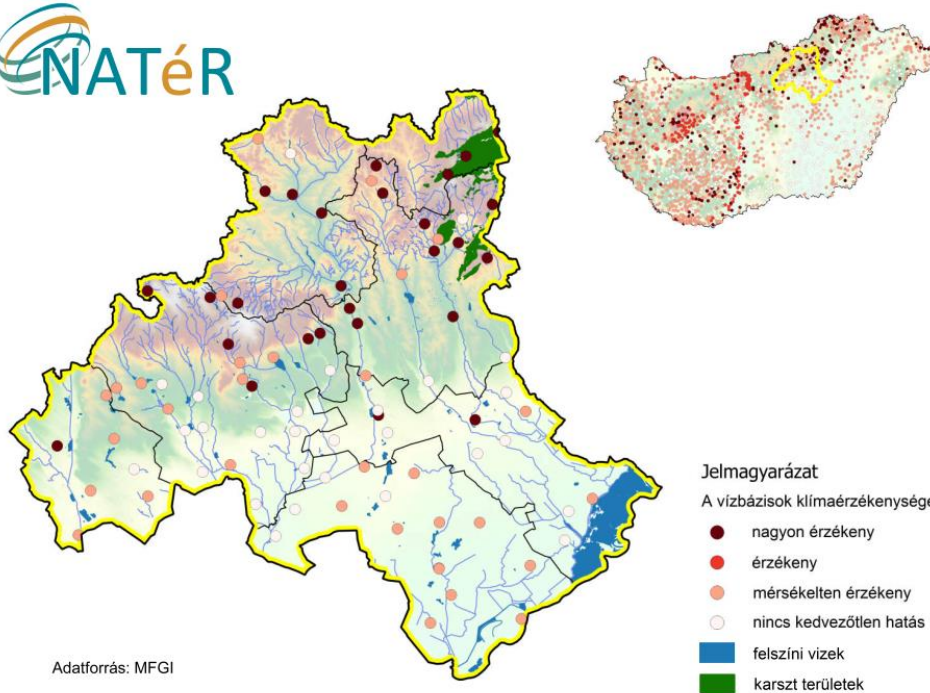

A települések vezetékes vízellátása, és a takarékos vízfelhasználás fokozottan előtérbe helyezte a felszín alatti vizek védelmének kérdését. Már a 70-es évek óta napirenden van a vízmű védőidomok kijelölése és távlati vízbázisok védelme főleg a sérülékeny bükk karsztvidéken, illetve a folyóvölgyek kavicsteraszán. A vízbázisokat védetség szempontjából két fő csoportba soroljuk: védett és sérülékeny vízadó. Ez a két kategória kialakítása azon alapul, hogy a vizsgált vízadó vízkészletének utánpótlódása során felszíni eredetű vizeket igénybe vesz-e, vagy sem. A vízbázisvédelem jogszabályi hátterét a 123/1997 (VII. 18.) Korm. rendelet a vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvíz ellátást szolgáló vízellátási létesítmények védelméről című rendeletben foglalták össze, mely tartalmazza az egyes védőterülettel kapcsolatos intézkedéseket, korlátozásokat.

Hidegvíz-készletek

A térség felszín alatti vízkészlete teljes egészében a laza, törmelékeny, rétegzett képződményekben található, amelyek a medencealjatot képező, mélybe süllyedt alaphegységekre rakódtak le, igen nagy vastagságban. A vízzáró rétegek közötti porózus vízvezető rétegekben található a rétegvíz, amely kapcsolatba kerülhet a legfelső vízzáró réteg fölött elhelyezkedő talajvízzel. A területen a felszín alatti vizeknek ez a két típusa fordul elő. Azt a rétegzett képződmény együttest, amely a megye ivóvízellátásában használt hidegvíz-készletét tartalmazza különböző, eltérő vízfolyások rakták le a földtörténeti negyedidőszak folyamán. A különböző vízfolyások eltérő anyagú-szemcseméretű hordalékot szállítottak a területre, így az általuk felépített üledékcsoport is eltérő.

Magyarországon a közműves ivóvízellátás több mint 90 %-ban felszín alatti vízkészletekre települt. A felszín alatti vizek a felettük lévő földtani képződményeknek köszönhetően jóval védettebbek, mint a felszíniek, azonban ez nem jelent teljes biztonságot. A magyarországi vízbázisok 2/3-a sérülékeny, ami azt jelenti, hogy a felszínen megjelenő szennyeződés leszivároghat a vízadóba. Az ivóvízbázis-védelem célja az emberi tevékenységből származó szennyezések megelőzése, a természetes (jó) vízminőség megőrzése. A felszín alatti vízkészletek sérülékenysége alapján Heves megyében a sérülékeny vízbázisú települések száma magas. A vízbázisok védelme védőterület kijelölésével és gondozásával rendezhető. Az ivóvízbeszerzés védelme érdekében a 123/1997. (VII. 18.) Korm. rendelet 1. § (1) - (3) értelmében - megfelelő diagnosztikai vizsgálatok elvégzését követően, annak eredményei függvényében – fontos a belső védőterület kialakítása, a védőidomok, illetve védőterületek teljeskörű kijelölése, azok jogi rendezését is beleértve. A 27/2004. (XII. 25.) KvVM rendelet alapján a 119 db Heves megyei település közül 96 település az érzékeny, 22 település a fokozottan érzékeny, míg 1 település a kevésbé érzékeny kategóriába esik (részletek a függelékben). Emiatt elengedhetetlen az ivóvíz hasznosításra már igénybevett és a hasznosításra kijelölt készletek, a felszín alatti ivóvízbázisok védelme megyénk területén is. Heves megye ivóvízbázisainak érzékenysége az országos átlagnál kedvezőtlenebb. Ez különösen a megye északi részére igaz, ahol egy tömbben, nagyon érzékeny besorolású vízbázisok vannak. Különbség van azonban a Mátra és a Bükk vízbázisai között. Az előbbinél felszíni vízkivétel a jellemző, az utóbbinál karszt vízbázisok vannak, míg a két hegységünk közötti területen sekély mélységű vízadóból nyerik az ivóvizet. A megyében rendelkezésre álló közműves ivóvízellátás a „Vízellátás” című fejezetben kerül bemutatásra.

11. ábra: Heves megyei ivóvízbázis veszélyeztetettsége
Forrás: Klímabarát Települések Szövetsége

Heves megyében 3 db víziközmű-szolgáltató üzemeltet víziközmű-rendszert (Heves Megyei Vízmű ZRt., Északmagyarországi Regionális Vízművek Zrt., Tiszamenti Regionális Vízművek Zrt.) ellátási területén nagyon fontos feladat a vízbázisvédelem melynek célja vízkészleteink szennyezőanyagoktól való megóvása, védelme, azaz megelőző tevékenység. A vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvény alapján a felszín alatti vizet – az e törvényben foglaltak figyelembevételével – csak olyan mértékben szabad igénybe venni, hogy a vízkivétel és a vízutánpótlás egyensúlya minőségi károsodás nélkül megmaradjon, és teljesüljenek a külön jogszabály szerinti, a vizek jó állapotára vonatkozó célkitűzések elérését biztosító követelmények.

Országos vízminőség-védelmi övezetek felszín alatti vizeket érintő része a kijelölt vízbázis védőidom, mely a következő települések vízművei esetében valósultak meg: Erdőtelek-Tenk, Heves, Hevesvezekény, Kisköre, Kömlő, Pély, Tamaszentmiklós.

Hévízkészletek

Heves megye szinte teljes területe potenciálisan alkalmas hévíz feltárára, ezen belül döntően a 30-50 °C-os víz előfordulása a legáltalánosabb. A megye területén 64 működő hévízkút található, ezek közül 6 kút kifolyó víz hőmérséklete magasabb 60°C-nál. Egyedül a Demjén 993 hévízkút kifolyó víz hőmérséklete haladja meg a 70°C-ot. A hévízhasznosítás elsősorban balneológiai jellegű: Bükkszék, Egerszalók, Eger, Demjén, Hatvan, Mátraderecske. Egerszalókon a balneológia mellett a fürdőépület és a mellette lévő szálloda fűtésére is használják a termálvizet. Az ivóvíztároló rétegekben nem igazán gazdag hegyvidéken az erre alkalmas mérsékelt hőfokú termálvizeket ivóvízként is használják Egerben, Lőrinciben, Horton, Hevesben. A termál-ivóvíz használati értékét nagyban növelné, ha hőmérsékletét hőszivattyúval történő energiahasznosítás révén csökkentenénk.

A termálvízre épülő turizmus feltételei országos szinten is kiemelkedőnek tekinthetők Heves megyében. A megye és különösen a megyeszékhely termálvizeinek gyógyító hatása régóta ismert, az erre alapozott fürdőkultúra több százéves hagyományokra épül (pl. Eger Török Fürdő, Parád, stb.). A XX. századi szénhidrogén-kutatások nyomán újabb gyógyhatású termál-vízkészleteket tártak fel (pl. Egerszalók, Mátraderecske, Bükkszék, stb.). A megyében található termálvíz kincs sajátossága, hogy az egyes fürdők, kutak vízösszetétele és a vizek jellemzői különbözőek, ezáltal a legkülönbözőbb betegségek gyógyítására alkalmasak.

A hévízfeltárás és termelés alakulására a megyében jellemző volt, hogy a korábbi kezdeti fúrások után főleg a szénhidrogén-kutatások során növekedett a kutak száma, de az ivóvíz beszerzési célú fúrások is sok helyen tártak fel hévizet. Ezen kívül több helyen fúrtak hévíz kutakat balneológiai célokra is.

A mezőgazdasági célú hévízfeltárás és hasznosítás a 60-as években vett nagy lendületet azzal, hogy jelentős központi támogatásokat lehetett ilyen célokra elnyerni. Ennek keretében fúrták pl. az első termál kutat Egerszalók településen. A támogatások megszüntével azonban az ilyen célú hévízfeltárási tevékenység erősen visszaesett. A hévíz kutak kezdetben nagyrészt szabad kifolyással működtek, az intenzív termelés miatt bekövetkezett nyomáscsökkenések a túlnyomást azonban sok helyen megszüntették és a szabad kifolyásos termelésről a szivattyúzásra kellett áttérni.

A nyomáscsökkenés megelőzhető, illetve megszüntethető, ha a kitermelt hévizeket hasznosításuk után visszatáplálják. A hévíz visszatáplálás lehetősége nem csak ezért merült fel, hanem a használt hévizek elhelyezésének gondjai miatt is. A nagy sótartalmú és esetenként a nem eléggé lehűlt hévizek felszíni befogadókba történő bevezetése a vízminőségre, illetve az élővilágra gyakorolt káros hatás miatt általában nem engedhető meg. A nagy vízhozamú folyók mentén ez kisebb probléma, kisebb vízfolyások, öntözővíz-csatornák esetében azonban csak nehezen oldható meg.

A hévíz visszatáplálás jelenlegi ismeretek szerint csak az energetikai célú hévízhasznosítás esetében, vagyis a víz hőjének kinyerése után jöhet szóba. Balneológiai célú vízhasználat utáni visszatáplálásnál szigorú közegészségügyi előírások szerint lehetne csak a vizet visszatáplálni, amelynek módja még nincs kimunkálva.

A hévizek hasznosítása:

- ivóvízellátási célra, a kutak jellemzően a 40 °C alatti hőtartományba tartoznak. Területileg ezek a kutak a hideg ivóvízkészletekben szűkös vidéken találhatók,
- mezőgazdasági célra,
- balneológiai és fürdővíz célú: a megye több településén működik termálfürdő, de országos jelentőségűek közül a legjelentősebb Egerben, Egerszalókon és Demjénben üzemel,
- egyéb célú termálvíz használat nem jellemző.

A hévizek felhasználásában Heves megye a megfúrt kutak hozamai alapján is elmarad a lehetőségektől. A termálvíz kincsünk megőrzésére kiemelt figyelmet fordítva a hévizek felhasználása még jelentős potenciált rejt magában mint megújuló energiaforrás, sok településen lezárt vagy működő kutak vannak. Ennek következtében Heves megye a geotermikus energia terén jelentős kiaknázatlan potenciállal rendelkezik, például geotermikus energia hőellátásra történő hasznosítása konkrét esetben lehet épületfűtés, használati melegvíz-szolgáltatás, fürdők víz- és hőellátása, üvegházak hőellátása stb.

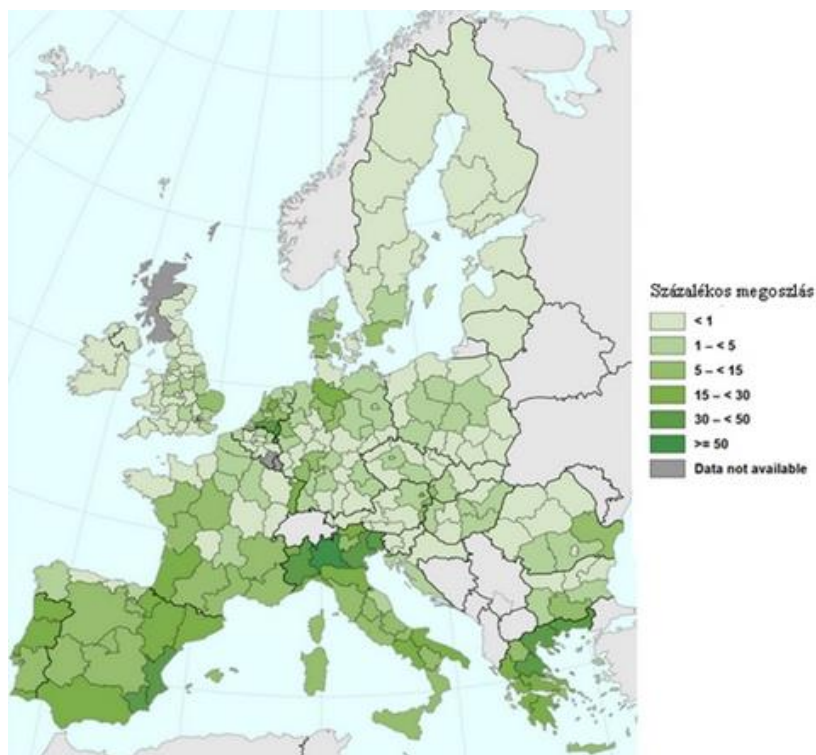
Mezőgazdasági vízhasznosítás

Heves megye területén a mezőgazdasági vízhasznosításnak bár van múltja, az utóbbi évek során jelentős visszaesés tapasztalható, a földtulajdonban beállt változások következtében, a korábban üzemelő öntözőtelepek felszámolásra kerültek, a kis területen gazdálkodó mezőgazdasági termelők nem használták ki a meglévő lehetőségeket. Napjainkban azonban újra nő a mezőgazdasági célú vízhasználat iránti igény. Az évi 300-400 millió m³ felhasznált vízmennyiség átlagosan kétharmad része halastavi és harmada öntözési célú, de ezek az arányok az időjárás függvényében és régióként jelentős szóródást mutatnak.

A megye öntözhető területei zömmel az alacsonyabban fekvő területeken helyezkednek el, de a térség öntözővízzel való ellátása csak a felszíni vízkivételre alkalmas vízfolyások környezetében oldható meg. Általánosságban megállapítható, hogy az öntözési lehetőségek, valamint az öntözési igények területi megoszlása nem mindenhol esik egybe.

A vízigények összetett, sokcélú vízgazdálkodási rendszereken kerülnek kiszolgálásra. Ez a komplex infrastruktúra egyszerre nyújt szolgáltatást köz- és magán tevékenységek számára, miközben tulajdonosi szempontból is több részre tagolódik. A felhasználás nagymértékű csökkenése a magas fix költségek miatt jelentősen növeli a szolgáltatás fajlagos költségét a megmaradt felhasználásra vetítve, az emelkedő költségszint viszont visszaveti a szolgáltatás iránti igényt, ami végső soron egy lefelé tartó öngerjesztő folyamatba torkollik. Emellett elmondható - amelyet a VGT2. is megerősít -, hogy országos tendencia az engedély nélkül létesülő vízkivételek, kutak számának növekedése. Problémát jelent továbbá az öntözési infrastruktúra korszerűtlensége, az ebből adódó hálózati veszteség, alacsony a mikroöntözés részaránya.

A gazdálkodás intenzitáshoz és a klímaváltozáshoz is kapcsolódik következő ábra, amely a művelt területek öntözöttségének arányát mutatja. Környezetvédelmi szempontból ezt a témát óvatosan kell kezelni, mert bár fontos a kiszámítható gazdálkodás szempontjából, de talajromboló lehet, és a víztestet erősen igénybe veszi.

12. ábra: Öntözött művelt területek aránya Európában, 2016

Forrás: Eurostat

A szolgáltatás visszaesésében szerepet játszott az is, hogy a rendszerváltás előtt kiépített infrastruktúra túlméretezett, már tervezése során sem mindenben illeszkedett a valós igényekhez és a mezőgazdasági gazdálkodás közgazdasági racionalitásához. Az alacsony kihasználtság és stagnáló mezőgazdasági öntözés ellenére az előrejelzések és a tervek a felhasználás bővülését prognosztizálják. Ennek ellenére a jó minőségű agrárterületeken a gazdálkodó szempontjából az öntözés kiépítése egy gazdaságilag megtérülő beruházás lenne, a legnagyobb akadályt az öntözés infrastruktúrájának gazdaságos kiépítéséhez szükséges egybefüggő és megfelelő méretű terület megszervezése jelenti.

A vázolt problémákat részben és átmenetileg orvosolta a 115/2014. (IV. 3.) Korm. rendelet, amely rögzíti az árszabás kereteit és vízmennyiség-aránnyossá téve a költségek elosztását a térségi vízpótló és vízelosztó művek esetében.

A mezőgazdasági vízszolgáltatás szabályozási javaslatának megalapozásához az alábbi fő megállapítások tehetők:

- Az öntözési szolgáltatás kibontakozását az szolgálhatná, ha növelni lehet a vízrendszer használatát a jelenleginél magasabb hozzáadott értékű közösségi és magán célú tevékenységek kiszolgálásán keresztül.
- A vízpótlással elérhető területeken előállítható ökoszisztéma-szolgáltatások a közösség szintjén jelentkező (és kimutatható) hasznokat hoznak, ami egyértelművé teheti a vízrendszer fenntartásának közérdekét és vele az állami finanszírozás stabilizálását.
- Másrészt a bővülő közösségi célú vízhasznosítások csökkentik a mezőgazdasági vízhasználatokra eső költségek arányát is.

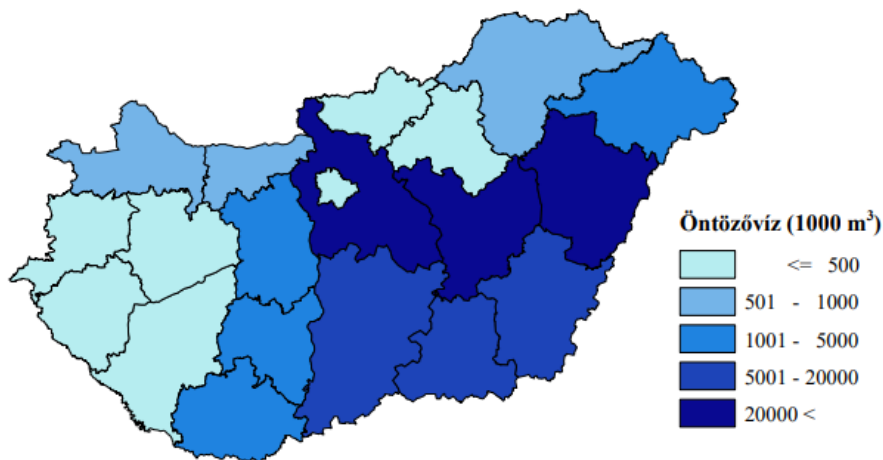
A vízjárási viszonyok és az ökológiai kisvizek helyreállítása és a víz hatékony felhasználása érdekében szükséges az öntözőrendszerek módosítása, víztakarékos megoldások alkalmazása a növénytermesztésben, mindezeket kiegészítve technológiai és öntözési tanácsadással.

Hazánkban 2019-ben is hoztak öntözésfejlesztési intézkedéseket. Meghosszabbították az öntözési időnyt 2019-ben március 1-től október 31-ig, bevezették a rendkívüli öntözési célú vízhasználatot és az öntözési engedélyhez kapcsolódó eddigi eljárásokat könnyítették.

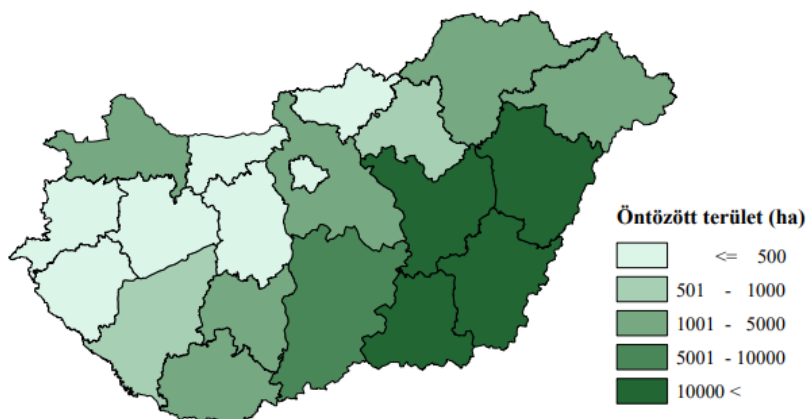
Országos szinten az üzemre engedélyezett éves vízmennyiség megyénként átlagosan 13 millió m³, azonban Heves megyében 566 ezer m³. A kiöntözött vízmennyiség halmozott érték, vagyis az öntözési időny kezdetétől a végéig öntözésre felhasznált vízmennyiséget jelenti, valamint a halastavak adatait is tartalmazza. Heves

megyében 2019. évben megöntözött terület 789,03 ha volt, a kiöntözött vízmennyiség meghaladta a 427 ezer m³-t. A megye adottságainak megfelelően alakult az öntözővíz kinyerése, 408,11 ha területen felszíni vízből és 380,92 ha területen felszín alatti vízből biztosították az öntözővizet.

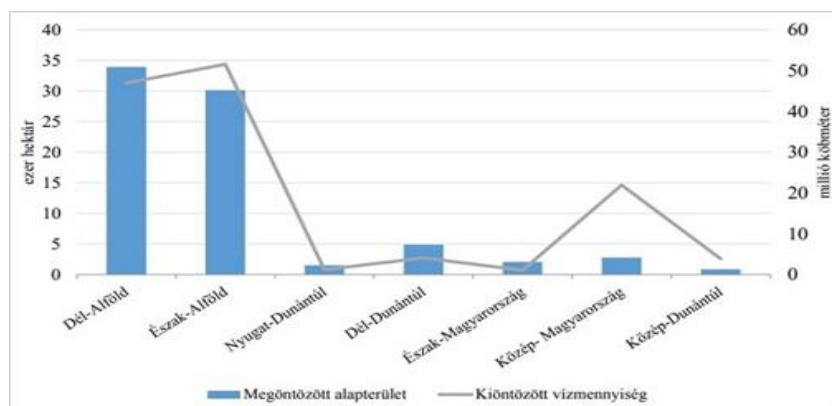

13. ábra: Kiöntözött víz mennyisége megyei bontásban 2019-ben
Forrás: Nemzeti Agrárkutatási és Innovációs Központ 2019. évi öntözésjelentése

14. ábra: Megöntözött terület nagysága megyei bontásban 2019-ben
Forrás: Nemzeti Agrárkutatási és Innovációs Központ 2019. évi öntözésjelentése

Továbbra is elsősorban a szántóföldi kultúrák öntözése dominál, 2019-ben szántóföldi növényeket 404,11 ha területen, gyümölcsösöket 381,92 ha területen öntöztek meg.

15. ábra: Megöntözött terület és a kiöntözött vízmennyiség régióként (halastavak adataival együtt), 2019
Forrás: Nemzeti Agrárkutatási és Innovációs Központ 2019. évi öntözésjelentése

A felhasznált vízmennyiségben is nagy szórás tapasztalható régióként: Közép-Magyarországon egy hektáron átlagosan csaknem 8 ezer m³ vizet öntözték (országos átlag 1,8 ezer m³), míg Észak-Magyarországon durván átlag 500 m³-t.

Az időjárás 2019-ben is nagymértékben befolyásolta a mezőgazdaságban a növénytermelési ágazat növénykultúráinak hozamait. Az Országos Meteorológiai Szolgálat (OMSZ) jelentése szerint az országos középhőmérséklet 2019-ben mintegy 1,87 °C-kal múlta felül az 1981-2010-es sokévi átlagot, és 12,19 °C-os középhőmérsékleti értékkel rekordmeleg volt. A tavalyi évben aszályos időszakokban és heves záporokban egyaránt volt része Magyarországnak. Az országos évi csapadék mennyisége 2019-ben 631 mm volt, amely sem térben, sem időben nem túl egyenletes eloszlásban érkezett. Sok jel utal arra, hogy növekszik majd a forró és aszályos időszakok száma a jövőben. Így a legújabb kutatások szerint a hőhullámok növekedésével párhuzamosan egyre inkább kifizetődővé válik a termelőknek klímaváltozáshoz történő alkalmazkodás, az öntözés. Az alkalmazkodás fontos eszköze a víztakarékos öntözési technológiák elterjesztése, ami a mezőgazdaság feladata. Az öntözési igények várható növekedése miatt a meglévő vízszolgáltató rendszert fenntartani, indokolt esetben fejleszteni szükséges, amennyiben az öntözés negatív környezeti hatásai elkerülhetők és megvalósítása gazdaságos. Víz- és energiatakarékos, a talajszerkezetre kedvező hatást kifejtő beruházásokat kell előtérbe helyezni, és kiemelten fontos a vízszolgáltató rendszerben a természetvédelmi szempontok integrációja.

Vizek állapota

Miután a víz nem korlátlanul áll rendelkezésünkre, ezért ahhoz, hogy a jövőben is mindenkinek jusson tiszta ivóvíz, és a folyók, tavak, tájaink, életünk meghatározó elemei maradhassanak, erőfeszítéseket kell tennünk a felszíni és a felszín alatti vizek megóvásáért, állapotuk javításáért. A Víz Keretirányelv (2000/60/EK irányelv) célja, hogy a felszíni és felszín alatti vizek, valamint a vizekkel kapcsolatban lévő védett területek „jó állapotba” kerüljenek.

Az irányelv 2015. december 22-re tűzi ki a jó vízállapotok elérését, amely alól indoklással 2021-ig vagy 2027-ig, vagy tartósan lehet mentességet alkalmazni. Emellett a következő általános célokat is kitűzi a tagállamoknak:

- a vízi és vizes élőhelyek romlásának megakadályozása, védelme, állapotok javítása,
- a vízminőség javítása a szennyezőanyagok kibocsátásának csökkentésével, veszélyes anyagok fokozatos kiiktatása,
- a fenntartható vízhasználat elősegítése a hasznosítható vízkészletek hosszú távú védelmével,
- a felszín alatti vizek szennyezésének fokozatos csökkentése, és további szennyezésük megakadályozása,
- az árvizek és aszályok kedvezőtlen hatásainak mérséklése.

A Víz Keretirányelv (VKI) szerint a "jó állapot" nemcsak a víz tisztaságát jelenti, hanem a vízhez kötődő élőhelyek minél zavartalanabb állapotát, illetve a megfelelő vízmennyiséget is. A kitűzött cél, vagyis a vízfolyások, állóvizek, felszín alatti vizek jó ökológiai, vízminőségi és mennyiségi állapotának elérése összetett és hosszú folyamat. E célok eléréséhez szükséges intézkedéseket a vízgyűjtő-gazdálkodási terv foglalja össze. Az irányelv a vízvédellemben kapcsolatban keretet ad a tagországok saját szabályozásainak elkészítéséhez, valamint különböző vízvédelmi intézkedéseket fogalmaz meg. Magyarország Vízgyűjtő-gazdálkodási Tervében megfogalmazott intézkedéseket a „Vízgazdálkodás” című fejezetben kerültek bemutatásra.

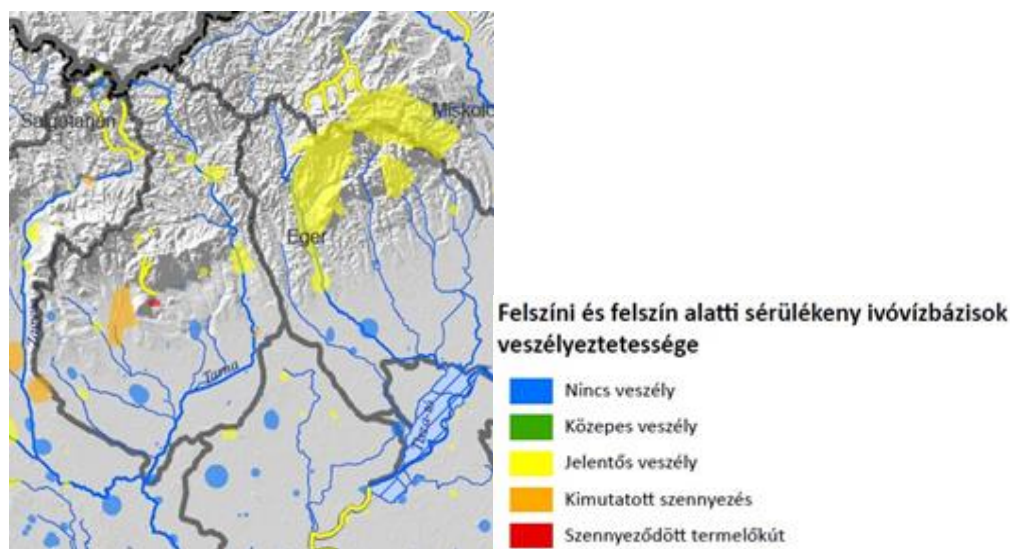
Az ENSZ-ben 2015 szeptemberében elfogadott Fenntartható Fejlődési Céljai között, a vizet illetően kiemelt súlyt kap 2030-ig:

- a **vízminőség javítása** a szennyezés csökkentése, a veszélyes anyagok és kemikáliák lerakásának megszüntetése, illetve kibocsátásuk minimalizálása révén, valamint a nem tisztított szennyvíz jelenlegi arányának megfelelése és az újrahasznosított víz arányának növelése;
- a **vízhatékonyság növelése** minden ágazatban, a vízkivétel és -szolgáltatás fenntarthatóvá tétele a vízhiány problémájának kezelése érdekében;
- **integrált vízgazdálkodás megvalósítása** minden szinten, megfelelő esetben beleértve a határokon átvíelő együttműködést is,
- a **vízi ökoszisztémák védelme**, beleértve a hegyeket, az erdőket, a vizes területeket, a folyó- és állóvizeket, valamint a felszín alatti vízáradókat;

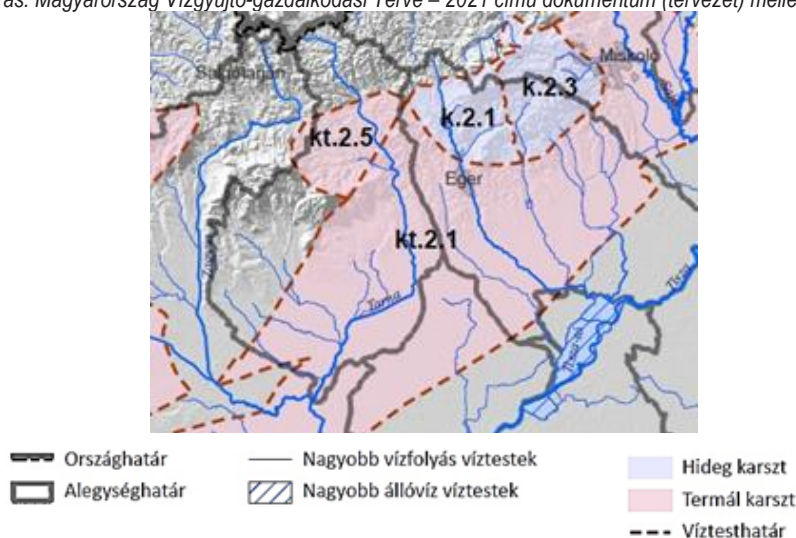
- a **nemzetközi együttműködés kibővítése** és a fejlődő országok kapacitásfejlesztéseinek támogatása a vízzel és szanitációval kapcsolatos tevékenységekben és programokban;
- a **helyi közösségek részvételének támogatása és erősítése** a vízgazdálkodás és a szanitáció javítása érdekében.

A felszíni és felszín alatti vízkészletek a klímaváltozás szempontjából kiemelt stratégiai természeti elemek. Az antropogén eredetű klímaváltozás alapvetően új kihívásokat jelent az emberiség számára. Miután a klímaváltozás hatásainak kb. nyolcvan százaléka vízzel, vízen keresztül és víz által manifesztálódik, a fenntartható vízgazdálkodás, vizeink védelme az emberiség és életfenntartó ökoszisztémái fenntarthatóságának kulcskérdése /Forrás: Szöllösi-Nagy András hidrológus, MTA/. Az éves középhőmérséklet várható emelkedése magával hozza a megnövekedő vízigényt mind a lakosság, mind a termelő szféra – főleg a mezőgazdaság – részéről. Emellett a fürdőturizmus várható bővülése is jelentős vízigényt jelenthet a rétegvizeinket tovább terhelheti. A várható szárazodási viszonyok következtében a csapadék beszivárgása a karsztrendszerbe csökkenhet, ezért dinamikus karsztvízszint nem, vagy csak nehezen jöhet létre, és emiatt a karsztforrások megszűnhetnek. Az éghajlatváltozás fontosabb hatásai és következményei a „Természeti és környezeti kockázatok” című alfejezetben kerül bemutatásra.

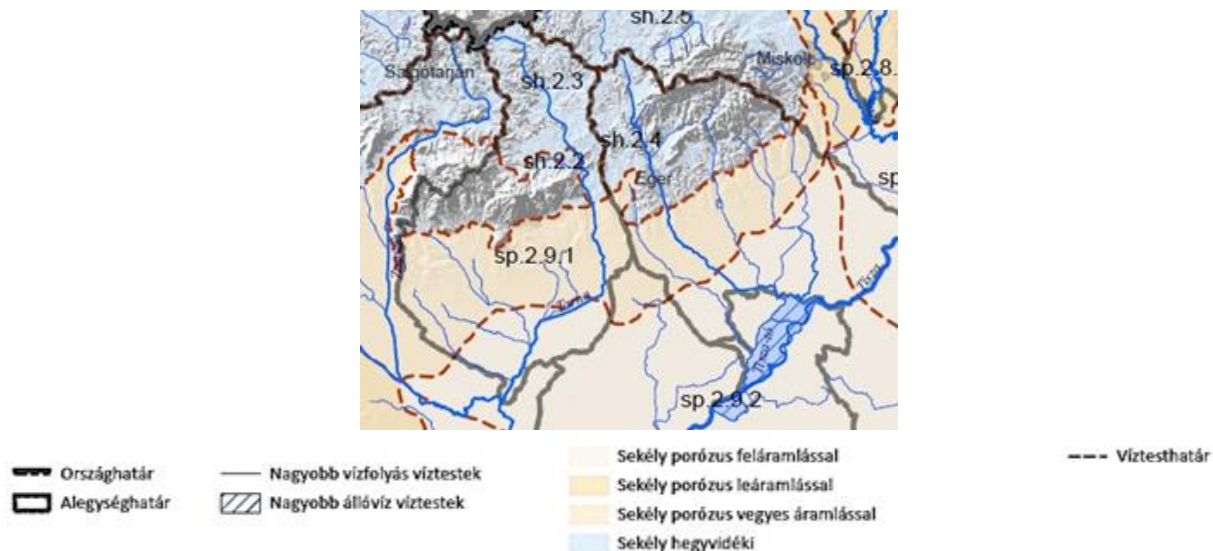
Heves megye víziközmű ellátását a természeti adottságaként rendelkezésre álló vízkészlete teszi kedvezővé. A megye hidrogeológiai adottsága a felszín alatti vizek és a felszíni vizekben való gazdagsága.

16. ábra: Felszíni és felszín alatti sérülékeny ivóvízbázisok veszélyeztetettsége
Forrás: Magyarország Vizgyűjtő-gazdálkodási Terve – 2021 című dokumentum (tervezet) mellékletei

17. ábra: Felszín alatti víztestek, karszt és termálkarszt
Forrás: Magyarország Vizgyűjtő-gazdálkodási Terve – 2021 című dokumentum (tervezet) mellékletei

18. ábra: Felszín alatti víztestek, sekély porózus és sekély hegyvidéki
 Forrás: Magyarország Vizgyűjtő-gazdálkodási Terve – 2021 című dokumentum (tervezet) mellékletei

19. ábra: Felszín alatti víztestek, porózus és hegyvidéki
 Forrás: Magyarország Vizgyűjtő-gazdálkodási Terve – 2021 című dokumentum (tervezet) mellékletei

Gyenge állapotú víztestek Heves Megye KÖTIVIZIG működési területére eső részén:

A. Mennyiségi szempontból:

- A p.2.9.2 víztest gyenge minősítésének az oka, hogy a 2-9 alegység területén a felszín alatti vízmérleg negatív, tehát a vízkivételek mértéke meghaladja a természetes utánpótlódás mértékét.
- A p.2.9.1 víztest mennyiségi állapota a szintén gyenge minősítést kapott. Ennek oka, hogy a 2-9 alegység területén lévő kutak vízszint értékeiben folyamatos csökkenés tapasztalható.
- Az sp.2.9.2 víztest gyenge minősítésének az oka, hogy a 2-9 alegység területén a felszín alatti vízmérleg negatív, tehát a vízkivételek mértéke meghaladja a természetes utánpótlódás mértékét.
- Az sp.2.9.1 víztest mennyiségi állapota a szintén gyenge minősítést kapott. Ennek oka, hogy a 2-9 alegység területén lévő kutak vízszint értékeiben folyamatos csökkenés tapasztalható.

B. Minőségi szempontból:

- Az sp.2.9.2 sekély porózus víztest minőségi állapota alapján gyenge minősítést kapott a trend vizsgálat és felszíni vizek állapota tesztek alapján. A víztestre „jó állapot elérhető” célkitűzés lett megállapítva, melynek elérése 2027-re várható.

b) Az sp.2.9.1 víztest szintén gyenge állapotú lett, mert a vízmű kutakban NO₃ és SO₄ szennyezést mutattak ki. Az 2-9. alegység területén nincs ilyen szennyezés a vízmű kutakban.

A felszín alatti víztestek jó mennyiségi és minőségi állapotának megőrzésére, illetve a jó állapotba való hozására kell törekedni. A felszín alatti víztestek – a fentiekben bemutatottak alapján – nem állnak korlátlanul rendelkezésre, ezért a jövőbeli beruházások tervezésénél erre nagy figyelmet kell fordítani. A felszín alatti vízkészletek vízminőségének a védelme kiemelt feladat, amelynek alapját az átfogó területrendezési tervben, az OTRT-ben rögzített országos vízminőség védelmi területek övezete adja. Az országos vízminőség-védelmi terület övezetével érintett területre vonatkozóan a vízminőség védelmére a megyei és a településrendezési eszközökben intézkedés szükséges, amelyet az OTRT ír elő:

15. § (1) Az országos vízminőség-védelmi terület övezetében keletkezett szennyvíz övezetből történő kivezetéséről és az övezeten kívül keletkezett szennyvizek övezetbe történő bevezetéséről a kiemelt térség és a megye területrendezési tervében rendelkezni kell.

(2) Az övezetbe tartozó települések településrendezési eszközeinek készítése során ki kell jelölni a vízvédellel érintett területeket, és a helyi építési szabályzatban az építési övezetre vagy övezetre vonatkozó szabályokat kell megállapítani.

A közműellátás építési övezetenkénti mértékét és módját a helyi építési szabályzatban kell megállapítani. A talaj és talajvíz védelme érdekében a környezetvédelmi programnak tartalmaznia kell a szennyvíz és csapadékvíz elvezetésére, tárolására vonatkozóan az országos településrendezési és építési követelményekről szóló 253/1997. (XII. 20.) Korm. rendelet vonatkozó előírásait.

A közüzemi ivóvíz szolgáltatás területén fennálló vízminőségi problémák megoldását szolgáló Ivóvízminőségjavító Program valósult meg (Környezetvédelmi és Infrastruktúra Operatív Program keretében) több dél-hevesi településen (pl. Tiszanána, Újlőrincfalva, Poroszló, Sarud), illetve Környezet és Energia Operatív Program (KEOP) keretében a Kiskörét, valamint Hevest, Pélyt és Kömlőt érintő ivóvízminőség-javító program is megvalósult. Kisköre esetében a beruházást a településen szolgáltatott ivóvíz határértéket meghaladó arzéntartalma, valamint az alkalmazott vízkezelési technológia fejlesztése tette szükségessé. A szolgáltatott ivóvíz egyes paraméterei nem teljesítették az előírt határértékeket Heves város, illetve Kömlő és Pély községek esetében sem. Heves és Kömlő településeken az ivóvíz ammónium tartalma, Pély községben az ivóvíz arzén és ammónium tartalma haladta meg az előírt határértéket. Heves város esetében a meglévő vas- és mangántalanító technológia került kiépítésre, valamint kiegészítésre ammóniamentesítő technológiai berendezésekkel, a beruházás keretében Heves-Alatka városrész felfűzésre került a hevesi vízellátó rendszerbe. Pély és Kömlő esetében egy-egy új ivóvíztisztító technológia került kiépítésre.

Felszín alatti vízkészleteink kiemelkedő természeti erőforrást jelentenek. Ivóvízellátásunk több mint 95 %-ban felszín alatti vizekből történik. A felszín alatti vizek jelentősége ugyanakkor a természetes növényzet és a mezőgazdaság szempontjából is nagy: a megfelelő mélységben elhelyezkedő talajvíz szükséges a növények optimális vízellátásához. A talajvíz a talajon keresztül van közvetlen kapcsolatban a felszínnel, az emberek által létrehozott, gondatlanul kezelt szennyező anyagok így bejuthatnak abba. A felszín alatti vizek és esetenként a felszíni vizek szempontjából jelentős pontszerű szennyező források lehetnek az intenzív tartású, nagy létszámú állattartó telepek, amennyiben a trágyakezelés, tárolás nem felel meg az előírásoknak. A szervestrágya tárolás, kezelés és hasznosítás megfelelő megoldása a vizek nitrogén szennyezésének megakadályozása céljából lényeges, hiszen a trágya bizonyos szempontból hulladék, de sokkal inkább a termőterületek tápanyag-gazdálkodását segítő, hasznos melléktermék.

A megye területén jelentős számú mezőgazdasági telephely, trágyatelep, hígtrágyatelep és hulladék-lerakóhely található, amely az elmúlt két évtizedben végbement rekultivációs beavatkozások eredményeképpen sikerült környezeti szempontból helyrehozni. A vonatkozó jogszabályok alapján külterületen a telek tulajdonosa köteles a keletkező szennyvíz, trágya, hígtrágya, egyéb hulladékok ártalommentes átmeneti tárolásáról, kijelölt telepre történő szállításáról, illetve hasznosításáról gondoskodni.

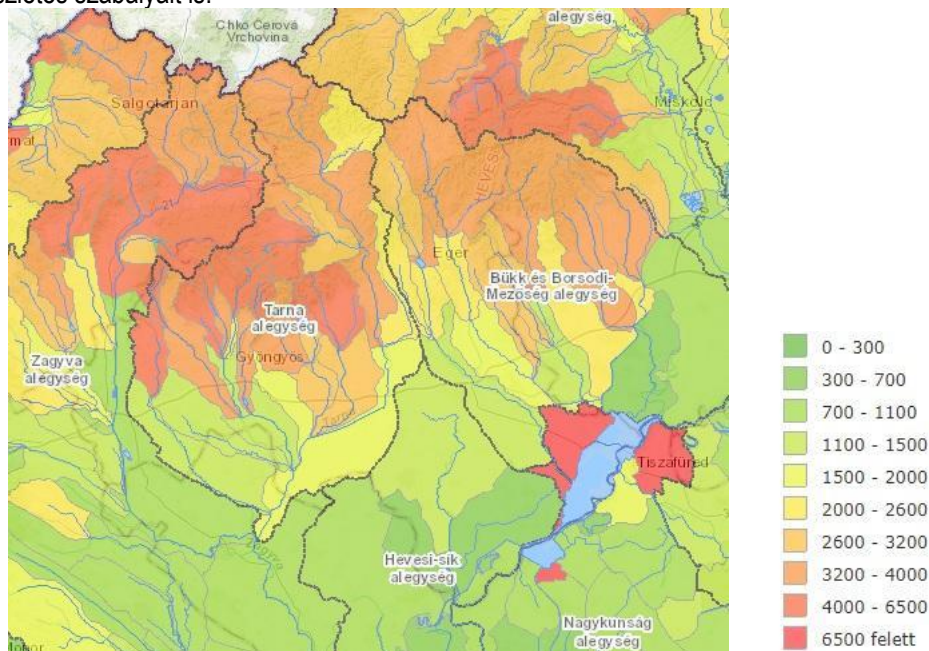
A megyében a leginkább szennyezett terület Felsőtárkányban a Berva völgy (a volt finomszerelvénygyártó telephelyén) kőolaj- és kőolajszármazékok, valamint különböző nehézfémek és egyéb szennyező anyagok vannak a talajban és a talajvízben. A másik Abasár község ivóvízbázisának (halogénezett oldószerek jelenléte) kármentesítése. A vezetékesvíz-ellátást előbb egy ideiglenes, majd egy végleges, új hálózat megépítésével 2014 októberére megoldották. Az elszennyezett terület kármentesítése, a szennyezett vizek megtisztítása azonban még hátravan.

A felszíni vizek esetében hazánkban a tápanyag és szervesanyag-mutatók alapján jelenleg is a települési szennyvízbevezetések okozzák legnagyobb arányban a felszíni vizek közvetlen pontszerű terhelését, annak ellenére, hogy a tisztított szennyvízzel kibocsátott nitrogén és foszfor mennyisége jelentősen csökkent, köszönhetően az elmúlt években megvalósult beruházások által a tisztítási hatékonyság növekedésének. A települési folyékony hulladék (TFH) gyűjtését az önkormányzatnak közzolgáltatás keretében kell a megszervezni, a TFH szállítása, és elhelyezése csak a nem közművel összegyűjtött háztartási szennyvíz begyűjtésére vonatkozó közzolgáltatási tevékenység részletes szabályairól szóló 455/2013. (XI. 29.) Korm. rendeletben meghatározottak szerint történhet.

A szennyvíztisztító telepek szennyvizeinek befogadója valamilyen felszíni vízfolyás. Ez lehet belvízelvezető csatorna és lehet folyó is. A felszíni vízbe történő kibocsátásokra vonatkozó előírásokat a 220/2004. (VII.21.) Korm. rendelet és a 28/2004. (XII.25.) KvVM rendelet, a tisztított szennyvíz minőségi vizsgálataira vonatkozó előírásokat a 27/2005. (XII.6.) KvVM rendelet tartalmazza.

A csatornahálózat kiépítése is napjainkra legalább olyan fontossá vált, mint a vezetékes ivóvízé. A környezetbe tisztítás nélkül visszaengedett víz ugyanis – szennyezettségének fokától függően – környezetszennyezést, illetve akár közegészségügyi kockázatot is hordozhat magában. A szennyvízelvezetés és -tisztítás megvalósításának köszönhetően a szennyvíz nem károsítja a talajt és a felszín alatti vizeket.

A nem pontszerű, diffúz szennyezések rendszerint valamilyen intenzív területhasználat (mezőgazdaság, település, erdőgazdálkodás) következményei. Bár az egyes (lokális) kibocsátások mértéke önmagában kicsi, hatásuk a vizekre összegződve jelentkezik. A víztesteket érő nitrogén terhelés területi jellegzetességeket is mutat. Ez egyrészt az erózióknak köszönhető, mivel nagyobb lejtésű és többnyire mezőgazdasági területek terhelése fajlagosan nagyobb, mint a kisebb esésű területeké. Továbbá a hegyvidéki és nagyobb porozitású területeken a nitrogén koncentráció a talajvízben jóval magasabb lesz, mint a síkvidéki területeinken. Ezért ennek megfelelően Heves megyében is a talajvízből (mint közvetítő közegből) származó nitrogén terhelés dominanciája jellemző. Ennek következtében a mezőgazdasági forrásokból származó nitrát vegyületek által okozott vízszennyezés csökkentése és a további szennyezés megelőzése érdekében kiemelten fontos figyelembe venni a vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméről szóló 27/2006. (II. 7.) Korm. rendelet, valamint a vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméhez szükséges cselekvési program részletes szabályait is.

20. ábra: Felszíni vizeket érő fajlagos diffúz eredetű összes nitrogén emisszió víztest vízgyűjtőnként (t/év)

Forrás: Vízügyi Geoinformatikai Portál

Napjainkban egyre nagyobb hangsúlyt kell fektetni a környezetkímélő gazdálkodási formák elterjesztésére, valamint a termő- és élőhelyi adottságokhoz kellően alkalmazkodó területhasználatra nem csak a talajaink, hanem a felszín alatti és a felszíni vizeink megóvása érdekében is. A felszín alatti vizek védelmével kapcsolatos szabályokat a 219/2004. (VII. 21.) Korm. rendelet rögzíti, melynek célja a felszín alatti vizek jó állapotának biztosításával és annak fenntartásával, szennyezésének fokozatos csökkentésével és megelőzésével,

hasznosítható készleteinek hosszú távú védelmére alapozott fenntartható vízhasználattal, a földtani közeg kármentesítésével összefüggő feladatok, jogok és kötelezettségek megállapítása.

2.4. Épített környezeti és a kulturális örökségi értékek

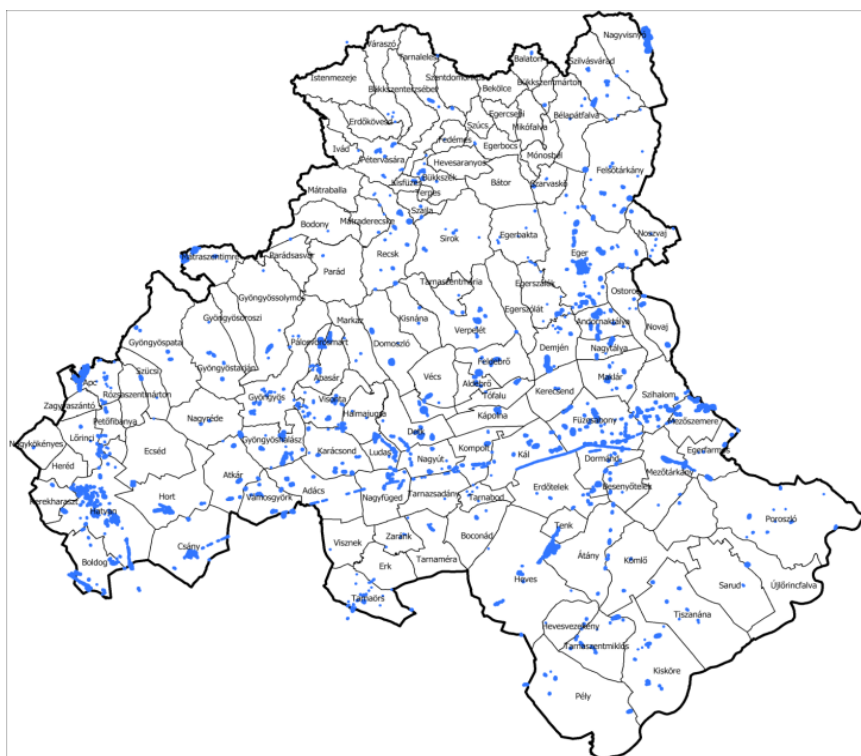
Ebben a fejezetben a 2018. július 3-án a Miniszterelnökség, Örökségvédelmi Hatósági Főosztály, Örökségvédelmi Nyilvántartási Osztálytól kapott adatszolgáltatásból indultunk ki, a térképek és táblázatok a kapott adatokat tartalmazzák.

Heves megye igen gazdag kulturális örökségi elemekben. A megye területén kiemelten védett régészeti lelőhelyeken kívül több mint 1000 régészeti lelőhely szerepel nyilvántartott régészeti lelőhelyként, melyek általános régészeti védelem alatt állnak.

Továbbá kiemelkedő a megye tárgyi kulturális hagyatéka. A létező kulturális intézményrendszer, a múzeumok, kiállítóhelyek, levéltárak, könyvtárak, illetve közművelődési intézmények segítenek a múlt értékeinek a jelen és a jövő számára való fejlesztő megőrzésében és ezen túl a térségi identitás megőrzésében is.

Régészet

A régészeti örökség leírásánál az ide vonatkozó szakirodalmat, a nyilvántartott régészeti lelőhelyek és a kiemelkedően védett (jogszábsályilag védett) ingatlanok listájához a *kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról* szóló 68/2018. (IV.9.) Korm. rendelet szerinti, a Miniszterelnökség, Örökségvédelmi Hatósági Főosztály, Örökségvédelmi Nyilvántartási Osztály által vezetett közhiteles hatósági nyilvántartásban található adatokat használtuk fel. A Heves megyei régészeti lelőhelyeket az alábbi térképen szemléltetjük, történeti leírása, valamint a régészeti örökség felmérése Heves Megye Területrendezési Tervében található.

21. ábra: Régészeti lelőhelyek Heves megyében

Forrás: adatszolgáltatás

Védetté nyilvánított régészeti lelőhelyek és a nyilvántartott régészeti lelőhelyek

A Miniszterelnökség, Örökségvédelmi Hatósági Főosztály, Örökségvédelmi Nyilvántartási Osztály által vezetett közhiteles hatósági nyilvántartásban található adatok alapján Heves megye területén az alábbi kiemelten védett régészeti lelőhelyek állnak egyedi régészeti védelem (jogszábsály által védetté nyilvánított terület) alatt:

azonosító	lelőhely	jelleg	határozat
45364	Verpelét, Földvár	Árpád- kori vár, épület, középkori földvár, (motte)	KÖH 470/2506/2/2004
34602	Tarnaszentmária, Római katolikus templom	őskori szórványlelet, kora Árpád- kori templom, temető, osszárium, ismeretlen korú éremlelet,	
23894	Szilvásvár, Cserepes-kői-sziklaodú	barlang, őskor	1.620-55/1951. KM
33211	Szilvásvár, Töröksánc	késő bronzkori, Kyjatice- kultúra, erődített telep, középkori szórványlelet, nyílhegyek	1620-121/1951 KM
43214	Szilvásvár, Gerenna-vár	középkori várkastély	1620-121/1951 KM
23895	Szilvásvár, Körös-barlang	ismeretlen korú barlang, őslénytani lelet	1.620-55/1951. KM
14714	Szilvásvár, Istállós-kői-barlang	felső paleolitikum, Aurignaci- kultúra, barlang, kőeszköz, telep	1.620-55/1951. KM
25655	Szihalom, Földvár	őskori szórványlelet, kora-középső bronzkor (Hatvani-kultúra) földvár, "a Füzesabonyi kultúra is használhatta", kora Árpád- kori temető,	1620-121/1951 KM
42902	Szarvaskő, Szarvaskő vára	Középkori kővár	46752/1972. MM
32380	Sirok, Vár	ismeretlen korú kaptárkö, középkori kővár	
25656	Novaj, Földvár	kora- középső bronzkori Hatvani- kultúra tell, földvár, preszkita, Mezőcsáti- kultúra temetkezése, honfoglalás kori temető	1620-121/1951 KM
77333	Noszvaj, Dóc1.	ismeretlen korú kaptárkö	1620-121/1951 KM
77335	Noszvaj, Dóc2.	ismeretlen korú kaptárkö	1620-121/1951 KM
21307	Nagyvisnyó, Ölyveskői rókalyuk	barlang, paleolitikum	1.620-55/1951. KM
44825	Mátraszentimre, Óvár	késő bronzkori (Piliny kultúra, Kyjatice- kultúra), földvár, kora vaskori szórványlelet, késő vaskori kelta erődített telep, középkori vár	1620-121/1951 KM
55270	Mátraszentimre, Ágasvár	erődített telep, késő bronzkor Kyjatice- kultúra, középkori kővár	1620-121/1951 KM
55272	Mátraszentimre, Ágasvár-oldal 1	késő bronzkor, Kyjatice- kultúra, Telep	1620-121/1951 KM
55273	Mátraszentimre, Ágasvár-oldal 3	késő bronzkor, Kyjatice- kultúra, Telep	1620-121/1951 KM
49887	Mátraszentimre, Ágasvár-oldal 2	késő bronzkor, Kyjatice- kultúra, Telep	1620-121/1951 KM
30965	Maklár, Kosztoperium-domb	őskori kemence, középső bronzkori (Halomsíros kultúra,) késő bronzkori (Piliny-kultúra,) hamvasztásos temető, preszkita Mezőcsáti-kultúra temetője, szarmata sír, telep,	
25665	Kisnána, Vár	középkori kővár, templom, temető	
23867	Hatvan, Nagygyömbös (Római őrtorony)	bronzkori telep, római kori őrtorony, sánc, épület, népvándorlás kori szórványlelet, középkori telep, ismeretlen korú temető	22292/1976. KM
21135	Hatvan, Strázsa-hegy	középkori telep, éremlelet	22292/1976. KM
31494	Gyöngyöspata,	Szent Péter templom	33503/1979. KM
21134	Gyöngyöspata, Várhegy	őskori állatidol, ismeretlen korú csontvázas sír, Árpád- kori földvár, templom, középkori telep	33503/1979. KM
44688	Füzesabony, Csörsz-árok	Császárkori szarmata sánc, (Csörsz árok) természettudományos kutatás	1620-33/1951 VKM
32096	Füzesabony, Öregdomb	középső bronzkor, Füzesabony- kultúra telep, temető	20493/1983. MM
21305	Felsőtárkány, Tar-kői-kőfülke	barlang, paleolitikum, őslénytani lelet	1.620-55/1951. KM
25671	Felsőtárkány, Barátrét	késő középkori karthausi kolostor	46752/1972. MM
21302	Felsőtárkány, Lök-völgyi-barlang	felső paleolitikum, (Szeleta-kultúra) barlang	1.620-55/1951. KM
21303	Felsőtárkány, Pes-kő-barlang	felső paleolitikum és késő bronzkori (Kyjatice-kultúra) telepnyom	1.620-55/1951. KM
21292	Eger, Berva-barlang	barlang, paleolitikum	1.620-55/1951. KM
42903	Bükkszentmárton, Szt. Márton templom	újkorai templom, középkori maradványok	46752/1972. MM
42904	Bélapátfalva, Ciszterci	őskori telep, Árpád kori telep, temető, középkori	46752/1972. MM

	nemzeti monostor	település, apátság, templom	

1. táblázat: Jogszabály által védetté nyilvánított terület

A Miniszterelnökség, Örökségvédelmi Hatósági Főosztály, Örökségvédelmi Nyilvántartási Osztály által vezetett közhiteles hatósági nyilvántartásban található adatok alapján Heves megye területén a fenti kiemelten védett régészeti lelőhelyeken kívül még további több, mint 1000 régészeti lelőhely szerepel nyilvántartott régészeti lelőhelyként, melyek általános régészeti védelem alatt állnak a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény 11. §-a alapján.

Barlangok

A régészeti szempontból jelentős barlangok köréről szóló 43/2013. (VIII. 9.) BM rendelet 1. számú melléklete az alábbi Heves megyei barlangokat tartalmazza:

település	Barlangkataszteri szám	Lelőhely-azonosító	Barlang neve (lelőhely neve)
Eger	5342-1	21292	Berva-barlang
Felsőtárkány	5343-63	21302	Lök-völgyi-barlang
Felsőtárkány	5343-1	21303	Pes-kő-barlang
Felsőtárkány	5343-8	21304	Petényi-barlang
Felsőtárkány	5343-2	21305	Tar-kői-kőfülke
Felsőtárkány	5383-4	82641	Arnóc-kői-sziklaodú
Mezőszentimre	5230-7	49886	Gyula-barlang
Szilvásvár	5341-1	14714	Istállós-kői-barlang
Szilvásvár	5343-16	23894	Cserepes-kői-sziklaodú
Szilvásvár	5341-17	23895	Körös-barlang

2. táblázat: Heves megyei barlangok

Az örökségi értékek elemzése

A régészet tárgykörébe (kezdetektől 1711-ig) utalt örökségi értékek két fajtáját lehet megkülönböztetni. A földobjektumok (régészeti-történeti rétegek, szeméttödrök, földbe ástott objektumok feltárásai, kutak, tüzelőhelyek) a régészeti feltárás során eredeti rétegvizonyaiktól megfosztva, megsemmisülnek. Ebben az esetben a jelenségek értelmezése, dokumentálása után, a leletek összegyűjtésével a lelőhelynek a feltárt része elpusztul. A paleolitikumtól gyakorlatilag a római korig ez a helyzet szinte kizárólagosnak mondható. (Kivétel: őskori sáncvárak, erődítések). De később is a népvándorlás kori és Árpád kori emlékek esetében is jobbára ez a helyzet. Kivételt képeznek a kőből épített maradványok, melyek minőségük, jelentőségük miatt fogva műemléki megtartásra érdemesek. Árpád-kori és középkori várak, templomok, kőépületek, kaptárkövek ebbe a kategóriába tartoznak.

Régészeti emlékek feltárhatóságának, megmaradásának, bemutathatóságának vagy pusztulásának lehetőségei

A régészeti emlékek feltárásának a napjainkban bevett gyakorlat szerint indítéka valamely beruházás földmunkáinak területén végzendő megelőző feltárás szükségessége. Ebben az esetben a feltárás kiterjedése nem a lelőhely határait veszi figyelembe, hanem a beruházásnak a földmunkákkal, alapozással szükségszerűen elpusztuló felületét.

A már ismertté vált régészeti emlékek sorában a megőrzés, bemutatás lehetősége a műemléki megtartásra érdemes maradványok esetében jöhet számításba.

Folyamatok iránya, visszafordíthatósága

Bármely régészeti lelőhelyen végzett földmunkával járó beavatkozás az érintett terület eredeti régészeti-történeti rétegeit megsemmisíti. Ezért a későbbi kutathatóság érdekében főleg egy-egy kiemelkedő régészeti lelőhely esetében mérlegelni szükséges, hogy lehetnek olyan területrészek, melyeket érintetlenül kell hagyni.

2.5. Építészeti örökség, műemléki értékek

Heves vármegye a XIII. században jött létre az addigi hatalmas Újvár vármegye déli részéből, ekkor a vármegye neve Heves-Újvár vármegye lett. 1596–1687 között az Oszmán Birodalom uralma alatt állt. A török hódítástól az

1876-os megyerendezésig Külső-Szolnok vármegyével volt egyesítve Heves és Külső-Szolnok vármegye néven. Az 1945-ös megyerendezés során idecsatoltak néhány községet Borsodtól. Az 1950-es megyerendezés során került sor Heves és Nógrád határának kiigazítására Pásztó és Lőrinci környékén, valamint további községeket csatoltak Heveshez Borsod és Pest-Pilis-Solt megyétől, továbbá a Tiszától keletre fekvő községeket Szolnok megyéhez csatolták.

Heves vármegyének nemcsak a külső határai változtak több ízben, hanem a belső, járási beosztása is. 1876-tól eleinte nyolc, majd hét járásra oszlott, melyek határai sokszor változtak, végül az 1880-as évek közepére kialakult és állandóvá vált az 1950-ig fennálló hat járás neve és székhelye. A megye ma hét járásból áll, amelyek székhelye: Eger (egyben megyeszékhely is), Bélépátfalva, Füzesabony, Gyöngyös, Hatvan, Heves, Pétervására városok. A megyében összesen 11 város és 110 község található. A megye építészeti örökségének ismertetésénél a mai megyehatárok között lévő településeket vettük figyelembe.

A megye az Alföld és a hegyvidék, a Felföld határán fekszik, területén pedig három termelési övezet húzódik: északon a gyéren iparosodott erdőség, ettől délre egy szőlő- és gyümölcstermelő sáv, még délebbre pedig a gabonatermelő és állattartó síkság található. A mintegy 295 000 000 lélekszámú lakosság túlnyomó része magyar, a kisebb számú szlovák és német nemzetiségű lakosság a XVIII. században, a török hódoltság után telepedett le Eger környékén és a Mátra lejtőin, a harcok folyamán elnéptelenedett falvakba. Ezek a földrajzi, gazdasági és demográfiai tényezők együttesen hatottak a megye településeinek szerkezetére és történeti építészetére is.

A települések néhány kivételtől eltekintve rendelkeznek középkori előzményekkel, ami tetten érhető a településszerkezet alakulásában is. A templomok jelentős része is őriz középkori előzményeket – még ha időnként csak régészeti módszerekkel vagy épületkutatással kimutatható módon is –, tehát ma is az egykori településszervező erővel bíró helyeken állnak. Ritkábban a középkori építészeti előzmények a templomok mai megjelenésben is tetten érhetők. Mivel Heves megye területét mind a tatárjárás, mind a török megszállás súlyosan érintette, ebből kifolyólag a középkorból viszonylag kevés álló építészeti emlék maradt fenn, azonban ezek között nem egy kiemelkedő jelentőségű is található.

A megye legkorábbi fennmaradt építészeti emlékei a középkori templomok és kővárak. A ma is fennálló egyházi épületek sorából a legkorábbi keletkezésű a **feldebrői** templom, amely az Aba nemzetség szállásterületének valószínűleg legjelentősebb templomaként épült. Az atemplom egy XI. századi, öthajós, centrális alaprajzú, mind a négy oldalán íves apszissal bővített korábbi épület megmaradt atemploma, a keresztirányú, széles hajóját kettéosztó oszlopsorral, eredeti boltozatrendszerével és a félköríves apszissal szemben kialakított sírkamrával. Az atemplomban található hazánk legkorábbinak tartott falképei a XII. század második feléből. A XII–XIII. sz. fordulója táján a hajót részben elbontották és háromhajóssá alakították. 1744–45-ben átépítették.

A XI. sz. végéről – XII. sz. elejéről származik **Tarnaszentmária** szintén sajátos építészeti megoldást tartalmazó Árpád-kori temploma: a patkóalakú főszentély előtt a hajó külső falából ki nem lépő oldalapszissal bővített előtér csatlakozik, a szentély alatt középkori atemplom található.

A magyar középkor korai időszakából származik a **kisnánai** vár területén feltárt XII. századi körtemplom, **Váraszó** XII. sz. végén - XIII. sz. elején épült temploma, valamint a XIII. sz. elejéről származó, később jelentősen átépített **verpeléti** templom.

A megye számos további temploma tartalmaz középkori részleteket a falazatban vagy az alapokban, esetenként régészeti módszerekkel feltárható korábbi épületrészekben, például a nagyobbítást megelőző szentély-alapfalakban. Ezért a templomok nagyobb felújítása, esetleges bővítése előtt indokolt az épületek kutatása, régészeti feltárása. A kutatásuk, feltárásuk a XIX. század második fele óta rendszeresnek mondható, a műemléki vagy régészeti védelem alatt álló épületek esetében pedig jogszabályi előírás.

Egerben található a Szent István által alapított tíz püspökség egyike, **középkori székesegyházának romja** a várban található. A háromhajós, többször átépített középkori székesegyház román és gótikus stílusú falmaradványai – épült a XII–XIV. században, illetve a XV. sz. végén – a vár keleti felében állnak, a legmagasabban álló gótikus pillércsonkon Szent István XIX. századi szobra áll (Marco Casagrande, 1835). A templom déli oldalán kápolnasor és korai rotunda alapfalait tárták fel, tőle délnyugatra láthatók a provizori palota csekély maradványai. Jelentős gótikus emlék a várbeli egykori székesegyház romjai közelében álló, helyreállított középkori püspöki palota 1470–75 között emelt gótikus, csúcsíves árkádsoros épülete (emelete XVIII. századi).

Eger középkori vára IV. Béla engedélye alapján a XIII–XIV. században épült ki a püspökség számára. A XVI. század első felében a várat külső és belső részre osztották, és korszerűsítették a védműveket. Az 1552-es török ostrom után, majd a török megszállás idején (1596–1687) további kiépítésre került sor. A XVIII–XIX. században

az erősítést fokozatosan visszabontották. A tudományos kutatása és helyreállítása 1862-től folytatólagosan zajlik. A középkorban a várost is kőfal övezte, amelynek csak csekély maradványai maradtak fenn.

A XIII. századból származik a III. Béla király által betelepített ciszterci szerzetesrend egyetlen fennmaradt magyarországi középkori temploma **Bélapátfalván**. A Bélkő nyugati lábánál álló, háromhajós, keletelt bazilika egyenes szentélyzáródással és keresztházzal épült, a déli oldalhoz kolostor csatlakozott, amelynek csak alapfalai maradtak fenn. Az apátságot II. Kilit egri püspök alapította 1232-ben. A templom építése a XIV. század második feléig elhúzódott. A XVI. században elhagyott templomot a még álló falainak felhasználásával 1732–1745 között újjáépítették és beboltozták. 1934-ben, majd 1952–1966 között restaurálták.

A megye másik jelentős méretű középkori eredetű temploma **Gyöngyösön**, a Fő téren álló **Szent Bertalan templom**, amely nagyméretű gótikus csarnoktemplom többszöri átalakításával nyerte el mai formáját 1773-ban. A háromhajós, keletelt, poligonális szentélyzáródású épületet körben támpillérek erősítik, a szentélyzáródáson láthatók a feltárt gótikus ablakok. A déli oldalához csatlakozott a középkori torony, a nyugati tornyok 1773-ban és 1815-ben épültek. Szintén Gyöngyösön található a **ferences templom**, amelyet a XIV. század második felében kezdtek építeni és a források szerint a gótikus együttes 1494-re készült el. Ezt a török hadak 1526-ban feldúlták, de a ferencesek 1531-ben újjáépítették. A XVIII. században a templomot barokk stílusban átépítették, de megtartották annak egyhajós gótikus jellegét és szentélyének késő gótikus boltozatát. A templom északi oldalához csatlakozó kolostort 1701-1727 között építették.

Gyöngyössolymos temploma a XIV. századból származik. **Gyöngyöspata** temploma fő tömegében a XV. században épült, a szentélyben és a főhajóban középkori falfestmény töredékek találhatók. Mindkét templom tornya az alsó szint fölött nyolcszög alaprajzú. **Halmajugra** temploma szintén XIV. századi, a szentélyben középkori falkép töredékekkel.

A várak közül kiemelendő még a **kisnánai vár**, amely az említett XII. századi körtemplom köré épült, várrá történő kiépítése a XIV–XV. század fordulójára tehető, reprezentatív palotával, a XII. századi körtemplom gótikus vártemplommá történő átépítésével. A külső várfal és a várudvar további épületei a XV–XVI. századból származnak. A megye másik jelentős erősítménye **Sirok vára**, amelyet az Aba nemzetség Verpeléti ága építtetett. A magasabb sziklatömbön ülő szabálytalan alaprajzú felső várhoz nyugat felől olaszbástya, védőöves alsó vár csatlakozik. A vár alatt sziklába vágott folyosó- és teremrendszer húzódik. A felsővár XIII-XIV. századi, az alsóvár 1562-ben épült. Az Eger fölötti **Szarvaskő** XVIII. században elpusztult várát az egri püspökség építette valamikor 1261-1295 között, menedékhely céljára. Kisebb jelentőségű vár romja a szintén az Aba nemzetség által a XIII. században épített **mátraderecskei Kanácsvár**, valamint a **markazi vár**, amelyet valószínűleg a Kompolti család épített a XIII-XIV. században.

A török uralom idejét Heves megyében néhány fennmaradt oszmán-török építészeti emlék jelképezi: Egerben a minaret és a Valide Szultána-fürdő. Több olyan török mecsetről vannak források, amelyeket a letelepedő szerzetesrendek felhasználtak a templomuk építésénél. Azonban a közel évszázados török uralomnak inkább csak régészeti módszerekkel feltárható nyomai maradtak Egerben és a megyében egyaránt.

A török alóli felszabadítás és az azt követő lassú konszolidáció után nagyarányú újjáépítés következett, amely számos barokk építészeti emlékekkel gazdagította a megyét. A városok közül Eger mellett elsősorban Gyöngyösön található nagyobb számú kvalitásos műemlék. Eger és Gyöngyös történeti településmagjai ma műemléki területekként védettek.

Eger a felszabadulás után elveszítette szabad királyi város címét, helyette az egri püspök lett a város földesura, ami kihatott az építészetére, művészeti életére is. A püspöki városban számos elsőrangú barokk építészeti alkotás – templomok, kápolnák, püspöki, préposti és kanonoki paloták – született, a Rómában iskolázott püspökök pompakedvelése és tudatos városalakító törekvése nagy hatással volt a városkép formálódására és az építészeti minőségre egyaránt. Építészeket, mestereket rendre Itáliából és osztrák területekről hozattak, akik a közép-európai barokk magas színvonalát hozták el a török megszállás során a fejlődéstől elvágott városba, illetve megyébe. A püspökség építkezései mellett a legjelentősebb az Egerben megtelepedett hat szerzetesrend építőtevékenysége: kolostoraik és templomaik, valamint ezek művészi berendezései és felszerelései. A külföldi mesterek beáramlása fokozatosan kiterjedt a német, cseh és morva területekre is. Számos művész végleg letelepedett Magyarországon, és meggyeszte vagy még távolabbi vidékeken is kifejtette alkotó tevékenységét.

Eger városa a korszak építészeti emlékeinek jelentős részét tehát a püspökségnek és a szerzetesrendi építkezéseknek köszönheti, amelyek mellett számos egyéb középület és polgárház is fennmaradt a korszakból. Az újjáépítés első jelentős épülete a **püspöki (érseki) palota**, amelyet XVI. századi épületek felhasználásával Erdődy Gábor püspök kezdett építtetni 1715-1732 között (építész: Giovanni Battista Carlone), majd 1761-1775 között Eszterházy Károly bővítette, végül a déli épületszortot Pyrker László érsek emeltette. A végső

kialakításában U-alaprajzú, díszudvaros, emeletes barokk palota északi homlokzatához későbbi díslépcsőház csatlakozik (1765, építész: Fellner Jakab), valamint a középső szárny nyugati oldalához két szintet átfogó kápolna csatlakozik oratóriummal. A palotától délre épült a barokk székesegyház, amelyet a mai székesegyház építéskor bontottak el a XIX. század elején. A harmadik jelentős barokk épület a **jezsuiták (később ciszterciek) temploma**, amelyet 1699-ben készült terv alapján emeltek 1731-1743 között, építőmestere szintén G. B. Carlone volt. Ugyanő építette Egerben az Irgalmas rendiek konventjét és kórházát, a Foglár-féle jogakadémiát (Kossuth u. 8.), valamint Püspöky kanonok házát (Kossuth u. 10.), illetve számos kisebb-nagyobb építkezésben volt része, jelentősen hozzájárulva Eger barokk városképéhez. Carlone számos templomot is épített Eger környékén: Felnémeten (1715), Demjénben (1730-32), Kerecsenden (1732), Maklárón (1733), Füzesabonyban (1732-35), Egerszalókon (1738) az utóbbi négyet később átépítették.

Az egeri barokk templomok sorában művészeti szempontból a leginkább kvalitásos a **Minoriták temploma** a Dobó téren, a főszékesegyház és a gyöngyösi Szent Bertalan-templom után Heves megye harmadik legnagyobb temploma. Épült Kilian Ignaz Dietzenhofer tervei alapján 1758-1772 között. A zártos beépítésű, egyhajós, keresztház, két homlokzati tornyos, kosárféle szentélyzáródású templom homlokzata a két torony között egy-egy oszloppárral hangsúlyozott; erős félkörben előugró középrizalitban, lépcsősor fölött nyílik a kapu, amelyet gazdagon faragott szemöldökpárkány díszít.

Eger emblemikus középülete az 1763-1782 között épült **Liceum**, amely a püspöki (érseki) palota és a főszékesegyház szomszédságában szabadon álló, nagyméretű, négyzetes udvart körülfogó kétemeletes épület, középtengelyében erősen kiülő, háromtengelyes, timpanonos középrizalittal; a keleti homlokzat középtengelyében csillagvizsgáló torony emelkedik. Barkóczy Ferenc püspök kezdeményezését felkarolva, Eszterházy Károly püspök építtette püspöki iskola, illetve egyetem céljára (építésszek: 1763–1764, Josef Ignaz Gerl; 1764–1779, Fellner Jakab; 1780–1782, Grossmann József). A belsőben barokk falképekkel gazdagon díszített könyvtárterem, színházterem, díszterem és kápolna található.

Az újabb **főszékesegyház** már klasszicista stílusban épült, emeltette Pyrker János érsek, épült 1831-1838 között, a korábbi székesegyház lebontásával (építész: Hild József). Szabadon álló, háromhajós, keresztház, templom, a négyzet fölött kupolával, két nyugati toronnyal, a kereszthajó északi és déli oldalán mellékbejáratokkal. Az oszlopos, portikusos főbejáratához széles, szobrokkal díszített lépcsősor vezet.

A nagyméretű, jelentős középületek mellett Eger épített örökségének jellemzője, hogy igen nagy számban, összefüggő utcákat alkotva maradtak fenn zömében XVIII. században épült kisebb-nagyobb városi lakóházak, paloták. A városkép védelme érdekében az átlagot képviselő, egyedi műemléki védelemben nem részesülő épületek is megőrzendők, méltó funkcióban tartásuk kívánatos. Az 1960-as, 1970-es évek várostervezése folytán jelentős károk keletkeztek az addig intakt hagyományos városszövetben, a lebontott tömbbelső helyére akkor nagyméretű modern lakóépületeket emeltek.

Az 1700-as években, a török kiűzése után kezdett el kiépülni az egeri érseki pincerendszer. Az Egerbe visszatérő Fenessy György püspök a székhelyét áthelyezte a várból a belvárosba, ahol az építési munkálatok a hegyből kitermelt riolittufából készültek. A kitermelt kő után hatalmas labirintuszrendszer keletkezett, amely több mint 3 kilométer hosszan nyúlt el a föld alatt a Hatvani kaputól egészen a város északi határáig, a Rác kapuig.

Eger mellett **Gyöngyös** városában található nagyobb számban barokk műemlék: templomok, a ferences kolostor, a Szent Bertalan-plébánia, a sóház, a kvártélyház, valamint városi polgárházak. A belvárost Gyöngyösön is összefüggő történeti épületállomány alkotja. A barokk épületek közül kiemelendő a Haller–Berényi–Orczy-kastély három udvart körülzáró, egyemeletes épületegyüttese, építtette gróf Haller Sámuel tábornok az 1740-es években (építész: Domenico és Giovanni Battista Ricca).

A török uralom utáni újjáépítés során a legtöbb település új templomot és plébániát kapott. A megye barokk stílusú emlékének sokban kötődik az Egerben dolgozó építészeknek és mesterembereknek megyeszerte kifejtett munkásságához, jellemzően templomok, plébániák, kastélyok építésében vettek részt, de egyéb uradalmi épületek, vagy éppen polgárházak is kötődnek hozzájuk.

Hatvanban a Grassalkovich család nagyméretű barokk kastélya a város főterének meghatározó épülete, egyben az egyik legrégebbi épület is a városban (1754-1763, Oracsek Ignác, Mayerhoffer András, Jung József). A szintén a téren álló r.k. templomot korábbi épület helyén gr. Grassalkovich I. Antal építtette (építész: Oracsek Ignác; kivitelező: Jung József). A plébániához még a XVIII. század első feléből származik. Hatvan külterületén, Nagygyömbösi áll a Grassalkovichok nagyméretű majorsága, amely jelentős részét Grassalkovich I. Antal építtette részben posztógyár céljára 1762 körül.

Péteváráson a barokk kastélyt 1760-ban építtette Keglevich Gábor (építész: Quadri Kristóf), amely zárt udvart kerítő együttes. **Noszvajon** 1778-1780 között épült az egykori Szepessy, majd De La Motte-kastély (tervező: Povolni János), amelyhez tájképi kert is tartozik.

A XVIII. század legvégén megjelenő és fokozatosan teret nyerő **klasszicista stílus** legfontosabb, országos szinten is kiemelkedő alkotása a fentebb ismertetett egri főszékesegyház Hild József tervezte monumentális épülete, amely a városkép legmeghatározóbb eleme. Az egyházmegye 1804-ben érsekségi rangot kapott, az immáron érsekivé vált püspöki palota klasszicista képtár-szárnnyal gazdagodott. Klasszicista stílusban épült az Irgalmas rendiek temploma és az ún. kis zsinagóga is, valamint kanonokházak és több városi lakóház. **Gyöngyösön** a klasszicizmus emlékei közül kiemelkedik az Orczy-kastély, továbbá ebben a stílusban épült a Fő téren álló Orczy-levéltár, a régi zsinagóga, egy kúria, valamint néhány városi lakóház. A vidéki épületek közül a klasszicizmus emlékei közé tartozik **Szilvásváradon** a kör alaprajzú református templom, **Istenmezején** és **Szarvaskőn** az r.k. templomok, **Andornaktályán** a Mocsáry-kastély és a parkjában álló gloriéta, **Karácsondon** a Csiszár-kastély, valamint kúriák Egercsehiben, Erdőteleken, Gyöngyöshalászon, Hevesen, Hevesvezekényben, Mónosbélben, Nagykökényesen, illetve Hevesen a volt városháza.

A **romantikus stílus** egyik első hazai előfutára a **Pétervásárán** lévő háromhajós r.k. templom, amely a lebontott középkori templom helyén épült 1812-17 között (tervező: Povolni János).

A **historizáló építészet** emlékei közül kiemelkedő a Károlyiak **Parádsasváron** lévő, 1882-ben épült kastélya, amely a francia reneszánsz építészetet idézi (tervező: Ybl Miklós). **Parádon** áll a Károlyi György által 1888-ban építtetett, gazdag részletképzésű, favázas-, tégl- és kő architektúrás ún. Cifra-istálló (tervező: Ybl Miklós; ma istálló- és kocsimúzeum). **Parádfürdőn**, a gyógyvíz források környékén már a XIX. század közepén szállodákat emeltek, kialakítva ezzel a közkedvelté váló fürdőhelyet. Az 1850-es években a gróf Károlyi család tulajdonába került és további dinamikus fejlődésnek indult: 1854-ben épült a Zsuzsanna-lak, 1865-1866-ban a timsós-tó, 1873-ban a Hotel Parád (tervező: Ybl Miklós), és 1893-ban épült az Erzsébet Szálló. A fürdőtelephez 10 hektáros sétáló- és gyógy park tartozik.

Hatvanban a cukorgyár historizáló épületegyütteséhez tartozik két kastélyépület: az ún. Kristály-kastély és az ún. Koppély-kastély, az utóbbi igazgatói lakásként épült. **Szilvásváradon** a Keglevich család építtetett kastélyt 1860-ban Ybl Miklóssal, amelyet a XX. század elején neobarokk stílusban átalakítottak és bővítettek.

A XIX. század végi gazdasági felemelkedés idején, a historizmus korszakában számtalan városi, mezővárosi és falusi középület, lakóépület és gazdasági épület létesült, amelyek mindenütt a hagyományos településképet alkotó vagy a korábbi korszakokat kiegészítő elemek. Ide tartoznak a korszak gazdasági és műszaki fejlődését híven mutató vasúti épületek is, amelyek közül kiemelkedik Füzesabony nagyméretű vasútállomása.

A XIX.-XX. század fordulóján elterjedt **szecessziós** stílus emlékei között megemlítendő a gyöngyösi Fő tér házai, Egerben a Deák Ferenc utca villái, valamint a poroszlói városháza.

Végezetül a **népi, falusi építészeti emlékekről** kell megemlékezni, amelyek egy gyorsuló ütemben eltűnő életforma hírmondói. A népi lakóházak a parasztság különböző társadalmi rétegeinek építkezési kultúráját tükrözik. Közülük kiválik a falun, paraszti sorban élő, de mégis kiváltságos (adómentes) kisnemesek házai, amelyek részben kőfalazatú házak (Mikófalván, Szilvásváradon és Átányon) nemcsak anyagukkal, hanem méreteikkel és külsejük, homlokzatuk gazdagabb díszítésével is elkülönülnek a többi közül. A korábbi századok faépítkezését felváltó kőépítkezés természetesen az anyag lelőhelyének közelében, a hegyvidéken és még inkább a kőbányák környékén honosodott meg. Fontos a XVIII-XIX. században a kőfaragó központok működése, és azok hatása a közeli és távolabbi környék építő gyakorlatára azzal, hogy előbb ablakkereteket, majd tornácoszlopokat faragtak és szállítottak a megrendelőnek; erre jó példa a siroki kőfaragás, amelyet az 1870 körül Parádfürdőn működő olasz kőfaragók lendítettek fel. A népi építészet emlékeit ugyanakkor nagyobb részben a feudális társadalom alapját képező jobbágyság, a kisiparos réteg, valamint a földnélküli zsellérek házai adják. Anyagukat tekintve sokáig a legfontosabb építőanyag a föld, vályog volt, mert a közlekedés kifejlődése előtt a megye nagyobb részén, az alföldi síkságon követ és fát csak nehezen lehetett beszerezni.

A tárgyi kulturális örökség megőrzése terén a legnagyobb kihívást a népi épületek helyben történő megőrzése, használatban való fenntartása és a korszerűsítése jelenti. Az élő falvak településképeinek megőrzése során szem előtt tartandó a védett épületeknek az anyagában való megőrzése, mivel a hagyományos formák átöröklése csak így lehetséges hiteles módon. Egyes, a tájegységre leginkább jellemző, különösen értékes népi épület megőrzésének bevált módja a tájházként történő hasznosítás. Fel szokott merülni végső esetben a szabadtéri néprajzi múzeumban (skanzenben) történő elhelyezés is, amely azonban a településképek megőrzése ellen ható megoldás, és általában tájegységenként csak egy-egy épület átmentését teszi lehetővé. Mindezek miatt a településrendezés során kiemelt figyelmet kell fordítani erre az igen sérülékeny épületállományra.

A népi építmények sajátos emlékei a külterületen lévő **présházak, borospincék**, amelyek szintén a népi kultúra fontos emlékei, ezek fennmaradása sokszor jobban biztosított a háztáji borászkodás révén, de a napjainkban fellendülő kisüzemi, „kézműves” borászati üzletág is segíti a fennmaradásukat. Összefüggő, érdekes együttesei maradtak fenn az Eger nyugati részén lévő, a XVIII. századtól kiépülő Szépasszony-völgyben vagy a

tőle északra található, a XIX. század végén kiépülő Verőszalán, amelyek a történelmi borvidék múltjának hiteles tanúi. Gyöngyösön a Farkasmály nevű külterületen található nagyobb történelmi préház csoport; az 1750-es években telepített szőlőkben az első pincéket az 1780-as években nyitották, a rendszert a XIX. század végéig folyamatosan fejlesztették.

Az épületek mellett az épített környezet védett elemei közé tartoznak a települések közterein vagy a közutak mellett lévő művészeti értékű történelmi **szobrok, emlékművek és egyéb ún. kisémlékek** (stációk, kőfeszületek, stb.). Köztük számos becses, több évszázados alkotás található, amelyek megőrzése, településképi szerepének megtartása, méltó környezetük kialakítása kihívást jelent a településrendezés és korszerűsítés során. Hasonló módon sajátos építmények például a kisebb-nagyobb **hidak**, amelyeknek idővel kérdésessé válik a terhelhetősége, de az utak átalakítása, fejlesztése során is veszélybe kerülhetnek, így a szabályozási eszközök terén is biztosítani szükséges a fennmaradásukat (pl. a közelben épülő új híddal, elkerülő útszakasszal, stb.).

A műemléki értékek megőrzése terén általánosan is elmondható, hogy elsődleges szempont az anyagukban való megőrzésük, mind külső, mind belső értékeik tekintetében. A másik fontos kritérium a méltó és fenntartható használat biztosítása, mivel az épület lényegétől idegen funkció szükségszerűen konfliktust hordoz, és végső soron a védendő értékek háttérbe szorulását, vagy értékvesztését, pusztulását okozhatja. Ezért a településrendezési tervek készítése során ezeket a szempontokat is szükséges figyelembe venni.

Heves megyében a védett műemléki értékek száma 464 helyszínen, összesen 567 védett építmény. Az építészeti örökség körébe tartoznak még a helyi (önkormányzati) védettségű építmények.

Emlékhelyek

A nemzeti emlékhelyé nyilvánított helyszínekről a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény (Kötv.) rendelkezik, amely II. mellékletének 2. szakasza szerint Heves megyében az **Egri Vár** nyilvánul hivatalos állami emlékhelynek, 2015 óta. A vár a XVI. században három részre szakadt Magyarország végvárrendszerének fontos eleme volt. Történetének leghíresebb epizódja az 1552-es év, amikor a Dobó István által vezetett várvédők sikerrel verték vissza a sokszoros túlerőben lévő török sereg ostromát. Az irodalomban is megörökített győzelem a magyar nemzeti emlékezet és hős kultusz fontos eseménye.

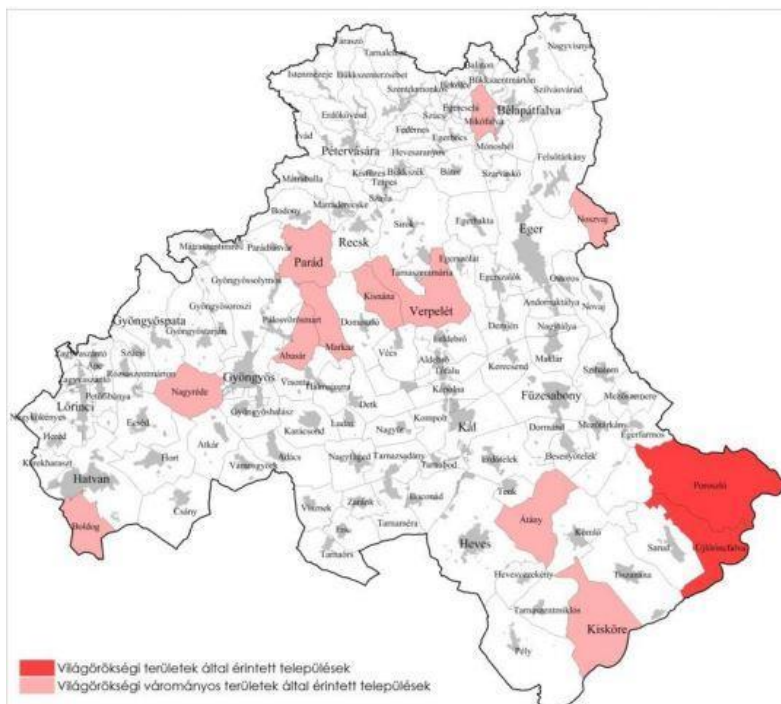
A történelmi emlékhelyeket a 303/2011. (XII.23.) Korm. rendelet sorolja fel. A történelmi emlékhelyek az emlékezet olyan fontos helyszínei, amelyek nemzeti, felekezeti, regionális vagy kisebbségi szempontból kiemelkedőnek minősülnek. Bár gyakran fontos építészeti alkotások, nem elsősorban műemléki szempontok alapján, hanem kiemelkedő történelmi szerepük miatt számítanak jelentősnek. Jelenleg ötvenkét történelmi emlékhely található az országban, ebből kettő Heves megyében:

- **Abasáron** a Bolt-tetőn „a XI. századi királyi központ maradványai” megnevezésű helyszín, 2018 szeptembere óta. Abasár a magyar történelem legmeghatározóbb korszakának, az államalapítás korának jelentős emlékhelye. A régészeti lelőhely-együttes a mai Magyarország egyik legjelentősebb Árpád-kori épített öröksége. Az utóbbi évek régészeti kutatásai tisztázták, hogy a feltárt épületmaradványok Aba Sámuel magyar király (1041–1044) rezidenciájához tartoztak. Történelmi értékét növeli, hogy egyike azon kevés királyi központoknak, amelyekről tudomásunk van ebből az időszakból.
- **Recskén**, a Kőbányai út cím alatti területen az „egykori munkatábor” megnevezésű helyszín, 2011 óta. A Rákosi-féle diktatúra leghírhedtebb munkatábor, a kommunista terror szimbólumának számító „magyar Gulag” 1950 - 1953 között működött a Mátrában található településen. A második világháború végétől létező internálótáborok mellett 1950-ben kényszermunkatáborokat alakítottak ki a kommunista rendszer ellenségeinek bélyegzett emberek megbüntetésére. Ezek a táborok közvetlenül az Államvédelmi Hatóság (ÁVH) irányítása alatt álltak. A foglyok bírósági ítélet nélkül kerültek a szigorúan őrzött titkos recski táborba, amelynek létszáma a kutatói becslések szerint 1300 és 1700 között mozgott.

A nemzeti emlékezetben emlékhelyként szerepel, de hivatalosan nem nyilvánították azzá a **Kápolnai csata helyszínét**: az 1848-1849-es szabadságharc egyik fontos ütközete zajlott Kápolna településen 1849. február 26-27-én, amelyben a csatát a császári és királyi csapatok kezén maradt ugyan, azonban a magyar honvédsereg nem szenvedett vereséget, egyik fél sem érte el stratégiai célját. Az osztrák hadvezetésnek a csata kimeneteléről szóló túlzó beszámolóinak hatására adta ki Ferenc József császár az Olmützi alkotmányt 1849. március 4-én.

2.6. Világörökségi és világörökségi várományos területek

A világörökségi és világörökségi várományos területekkel érintett településeket a 2018. évi CXXXIX. törvény 3/4 melléklete alapján szerepeltetjük.

22. ábra: Világörökségi és világörökségi várományos területek által érintett települések
forrás: 2018. évi CXXXIX. törvény 3/4 melléklete

2.7. Honvédelem

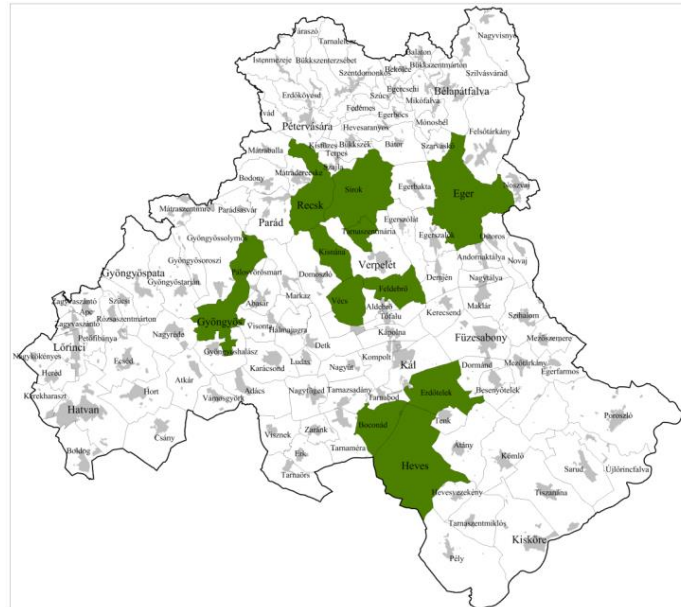
Heves megye közigazgatási területén az alábbi településeken több HM vagyonkezelésű, honvédelmi érdeket szolgáló honvédelmi rendeltetésű ingatlan található.

- Kiemelt fontosságú honvédelmi terület érinti Boconád, Erdőtelek, Heves településeket.
- Honvédelmi terület található továbbá Eger, Feldebrő, Gyöngyös, Kisköre, Kiskút, Recsk, Sirok, Tarnaszentmária, Vécshely településeken.

A fent nevesített településeken olyan honvédelmi rendeltetésű ingatlanok találhatók, amelyekre a honvédelmi tárca a hosszú távú, korlátozásmentes, honvédelmi célú használatára - a Magyar Honvédség alapfeladatai rendeltetésszerű, szakszerű és jogszerű ellátása, Magyarország védelmi képességeit alapvetően meghatározó vagy a NATO-tagságból eredő, valamint a nemzetközi szerződéseiben vállalt kötelezségeinek teljesítése érdekében – továbbra is igényt tart.

A honvédelmi területek korlátozásmentes fenntartása nemzeti érdek, a területekre vonatkozó jogszabályok szerint:

- A környező, nem katonai területeken folytatott tevékenységek és területhasználatok biztosítása érdekében az érintett települések településrendezési eszközeiben a honvédelmi érdeket szolgáló területek korlátozásmentes működését szolgáló védőterületeket a Honvédelmi Minisztérium adatszolgáltatása alapján kell kijelölni.
- A honvédelmi területekre építési tilalom, korlátozás nem jelölhető ki.
- A honvédelmi rendeltetésű területek és az azokon elhelyezett, elhelyezhető építmények rendeltetésük miatt jelentős hatást gyakorolhatnak a környezetükre, vagy a környezetük megengedett külső hatásaitól is védelmet igényelnek, ezért a honvédelmi terület övezettel érintett település, vagy annak környezetében található településeken az esetleges védőterületi korlátozásokat a településrendezési eszközök készítése, felülvizsgálata során a Honvédelmi Minisztérium illetékes szervének adatszolgáltatása alapján pontosítani kell.

23. ábra: Honvédelmi és katonai célú területek övezete által érintett települések
(forrás: 2018. évi CXXXIX. törvény 3/5 melléklete)

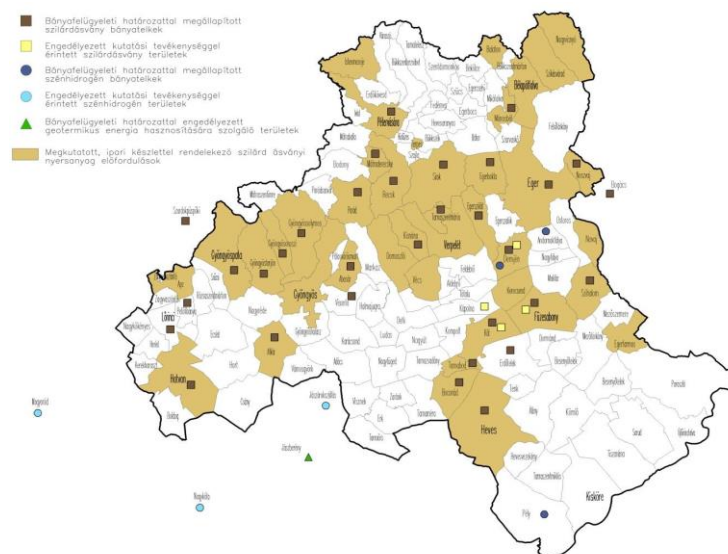
2.8. Ásványvagyon

Heves megye legjelentősebb ásványi nyersanyaga a lignit, a színes érc, az andezit, a riolit és a mészkő. Az Ózd-Egercsehi medencében több széntelep keletkezett, melyek közül a miocén-kori a legvastagabb.

1937-47 között Bükkszéken kőolaj kitermelés is folyt, Demjénben pedig 1960-ban kezdték a fúrásokat. A kőolajkutatások számos helyen termálvizet hoztak a felszínre (Bükkszék, Eger, Demjén), amelyekre alapozva később fürdő létesült. Fedémesen földgázt is találtak.

A réz és színesfém jelentős készlete található Recskén. A nagy mélység miatt kitermelése jelenleg vitatott. 1985-ig Gyöngyösoroszában is folyt színesérc bányászat. Említésre méltó építési mészkő, vegyipari homok található még a megyében nagyobb mennyiségben.

A visontai külszíni bányaművelés előrehaladásától eltekintve napjainkra a bányászat fokozatos visszavonulása vált jellemzővé. A Mátrai Erőmű Zrt. hazai alapanyagból, lignitből termel villamos energiát. A társaság két külszíni bányája Visontán és Bükkábrányban található. A visontai ún. Déli bányamező Detk – Ludas – Karácsond – Halmajugra községek által határolt területen fekszik. Mátraderecskén radon tartalmú CO₂ gáz tör a felszínre.

24. ábra: Szilárdásvánnyal, szénhidrogénnel, geotermikus energiával érintett, valamint megkutatott ipari készlettel rendelkező területek

2.9. Természeti és környezeti kockázatok

A környezeti kockázatok esetében olyan események bekövetkezési valószínűségének felméréséről van szó, amelyek a környezeti feltételek többnyire emberi tevékenység révén bekövetkező változásai révén lépnek fel. A környezeti kockázatok előrejelzésével fontos információkat lehet rendelkezésre bocsátani a fenntartható fejlődés döntéseihez, azonban az ilyen információk gyakran hiányoznak.

Számos természeti esemény hordoz magában kockázatot az életre, az épített és természeti környezetre nézve, mivel veszélyezteti az emberek és állatok életét és komoly károkat okozhat a településekben. Éppen ezért az emberi településeket, amennyire csak lehet, el kell látni a megfelelő, természeti kockázatokkal szembeni védelemmel. Az intenzitásuknak, hatásuknak és kártételüknek megfelelően, ezek a természeti események (vagy veszélyek) természeti katasztrófának is minősülhetnek. Egy természeti katasztrófa éppen ezért a természeti veszély és az emberi aktivitás együttes meglétéből következik. Az elmúlt századokban megnövekedett a természeti katasztrófák előfordulása, súlyossága és intenzitása. A katasztrófa-megelőzésre és mérséklésre építve számos területen lehetséges a kockázat csökkentése, ilyen például a jobb területhasználati, településtervezési és biztonságosabb építési gyakorlat.

Jelen dokumentum szempontjából az alábbi lényeges környezeti és természeti kockázatokra kell számítani a megye területén:

- **Ár- és belvíz**

A mélyfekvű ármentesített területeken számítani kell a belvíz, a folyók mentén árvíz megjelenésére. A megyében a Tisza menti árvízvédelmi szakaszon illetve az Észak-Hevesben jellemző kisvízfolyásokon jelentkező helyi vízkárok, illetve főként a megye déli részén a belvíz okozó árvízi veszélyeztetettséget, illetve vízkárokat.

- **Vízszennyezés felszíni vizekben, felszín alatti vizekben, ivóvízkészletekben**

A szennyvízcsatornával nem rendelkező települések szennyvízelhelyezése a sok bizonytalansági tényező miatt potenciális veszélyt jelent a felszíni vizekre és a felszín alatti vízkészletekre.

A karsztos területeken keletkező szennyeződés könnyen bejut a karsztvízbe. A megye nyílt karsztos részén komoly veszélyforrás a közvetlenül a talajba történő szennyvíz szikkasztása. Tilos a házi szennyvíz szikkasztása, kivéve egyedi szennyvízkezelő berendezésekkel tisztított háztartási szennyvíz bevezetésének a vizek hasznosítását, védelmét és kártételeinek elhárítását szolgáló tevékenységekre és létesítményekre vonatkozó általános szabályokról szóló kormányrendeletben meghatározott eseteit.

A felszín alatti vizek és esetenként a felszíni vizek szempontjából jelentős szennyező források lehetnek az intenzív tartású, nagy létszámú állattartó telepek, amennyiben a trágyakezelés, tárolás nem felel meg az előírásoknak. Az intenzív területhasználat (mezőgazdaság, település, erdőgazdálkodás) is jelentős szennyező potenciált jelenthet.

- **Rendkívüli időjárási körülmények**

Úgymint a nagymennyiségű csapadék (eső, hó), szélvihar, aszály. A nem ivóvíz minőségű vízigények kielégítésének gazdaságosságára törekedve, annak kielégítésére lokális megoldást jelent az összegyűjtött csapadékvizek rendelkezésre állása.

A téli eső eredetű árvizek kockázata nő, az olvadásos árvizeké bizonytalan, a villámárvizek gyakorisága és intenzitása növekszik, növekvő árvízkárokat eredményezve.

Növekszik az aszályhajlam, nő az öntözés és a halastavak vízigénye, csökken az öntözésre fordítható vízkészlet főként az Alföldön, a belvizek bizonytalanok.

- **Földrengés, földcsuszamlás**

A mélységi táblák mentén történő elmozduláskor keletkező szeizmikus energia a felszínen földrengések formájában nyilvánul meg. Az ábrán jól látható, hogy Heves megye délkeleti része földrengés szempontjából aktív zónában helyezkedik el.

Az alábányászott területek szintén veszélyforrást jelentenek: beomlás, roszakadás következhet be.

Alábányászott területek találhatók: Eger, Gyöngyös, Bélapátfalva, Andornaktálya, Bátor, Bodony, Bükkszék, Demjén, Egerbakta, Egerszalók, Gyöngyösoroszi, Gyöngyössolymos, Gyöngyöstarján, Mátraderecske, Mátrászentimre, Mónosbél, Párád, Parádsasvár, Recsk, Sirok, Szilvásvár, Szarvaskő települések közigazgatási területén.

A felszínmozgások területi tematikus kataszterezése az 1970-80-as években történt meg, mely eredményeként a következő településeken vettek nyilvántartásba rengéseket: Eger (32 db), Bélapátfalva (1 db), Bátor (1 db), Bodony (1 db), Bükkszék (4 db), Domoszló (1 db), Egerbakta (12 db), Egerbocs (2 db), Egerszalók (1 db),

Egerszólát (1 db), Felsőtárkány (1 db), Mátraballa (1 db), Mátraderecske (1 db), Mónosbél (6 db), Noszvaj (2 db), Ostoros (3 db), Párád (7 db), Parádsasvár (15 db), Recsk (5 db), Szarvaskő (2 db).

Rossz levegőminőség, porszennyezés, bűzhatás

A levegőminőség a megyében a legtöbb helyen kedvező. A légszennyezettségi agglomerációk és zónák kijelölését szabályozó 4/2002 (X.7.) KvVM rendelet alapján Heves megyében két zóna került kijelölésre: Eger városa illetve Visonta térsége (Visonta, Abasár, Detk, Domszló, Gyöngyös, Gyöngyöshalász, Halmajugra, Karácsond, Ludas, Markaz, Vécs). Ezen területekre vonatkozó intézkedési tervek elkészültek, a monitoring tevékenység folyamatos, az értékek javuló tendenciákat mutatnak. Jellemzően a szállóport szennyezettség (PM10) okoz problémát, szinte minden évben volt tájékoztatási küszöböt elérő állapot.

A levegőszennyezés a megyében három fő forrásból származik:

- ipari kibocsátók: Az ipari kibocsátók közül a legfontosabb a Mátrai Erőmű. A megfelelő berendezések beépítésével mára a kibocsátás határértéken belül van. A külszíni bányászat is porszennyezéssel jár.
- közüti közlekedés: A közúti közlekedés a nagy közúti forgalmat lebonyolító utakon okoz légszennyezést, elsősorban a településeken átmenő szakaszokon. A közúti közlekedést jellemző mutatók kedvezőtlen tendenciákat mutatnak, ami fokozódó környezeti terhelést jelent.
- lakossági kibocsátók: A lakosság a szilárd tüzelésű berendezések használatával és szabadban történő égetéssel okoz légszennyezést. Részben az alacsony komfortfokozatú lakások megyén belüli egyes térségeiben magas aránya, részben a gáz magasabb árának okán sokan visszatértek a szilárd tüzelési módokra. Ez jelentősen rontotta – főleg a kistelepülések – a téli időszakban a levegőminőséget. Fűtési időszakban a legnagyobb problémát a lakossági tüzelőberendezések működtetése során levegőbe jutó káros anyagok jelentik. Az energiaszegénység egyik legsúlyosabb következménye a lakossági fűtésből származó légszennyezés a fűtési szezonban, amelynek egyik oka a rossz minőségű, alacsony hatásfokú tüzelő berendezések, másik oka pedig a nem megfelelő tüzelőanyag: nedves, szennyezett tűzifa; lignit; vagy éppen háztartási hulladék. A mezőgazdasági üzemek, állattartó telepek: A működésük sok esetben bűzhatással jár. Ez akkor kellemetlen különösen, ha az üzem levegőszennyezés szempontjából védett vagy védendő terület, létesítmény közelében van.

Az egészség környezeti kockázati tényezői közül hazánkban az ivóvíz – helyenként nem megfelelő – minősége mellett elsősorban a levegő (szálló por, magas pollenkoncentráció) szennyezettsége említhető, amelyek fokozzák napjaink népbetegségeinek, az allergiának és az asztmának az elterjedését. Erre való tekintettel fokozódó jelentőségű az allergén pollent termelő növények egészségi hatásának, elterjedésének, pollenszórásának és termelésének vizsgálata.

Zajártalom

Elsősorban a közúti közlekedésből származik határértéket meghaladó zaj és rezgésártalom, mely a nagy átmenő forgalmú településeken okoz gondot. A közlekedés okozta zajterhelés jelentősen növekedett az utóbbi két évtizedben, egyrészt a gépkocsik számának nagymértékű növekedése, másrészt a nehéz- gépjármű-állomány számának és szállítási kapacitásának növekedésével.

Illegális hulladéklerakás

A hulladéklerakók nagy távolsága és a költségek miatt is feltételezhető, hogy az illegális hulladéklerakást nehéz felszámolni. Elsősorban kis forgalmú dűlőutak mentén levő mélyedések, árkok telnek meg időről időre hulladékkal, szennyezve a talajt és a talajvizet. A lerakott káros anyagok veszélyt jelentenek az élővilágra is. A hanyagságból elkövetett szemetelés is tetemes károkat okoz, elsősorban az utak mentén jelentkezik.

Talajpusztulás

Lejtős területeken a nem megfelelő agrotechnika (művelés, trágyázás, növényvédelem), a növényzet kiirtása vagy a nagy terepi beavatkozások megnövelik az erózió kockázatát. A szakszerűtlen beavatkozással kedvezőtlenül változhatnak a tulajdonságai, sérülhet sokoldalú funkcióképessége. A szervesanyag-készlet csökkenése, a talajszerkezet leromlása gátolja a talaj víztárazó szerepét, csökkenti szűrő- és pufferkapacitását, végeredményben veszélyeztetheti a növénytermesztés biztonságát.

A hegy- és dombvidéki területeken a vízerózió pusztításának következtében a megye É-i területein a dombvidéki tájakon a felsőbb szinteken teljesen elvékonyodott a termőtalaj, a völgyek peremén pedig erős akkumuláció zajlott, illetve zajlik le napjainkban is. A talaj lepusztulás mértéke legerőteljesebb Pétervársára,

Egercsehi környékén. A szélrózsió a sík területeken és a folyók alluviális síkjain pusztít. Ugyancsak a helytelen vízgazdálkodás, illetve a túllöntözés következménye az elszikesedés, különösen a Hevesi-síkon mutathatók ki ilyen jellegű degradációk.

Hősziget hatás

A nagy kiterjedésű építmények által elfoglalt területeken a zöldfelület hiánya miatt a mikroklima kedvezőtlen irányban változik. Csökken a páratartalom és növekszik a hőmérséklet. Elsősorban városok sűrűn beépített részein és iparterületeken kell számolni hősziget hatás megjelenésével.

Természetvédelmi kockázatok

Az inváziós vagy más néven özőnfajok nem csak természetvédelmi, erdő- vagy mezőgazdasági, de jelentős humán-egészségügyi és ökonómiai problémát is okoznak. Az inváziós fajok mind a védett, mind a nem védett területeken nagy hatást gyakorolnak a természetes élőhelyek és az azokat körülvevő területek biológiai sokféleségére. Genetikai, faji és életközösségi léptékben egyaránt visszafordíthatatlan ökológiai és ökonómiai károkat idézhetnek elő. Az özőnnövények elszaporodása megbonthatja a biodiverzitás egyensúlyát.

A legeltetés hiánya miatt a gyepek öőnerdősülése megindul és szűkül az értékes gyepevegetáció élőhely. Jelentős mennyiségben tűnnek el gyepek beszántás, erdősítés, vagy egyéb hasznosítás vagy éppen a hasznosítás hiányával összefüggő öőnerdősülés, elmocsarasodás következtében. Az állattenyésztés visszaszorulóban van és a gyepek legeltetésének hiánya problémát okoz. Ebben a mezőgazdasági szempontok mellett az ökológiai, szociális, kulturális, hagyományörzési, valamint rekreációs szempontok is egyre növekvő súllyal jelennek meg.

Beépített és burkolt területek növekedése, termőterület nagyságának csökkenése

A beépített terek mértéke fokozatosan növekszik, ami kedvezőtlen hatást gyakorol a környezetre. A terjeszkedő települések és a városi életforma fenntartása egyre nagyobb ökológiai terhet jelent környezetünknek, több energiaellátási és közlekedési infrastruktúrát igényelnek, és nagyobb földterületeket használnak fel. A sűrűn lakott területek, elsősorban a városok a sok betonozott, aszfaltozott és egyéb burkolt felülettel jelentősen megváltoztatják maguk körül a klímaviszonyokat. A beépített területtel csökken a talaj csapadék befogadó képessége, ami a felszíni lefolyások növekedésével jár, továbbá a burkolt felületek a csapadékvíz mennyiségnek és lefolyási intenzitásnak növekedését is eredményezik.

Kármentesítésre váró felhagyott iparterületek és meddőhányók környezetkárosítása

A múltban bekövetkezett környezeti károk feltárása, megszüntetése elengedhetetlen a talaj és a felszín alatti vizek minőségének megóvása érdekében. A meddőhányók a bányászat környezetromboló hatásának legfőbb jelei a felszínen. Az ilyen területek esetében több környezeti veszélyforrással kell számolni. Legjelentősebb veszélyek az erózió, a defláció, a felszíni és talajvizek elszennyeződése. Az erózió és a defláció hatására a meddőt alkotó szennyező anyagok nagy területen szóródhatnak szét, ezáltal veszélyeztethetik az élővilágot és végső soron az embert is. A meddőhányókból a csapadékvíz, illetve az áradás által kioldott nehézfém szennyezés jelentős kockázatot jelenthet. A bányászat során a felszínen létrehozott meddőhányók a táj képét is jelentősen átalakítják, egyfajta tájsebet hoznak létre. A megyében sok felszíni művelésű bánya működik, melyekben túlnyomórészt homokot, kavicsot, de agyagot is bányásznak. A bányaművelés felhagyása után visszamaradó bányatavak további hasznosítása csak horgásztóként vagy csónakázó tóként lehetséges. E tavakban az intenzív haltenyésztés, vízi szárnyas tartása nem engedélyezhető a felszín alatti víz minőségének védelme miatt.

Az ipari környezetszennyezésből származó talajterhelés és talajszennyezés, elsősorban a nehézipari és energiatermelési technológiák működési körzetében jellemző. A felhagyott iparterületeken az egykori telephelyek talajaiban akkumulálódott szennyezések környezeti veszélyeket rejthetnek magukban, és a szennyezések a talajvizek közvetítésével nagyobb térségekre is áttérjedhetnek. Továbbá egyaránt területi és gazdasági veszteség a felhagyott telephelyek használaton kívül hagyása, veszteség az ott meglévő épületek és infrastruktúra hasznosítása.

A talajpusztulás mellett a felhagyott bányák (Gyöngyösoroszi) és a lőrci erőmű pernyehányója környékén komoly környezeti ártalom a meddőhányókból a csapadékvíz, illetve az áradás által kioldott nehézfém szennyezés.

A múltban bekövetkezett környezeti károk feltárása, megszüntetése elengedhetetlen a talaj és a felszín alatti vizek minőségének megóvása érdekében. Heves Megyei Területfejlesztési Programjában feladatként jelenik meg

a megye leromlott állapotú, barnamezős területeinek hasznosítása (kármentesítés, rehabilitáció) új funkciókkal való ellátása, melyre a TOP-1.1.1 illetve a TOP-2.1.1. intézkedések uniós forrást biztosítanak. Ezen kívül elengedhetetlen a szennyezett területek számbavétele, prioritási sorrend kialakítása.

A megye területén jelentős számú mezőgazdasági telephely, trágyatelep, hígtrágyatelep és hulladék-lerakóhely található, amely az elmúlt két évtizedben végbement rekultivációs beavatkozások eredményeképpen sikerült környezeti szempontból helyrehozni. A folyamatban lévő környezeti kármentesítéseket – amelyek jelentős rész a kármentesítési végső fázisában, a monitoringozási szakaszban tart – a dokumentum függelékében elhelyezett táblázatban foglaltuk össze.

Vízkárelhárítás, árvíz- és belvízvédelem, helyi vízkár rendezés

A vízgazdálkodási feladatok közül kiemelt feladat a vízkárelhárítás. A klímaváltozás hatására fokozódó szélsőséges csapadékesemények zavarmentes elvezetése egyre nehezebb feladat. A nagyobb csapadékesemények során a vizek elvezetésére szolgáló vízfolyások mederben tartása egyre nehezebb, de a csapadékvíz hiánya is csupán egyre költségigényesebb beruházással kezelhető. A vízkárelhárítás többnyire településrendezési feladat, területrendezéshez a nagyvízi meder övezete kapcsolódik. A nagyvízi meder területét a mértékadó árvízszint vagy az eddig előfordult legnagyobb árvízszint közül a magasabb jelöli ki. Az OTTrT-ben kijelölt nagyvízi meder övezetének területét kell a megyei területrendezési tervekben kijelölni, mint a Nagyvízi meder övezetének területét. Azonban figyelembe kell venni, hogy az országos településrendezési és építési követelményekről szóló 253/1997. (XII. 20.) Korm. rendelet 30. § (1) bekezdés szerinti vízgazdálkodási területek besorolása nem változhat.

A korábbi megyei területrendezési terv készítése óta ezen a területen jelentős változások történtek. Az utóbbi években lefutó árhullámok túllépték a korábbi árhullámok mértékét és az általuk okozott károk a mértékadó árvízszintek felülvizsgálatát tették szükségessé. A felülvizsgálat eredményeként született a 83/2014 (III.14.) kormányrendelet a nagyvízi medrek, a parti sávok, valamint a vízjárta és fakadó vizek által veszélyeztetett területek használatáról és hasznosításáról, valamint a folyók esetében a nagyvízi mederkezelési terv készítésének rendjére és tartalmára vonatkozó szabályokról. A rendelet előírásainak megfelelően az egyes területek vízügyi ágazatának kezelői feladatait ellátó vízügyi igazgatóságok elkészítették a nagyvízi mederkezelési tervet. Felülvizsgálták a mértékadó árvízszintet rögzítő rendeletet és az új mértékadó árvízszinteket rögzítő rendelet a 74/2014. (XII.23.) BM rendeletként jelent meg.

A nagyvízi mederkezelési terv az árvízi veszélyeztetés mértéke alapján a vízfolyás mentén veszélyeztetési zónákat, levezető sávokat határozott meg. A levezető sávok a nagyvízi meder azon részei, amelyek az árvíz, az árhullámok és a jég elvezetésében részt vesznek. Az elsődleges levezető sáv a nagyvízi meder azon része, ahol az árvízi vízhozamok, az árhullámok és a jég a legkedvezőbb áramlási viszonyok mellett zavarmentesen le tud vonulni. A másodlagos levezető sáv is részt vesz az árvizek, árhullámok levezetésében, de területét csak a nagyobb árhullámok érintik. Az átmeneti levezető sáv az árvizek nagyobb árhullámai által időszakosan elöntött területrészt, az áramlási holtteret, ahol nincs áramlás, de mint tározó térfogat szerepe van az árvizek levonulásában.

A rendelet 3. mellékletében rögzítették az egyes levezetési sávban, zónában milyen építési tevékenység végezhető. Az elkészült nagyvízi mederkezelési tervet, a vízügyi ágazat elfogadta, de társadalmi elfogadása nem történt meg. A tervkészítések során figyelembe kell venni a mederkezelési terv azon előírásait, amelyek kártalanítási követelmény nélkül végrehajthatók.

Az OTTrT útmutatása szerint a nagyvízi mederrel érintett területeken új beépítésre szánt területek nem jelölhetők ki. Az OTTrT Nagyvízi meder övezete, VTT-tározók területének övezete tervlapja alapján, a Zagyva, a Tarna és a Tisza mentén, azoknak egy-egy, rövidebb-hosszabb szakaszán érinti Heves megye területét a nagyvízi meder területének övezete és érinti a Tarna és a Tisza mentén, a meglevő, illetve tervezett VTT-tározók területének övezete, valamint a szintén meglevő, illetve tervezett országos vízkárelhárítási célú tározók területének igénye.

A megye árvízi veszélyeztetettsége a Zagyva, a Tarna és a Tisza mentén is jelentkezik. A jelenleg hatályos megyei területrendezési tervben rögzítettek szerint, az árvízi veszélyeztetést okozó vízfolyások mentén árvízvédelmi töltés biztosítja a vizek mederben tartását. A módosított mértékadó árvízszintek és az előírt magasságbiztosítás igényét azonban a kiépített védelem többnyire nem elégíti ki. Nagyobb levonuló árhullámok mederben tartása többnyire csak helyi védelemmel oldható meg.

A vízfolyások mederben tartását az elsőrendű védvonal biztosítja. Az elsőrendű védvonal és a meder közötti terület a korábban definiált hullámtér, az új fogalom szerint az a nagyvízi meder területe. A védvonal mentett oldalán árvízi veszélyeztetéssel nem kell számolni. A védvonal lehet mesterséges védmű, vagy a víz természetes

magaslatig kiterjedő vonala. A mértékadó árvízszint felülvizsgálata során a mértékadó árvízszintek többnyire növekedtek és a várható további növekedés lehetőségére a biztonságos védelmet a mértékadó árvízszint biztonsági magasítással meghatározott mérete biztosít. Ez a biztonsági magasítási igény mértékét is a mértékadó árvízszinteket rögzítő 74/2014. (XII.23.) BM rendeletben rögzítették. Általánosságban a mértékadó árvízszint +1 m.

A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy ott, ahol nem kellő magasságú a védőgát, ott a nagyvízi meder a folyó völgynek természetes magaslatokkal határolt területéig is kijelölésre kerülhet. A korábbi terv úgynevezett Hullámtér és nyílt ártér övezetét határozta meg a korábbi jogszabályi környezetnek megfelelően. Ma ennek szerepét a nagyvízi meder vette át, pontos lehatárolása és térképi megjelenítése a nagyvízi mederkezelési tervben került rögzítésre.

A nagyobb folyókat, vízfolyásokat, felszíni víztesteket döntően a VIZIG-ek kezelik, a helyi jelentőségűeket döntően a települési önkormányzatok, az üzemi vízfolyásokat az érintett üzemek kezelik. 2014-től a vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvény változásával a víztársulatok által kezelt állami vízfolyások és csatornák a VIZIG-ek kezelésébe kerültek, így a társulatok vagyonkezelése megszűnt.

A településeken belüli csapadékvíz - gazdálkodás és a kisebb vízfolyások kezelése a települési önkormányzatok kompetenciájába tartozik, s egyben önkormányzati feladat a településeken összegyűlő vizek továbbvezetésének a megoldása a befogadókig. A belvízcsatornák medre és parti sávja, és a vízmű területe vízgazdálkodási területnek minősül. A fenntartási feladatok meghatározása a 120/1999.(VIII. 6.) Korm. rendeletben történt meg, amely alapján az önkormányzat a tulajdonában lévő vizek és közcélú vízellátási művek fenntartásáról olyan színvonalon és olyan mértékben köteles gondoskodni, amely lehetővé teszi a vízgazdálkodási törvényben meghatározott vízgazdálkodási közfeladataik ellátását. A fenntartás a hivatkozott Korm.rendelet mellékletében felsorolt munkák rendszeres vagy az igénybevétel, elhasználódás mértéke szerinti, időszakos elvégzését jelenti.

A befogadókba a csapadékvízviszonyok hatására változó vízmennyiségek érkeznek. A változó vízmennyiségek továbbszállítása a megye nagyobb távolságról, nagyobb vízgyűjtőkkel bíró, már a megye területére változó vízmennyiséggel érkező vízfolyásokon okoz nagyobb terhelést, így védekezési feladatok is ezen vízfolyásokon jelentkeznek. A tavaszi árhullámok különösen akkor veszélyesek, amikor a meleg esők az amúgy is olvadóban lévő hórétegekre esnek és azokat megolvasztva azokkal együtt folynak le.

Veszélyesebb helyi vízkárok akkor keletkeznek, amikor heves záporokból néhány óra alatt 80-120 mm csapadék esik. A nagyobb vízgyűjtőjű vízfolyásokon komoly vízkárt okozhatnak a kisebb vízhozamú és hosszabb ideig tartó esők is, főleg akkor, ha a vízgyűjtőn a talajrétegek a korábbi esőktől már telítődtek. A megye árvíz-, belvíz mentesítése, a mentességnek a biztosítása érdekében a medrek, a hullámterek, a nagyvízi meder területének fokozottabb karbantartása mellett a rendelkezésre álló védművek karbantartása, igény esetén kialakítása szükséges.

A VIZIG kezelésű befogadók jelentős része korábban - rövidebb szakaszok kivételével - a lezúduló csapadékvizek fogadására, tovább vezetésére megfelelő kiépítettségűek voltak, azonban a megfelelő karbantartások elmaradása miatt, valamint a növekvő terhelési igények miatt ma már a kiépítettségük elégségesége is vizsgálendő. A vízfolyások medrének, a védművének döntő hányada, fokozottabb karbantartásra, illetve a megnövekedett mértékadó árvízszinthez való igazítására szorul. A közelmúltban erre megfelelő gazdasági háttér nem volt biztosítva. A megfelelő karbantartás, fejlesztés hiánya miatt a lefutó árhullámok időszakában komolyabb védekezéssel kell az épített környezet védelmét biztosítani.

Az árvizektől az épített környezet védelme a védművekkel és megfelelő védekezéssel biztosítható. Az árvízi elöntéssel veszélyeztetett területek, a nagyvízi meder használatát, azon építési lehetőséget szigorúan korlátozni is kell. Az árvízi védekezésre szükséges mentett oldali sávokat a védművek lábától szintén 10 m-es sávot, a folyók, patakok magas partjától 10 m-es, védművének lábától 10 m-es sávot árvízi védekezésre szabadon kell hagyni.

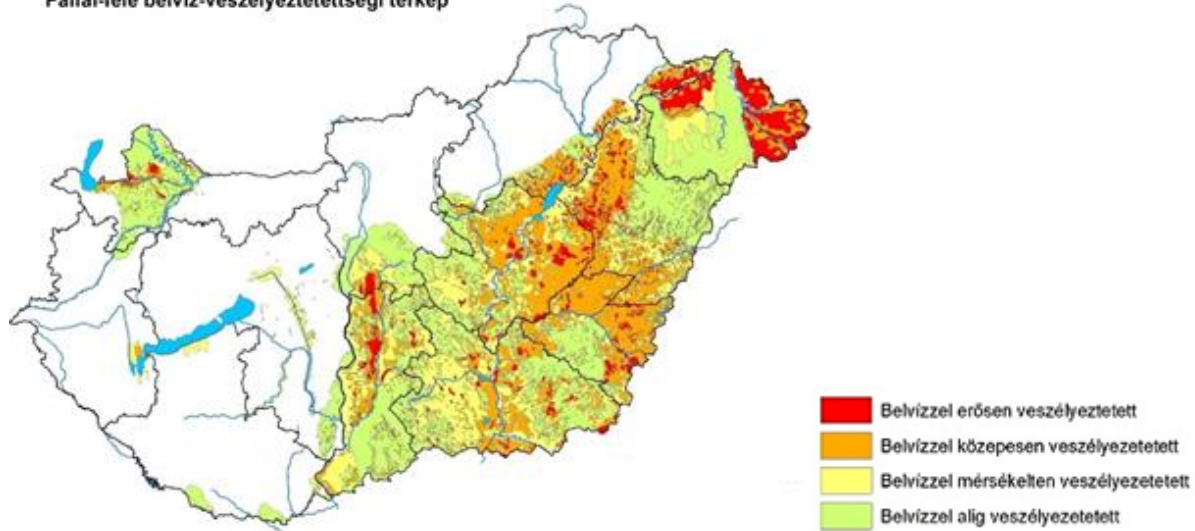
Belvízvédelem

A megye belvízi öblözeteiről, belvízzel való veszélyeztetettségéről az érintett vízügyi hatóságok adatszolgáltatásának hiányában a belvíz „veszélyeztetettség” mértékét a Pálfi féle térkép jelöli, mely több természeti tényező figyelembe vételével készült és négy kategóriát különböztet meg:

5. belvízzel nem, vagy alig veszélyeztetett terület,
6. belvízzel mérsékelten veszélyeztetett terület,
7. belvízzel közepesen veszélyeztetett terület,
8. belvízzel erősen veszélyeztetett terület.

Az I. és II. kategóriába tartozó területeket nem kellene feltüntetni a területrendezési eszközökben, csak a III. és IV. kategóriájú veszélyeztetett területeket. Heves megye területét, annak dél-keleti szélét nagy kiterjedésben érinti a II. belvízzel mérsékeltен veszélyeztetett terület, és III. belvízzel közepesen veszélyeztetett terület, amelyben erősen veszélyeztetett területi foltok is vannak.

Pálfi-féle belvíz-veszélyeztetettség térkép

25. ábra: A Pálfi-féle belvíz-veszélyeztetettség térkép
Forrás: Országos Vízügyi Főigazgatóság honlapja

A Pálfi féle térkép szerint, belvíz a megye síkvidéki jellegű területét veszélyezteti, ahol a terület topográfiai adottságaiból és geológiai adottságaiból eredően lefolyástalan területek alakulnak ki. A belvízrendszerek vízelvezetését nagyrészt mesterségesen épített csatornahálózattal oldják meg.

Az Észak-Magyarországi Vízügyi Igazgatóság (ÉMVIZIG) illetékességi területén a síkvidéki, belvízvédelmi és vízrendészeti művek között említendő a 08.01. számú Laskó-Csincse belvízvédelmi szakasz, amelynek egy része esik Heves megye közigazgatási területére. Heves megyében az Észak-Magyarországi Vízügyi Igazgatóság illetékességi területe tekintetében 108 db település található, amelyből az ár- és belvízi veszélyeztetésnek kitett települések száma 75 db, ebből pedig az árvízzel veszélyeztetett települések száma 21 db. Kizárólagos állami tulajdonban és ÉMVIZIG kezelésben lévő belvízvédelmi létesítmény az Újlőrincfalvai és Poroszlói szivattyútelepek, a Pusztahídvégi szivattyúállás, a Laskó-patak, a Csincsa-csatorna, az Eger-csatorna és a Rima-patak (Egerfarmos-Mezőszemere) egy szakasza, valamint a Tisza-tó melletti szivárgó csatorna.

A Közép-Tisza-Vidéki Vízügyi Igazgatóság (KÖTIVIZIG) illetékességi területén nagyon fontos megemlíteni a Kisköre és Pély települések közigazgatási területét érintő hullámtéri szakaszokon megjelenő, árvízi lefolyást kedvezőtlenül befolyásoló növényzetborítás problémáját. A cél a vízfolyási akadályt képező cserjeszint visszaszorítása. A KÖTIVIZIG vagyonkezelésébe került művek hatására nagyságrendekkel megnőtt a kezelendő, üzemeltetendő művek száma, mely nagyban nehezítette a belvízvédkezést, mivel a műszaki és őrszemélyzet száma nem növekedett. Az átvett művek átvételkor elhanyagolt állapotához viszonyítva a csatornák vízvezetőképessége az átvételt követően elvégzett fenntartási munkák hatására számottevően növekedett. A beavatkozással érintett csatornák hatásterületén a vízelvezetés hatékonysága a tavaszi védekezési időszak tapasztalatai alapján érzékelhetően javult, ami felhívja a figyelmet a csatornák folyamatosan jó állapotban tartásának szükségességére.

Figyelembe kell venni a megyében húzódó belvíz- és öntözőcsatorna rendszerek elhelyezkedését, valamint a terület lefolyási viszonyait. Fel kell hívni azonban a figyelmet arra is, hogy mélyfekvésű, tartósabb vízállásos, vagy mérsékeltен veszélyeztetett belvizes területről a vizek teljes mértékű elvezetésének megoldása nem csupán gazdasági kérdés, mivel a vízelvezetés megoldása esetén, a vízhiány kompenzálhatósága is elveszhet. A túlzott vízelvezetés további következményeként a talajvíz szintje is mélyebbre kerül, mellyel azonban a magasabban fekvő területek termékenysége is veszélybe kerül. A belvízelvezetés műszaki megoldásánál tehát sokkal racionálisabb és költséghatékonyabb a tájhasználat megváltoztatása. Azonban az építéssel érintett területek csapadékvizeinek elvezetéséről gondoskodni szükséges, és a már meglévő csapadékvíz elvezető rendszerek további fejlesztésének lehetőségét is figyelembe kell venni. Ipari üzemegységek létesítése során ki kell alakítani a csapadékvíz elvezetését szolgáló rendszert. Azokon a területeken, ahol inkább a mezőgazdasági termelés a

jellemző, ott a vízvisszatartás prioritásának megfelelő területhasználat: komplex, a vízgazdálkodást, a természet- és környezetvédelmet, valamint a jövedelemtermelést egységnek tekintő tájgazdálkodás indokolt. A természeti értékei miatt védett területeken és környezetükben elsősorban a védelmi célú terület-felhasználás kerülhet előtérbe, így integrálva ezeket a területeket a meglévő ökológiai hálózat elemeibe.

Helyi vízkár rendezés

Két előfordulási területe a dombvidéki adottságból eredő helyi vízkár és a síkvidéki területen kialakuló vízkár. Heves megye területét mindkettő érinti. A helyi vízkár kialakulását az intenzív csapadék okozza, amelynek levonulása síkvidéken nem gyors, a víz tartósan, mint vízállás marad meg a mélyebb fekvésű területen. A helyi vízkár előfordulását, illetve előfordulási valószínűségét növeli a beépítés növekedése, a burkolt felületek arányának változása, növekedése. Hatására a lefutó víz mennyisége is nő. A helyi vízkár rendezése az önkormányzat, illetve a befogadót üzemeltető feladata. A településrendezési eszközök megfelelő alkalmazásával csökkenthető a helyi vízkárok kialakulásának kockázata.

A patakok- vízfolyások- csatornák döntő hányada karbantartás hiányos, illetve mederrendezést igényel ahhoz, hogy a helyi vízkár elkerülhető legyen. Az érintett területek csapadékvizeinek elvezetéséről gondoskodni szükséges. A már meglévő csapadékvíz elvezető rendszerek további fejlesztésének lehetőségét is figyelembe kell venni. Gondoskodni szükséges a csapadékvíz elvezető hálózatok megfelelő állapotban tartásáról.

A helyi vízkár keletkezésének alapja a településen belüli felszíni vízrendezés, a csapadékvíz - gazdálkodás nem megfelelő megoldása. A 10/1997. KHVM rendelet alapján a - kötelezően elkészítendő - önkormányzati vízkár-elhárítási terv azt a célja szolgálja, hogy a település egy esetleges rendkívüli védelmi helyzetben, tisztában legyen a veszélyhelyzet elhárításának módjával és azonnal - az anyagi és egyéb jellegű veszteségeket megelőzve - hatékonyan cselekedni tudjon. Jelenleg a megye települései közül 72 rendelkezik jóváhagyott vízkár-elhárítási tervvel, a többi település már megkereste az illetékes hatóságot a szükséges adatok beszerzése érdekében, így a tervek készítése folyamatos. A cél, hogy lehetőleg minden település rendelkezzen jóváhagyott tervvel, azonban a terveket minden évben december 10-ig felülvizsgálni, szükség esetén aktualizálni kell

A befogadókba a csapadékvízviszonyok hatására változó vízmennyiségek érkeznek. Így a legkisebb vízfolyásokon is ki tudnak alakulni nagyobb terhelések okozta hullámok. A változó vízmennyiségek zavarmentes tovább szállítása, a vizek mederbe tartása így helyi védekezési feladatok jelenthetnek ezeken a kis vízfolyásokon.

Veszélyesebb helyi vízkárok akkor keletkeznek, amikor heves záporokból, utóbbi időkben előforduló szupercellás zivatar, csapadékesemények során rövid idő alatt akár 80-120 mm csapadék esik. A nagyobb vízgyűjtőű vízfolyásokon komoly vízkárt okozhatnak a kisebb vízhozamú és hosszabb ideig tartó esők is, főleg akkor, ha a vízgyűjtőn a talajrétegek a korábbi esőktől már telítődtek.

Valamennyi településen az elmúlt években megvalósított fejlesztések eredményeként a burkoltsági arány növekedett és ezzel az elvezetendő csapadékvíz mennyisége is nőtt és a többlet csapadékvíz elvezetési feladatokra az elvezető rendszert nem fejlesztették. A vízkárok okozta megelőzést a TOP-2.1.3 intézkedés is támogatta a 2014-2020-as uniós fejlesztési ciklusban. A fejlesztések esetében a cél a belterületre hullott csapadékvizek és felszín alól előtörő fakadó vizek rendezett és kártétel nélküli elvezetése, a belterületen áthúzódó vízfolyások és belvízcsatornák, belvíz elvezető rendszerek rendezése és a települések belterületének védelme a külterületeken keletkezett vizek káros hatásaitól. Ezen fejlesztések döntéshozatalánál a megyei önkormányzatok szerepet kaptak.

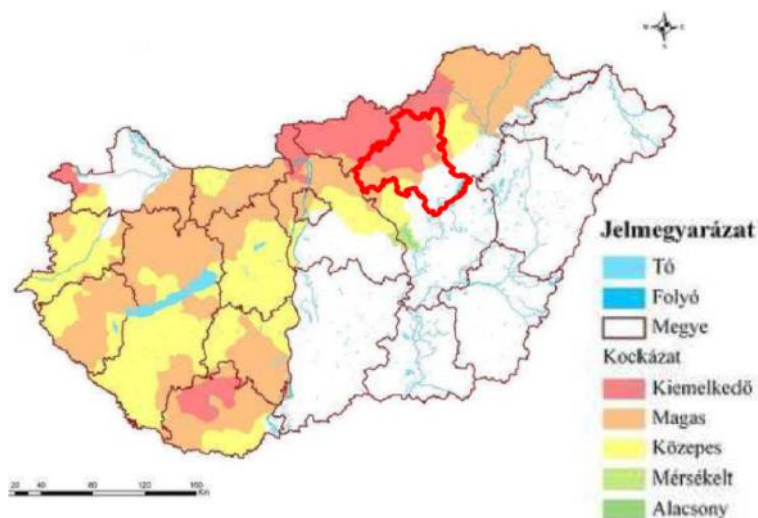
A városi zöldinfrastruktúra jelentős szerepet tölt be a csapadékesemények hatásának tompításában, napjaink várostervezésének egyik fontos eleme. A zöldinfrastruktúra részeként a növényzet - azon belül is kimondottan a fás növényzet, méretbeli és fiziológiai tulajdonságaik miatt - jelentős szerepet tölt be a városok vízgazdálkodásában az intercepció (a lehullott csapadék egy részének visszatartása a növényzet által) és evaporáció (növényzetről történő elpárolgás) következtében érvényesülő lefolyás mérséklésében. A fák városökológiában betöltött szerepe sokrétű, a lefolyás mérséklése mellett hatással vannak a városi mikroklímára, a szennyező anyagok csökkentésére is.

A települések felszíni vízelvezető rendszereinek fejlesztésének hiánya, valamint a vízfolyások megfelelő karbantartásának az elmaradása vezetett oda, hogy a nagyobb csapadékesemények zavarmentes elvezetése nem biztosított. A helyi vízkár megelőzésére helyi vízvisszatartás kiépítése szükséges. Felül kell vizsgálni a sík és dombvidéki tározási lehetőségeket, a záportározók, illetve árvízcsúcs-csökkentő tározók létesítésének lehetőségeit, illetve a létesítésükkel párhuzamosan szükséges beruházásokat dombvidéki kisvízfolyások, patakok települést, lakott területet, valamint mezőgazdaságilag művelt területeket érintő szakaszain.

A helyi vízviszatarthatás kiépítését valamennyi új burkolt felület növekedésével járó beruházásnál meg kell oldani. Ehhez az építési szabályzatban a feladatokat, kötelezettségeket rögzíteni kell. A káros hatások mérséklése és a hatékony alkalmazkodás érdekében a településeknek fel kell készülni a vízkockázatok kezelésére és enyhítésére, a vízmegőrzés biztosítására (az önkormányzatok kezelésében lévő külterületeket is beleértve), valamint a vízügyi és mezőgazdasági ágazatokkal való együttműködésre.

A helyi vízkár fejezetében említeni kell az úgynevezett „villámárvíz” előfordulásának a lehetőségét is, amely szélsőséges csapadékesemény kapcsán fordulhat elő. A BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság elkészített egy országos térképet, amely Heves megye területének villámárvízi érintettségét is jelzi. Ez ellen a csapadékvíz - gazdálkodás gondos megoldásával lehet védekezni, ezért annak mielőbbi kialakítása szükséges ide értve a csapadékvíz - hasznosítást is.

26. ábra: A villámárvíz-veszély mértéke Heves megye területén

Forrás: Nemzeti Katasztrófa Kockázat Értékelés Magyarország 2011. BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság
<http://vmkatig.hu/KEK.pdf>

Az előforduló vízelvezető hálózat kialakításának hiányából, vagy karbantartásának a hiányából származó vízelöntés kezelése önkormányzati feladat, a szélsőséges csapadékesemény következtében keletkező helyi vízkár elhárítása „villám-árvízi” esemény a helyi katasztrófavédelem feladata.

Éghajlatváltozás területi vonatkozásai

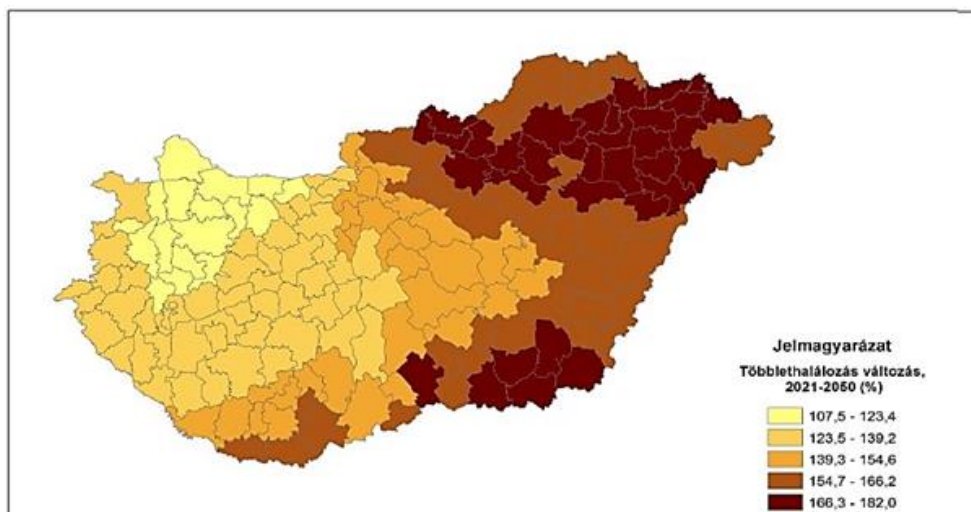
Az európai és hazai klímamodellezések azt valószínűsítik, hogy Magyarországon az éghajlatváltozás hatására módosulhat az országban rendelkezésre álló vizek mennyisége és minősége is. A legfrissebb vizsgálatok szerint Magyarország klímája valószínűleg mediterrán irányba fog eltolódni, magasabb átlaghőmérséklettel, kevesebb nyári csapadékkal, nagyobb potenciális párolgással, ennek nyomán kisebb átlagos felszíni lefolyással és felszín alatti vizeket tápláló beszivárgással. Emellett várható a szélsőséges időjárási események gyakoriságának és intenzitásának növekedése is, aminek következményeként időszakosan rendkívül nagy felszíni lefolyással (árvízzel és belvízzel) kell számolni, ugyanakkor az aszály kockázata is növekszik.

Magyarországon a szélsőséges vízgazdálkodási körülmények az éghajlatváltozás miatt egyre jelentősebb problémát jelentenek. Az árvízvédelem, a belvízvédelem, a szárazság és az aszálykár elleni védekezés mindegyike országos léptékű probléma, de különösen jelentős az Alföldön, illetve a Tisza részvízgyűjtőn. Az éghajlatváltozás kisvizeket apasztó hatása mar most is kimutatható, kisvízfolyásaink hasznosítható hozamának jelentős csökkenésére kell számítani, ezáltal növekszik a vízhiánnyal küzdő és ezért ökológiai szempontból is érzékeny vízfolyások köre. A klímaváltozás elsősorban a vízkészletekre és az ökoszisztémákra gyakorol hatást, a vízmegtartás azonban szintén kulcsfontosságú kérdés az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásban. Helyi szinten a hidrológiai körforgás helyreállítása és a zöld infrastruktúrák létrehozása szintén hozzájárul a klímaváltozás szélsőséges hatásainak mérsékléséhez.

A hőmérséklet emelkedése, mint az éghajlatváltozást kiváltó egyik legfontosabb tényező miatt a víz körforgása felgyorsul a légkörben és szélsőséges időjárási körülményeket okoz.

Az éghajlatváltozás fontosabb hatásai és következményei:

- A hőmérséklet emelkedése hirtelen lezúduló nagy mennyiségű csapadék okozta hirtelen áradások, villámárvizek kialakulásához vezet. A villámárvizek a víz kártétele mellett nagy mennyiségű talaj és kőzet lejtő irányú elmozdulásával, földcsuszamlással járhatnak együtt, amelyek veszélyeztetik a településeket és az ipari és mezőgazdasági területeket.
- A hőmérséklet emelkedése a nyári nagy szárazságok, a hőségnapok számának növekedését is jelenti. Egyes mezőgazdasági területek aszályra való hajlamossága növekedhet. A kedvezőtlen hatások okozta veszteségek megelőzésére megoldást jelenthet a klimatikus szélsőségeknek jobban ellenálló növényfajták nemesítése és az új termesztéstechnológiai eljárások alkalmazása (pl. vízmegőrző talajművelés, precíziós növénytermesztési technológiák, öntözéses gazdálkodás).
- A folyók, vízfolyások vízjárása szélsőségesse válik.
- A hőmérséklet emelkedése megnöveli a vízfogyasztási csúcsok számát, amely ellátási gondokhoz vezethet.
- A hosszan tartó szárazság növeli az erdőtüzek kialakulásának esélyét.
- A hőmérséklet emelkedése hatással van a természeti környezetre is: A hőmérséklet emelkedése – elsősorban az enyhe telek - bizonyos kártevők túlzott mértékű elszaporodásához vezet, ugyanakkor megjelenhetnek melegebb klímához szokott új kártevők is, melyek özönfajokká válhatnak (aranyasakál).
- Számos élőhely szempontjából a termőhelyi viszonyok - bizonyos fajok számára - kedvezőtlenebbé válásával a fajok északabbra vándorlása várható. Az átlaghőmérséklet növekedésével a felszíni vizek átlaghőmérséklete is nőhet, erre érzékeny fajoknál ez elvándorlást, kipusztulást eredményezhet.
- A Nemzeti Alkalmazkodási Térinformatikai Rendszer (a továbbiakban: NATÉR) keretében kidolgozott sérülékenységvizsgálati eredmények alapján a hóhullámok alatti többlethalálozás mértéke a megyében jellemzően másfélszeresére fog emelkedni 2050-re, ami az országos átlagtól magasabb. A megyén belüli differenciálódás jelentéktelen, így gyakorlatilag a megye teljes területét érinti a probléma.

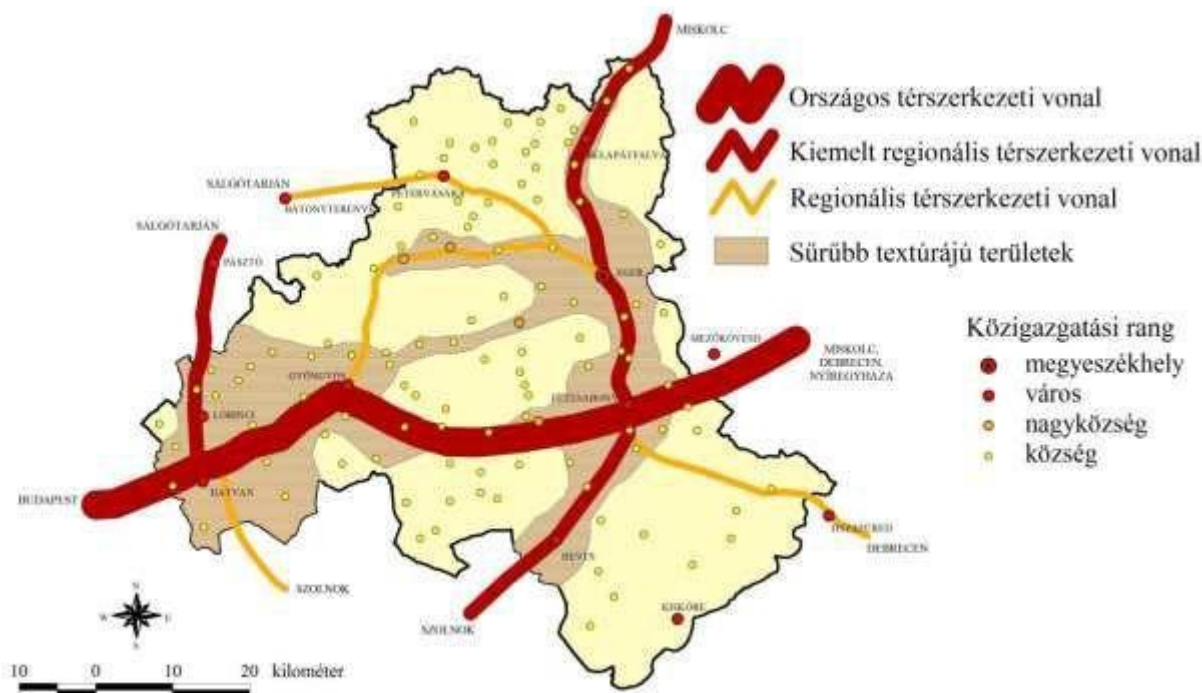
27. ábra: 2021–2050 között az éves átlagos többlethalálozás változása (%), azaz a hóhullámokkal szembeni sérülékenység az ALADIN-Climate klímamodell 1991-2020 időszakához képest kistérségenként
 Forrás: A második Éghajlatváltozási Stratégia

III. Térszerkezet alakulása, a területfelhasználás változásai, tendenciák

3.1. A térszerkezet alakulása

Heves megye térszerkezetének alapját az a kelet-nyugati országos gerinc adja, mely Budapesttől Füzesabonyon keresztül Nyíregyházáig (Miskolc, Debrecen) tart, tulajdonképpen az M3-as autópálya vonala. Ezen gerinc mentén helyezkedik el Hatvan, Gyöngyös, Eger is.

Regionális szinten észak-déli irányú szerkezeti elem érinti a megye nyugati részét, a Hatvan – Salgótarján – Fülek vonal, mely Szlovákiával ad kapcsolatot. Másik ilyen irányú, szintén regionális kapcsolat a megye keleti részén a Heves – Füzesabony – Eger – Béláptfalva – Kazincbarcika vonal.

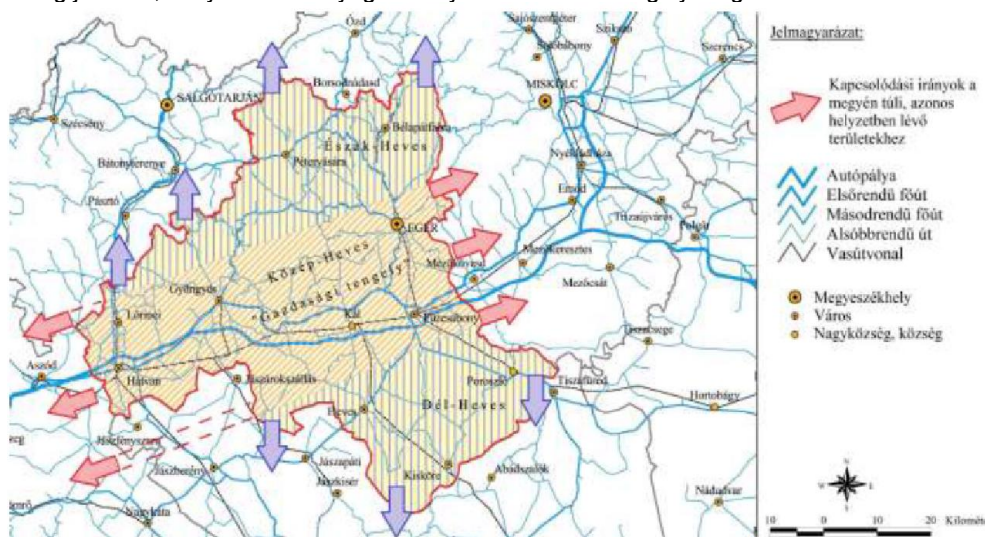

28. ábra: Heves megye térszerkezete
 Forrás: VÁTI, 2010.

Kevesebb szereppel, azonban a megye feltárásában nagy jelentőséggel bíró regionális kapcsolat Eger – Parád – Gyöngyös és Eger – Pétervására – Bátonyterenye vonal.

A kelet-nyugati irányú sávokat észak-déli irányba a fent bemutatott regionális közlekedési kapcsolatok mellett vizek, patakok, így a Zagyva, a Tarna, az Eger patak völgyei kötik össze.

A települések jellemzőit figyelembe véve Heves megyét az Északi-középhegység miatt szintén egy kelet-nyugati irányú sávosság jellemzi, melyet a kelet-nyugati irányú közlekedési tengely megerősít.

29. ábra: Heves megye térszerkezete
 Forrás: Heves megye területfejlesztési koncepciója, szerk.: Szabó László – Péntes János

Észak-Hevesi terület: (Heves-borsodi dombság, Mátra-Bükk északi hegylábai) A megye északi részét hegyvidéki, elzártabb, társadalmilag hátrányos helyzetű, aprófalvas, alacsony lakosságszámú területek jellemzik, kiemelkedő természeti, turisztikai és táji adottságokkal.

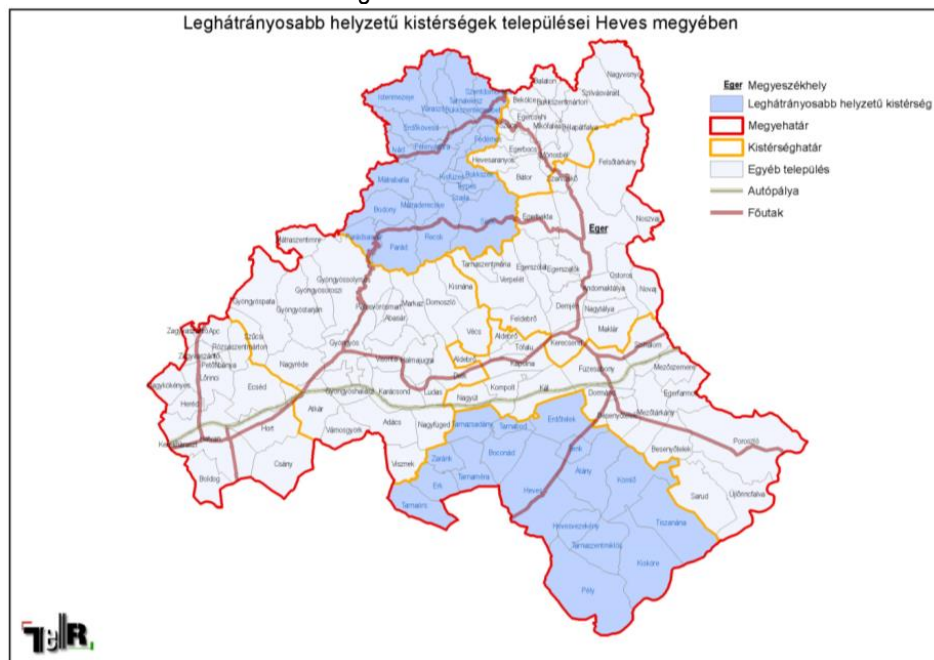
A térség népességmegtartó ereje gyenge. Kitörési pontok lehetnek a Mátra északi részén található gyógyvizek (Bükkszék, Parádfürdő, Mátraderecske – szén-dioxidos mofetta), valamint a Bükk észak-nyugati területén található vonzerők (Szilvásvár – lovas turizmus).

Közép-Hevesi terület: a megye középső része - mely alapvetően városias térség -, itt koncentrálódik a lakosság többsége és a jelentősebb vállalkozások (Hatvan – Gyöngyös – Eger).

Ennek a térségnek kiemelkedőek a természeti, kulturális és épített környezeti adottságai (Mátra, Bükk, Eger).

Dél-Hevesi terület: A megye déli része kicsit jobb elérhetőséggel, de szintén hátrányos helyzettel, iparát veszített térség, ahol a Tisza-tó adhat kitörési lehetőséget.

30. ábra: Leghátrányosabb helyzetű kistérségek települései Heves megyében
Forrás: térport.hu

A Tisza-tónak a megye térszerkezetének alakításában nagy szerepe van. Négy megye határánál, az Alföld és az Északi-középhegység találkozásánál helyezkedik el. Ebből adódóan a táj változatos, alföldi, dombvidéki, ártéri jellegű tájak jellemzik.

A Tisza-tó mentén található települések távolabb esnek az Alföld gazdaságilag fejlett, városiasabb területeitől, így országos szinten társadalmilag, gazdaságilag hátrányos helyzetű terület. A települések számában a falvak aránya jelentősen nagyobb a városokénál.

A települések közötti kapcsolati rendszert nagy mértékben meghatározza az, hogy a tó rövid múltja tekint vissza. A tó adta adottságok új folyamatokat indítottak el a településrendszerben, de nehezítő tényező a Tisza elválasztó hatása, átjárhatósága – átjárhatatlansága. Ezzel fontos szerephez juthatnak az átkelési pontok, pl. Poroszló – Tiszafüred, Kisköre – Abádszalók.

A térségben igazi funkcionális központ nincs. A tó közvetlen közelében megemlíthető esetleg Tiszafüred.

3.2. A területfelhasználás változásai, tendenciák

Heves megye földrajzi adottságai kirajzolják a területfelhasználását. A megye déli és nyugati részén mezőgazdasági területfelhasználás a jellemző. A beépített területek nagysága az utóbbi 10 évben jelentős mértékben növekedett. A területrendezési és fejlesztési politika hatásai érződnek elsősorban Egerben, annak is különösképpen a belterület peremén lévő területeken, és a megyeszékhelyhez közel lévő településeken. A megye egyes területein jellemző erdősültség az utóbbi 20 évben nőtt, de a növekedés mértéke elmarad az országos trendektől.

A megye településhálózata igen változatos. Északi részét – a szomszédos megyék aprófalvas területének folytatásaként – kicsiny lélekszámú, többségében 1000 fő alatti települések jellemzik. Ebben a térségben található két kisebb lélekszámú város: Belpátfalva és Pétervárd.

A hegyes-dombos vidéken kanyargó utakon nehéz a kistelepüléseket megközelíteni. A térség népességeltartó ereje elegendő munkahely hiányában kicsi, az időskorú népesség hányada magas. A közművekkel való ellátottság az utóbbi évek fejlesztéseinek következtében javult.

A megye középső, gazdaságilag legfejlettebb sávjában az átlagos településméret lényegesen nagyobb. A három legnépesebb város Eger, Gyöngyös és Hatvan itt található, az őket körülvevő községek átlagos lélekszáma 2 650 fő. A három város közül Hatvan környékén, a hatvani járásban találjuk a legnagyobb

lélekszámú községeket, fejlődésüket a nagyobb ipari és szolgáltatási centrumokhoz való közelség nagymértékben elősegíti. Hatvan és Gyöngyös térségének gazdasági előrelépésében az M3 autópálya jelentős húzóerőt képvisel, hiszen a fővárossal és azon keresztül az ország nyugati felével való gyors összeköttetést biztosítja. A munkahelyek kínálata bővebb, mint a megye más részében. A közműellátottság színvonala Eger térségében kiemelkedően a legjobb.

A megye déli részén – a két régebbi város, Füzesabony és Heves, valamint Kisköre térségében – ismét kisebb a községek átlagos lélekszáma. A térségben a fiatalok aránya nagyobb, mint a megye többi részében. A közművekkel való ellátottság kedvezőtlenebb, mint a megye többi részében.

3.3. Településrendszer

Heves megye 121 településből áll, melyek közül kevés a városi rangú és ezek egy része is hiányos funkciójú, megjelenésében inkább falura hasonlító. A megyeszékhely Eger - megyei jogú város - mellett még további 10 település büszkélkedhet a városi ranggal. Ezek: Bélapátfalva, Füzesabony, Gyöngyös, Gyöngyöspata, Hatvan, Heves, Lőrinci, Kisköre, Pétervására, Verpelét. A többi, 110 település község, közülük három - Kál, Parád és Recsk, Nagyréde, Erdőtelek - nagyközség.

A városok közül a megyeszékhely Eger rendelkezik sokoldalú városi funkciókkal, így Heves megyén túl mutató, tágabb térségnek is központja.

A további városok között különbséget kell és lehet tenni az alapján, hogy már hosszú városi múlttal és jelentősebb vonzáskörzettel rendelkeznek, vagy a rendszerváltás után nyerték el a városi címet, még hiányosak a középfokú városi funkciók és kisebb a vonzáskörzetük.

A fentiek alapján elmondhatjuk, hogy a településhálózat adottságai között előnytelen, hogy a megyeközpont mellett Heves megyében nincs nagy-központi nagyságrendű város. Így Egernek nincs olyan társtelepülése, amellyel központi funkcióinak egy részét megoszthatná.

Hosszú ideig Eger mellett csak központok képviselték a városokat (Gyöngyös, Hatvan), mely városok a megye középső és déli részén, egymáshoz közel, egyéb településektől távol helyezkednek el.

A megyének ezt a városnélküliségét csak tudatos településfejlesztési politikával lehetett megoldani. Ennek eredményeként 1984-ben Heves nagyközséget, 1989-ben Pétervására és Füzesabony nagyközséget várossá nyilvánították. Majd az 1990-es évek végétől felgyorsult ez a folyamat, 1992-ben Lőrinci, 2004-ben Bélapátfalva, 2005-ben Kisköre, 2013-ban Verpelét és Gyöngyöspata is város lett. Ezek a hirtelen várossá vált települések azonban nem tudták a funkciójukat betölteni, hiszen legtöbbször nem rendelkeznek minden, a környéken élő lakosság ellátásához szükséges intézménnyel, funkcióval.

A városiasodás folyamatára elmondható, hogy a rendszerváltás előtti években a központi funkcióval rendelkező települések zöme már városi jogállású volt. A nagy történelmi múlttal rendelkező, teljes városi szerepkörű központok már a világháborúk idején is rendelkeztek a ranggal, míg a 1945 utáni, az országos folyamatokhoz igazodó városiasodás elsősorban az ipari központok kiépítését, iparvárosok kialakítását jelentette (Hatvan). A második lehetőség a városi rang megszerzésére a korábbi járásközpontoknak, kisebb táj természetes központjainak adatott meg, így Heves, Füzesabony, Pétervására leginkább intézményeiknek, középfokú funkcióiknak köszönheték a városi jogot.

A rendszerváltást követően várossá váltak a kisebb iparvárosok, vagy volt iparvárosok (Lőrinci, Bélapátfalva), valamint az egyéb funkcióval rendelkező, vagy éppen akár funkció nélküli települések (Kisköre, Verpelét, Gyöngyöspata).

3.4. Mezőgazdaság

A térszerkezet alakulásában a mezőgazdaságnak kiemelt szerepe van, mivel a megye legfontosabb természeti erőforrása a termőföld. Nem csak a Mátra-Bükk hegységek vonalától a Tiszáig tartó, jellemzően sík vagy enyhe lejtésű területekre vonatkozik, hanem a folyóvölgyek, medencék jelentős része is mezőgazdaságilag hasznosított.

Időpont	Szántó-terület	Konyhakert	Gyümölcsös	Szőlő	Gyep	Erdő	Nádas	Halastó	Művelés alól kivett terület	Összesen
2015.05.31	144,7	4,3	3,8	12,0	35,0	88,5	0,4	0,4	91,4	380,6
2016.06.01	144,4	3,5	4,3	10,2	36,3	88,5	0,2	0,4	93,2	381,0
2017.06.01	144,4	2,8	5,1	11,8	31,7	88,6	0,1	0,4	93,2	378,1
2018.06.01	135,6	2,8	5,4	10,9	31,7	88,6	0,1	0,4	92,9	368,5
2019.06.01	131,9	2,2	5,9	10,0	30,1	88,6	0,1	0,3	96,2	365,3

2019-ben Heves megyében az összes földterület 365,3 ezer hektár volt, melynek 38,19%-át a szántó művelési ág teszi ki 131,9 ezer hektárral. Másik két ilyen nagy százalékkal rendelkezik a művelés alól kivett terület és az erdő területe. Az összes területnek az előbbi 24,64%-át az utóbbi pedig 23,42 százalékát teszi ki. Heves megyében a gyep művelési ág az összes földterület 8,39%-át teszi ki, amely 30,1 ezer hektár terület. A művelési ágak megoszlása a megyében stagnál. Az ágazatok jövedelmezőségét tekintve a mezőgazdaság és élelmiszeripar együtt nem haladja meg az 5 %-ot.

Az Ország Szerkezeti Terve alapján megállapítható, hogy a mezőgazdasági térség a megyének több mint a felét foglalja el. A mezőgazdasági térség nyugati irányban csatlakozik Pest megye, délen Jász-Nagykun-Szolnok megye, északkeleten Borsod-Abaúj-Zemplén megye mezőgazdasági térségéhez.

3.5. Erdőgazdálkodás

Az erdőgazdálkodás a másik nagy térszerkezeti elem, mely a megye északi területeit foglalja el. A Mátra és a Bükk hegység, valamint a Heves-Borsodi-dombság jelentős részét erdő borítja, nagy területen összefüggő erdőségek formájában.

Az erdősültség magas, meghaladja az országos átlagot. A megye területén az elmúlt 10 évben csekély mennyiségű erdőtelepítés valósult meg (300-500 ha/év). Ezek zöme a nem állami szektorba tartozó területeken történt, ugyanis az állami tulajdonú termőterületeken már kevés a telepítésre alkalmas terület. Az erdőtelepítések zöme gazdasági céllal létesített faanyagtermelést szolgáló erdő, hiszen a magántulajdonban lévő területeken alapvetően ez a tulajdonos érdeke. A létesített erdők főként tölgy, cser és akác faállományokat jelentenek, mivel a termőhelyi adottságok elsősorban ezen állományoknak felelnek meg. A fenyőféléket, mint leginkább tűzveszélyes fafajokat gyakorlatilag nem telepítik a megyében.

3.6. Vízgazdálkodás

Korunk egyik legnagyobb kihívása a vízzel való komplex gazdálkodás a fenntartható fejlődés figyelembevételével. A vízgyűjtő-gazdálkodás az egyik meghatározó eleme a gazdasági- társadalmi vízigények kielégítésének, a természetes vízkészletek számontartásának, megőrzésének és védelmének, illetve a megfelelő árvízvédelem és vízkárelhárítás megválasztásának, az anyagi és természeti javak védelmének. Az EU tagjaként kiemelt feladattá vált a vizek jó ökológiai állapotban tartását megcélzó Víz Keretirányelv (VKI) végrehajtásával összefüggő feladatok ellátása. A vízgazdálkodás fogalma a vizek hasznosítását, hasznosítási lehetőségeinek megőrzését, a vizek kártételei elleni védelmet és védekezést (azaz vízkárelhárítást) jelenti. Az utóbbi években mindezek a vízgazdálkodást jelentő feladatok növekedtek. Az ivóvíz biztosítása egyre nehezebb, az ivóvízbázisok védelme egyre komplexebb feladatokkal teljesíthető. A klímaváltozás hatására fokozódó szélsőséges csapadék események kezelése, a felszíni vizek rendezése is egyre igényesebb vízgazdálkodási feladat.

A VKI végrehajtásának első lépéseként Magyarország első vízgyűjtő-gazdálkodási terve (VGT) 2010 áprilisában készült el. A VKI előírásai szerint a vízgyűjtő-gazdálkodási terveket 6 évente felül kell vizsgálni, ezért 2015. év végére elkészült a VGT1 első korszerűsített, felülvizsgált változata, a VGT2, amely a 2016-2021 közötti időszakra vonatkozó intézkedési programot határozta meg.

A VGT2 készítésének időszakában (2015-ben), a hetedik ENSZ Világfórumon fogadták el a fenntartható fejlődés 17 célkitűzését is. A hatos számú célkitűzés, „A vízhez és szanitációhoz (köztisztasághoz) történő hozzáférés és a fenntartható vízgazdálkodás biztosítása mindenki számára” 2030-ig.

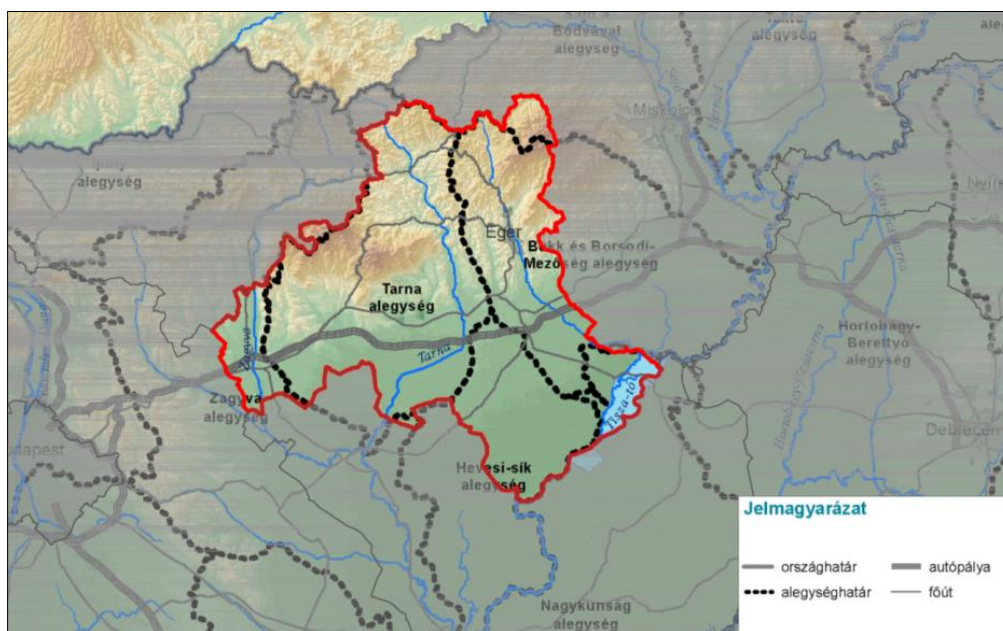
A keretirányelv szerinti VGT felülvizsgálati kötelezettségnek megfelelően 2021. december 22-ig kell elkészülnie Magyarország felülvizsgált, 2022-2027 időszakra vonatkozó, harmadik vízgyűjtő-gazdálkodási tervének (VGT3).

Ezen munkarész készítésénél a 2016. március 9-én elfogadott „Magyarország felülvizsgált, 2015. évi vízgyűjtő-gazdálkodási terve” került figyelembevételre, amely többek között a felszíni és felszín alatti víztestek jó állapotba helyezését is célként tűzte ki.

- Felszíni vizek esetén a cél általában a jó ökológiai, és a jó kémiai állapot elérése. A jó ökológiai állapot jelentése, hogy az emberi hatások nem zavarják a természetes élőhelyek működését, a jó kémiai állapot jelentése, hogy a szennyezőanyagok koncentrációja nem haladja meg az ökológiai szempontok szerint megállapított határértékeket.
- Felszín alatti vizek esetén a jó mennyiségi állapot és a jó kémiai állapot elérése a cél. A felszín alatti vizek esetén a jó mennyiségi állapot jelentése, hogy a felszín alatti vízkészletek hasznosítása nem okoz tartós vízszintsüllyedést, sem felszín alatti vizektől függő vizes élőhelyek károsodását. A jó kémiai állapot pedig azt jelenti, hogy ha szennyezések elő is fordulnak, azok nem veszélyeztetnek ivóvízkivételt, egyéb vízhasználatokat, illetve felszín alatti vizektől függő vízfolyásokat és szárazföldi ökoszisztémákat.

A teljes országra vonatkozó Magyarország Vízgyűjtő-gazdálkodási Terv megalapozásához az egyes területileg érintett vízügyi igazgatóságok készítették el a vízgyűjtő-gazdálkodási alegységek vizsgálatát és felmérését 2009-ben. Heves megye, ahogyan Magyarország teljes területe a Duna vízgyűjtőjén, azon belül annak részét képező Tisza részvízgyűjtő területén fekszik. A részvízgyűjtők további vízgyűjtő alegységekre tagolódnak.

Heves megye területét 6 alegység érinti, ezek a Tisza részvízgyűjtőjéhez, annak jobb-partjához tartozó 2-6 Sajó a Bodvával vízgyűjtő alegység, 2-8 Bükk és Borsodi Mezőség vízgyűjtő alegység, 2-9 Hevesi-sík vízgyűjtő alegység, 2-10 Zagyva vízgyűjtő alegység, 2-11 Tarna vízgyűjtő alegység, 2-18 Nagykunság vízgyűjtő alegység. A két szélső, a 2-6 Sajó a Bodvával vízgyűjtő alegység és a 2-18 Nagykunság vízgyűjtő alegység érintettsége kisebb mértékű. Az egyes alegységek legfőbb vízgazdálkodási feladatairól a kezelésükre kijelölt vízügyi igazgatóságok készítettek tervet, amely mint vízügyi keretterv köztájékoztatásra került.

47. ábra: A megyét érintő vízgazdálkodási alegységek
Forrás: Vízgyűjtő-gazdálkodási Terv felülvizsgálat – 2015

Heves megye egyedi adottsága, hogy területének vízgazdálkodási feladatait három vízügyi igazgatóság látja el, melyek az alábbiak.

- Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság (ÉMVIZIG, Miskolc)
- Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság (KÖTIVIZIG, Szolnok)
- Közép-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóság (KDVVIZIG, Budapest)

A vízgyűjtő-gazdálkodási terv részletesen tartalmazza az egyes víztestek esetén a meghatározott elérendő környezeti célokat (jó állapot elérésének idejét), a szükséges intézkedéseket és a cél elérésének várható idejét és az elvárások teljesítési késedelmének indokait. Az időbeni késedelem kompenzálására egyes esetekben

enyhébb célállapot is meghatározható, ha a megfelelő műszaki megoldáshoz, a jó állapot elérésének költségei lényegesen meghaladják az állapotjavulásból származó társadalmi hasznokat. A fő cél, hogy a víz állapota nem romolhat.

Az alegységenként készített vízgazdálkodási kérdésekkel foglalkozó tanulmányok feltárják a terület általános vízgazdálkodási szempontból meghatározó adottságokat. Azokat a földrajzi, talajtani, domborzati, hidrogeológiai, hidrológiai, éghajlati és meteorológiai viszonyokat, amely a megye felszíni és felszín alatti vízkészleteit, azok okozta kártételi (árvíz, belvíz), illetve hasznosítási (ivóvíz, öntözővíz, termálvíz) lehetőségeit meghatározzák.

A megyei területrendezési terv a vízgazdálkodáshoz kapcsolódó területigényeket és korlátokat rögzíti. A "vizes" adottságokat a felszíni és felszín alatti vízkészletet, az árvízi elöntéssel veszélyeztetett területeket, a rendszeresen belvízjárta területeket önálló övezetként rögzítve, az épített környezet kiszolgálásához (vízellátáshoz, vízelvezetéshez) szükséges területigényes infrastruktúra-elemek helyét, védelmének igényét a szerkezeti tervelapon jelezve a területfelhasználás lehetőségeit befolyásolja, alakítja. Heves megye természeti adottsága, hogy az éves átlagos csapadék mennyisége az alacsonyabban fekvő területeken 500-650 mm körül van, a Mátra illetve a Bükk magasabban fekvő területein 650-850 mm körül van. Bár földrajzi, topográfiai adottsága eredményeként felszíni vizekben a megye gazdag, a megye összesen mégis csapadékhányos és a korábban megvalósított vízrendezések sem bizonyultak hatásosnak, ezért a megye területének vízháztartásának fenntartása továbbra is igényesebb vízgazdálkodással biztosítható.

A szélsőséges időjárási jelenségek lokális csökkentése, a rendelkezésre álló vízkészletek kiegyenlítettebb biztosítása is fokozott szerepet kell, hogy kapjon vízgazdálkodásunkban. Klímavédelmi szempontból a vizek megtartása (tartalékolása), velük való helyes gazdálkodás rendkívül fontos. Azonban az árvízvédelmi szempontok figyelembevétele mellett a vízfolyásokon végzett lefolyást gyorsító, a sík területek minél gyorsabb víztelenítésének elérését célzó beavatkozások nem kedveznek a vízmegtartásnak.

A természetszerű erdők telepítése és megóvása egyrészt a hirtelen lezúduló csapadék okozta károkat csökkentheti, másrészt az erdők jelentős szerepet játszanak a víz tárolásában, a mikroklima szabályozásában, a biodiverzitás növelésében. Hasonló, kiemelten fontos integrált vízgazdálkodási és természetvédelmi célokat szolgálnak a vizes élőhelyek.

A vízkészleteink és környezetükkel kapcsolatos társadalmi-gazdasági változások miatt napjainkban szükségessé vált az integrált vízgazdálkodási gyakorlat kialakítása. A vízkészleteinkkel a fenntartható fejlődés érdekében előrelátóan kell gazdálkodni.

Az integrált vízgazdálkodás értelmezésére leggyakrabban használt megfogalmazás: *„Az integrált vízgazdálkodás olyan folyamat, amely lehetővé teszi a víz, a terület és a kapcsolatos készletek összehangolt fejlesztését és kezelését, annak érdekében, hogy az egyenjogúság szem előtt tartásával maximalizálja az ebből származó gazdasági, társadalmi jólétet, anélkül, hogy a létfontosságú ökoszisztémák fenntarthatóságát megsértenék.”*

A települési vízgazdálkodás alapvetően az ivóvízellátást, a szennyvízelvezetést és a csapadékvíz gazdálkodást jelenti. A csapadékvíz gazdálkodás esetében kiemelt célként fogalmazódik meg a belterületre hullott csapadékvizek és felszín alól előtörő fakadó vizek integrált szemléletű kezelése, rendezett és kártétel nélküli elvezetése, a belterületen áthúzódó vízfolyások és belvízcsatornák, belvíz elvezető rendszerek rendezése és a települések belterületének védelme a külterületeken keletkezett vizek káros hatásaitól való megóvása, helyben tartáson alapuló megközelítéssel. A felszíni vízelvezető rendszerek tervezésénél a könnyen, gazdaságosan karbantartható rendszereket kell előtérbe helyezni, azaz a nyílt gravitációs rendszereket kell preferálni (minél kevesebb átemelővel és zárt vezetékekkel). A tervezés során a szabályozatlan lefolyás megszüntetésére, a belterületi vízviSSzatartás elősegítésére kell törekedni, előtérbe helyezve a csapadékvízzel történő tudatos gazdálkodást. A csapadékvíz elvezető rendszerek fejlesztésénél, a rendszerekben lévő lehetséges tartalékokat kihasználva (mint pl. provizórikus tározás, időszakos árasztás, előürítés, átemelők kapcsolási szintjének összehangolása, beszívárgás növelése drénezéssel, szikkasztó árkos rendszerekkel) jó üzemrendű hálózatok kialakítására kell törekedni.

A megye árvízi veszélyeztetettsége a Zagyva, a Tarna és a Tisza mentén is jelentkezik. Az ár- és belvízvédelemről, valamint a vízkárelhárításról a „Természeti és környezeti kockázatok” című fejezetben olvashatunk. A településeken belüli csapadékvíz gazdálkodás és a kisebb vízfolyások kezelése a települési önkormányzatok kompetenciájába tartozik, önkormányzati feladat a településeken összegyűlő vizek továbbvezetésének a megoldása a befogadóig. A befogadóba a csapadékvízviszonyok hatására változó vízmennyiségek érkeznek. Ezért olyan megoldások kellenek, amelyek alkalmasak mind a rendkívüli áradások, felhőszakadások kártételei elleni védekezésre, mind a lokális vízviSSzatartásra (vízkészletek megtartását elősegítő tározó, záportározó, árvízcsúcs csökkentő tározók építése).

Heves megyében a csapadékvíz, illetve belvízrendszerek vízviszatarthási funkciójának alacsony kapacitása és a külterületi árokrendszerek megszűnése jellemző. A települések nagy százalékban küzdenek még ma is csapadékvíz elvezetési, bel- és árvízvédelmi problémákkal. A meglévő rendszerek egységes adatbázisa nem áll rendelkezésre, azonban a rendszerek elavult állapota, megfelelő karbantartások elmaradása miatt, valamint a növekvő terhelési igények miatt ma már a kiépítettségük nem elégséges, a rekonstrukciós igény jelentős.

IV. Közlekedési és kommunális infrastruktúra

4.1. Vonalas rendszerek, létesítmények, közúthálózat

A Heves Megyei Közúti Igazgatóság adatai szerint a megyei közúthálózatban a megyei gyorsforgalmi úthálózat hossza 189,273 km, a főúthálózat hossza 288,374 km, a mellékúthálózat hossza 880,824 km. A megyei gyorsforgalmi útszakaszok aránya az országos gyorsforgalmi úthálózaton belül 10,8%, a fő- és mellékúthálózat aránya 3,8%. A területi, illetve népességi arányokat a fő- és mellékúthálózat aránya tükrözi, a gyorsforgalmi utak aránya ennél mintegy 2,5-szer magasabb. A megye adottságaiból kifolyólag az országos szintű, főbb közlekedési útvonalak a térség déli részén helyezkednek el. A közúti közlekedés gerince a Budapestről kiinduló, a Helsinki közlekedési folyosó részét képző M3-as autópálya. A Heves megyét érintő autópálya hossza 75 km, amely az Észak-Magyarország régióban található autópályák hosszának (140 km) 53%-a, országos szinten (1.067 km) csupán 7,02%-a.

Az úthálózat minőségét tekintve kicsivel az országos átlag felett van, hiszen az úthálózat teherbírás osztályzatainak megoszlása az mutatja, hogy a megye útjainak 51,8%-a jó teherbírású kategóriába sorolható, ameddig az országos átlag 46,3%. A rossz teherbírású osztályzatot kapott utak aránya az országos átlag (32,6%) alattinak mondható Heves megyében (26,2%). Egyedül a nem megfelelő teherbírású kategóriát kapott vonalas infrastruktúra megoszlása haladta meg az országos mutatószámokat: országosan ilyen kategóriába esett az utak 8,7%-a, ameddig a megyében a hálózat 9,5%-a került ebbe a besorolásba. A burkolatállapot tekintetében elmaradások tapasztalhatók az országos trendhez képest. Magyarországon a Magyar Közút felmérései alapján 2019-ben a közúthálózat 53,5%-án kapott rossz minősítést a burkolatállapot, Heves megyében ez az arány 57,4% volt.

A megyei úthálózat értékelésekor fontos szempont a személysérüléssel járó közlekedési balesetek alakulásának statisztikája. Igazodva az országos trendhez növekvő tendenciát mutat. A 2015-ben mért 180 könnyű sérüléssel közlekedési balesethez képest 2019-ben 280 ilyen jellegű baleset történt, de a 2015-2019 közötti években is stabilan 200 fölött mozgott az ilyen esetek száma. A súlyos sérüléseket okozó közúti szerencsétlenségek száma hullámzó trendet mutat, ám a 2015-2019-es intervallumban ebben az esetben is növekedés tapasztalható, 2015-ben 98, 2016-ban 123, 2017-ben 149, 2018-ban 118, végül 2019-ben 131 esetet regisztráltak a hatóságok. A halálos balesetek száma a vizsgált időszakban – leszámítva 2016-ot, amikor 5 halálesettel záruló szerencsétlenség történt – végig 10 esetet meghaladó számban fordult elő (2015-ben 11, 2016-ban mindössze 5, 2017-ben 17, 2018-ban 19, 2019-ben 15 halálos közúti balesetet regisztráltak).

A megyén belüli közúthálózatban lényeges, hálózati szintű változások az utóbbi időszakban csak gyorsforgalmi úti, illetve kiemelt főúti szinten történtek. Az M25 autót 19 km hosszú, teljesen új nyomvonalú gyorsforgalmi út 2020 júliusában került teljes hosszában átadásra, amely összességében az elmúlt 20 év legkomolyabb útfejlesztése a megyében. A szakasz legnagyobb előnye, hogy Eger és a főváros közötti – eddig hiányzó – gyorsforgalmi összeköttetés megteremtésével, lerövidül a megyeszékhely és Budapest között a távolság, az utazás biztonságosabbá válik (hosszávetőlegesen 15-20 perc utazást lehet spórolni a segítségével). Az autót közvetlenül 5 települést érint (Füzesabony, Eger, Maklár, Andornaktálya, Nagytálya). Andornaktálya, Nagytálya, Maklár és Kerecsend mentesül majd az átmenő forgalom zajától és a környezeti ártalmaktól. Mindazonáltal Eger 52 ezer és a térség mintegy 85 ezer lakójának az életében hoz azonnal érzékelhető minőségi változást a fejlesztés. Az M25 út vonzáskörzetében már most számos olyan munkáltató van, aki megyei szinten kiemelkedő hozzáadott értékkel járul hozzá a gazdasághoz. A térség azonban még vonzóbb célponttá válik a befektetők számára, hiszen rövidül a távolság a megyeszékhely és a főváros, illetve az egyéb fontos gazdasági összeköttetéseket biztosító M3 autópálya között.

A kivitelezés érdekessége, hogy kísérleti jelleggel Maklár és Nagytálya mellett 2,8 millió m³ töltésből 10 ezer m³ gumibitumenes aszfalttréteggel ellátott pályaszerkezet épült, amely a gyártó (MOL Nyrt.) tájékoztatása szerint hosszabb élettartamot garantál, mivel a hagyományosnál nagyobb a terhelhetősége, valamint kisebb menetzajt okoz. Ugyancsak kísérleti jelleggel, mind az északi, mind a déli ütem során 2-2 km hosszú szakaszon feszültségcsökkentő réteg épült, amely akadályozza a felületi repedések kialakulását, így javítva a teherbírást. A beruházást komoly zöldfelület-rehabilitációs munka is övezte. Az M25 autót és kapcsolódó létesítményeivel érintett erdőterületek pótlása 6,9 hektár csererdő létesítésével történt meg, a fejlesztés során 6,9 hektáron több,

mint 100 000 db fát és cserjét ültettek, illetve közel 880 000 m² felületen ment végbe füvesítés. A déli ütem során 2 szikkasztómedence épült, amelyek 436,3 hektár vízgyűjtő területől képesek befogadni a csapadékot.

Az ezeken kívüli legfontosabb beavatkozás a 25. sz. főúton végzett forgalombiztonsági átalakítás volt, a sávok fizikai elválasztásával és terelőfal beépítésével. Több útvonalon történt burkolatmegerősítés, felújítás, korszerűsítés, csomópont-átépítések. A 21. sz. főút 4 sávossá tétele is megtörtént, így Hatvantól egészen Salgótarjániig 53 km hosszan lehet biztonságosan közlekedni. 2014-2015-ben a 33-as főút Heves megyei szakasza is megújult. A fejlesztés Füzesabony külterületénél, a 3-as és a 33-as utak csatlakozásától kezdődött, teljes hosszban érintve a Heves megyei szakaszt. A 31-es főút Heves megyei szakaszának 11,5 tonnás megerősítése 2015-ben megtörtént. Az észak-hevesi térség egyik legjobban várt közlekedésfejlesztési projektje a 23-as és a 25-ös számú főutak gyorsforgalmi úttá történő felújítása Ózd és Bátorfyerenye között, mely Heves megye északi részét is érinti majd. A beruházás keretében Pétervására, BükkSZenterzsébet, Tarnalelesz, Szentdomonkos térségében a településeket elkerülő útszakasz is megvalósul. Megvalósul továbbá az M3 autópálya és a Hatvani Ipari Park közúti kapcsolat fejlesztése is, az említett csomópont tovább tehermentesítheti a város átmenő forgalmát. Az ipari park lehajtósávja főként a kerekharaszi, valamint a 21-es főútra vezető autópálya-csomópontok forgalmának jelentős részét váltja majd ki. Mindezekben túl az önkormányzati és állami tulajdonban lévő utak felújítása egyaránt indokolt. Fontos továbbá a városokat elkerülő utak kiépítése, melyek - összhangban a gyorsforgalmi- és főúthálózat hosszú távú fejlesztési programjáról és nagytávú tervéről szóló 1222/2011. (VI.29.) Korm. határozattal, valamint a Heves Megyei Közgyűlés 46/2010. (V.07.) sz. határozatával - lehetővé teszik, hogy a tranzitforgalom ne terhelje a település belső forgalmát, lényegesen csökkentve a zaj, rezgés és légszennyezettség, valamint a zsúfoltság kialakulásának lehetőségét. Jelenleg még sem Eger, sem Gyöngyös, sem Heves városok körül nem került kiépítésre tehermentesítő elkerülő út. A megyét észak-dél irányban átszelő M8-as (Eger-Szolnok) gyorsforgalmi út a jövőben Heves település közúti elkerülését biztosítja majd és a 31. sz. főút forgalmának jelentős csökkenését is eredményezi.

A hatályos megyei Területrendezési Terv a mellékúthálózatra vonatkozóan az alábbi útkapcsolatok kialakítását javasolta:

- Adács – megyehatár – Jászárokszállás
- Csány - megyehatár - Jászágó
- M3-Kál – Kápolna – Aldebrő – Feldebrő – Verpelét – Tarnaszentmária - 24. sz. út (Sirok) – Terpes – Kisfüzes – 23. sz. Pétervására.

A megyei főúthálózatot az alábbi utak alkotják:

a megyét érintő gyorsforgalmi utak:

- M3 autópálya: Budapest – Hatvan – Füzesabony – Polgár – Görbeháza – Nyíregyháza – Vásárosnamény
- M25 autóút: Füzesabony térsége (M3)

a megyét érintő kiemelt szolgáltatást nyújtó főút:

- R21: Hatvan (M3) – Mátraverebély

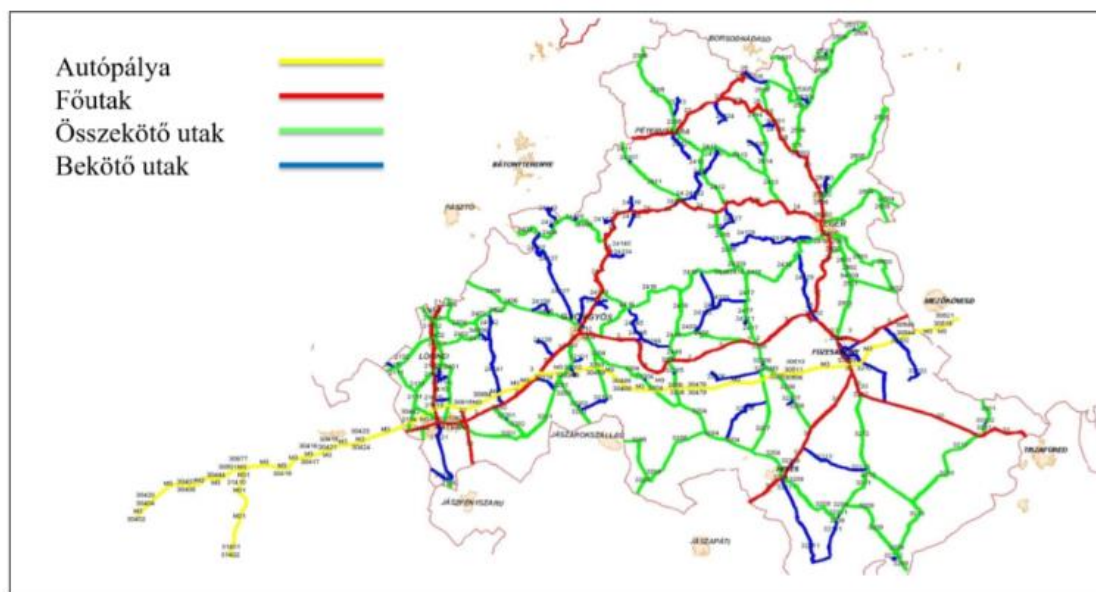
a megye területét feltáró, átszelő országos elsőrendű főút:

- 3. sz. főút

a megye területét feltáró, átszelő országos másodrendű főutak:

- 23. sz. főút: Bátorfyerenye (21. sz. főút) –Tarnalelesz (25. sz. főút)
- 24. sz. főút: Gyöngyös (3. sz. főút) – Parád – Eger (25. sz. főút)
- 25. sz. főút: Kerecsend (3. sz. főút) – Eger – Bánréve (26. sz. főút)
- 31. sz. főút: Budapest – Jászberény – Dormánd (33. sz. főút)
- 32. sz. főút: Hatvan (M3) – Jászberény – Szolnok (4. sz. főút)
- 33. sz. főút: Füzesabony (3. sz. főút) – Tiszafüred – Debrecen (4. sz. főút)

31. ábra: Heves megye úthálózata útkategóriák szerinti területi megoszlásában
Forrás: Heves megye területrendezési terve

4.2. Közlekedési kapcsolati hiányok

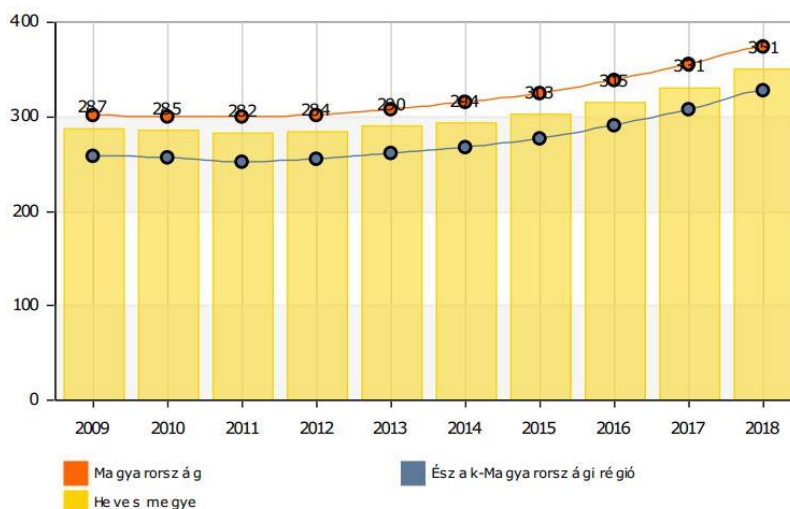
Heves megye közlekedési infrastruktúrája a jelentős területi egyenlőtlenségek miatt fejlesztésre szorul. A megye déli részén húzódó országos és nemzetközi vonalas infrastruktúra rendszerek adják a megye közlekedési hálózatának a gerincét, azonban a megye többi (északi) részein a déli részekhez viszonyítva jelentős elmaradások mutathatók ki az infrastruktúra területén. A megye versenyképességének növelése érdekében, és az északi részek fejlődésének elindítása érdekében olyan beruházásokra van szükség a megyében, amelyek összekötik Észak-Heves megyét Dél-Heves megyével, ezzel megteremtve a lehetőséget az elmaradott, fejlesztésekre váró települések számára is egyaránt.

Fontos hangsúlyozni a kistelepülések elérhetőségének hiányosságait is. A megyében található falvak megközelíthetősége nagyban függ a közúthálózat felületességétől. Magyarországon a Magyar Közút által kezelt közutak 53,5%-a rossz, 11,4%-a nem megfelelő, 19,7%-a tűrhető, 5,5%-a megfelelő, 9,7%-a jó burkolatállapotú osztályzatot kapott 2019-ben. Heves megyében az utak burkolatállapota az előzőekben bemutatott országos átlagnál rosszabb minőségű. A közúthálózat 57,4%-a rossz, 8,3%-a nem megfelelő, 19,2%-a tűrhető, 5,3%-a megfelelő minősítést kapott. A jó felületességű utak 9,8%-os megoszlása azonban még ha kicsivel is, de az országos átlag felett van Heves megyében.

4.3. Egyéni és közösségi közlekedési megközelíthetőségi viszonyok

A gépkocsi-használat manapság az országos irányhoz hasonló növekvő tendenciát mutat Heves megyében. Amennyiben a 2010 előtti helyzetet szeretnénk szemügyre venni, láthatjuk, hogy az utóbbi években tapasztalható növekedéssel szemben a gazdasági recesszió hatására 2008 és 2010 között visszaesés volt tapasztalható: az 1000 lakosra jutó gépkocsik aránya 289,2-ről 285,3-ra csökkent 2008 és 2010 között. A válság okozta megtorpanás társadalmilag és gazdaságilag nyilvánvalóan negatívként értékelhető, ám a 2010 után újabb lendületet kapó személygépkocsi vásárlás egyre komolyabb környezeti kihívások elé állítja Heves megyét. 2014 és 2016 között a megyei gépkocsik száma 88 639-ről 93 739-re nőtt, ez a fajta növekedés azt eredményezte, hogy 2019-re a megyei gépkocsiállomány elérte 108 853 darabot. A gépjárműállomány darabszáma mellett a környezetre gyakorolt hatás vizsgálatánál fontos tényező a közlekedési eszközök minősége is, amelynek egyik mutatószáma a használatban lévő állomány életkora. Közel tíz éves távlatból vizsgálva a kérdéskört megállapítható, hogy az autók átlagos életkora 2009-ben 11,7 évről 2016-ra 14,9 évre emelkedett, amely összességében kedvezőtlen folyamatot ír le. Az állomány helyzetének érzékletesebb bemutatása miatt érdemes lehet összevetni a gépkocsik Heves megyei életkorát az országos átlaggal, 2019-ben a személygépkocsi-állomány átlagos kora Magyarországon 15,2 év volt. A megyei állomány az Egri és Gyöngyösi járásokban megközelítőleg a országos átlag körül mozog, egyben e két járásban a legmagasabb az ezer főre jutó, első alkalommal természetes személy által üzembe helyezett gépjárművek aránya is (21-25 darab). A Hatvani,

Hevesi, Füzesabonyi, Pétervárái és Bélápátfalvai járásokban a gépkocsik átlagos életkora 16,1-17,2 év közé esik.

32. ábra: Személygépkocsik száma, ezer lakosra (db)
Forrás: TelR

Kibocsátás szempontjából a kor mellett az üzemanyag-felhasználás szerinti megoszlás tekinthető vitális kérdésnek. A benzin üzemű autók száma Heves megyei szinten 2014-ben 67 209 volt a KSH felmérései alapján, 2016-ban ez a szám 67 963-ra emelkedett, ennél jóval nagyobb ütemben nőtt a nitrogén-dioxid kibocsátás sokszorosát generáló dízelüzemű motorok száma. Míg 2004-ben 20 738 dízel hajtású autó futott Heves megye útjain, addig 2016-ra a benzines autókhoz képest sokkal komolyabb volumenű emelkedést produkálva 24 975 darabot regisztrált a KSH. Élekor tekintetében a gázolajüzemű autók egyébként kedvezőbb képet mutatnak (13,1 év) a benzineseknél (15,6 év), ám a legújabb kutatások korán rámutattak, hogy az újonnan forgalomba kerülő dízelhajtású motorok sokszor elmaradnak a kor környezetvédelmi előírásaitól. A hibrid hajtástípusú gépkocsik aránya az országban tapasztalható trendnek megfelelően Heves megyében is növekedésnek indult: 2014-ben mindössze 97 darab vegyes erőforrással működtetett autót tartott számon a KSH, 2016-ban 195 darab ilyen típusú autó bővítette a megyei állományt. A tisztán elektromos üzemű autók aránya alacsony, 2016-ban 13 autót regisztrált a KSH. Az elektromos autók csekély számának alakulása mögött feltételezhetően a gépkocsik átlagkeresethez viszonyított – állami támogatás ellenére is magas – árán kívül az autóhasználati szokásokból és a töltőállomások ugyan gyarapodó száma, ám még mindig kevés településen elérhető szolgáltatása állhat. Egerben már 13, Gyöngyösön 5, Hatvan 5 helyen találni töltőállomást, ezenkívül az átmenő- vagy turisztikai célzatú forgalom szempontjából frekvenciátalabb Szilvásváradon, Felsőtárkányban, Demjénben, Füzesabonyban, Poroszlón, Kálban, Nagyfűgeden, Boconádon, Mátraházán, Hortos és Kerekharaszton vannak elhelyezve töltőpontok.

Autóbuszos közlekedés

Az előzőekben feltárt adatokból jól kitűnik, hogy a gazdasági válságból való kilábalás egyik következményeképpen a gépkocsik száma növekedésnek indult, ezzel párhuzamosan azonban a közösségi (buszos) közlekedés utasszámai látható módon visszaestek. A 2010 és 2016 között eltelt időszakban tetemes, majdnem 2 000 fős utaslétszám kiesést regisztrált a KSH, a tömegközlekedés szerepvesztésének mögöttes okát – a csökkenő demográfiai adatok mellett – a magánkézben összpontosuló gépkocsiállomány gyarapodásában érhetjük tetten.

Tekintettel arra, hogy egyes szolgáltatások más településeken, járásközpontokban vagy nagyobb városainkban érhetők el éppen ezért a csökkenő utaslétszámok mellett mégis fontos szerep jut a buszos tömegközlekedésnek. A Heves Megyei Önkormányzat éppen ezért megvizsgálta a helyközi autóbuszos közlekedéshez kötődő észrevételeket, melyeket alább járási bontásban összegeztünk. Ezzel világossá válhatnak azok a felhasználói szintől érkező hiányosságok, amelyek meghatározók lehetnek a további fejlesztési irányok kijelölésénél.

Bélápátfalvai járás

A járás mindegyik települése elégedett a tömegközlekedés jelenlegi helyzetével. Az iskolába-, munkába járást megfelelően biztosítja a tömegközlekedés menetrendje.

Egri járás

A járás települései többségének nyilatkozatai alapján nincs probléma a tömegközlekedéssel, azonban vannak olyan települések, amelyeknél nehézségek állnak fenn. Ezen települések az alábbiak: Demjén (hétvégi időszakokban nagyon ritka a buszjáratok száma), Egerbocs (kevés a napi járatszám), Egercsehi (az önkormányzat és a Volán társaság lakossági fórumain nem veszik figyelembe a település lakossági igényeit, az iskolába járás Egerbe nagy gondot okoz), Szúcs (a reggeli járatok száma kevés), Tarnaszentmária esetében a járatszámok ugyancsak nem elégségesek.

Füzesabonyi járás

A járás 12 településének nyilatkozatai alapján zökkenőmentes a tömegközlekedés jelenlegi helyzete, azonban vannak olyan települések, amelyeknél nehézségek állnak fenn.

Ilyen települések: Aldebrő (a járás központi településére, Füzesabonyba nehézkes az eljutás), Mezőtárkány (csak részben elégedett a tömegközlekedés szolgáltatásaival), Nagyút (kizárólag a vasúti közlekedés elérhető), Tófalú (több autóbusz lenne szükséges a lakossági utazási igények kielégítésére.)

Gyöngyösi járás

A járás 21 településének nyilatkozatai alapján fennakadásmentes és jónak ítéltető a tömegközlekedés jelenlegi helyzete, azonban vannak olyan települések, amelyeknél nehézségek állnak fenn. Ezek települések az alábbi észrevételeiket fogalmazták meg: Domoszló és Kisnána (Gyöngyösről jónak mondható a buszközlekedés, de Eger MJV-ből a délutáni órákban kevés a járatszám), Gyöngyöshalász (hiányos, nem megfelelő, a Magyar Közút NZrt-től átveszi az önkormányzat a belterületi buszöblöket), Gyöngyösoroszi (nem elégséges a színvonal.)

Hatvani járás

A járás összes települése (1 kivételt eltekintve) elégedett a tömegközlekedéssel. A járáshoz tartozó Rózsaszentmárton község jelezte, hogy általánosságban véve az iskolába-, munkába járást lehetővé teszi a tömegközlekedés menetrendje, azonban a délutáni órákban 15-17 óra között több buszjáratra lenne szükség Hatvan városa felé.

Hevesi járás

A járás településeinek többsége elégedett a tömegközlekedéssel. Kisköre (az autóbusz és a vasútállomás igen, de a járművek műszaki állapota nem megfelelő), Erk, Tarnabod és Tarnaörs települések részéről sem megfelelő a jelenlegi tömegközlekedés színvonala.

Pétervásárai járás

A járás mind a 20 települése elégedett a tömegközlekedés jelenlegi helyzetével. Az iskolába-, munkába járást lehetővé teszi a tömegközlekedés menetrendje.

Járas	Hiányosság
Bélapátfalvai járás	-
Egri járás	Demjén (hétvégi időszakokban nagyon ritka a buszjáratok száma), Egerbocs (kevés a napi járatszám), Egercsehi (az önkormányzat és a Volán társaság lakossági fórumain nem veszik figyelembe a település lakossági igényeit, az iskolába járás Egerbe nagy gondot okoz), Szúcs (a reggeli járatok száma kevés), Tarnaszentmária esetében a járatszámok ugyancsak nem elégségesek.
Füzesabonyi járás	Aldebrő (a járás központi településére Füzesabonyba nehézkes az eljutás), Mezőtárkány (csak részben elégedett a tömegközlekedés szolgáltatásaival), Nagyút (kizárólag a vasúti közlekedés elérhető), Tófalú (több autóbusz lenne szükséges a lakossági utazási igények kielégítésére.)
Gyöngyösi járás	Domoszló és Kisnána (Gyöngyösről jónak mondható a buszközlekedés de Eger MJV-ből a délutáni órákban kevés a járatszám), Gyöngyöshalász (hiányos, nem megfelelő, a Magyar

	Közüti NZrt-től átveszi az önkormányzat a belterületi, buszöblöket), Gyöngyösorosi (nem elégséges a színvonal.)
Hatvani járás	Rózsaszentmárton község jelezte, hogy általánosságban véve az iskolába-, munkába járást lehetővé teszi-e a tömegközlekedés menetrendje, azonban a délutáni órákban 15-17 óra között több buszjáratra lenne szükség Hatvan városa felé.
Hevesi Járás	Kisköre (az autóbusz és a vasútállomás igen, de a járművek műszaki állapota nem megfelelő), Erk, Tarnabod és Tarnaörs települések részéről sem megfelelő a jelenlegi tömegközlekedés színvonala.
Pétervásárai járás	-

3. táblázat: tömegközlekedés terén érzékelhető hiányosságok járási bontásban

Forrás: Saját gyűjtés települési visszajelzések alapján

A fentiekén túl megvizsgáltuk, hogy a megye három legnagyobb városa – Eger, Gyöngyös, Hatvan – milyen időszükséglettel érhető el az egyes településekről. Ezzel párhuzamosan elemeztük, hogy egy napon belül fő közlekedési időszakban átszállással vagy anélkül utazhatnak-e a lakosok. Mindezeket azért tartottuk fontosnak, mert az egyes orvosi szakellátások erre a három településre koncentrálódnak, de egyik városnak sincs kizárólagos ellátási területe, így előfordulhat, hogy egy lakosnak az ellátást biztosító intézmény függvényében akár mindhárom településre el kell tudni jutnia jellemzően járóbeteg ellátás keretében, tehát egy napon belüli utazással. A kérdés az oktatás szempontjából is fontos, hiszen a középiskolák többsége – de nem kizárólagosan – ezen a három településen van és a tanulók többsége napi szinten ingázik („bejárás”).

Vasúti közlekedés

A transzeurópai hálózat részét képező országos törzshálózati vasúti pályák: A megye legfontosabb vasúthálózati eleme a megyét kelet-nyugati irányban átszelő Budapest-Hatvan vasútvonal (80a vasútvonal), illetve folytatása, a Hatvan – Miskolc – Szerencs - Sátoraljaújhely vasútvonal (80-as vasútvonal). Ez a két törzshálózati vasútvonal a transzeurópai vasúti hálózat részeként működik. Mindkét szakasz kétvágányú, villamosított vonal. A Heves megyét érintő vonalszakasz legjelentősebb állomása Hatvan, mivel a városban található a transzeurópai vasútvonal a Hatvan-Szolnok, és a Hatvan-Somoskőújfalu vasútvonalakkal. Jelenleg az engedélyezett legnagyobb sebesség Hatvan és Mezőzombor között 120 km/óra, Mezőzombor és Sátoraljaújhely között 80 km/óra.

A vasútvonal megyei kezdő- és végpontja közötti legfontosabb állomások, csomópontok a következők:

- Hatvan,
- Vámosgyörk,
- Kál-Kápolna,
- Füzesabony.

A vonalon kétóránként közlekedik a kör-IC, valamint a közvetlen Budapest-Miskolc InterCity vonat. A Budapest–Hatvan vonalon ütemes menetrend van érvényben, személyvonatok és gyorsvonatok óránként, egymáshoz hangolva közlekednek. 2020. október 25-től Észak-Magyarországot, továbbá az Észak-Alföldet érintő utasbarát és sűrűbb menetrendet vezetett be a MÁV-START. A hatvani és a debreceni fővonalak felújítása jelentős menetrendi fejlesztéseket tesz lehetővé, melynek előnyeit Eger és Sátoraljaújhely térségében, valamint Püspökladány és Debrecen között is érezhetik a vasúti közlekedést választók. Az új menetrendi struktúra első lépcsőjét vezette be a vasúttársaság a Budapest–Hatvan–Füzesabony–Eger vonalon. A fejlesztés eredményeképpen Eger és térsége gyakrabban és kedvezőbb áron érhető el. Az intézkedéssel nő a vasút gerinchálózati szerepe, a következő lépcsőben pedig megtörténik az autóbusz-közlekedés vasúthoz csatlakozó, ráhordó menetrendjeinek kialakítása is. A vasútvonal infrastrukturális fejlesztése folyamatban van. Cél a vasútvonal teljes hosszán a 160 km/h pályasebesség és a 225 kN tengelyterhelés elérése, a személyszállítási szolgáltatási színvonal növelése (a peronok felújítása, az állomások akadálymentes megközelítése, P+R és B+R parkolók telepítése), a kölcsönös átjárhatóság biztosítása érdekében az ETCS vonatbefolyásoló rendszer telepítése (a vonatbefolyásoló rendszer kiépítéséig, előreláthatóan 2020-ig, 120 km/h marad az engedélyezett sebesség), továbbá a hidak, az átjárók, az energiaellátás, valamint a biztosítóberendezés korszerűsítése, a szükséges szakaszokon zárvédő falak kiépítése. 2013-2015-ben átépült a legrosszabb állapotú Nagytűt - Mezőkeresztes-Mezőnyárád szakaszon fejlesztésre kerül a jobb vágány. A következő években a munka állomásközlőként fog folytatódni.

A megyét további öt, nem a transzeurópai vasúti hálózat részét képező törzshálózati vasútvonal érinti:

- A Hatvan-Somoskőújfalu vasútvonal (81-es vasútvonal) egy nem villamosított vasúti fővonal. A 65 kilométer hosszú vonalból közel 11 kilométer kétvágányú (a Hatvan-Selyp szakasz, vagyis majdnem a teljes megyei szakasz). A vonalon helyi jellegű személy- és teherforgalom zajlik. 2006 óta egy, illetve kétórás ütemben járnak a személyvonatok. A teherforgalom az utóbbi évtizedekben jelentősen megcsappant.
- A Hatvan-Szolnok vasútvonal a MÁV 82-es számú villamosított, 66 km hosszú vasútvonala, Heves megyét azonban csak mintegy 6 km hosszan érinti. Hatvan és Újszász között, vagyis Heves megyében végig egyvágányú (Újszász és Solnok között kétvágányú). A vonalon ütemes menetrend van érvényben. Az engedélyezett sebesség 100 km/h.
- A Vámosgyörk-Gyöngyös vasútvonala MÁV 85-ös számú, 13km hosszú egyvágányú, villamosított vonala. Az engedélyezett sebesség 80 km/h. Manapság a 80-as vonalra ráhordó személyforgalom tölti meg az óránként induló ingavonatokat.
- A 87a számú Füzesabony-Eger vasútvonal egyvágányú, villamosított vonal, 16 km hosszú. A vonalon 5 és 20 óra között jelenleg órás ütemes menetrend van érvényben, az óránként közlekedő InterRégió vonatok bevezetésével megszűntek a Füzesabony–Eger közötti, munkanapi személyvonatok.
- A Debrecen-Füzesabony vasútvonal a MÁV 108-as számú, egyvágányú, nem villamosított, 103 km hosszú vonala. Füzesabony felől a 80-as vasúti fővonalhoz csatlakozik.

A megyét érintő vasúti mellékvonalak:

- A 84-es számú Kisterenye – Kál - Kápolna vasútvonalegyvágányú, nem villamosított, 55 km hosszú mellékvonal. A vonalon a személyszállítás átmenetileg szünetel. Erdészeti jellegű rendszeres teherszállítás Kál és Recsk között zajlik, Recsk és Kisterenye között vonalbejárás történik néhány hetenként, és a vasúti vagyont is igyekeznek őrizni, de a közlekedés minimális. Recskről ugyanakkor nagy mennyiségű követ szállítanak a vasúttal párhuzamosan, közúton, Kál-Kápolna állomásra, hogy azután ott tehervonatokba rakodják be.
- A Vámosgyörk – Újszász - Solnok vasútvonala MÁV 86-os számú nem villamosított mellékvonala. Heves megyét alig 3km hosszban érinti. A jelenlegi menetrend alapján napközben általában 2 óránként, ütemesen járnak a vonalon személyvonatok.
- A 87-es számú Eger - Putnok vasúti mellékvonal Magyarország egyik legromantikusabb hegyvidéki vasútja, alagutakkal, völgyhidakkal, szűk, kisíves serpentinekkel. Egyvágányú, Eger - Felnémet vasútállomásig villamosított. Szilvásvárad és Putnok közötti vonal lezárásra került.
- Az Alföldet átszelő Kál – Kápolna - Kisújszállás vasútvonal a MÁV 102-es számú, egyvágányú, nem villamosított mellékvonala. A vonalon fekszik a 2019 októberében megújult Kiskörei Tisza-híd, az ország utolsó közös használatú közúti-vasúti hídja.

A megyét érintő konkrét vasútfejlesztések (NIF adatok) közül jelenleg kivitelezés alatt van:

- A Rákos-Hatvan vonalszakasz biztosítóberendezési és távközlési munkái. A vonalszakaszon új, korszerű biztosítóberendezés, valamint távközlés létesül. Új utastájékoztató rendszer, valamint új tűz- és vagyonvédelmi rendszer kerül telepítésre. A vonalszakaszon kiépül az ETCS2 vonatbefolyásoló rendszer. Megépül Hatvan állomás távközlési épület I. üteme.
- A Gödöllő-Hatvan vasúti vonalszakasz pályaépítési munkái. A projekt részeként átépül a vasúti pálya 27km hosszban, 100-160km/h pályasebesség és 225kN tengelyterhelés biztosítására. Felújításra kerül a villamos felsővezetéki és a térvilágítási rendszer. Új elektronikus biztosítóberendezés, utastájékoztató és térfigyelő kamerarendszer létesül. A szükséges szakaszokon zárvédő falak is kiépítésre kerülnek.
- GSM-R távközlési rendszer kiépítése – 2. ütem. A projektben 2255 km vasúti nyomvonalon fog kiépülni egy korszerű vasúti kommunikációs rendszer. Ezzel az európai szabványoknak megfelelő új kommunikációs hálózattal Magyarország csatlakozhat az Egységes Európai Vasúti Közlekedésirányítási Rendszerhez (ERTMS). Az európai uniós finanszírozású beruházás növeli a vasúti kommunikáció megbízhatóságát, biztonságosabbá teszi az utazásokat, és új szolgáltatások bevezetését alapozza meg. Az élvonalbeli kommunikációs rendszer biztosítja az átjárhatóságot a hazai és az európai vasúttársaságok számára, hozzájárulva a magyarországi vasúti hálózat versenyképességének, hatékonyságának és biztonságának javításához. A projektben Heves megyében Eger van nevesítve, a megvalósítás várható ideje 2022 vége.

Kerékpáros közlekedés

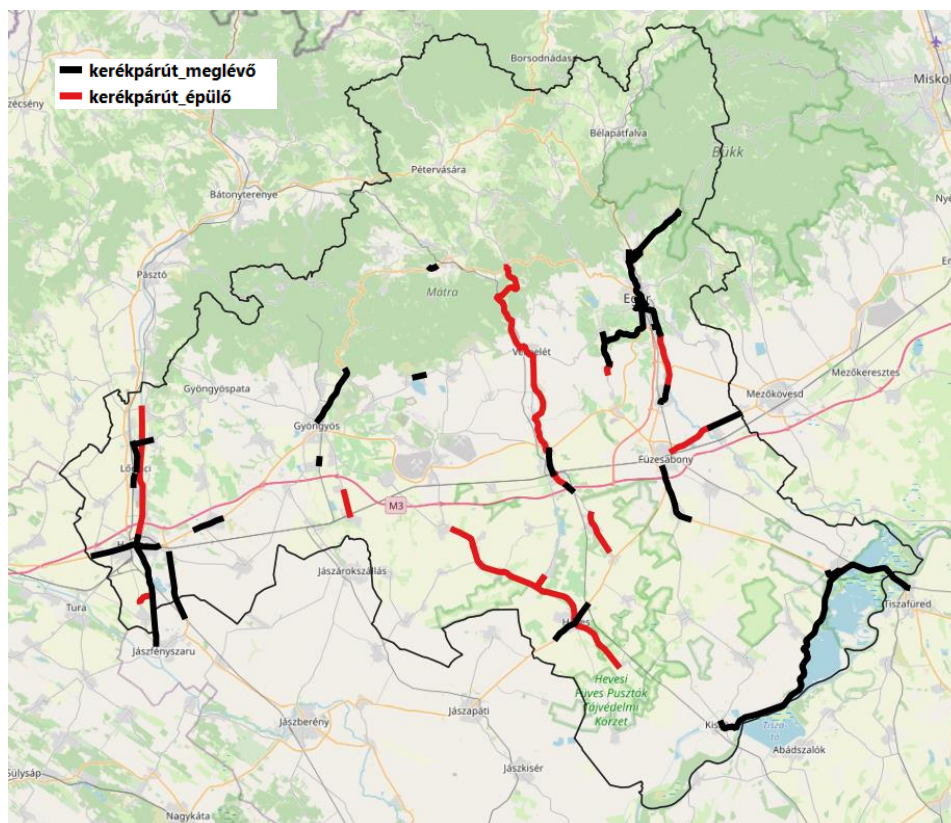
A 2014-2020-as uniós ciklusban a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program keretén belül 15 kerékpáros fejlesztéssel összefüggő projekt nyert pozitív elbírálást. Több mint 4,4 milliárd forint támogatásnak köszönhetően várhatóan 80 km kerékpárúttal fog gazdagodni Heves megye hozzávetőlegesen 125 km hosszú kerékpárút hálózata.

Az alábbi fejlesztések valósulnak meg TOP forrás segítségével:

- Boldog a Zagyva út keleti végétől, a jelenleg ott található mezőgazdasági út nyomvonalán, 2,5 m széles kerékpárút építése tervezett, a töltésre vezető rámpáig, 650 m hosszán, amely összeköttetést biztosít a Zagyva menti kerékpárúttal
- Adács és Gyöngyöshalász között az Apollo gumigyár foglalkoztatottjai számára biztonságos módon történő kerékpáros közlekedés biztosítása 2,5 km hosszú létesítménnyel
- Adács és Gyöngyös között az Apollo gumigyár megközelíthetőségének további biztosítása a gumigyár bekötő útjáig 800 m hosszúságban
- Nagyrédén 550 méter hosszú 2,5 méter széles önálló kerékpárút és 360 méter hosszú kerékpáros nyomvonal bővítése történik meg
- 2,5 m széles kétirányú kerékpárút 2,5 km hosszban Tarnaméra és Nagyfűged között
- Tarnaméra és Heves között 1 1030 méter új kerékpársáv és kerékpárút kialakítása történik meg, 2 120 méter szakaszon kerékpáros forgalomtechnikai jelek kihelyezésével
- Heves városban, 560 méter meglévő kerékpárút kiszélesítésével és burkolatának felújításával, valamint összesen 4 670 méter új keréksáv kialakításával
- Heves és Hevesvezekény településeken 2 100 méter meglévő kerékpárút felújítása, valamint összesen 10 500 méter új kerékpárforgalmi létesítmény kialakítása
- Kerékpárút fejlesztése Erdőtelek és Tenk településeken projekt célja a fenntartható közlekedés feltételeinek megteremtése és erősítése 4300 méter kerékpárút/sáv kialakításával
- a Tarna folyó mentén található települések (Kál, Kompolt, Kápolna, Tófalú, Aldebrő, Feldebrő, Verpelét) egy 16,197 km hosszú kerékpárút kerül kiépítésre
- Verpelét, Tarnaszentmária, Sirok települések közigazgatási területét érintő 12,74 km nyomvonalú kerékpáros létesítmény kialakítása
- Eger és Andornaktálya közigazgatási határánál véget érő meglévő kerékpárút és Nagytálya, Maklár közigazgatási határánál kezdődő meglévő kerékpárutak közötti összeköttetés kiépítése 6,3 km hosszúságban
- Demjén belterületén 806,5 m hosszú, kétirányú kerékpárút valósul meg
- Demjén település területén 1,7 km hosszú kerékpárút kerül kialakításra, bővítve Egerszalók és Demjén kerékpáros összeköttetését
- Füzesabony és Szihalom közötti kerékpárút megvalósítása 4,813 km hosszúságban

2020-ban két fontosabb szakasz is átadásra került. Az egyik az Eger-Egerszalók Hőforrás közötti „Völgyfeltáró” út melletti kerékpárút. A bruttó 432 millió forint hazai forrásból, az Innovációs és Technológiai Minisztérium támogatásával épült meg a mintegy 5 km hosszúságú szakasz. A kerékpárút része a nemzetközi EuroVelo 14 kerékpáros túraútvonalnak. A szakasz beleilleszkedik az Egri Kistérség már jól ismert turisztikai állomásait összekötő kerékpárút-hálózatba is. Felsőtárkányból Egeren keresztül így elérhetővé vált Egerszalók és Demjén is. A hálózat elsődleges funkciója a szabadidős, turisztikai célú kerékpározás. A beruházáshoz kötődő munkálatok 2019. október 9-én kezdődtek. A 3,5 m szélességű független kerékpárút a Hőforrás irányába az úttest baloldalán helyezkedik el. A szakaszon megújultak az árkok és átereszek, tartós burkolati jeleket festettek fel és kicserélték a KRESZ táblákat is.

A 2020-ban átadott másik, hiánypótló kerékpáros szakasz a Poroszló-Tiszafüred közötti kerékpáros létesítmény. A Tisza-tó kerékpáros körgyűrűje az utóbbi években nagyrészt megvalósult. Az új szakasz segítségével lehetővé vált a teljes körbejárhatóság 33. sz. főút jobb oldala mellett a főúttól fizikailag elválasztott, mintegy 6,5 km hosszú kerékpárút épült. Tisza-tavi kerékpáros létesítmény keresztezi az Eger- és a Szomorka-patakot, melyeken egy 308 m, illetve egy 86 m hosszú új, látványos, íves főtartójú, a főúttól külön szerkezetű kerékpáros hidak épültek. A kerékpárút célja a térség turizmusának további fejlesztése, másrészt pedig kiszolgálni a két település közötti hivatásforgalmi kerékpáros igényeket. A projekt mindazonáltal csökkenti a megnövekedett kerékpáros forgalomból fakadó baleseti kockázatot. A szakasz a nemzetközi EuroVelo 11 kerékpárút része.

33. ábra: Heves megye meglévő és épülő kerékpárút szakaszai
Forrás: Saját szerkesztés

Az OTrT szerint a megyét az országos kerékpárút-törzshálózat alábbi elemei érintik:

4. Tiszamente kerékpárútvonal (11-es jelű EuroVelo®):

4.A: Gönc – Telkibánya – Bózsza – Pálháza – Füžerradvány – Mikóháza – Sátoraljaújhely – Sárospatak – Bodrogolaszi – Vámosújfalú – Olaszliszka – Szegilong – Szegi – Bodrogkisfalud – Bodrogkeresztúr – Tarcsl – Tokaj – Tiszaladány – Tiszatardos – Tiszalök – Tiszadada – Tiszadob – Tiszaújváros – Tiszapalkonya – Tiszatarján – Tiszakeszi – Ároktő – Tiszadorogma – Tiszabábolna – **Poroszló – Sarud – Kisköre** – Tiszasüly – Kőtelek – Nagykőrű – Szolnok – Tószeg – Tiszavárkony – Tiszajenő – Tizakécske – Lakitelek – Tiszaalpár – Csongrád – Baks – Ópusztaszer – Sándorfalva – Szeged – Röske – (Szerbia)

4.C: Tiszaújváros – Tiszacsege – Tiszafüred – Abádszalók – **Kisköre**

10. Közép-Európa Vizei kerékpárútvonal (14-es jelű EuroVelo®):

Szentgotthárd – Zalaegerszeg – Keszthely – Tihany – Balatonakaratya – Székesfehérvár – Budapest – **Hatvan – Gyöngyös – Eger** – Hortobágy – Debrecen – Nyírábrány

22. Bükki kerékpárútvonal:

Ózd – Dédestapolcsány – **Szilvásvár – Belpátfalva – Eger**

23. Nyugat-zempléni kerékpárútvonal:
23.A: Gönc – Boldogkőváralja – Miskolc – Felsőtárkány – Eger
23.B: Nagyvisnyó – Szilvásvárad

31. Zagyvamenti kerékpárútvonal:
(2.C kerékpárút Salgótarján és Nagybárcány közötti szakasza) – Szurdokpüspöki – Zagyvaszántó – Petőfibánya – (10.A kerékpárút Petőfibánya és Jászfényszaru közötti szakasza) – Jászberény – Szolnok

Az OTTr szerinti országos kerékpárútvonalak nyomvonalának csak

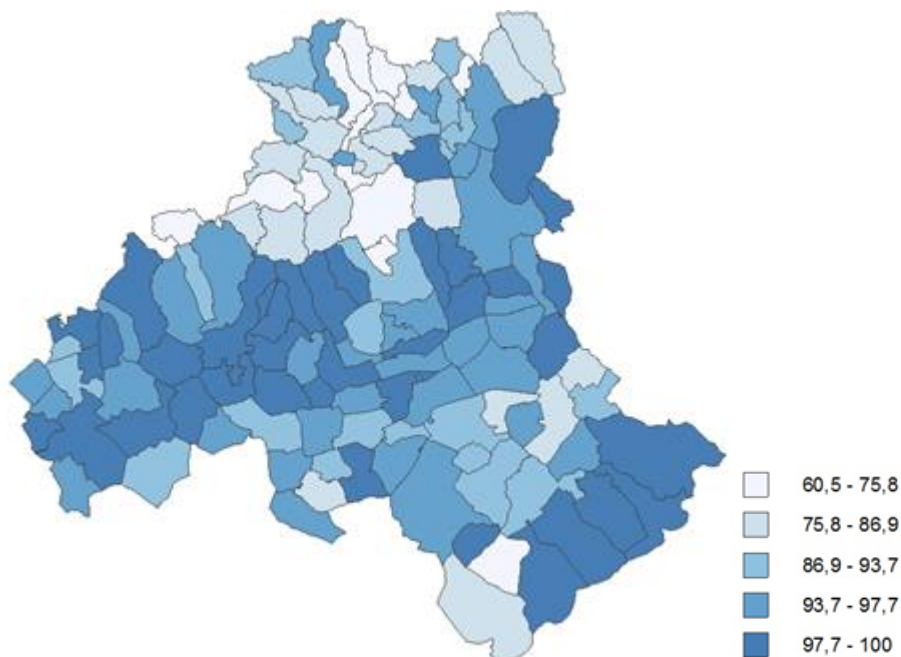
- a Tisza-tó körüli megvalósult kerékpárút (a **4. Tiszamente kerékpárútvonal (11-es jelű Euro Velo®) része**),
- a Felsőtárkány-i megvalósult kerékpárút-szakasz (a **23. Nyugat-zempléni kerékpárútvonal 23.A. kerékpárút része**),
- a megvalósult Andornaktályára tervezett kerékpárút-szakasz (a **10. Közép-Európa Vizei kerékpárútvonal (14-es jelű Euro Velo®) része**),
- a Gyöngyös-Mátrafüred megvalósult kerékpárút-szakasz (a **10. Közép-Európa Vizei kerékpárútvonal (14-es jelű Euro Velo®) része**),
- a Hatvan-Lőrinci megvalósult szakasz (a **31. Zagyvamenti kerékpárútvonal, 10.A kerékpárút része**) vonalvezetése felel meg.

A hatályos megyei TRT szerinti térségi kerékpárútvonalak nyomvonalának

- a Hevesvezekény-Gyöngyös részben tervvel, részben forrással rendelkező tervezett kerékpárút,
- a Parádfürdő-i megvalósult kerékpárút-szakasz,
- a Tenk-Kápolna-Verpelét részben megvalósult, részben tervvel, részben forrással rendelkező tervezett kerékpárút,
- és nagyjából a Pétervására-Istenmezeje tervvel rendelkező kerékpárút-szakasz vonalvezetése felel meg.

4.4. Vízellátás

Heves megye víziközmű ellátását a természeti adottságaként rendelkezésre álló vízkészlete teszi kedvezővé. A megye hidrogeológiai adottsága a felszín alatti vizek és a felszíni vizekben való gazdagsága. A vízellátás az elmúlt évtizedekben megvalósított fejlesztések eredményeként teljes körűnek nevezhető. Valamennyi településen kiépítésre került a vezetékes ivóvíz ellátás. Heves megyében a közüzemi ivóvízhálózatba bekötött lakások aránya 94,8% volt 2019. évben, amely meghaladta a régiós arányt (91%), és csak kicsit volt kisebb az országos mutatónál (94,9%).

34. ábra: A közüemi ivóvízhálózatba bekötött lakások aránya, 2019 (%)

Forrás: KSH, Térképes Interaktív Megjelenítő Alkalmazás

A megyei szinten legkedvezőtlenebbül ellátott járása, a Pétervásárai, ahol az ivóvíz-ellátottság aránya a megyei átlag 77,23 %-a. A megye ellátottságának kedvezőbb értékelését az teszi lehetővé, hogy a kedvezőtlen ellátottságú településeken kevesebb ember él. A megyében mindösszesen 16 876 fő számára nem biztosított a közüemi hálózati ivóvízellátás.

A 2017. január 1-ei állapotot rögzítő statisztikai adatok szerint a megyében 8 település rendelkezik település szintű ellátottsággal. 19 olyan település van, ahol a közüemű vízellátottság nem éri el a 70 %-ot. A statisztikai adatokból azonban nehezen érzékelhetőek az egyes településrészek helyzete, a Heves Megyei Önkormányzat érzékelve a problémát 2017-ben felmérést végzett a települések közüellátottságának terén. A településekről érkező visszajelzések alapján 7 településrész tekintetében került feltárára ivóvíz-ellátottság területén fennálló hiányosság (Felsőtárkány, Gyöngyöspata, Gyöngyösorosi, Gyöngyöstarján, Markaz, Mezőtárkány és Szarvaskő). A fennálló problémák ellenére a megyében található több mint 135 000 háztartás közül a folyamatos bővítésnek köszönhetően 2016-ra 128 000 lakás lett bekapcsolva a közüemi ivóvízvezeték-hálózatba, ez a háztartások 94,3 %-a, amely közel ugyanannyi, mint az országos arány (94,9%).

A megye jelenlegi kedvező ellátottsága alapján vízellátás vonatkozásában a fejlesztési feladatokban ma már a még teljes körű ellátással nem rendelkező településen kívül, ahol az ellátottság növelése is még feladat, többnyire már nem a bekötöttség növelése, a "mennyiségi ellátás" megoldása a legfontosabb. Az ivóvíz-szolgáltatás gyakorlatilag mennyiségi oldalról biztonságos, korlátozásmentes. A "minőség" biztosítása kerül előtérbe a vízellátás fejlesztési feladatok körében. A „minőségi” igény pedig elsődlegesen a vízminőségre vonatkozik, amely az általánosan terjedő elszennyeződés következtében egyre nehezebben biztosítható. Az egészséges víz, mint a természet legfontosabb kincse kiemelt védelmet igényel. Ezért a jövő feladata, rövid és hosszabb távú időciklusban egyaránt az ivóvízbázisok fokozott védelmének biztosítása.

	2000. év	2010. év	2013. év	2014. év	2015. év
Szolgáltatott víz, ezer m³	14 701	11 477	11 265	11 298	11 699

4. táblázat: Heves megye ivóvíz fogyasztása

Forrás: Heves Megyei Statisztikai Évkönyve 2015

A statisztikai adatokból látható, hogy a vízfogyasztás közel azonos mértékű az elmúlt években. Azonban az éves középhőmérséklet várható emelkedése magával hozza a megnövekedő vízigényt mind a lakosság, mind a termelő szféra – főleg a mezőgazdaság – részéről. Emellett a fürdőturizmus várható bővülése is jelentős vízigényt jelenthet a rétegvizeinket tovább terhelheti.

Heves megyében jelenleg három szolgáltató – a Heves Megyei Vízmű Zrt., az Észak-magyarországi Regionális Vízművek Zrt. és a Tiszamenti Regionális Vízművek Zrt. – biztosítja a fogyasztók számára a víziközmű-szolgáltatást. A vízellátást részben saját vízbeszerzéssel biztosítják, részben a saját ivóvízbázisról településen belüli elosztással, részben kistérségi regionális hálózattal, részben nagy regionális hálózatról vételezett vízzel látják el a településeket. A helyi, megfelelő vízminőségű vízbeszerzést, a helyi bázis elszennyeződése esetén a regionális rendszerek fejlesztésével lehet pótolni. A regionális vízbeszerzés lehetősége, ezért különös figyelmet érdemel. Az ellátás biztonsága érdekében a kistérségi-, térségi szolgáltató művek összekapcsolása, regionális rendszerek kialakítása növeli az ellátás biztonságát.

Hazánkban a víziközmű vezetékek jelentős hányada élettartamának végéhez közelít, így a jövőbeni fejlesztések/beruházások a hálózatot kell, hogy érintsék. Jelenleg az ivóvíz vezetékek egyik legfőbb problémája, hogy irreálisan magas az ivóvíz hálózati veszteség, melynek mértéke 50-60 %-ot is elérheti; a másik fő probléma, hogy az ivóvíz a másodlagos szennyezését a hálózathoz veszi fel.

Heves megye összes települése rendelkezik közütemi ivóvízellátással, a közütemi ivóvízhálózat teljes hossza 2.375,5 km. Sok esetben azonban települések ivóvíz hálózata elavult, esetenként repedezett és vízszivárgás tapasztalható. A víziközmű hálózatok jellemzően leromlott állapotban vannak, ezért egyre több a meghibásodás és az elfolyó víz mennyisége. Az ivóvíz-szolgáltatás egyik sarkalatos problémája a vezetékek meghibásodása esetén fellépő hálózati veszteség. Az ivóvízhálózaton megjelenő repedések, szivárgások gyors és szakszerű feltárására és a rekonstrukciós munkák elvégzésére van szükség az üzemeltetési költségek csökkentése és stabilabb üzemmenet érdekében. A víziközmű hálózatokon a rekonstrukció elmaradása esetén az ellátás biztonsága csökken, az ivóvíz vezetékekből folyamatosan szivárog a víz, a csőtörések száma nő, ennek következtében egyre nagyobb a hálózati veszteség és összességében nő az üzemeltetés költség is. Heves Megyei Vízmű Zrt. területén is jelentős mértékű a hálózati veszteség, ezért a települési hálózatok rekonstrukciója kiemelt fontosságú. A fejlesztés célja a veszteség csökkentése által a költségek, illetve a felhasznált vízmennyiség és energia csökkentése.

Az Európai Parlament és az Európai Tanács hosszú tárgyalások után elfogadta az új ivóvízminőségi irányelvet. Az irányelv szerint javítani kell a csapvíz minőségén ahhoz, hogy az emberek a palackozott víz helyett inkább a csapvizet válasszák, a vízminőség javítása pedig a szennyező anyagok, köztük az ólom határértékeinek szigorításával érhető el. A hálózati veszteséggel kapcsolatosan is lesz előrelépés, a tagállamoknak jelentést kell készíteniük, amely alapján a Bizottság meghatározza az EU hálózati veszteség átlagát. Minden olyan országnak, ahol a küszöbérték magasabb az átlagnál, néhány év áll majd rendelkezésre cselekvési terv kidolgozására és a veszteség csökkentésére. Az irányelv többek között arra is kötelezi majd a tagállamokat, hogy tegyék meg a megfelelő intézkedéseket a rászoruló vízhez való hozzáféréseinek biztosítása érdekében.

Az elsődleges célok, az ellátásbiztonság, a víziközművek hatékonyságának növelése, a fenntartható vízgazdálkodás előmozdítása, a víztakarékosság és az éghajlatváltozás kihívásai olyan fejlesztéseket igényelnek, mint a meglévő rendszerek strukturális átalakítása, optimalizálása, a méretgazdaságosság, ellátásbiztonság és hatékonyság érdekében, a települések demográfiai változásainak és a településrészek által ellátott funkcióknak megfelelően. A víziközmű rendszerek hatékonyságának célzott növelése jelentős energetikai megtakarítási potenciált is képez, azonban a meglévő rendszerek fejlesztése, hatékonyságnövelése, optimalizálása, automatizálása és folyamatirányítása adja a beruházások alapját. A közműves vízellátó rendszerek vízkezelő műveinek folyamatos technológiai fejlesztését biztosítani kell a rendszerek gazdaságosabb üzemeltethetősége, a keletkező öblítővizek mennyiségének, illetve szennyezőanyag tartalmának csökkentése érdekében.

Az új ivóvíz irányelvből adódó kötelezettségekhez tartozó beruházások, a kiemelt paraméterek, a vas, a mangán és az ólom problémák megoldása és a hálózati vízveszteség csökkentése kiemelt fontosságú. Különös figyelmet szükséges fordítani az öblítővíz bevezetésekkel terhelt befogadó felszíni élővízfolyások só terhelésének a csökkentésére is.

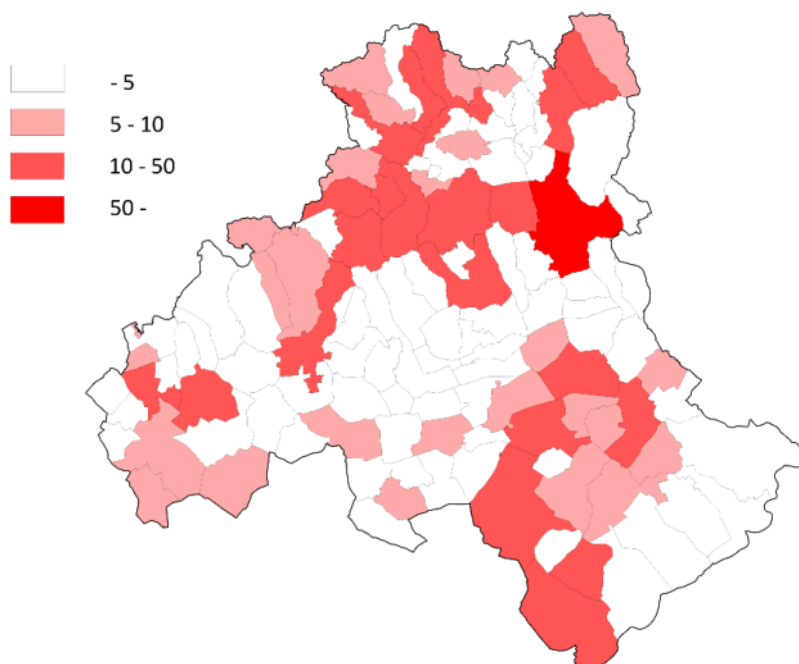
A Heves Megyei Vízmű Zrt. részéről 2020. évben kapott tájékoztatás alapján Heves megyei települések esetében is szükség van ivóvízminőségi problémák megoldására (Füzesabony, Aldebrő), települések vízellátás biztonságának növelése miatt szükséges fejlesztésekre (Ostoros nyomott zóna, Eger Hajdúhegy nyomottzóna, Markáz nyomottzóna, Nagytálya), valamint a települési hálózatok rekonstrukciója így kiemelt fontosságú a hálózati veszteség csökkentése érdekében.

4.5. Szennyvízelvezetés, szennyvíztisztítás, szennyvíz- és szennyvíziszap-elhelyezés

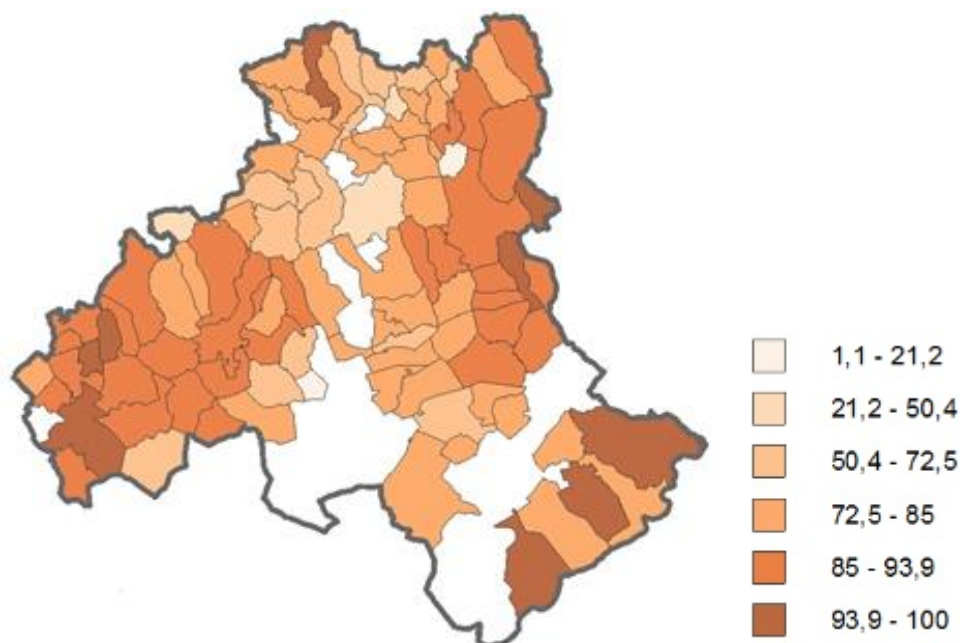
Az elmúlt évtizedekben kiépített vezetékes ivóvízellátással párhuzamosan lényegesen megnőtt a fajlagos vízfelhasználás, s ezzel együtt a keletkező szennyvíz mennyisége is. Az elhasznált víz a környezet egyik

alapvető szennyező eleme, amelynek megfelelő elhelyezése nagyon fontos feladat. A szennyvízgyűjtés és -kezelés problémájának megoldatlansága, valamint a keletkezett szennyvizek jelentős hányadának még ma is kezeletlenül a talajba szikkasztása, az ivóvízkészlet, a felszín alatti vizek vízminőségének egyik legnagyobb veszélyeztető forrása. A megye területén ma is 5000 m³/nap szennyvíz szikkad átlagosan a talajba veszélyeztetve a felszín alatti vizeket.

35. ábra: Talajba szikkadó szennyvíz okozta szennyezés naponta (m³/nap)
Forrás: KSH 2016. évi adatok alapján saját szerkesztés

36. ábra: A közüemi szennyvízgyűjtő-hálózatba bekötött lakások aránya, 2019 (%)
Forrás: KSH, Térképes Interaktív Megjelenítő Alkalmazás

2016-ben a Heves megyei lakásállomány 77,9%-a volt bekapcsolva a közüemi szennyvízgyűjtő-hálózatba, ez valamelyest meghaladta a regionális mutatót (76,1%), s megközelítette az országos arányt (80%). 2019. évben a közüemi szennyvízgyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakások aránya már 79% volt a megyében, így meghaladta a regionális mutatót (76,8%) és közeledett a folyamatosan növekvő országos arányhoz (82,6%) is. A közüemi

szennyvízgyűjtő-hálózat hossza 2000-től a duplájára emelkedett, a KSH adatai alapján a hálózat 836,7 km-ről 2016-ra 1626,9 km-re gyarapodott, ez megközelíti az ivóvízhálózat megyei hosszúságát (2394,3 km). A megyei adatokból kitűnik, hogy az ivóvízhálózat és a szennyvízhálózat hossza közötti különbségek csökkentek, így azt mondhatjuk, hogy Heves megye közműollója folyamatosan záródik.

A vízügyi ágazat a közelmúltban a korábbi vezetékes ivóvízellátás kiépítéséhez hasonlóan, hazai és nemzetközi támogatás segítségével bonyolította a szennyvízhálózat és szennyvíztisztítás létesítésének intenzív fejlesztését. Ennek hatására számos szennyvíztisztító telep létesült és több település csatornahálózat került kiépítésre, illetve van a megvalósítás különböző fázisaiban. A megvalósított csatornázási és szennyvíztisztító telep létesítési beruházások ellenére azonban a megye településeiből a legutolsó statisztikai adatok alapján még mindig 26 település nem rendelkezik szennyvíz közcsatorna hálózattal.

Település	Lakosság 2019 (fő)	Település	Lakosság 2019 (fő)
Átány	1472	Nagyfüged	1690
Boconád	1239	Nagyút	631
Detk	1106	Pély	1354
Egerfamos	727	Szajla	550
Erk	938	Tarnabod	654
Fedémes	287	Tarnaörs	1800
Hevesvezekény	629	Tarnaszentmária	224
Ivád	348	Tarnaszentmiklós	807
Kisfüzes	115	Tarnasáday	1178
Kisnána	1009	Terpes	189
Kömlő	1964	Vécs	619
Mezőszemere	983	Visznek	1078
Mezőtárcány	1575	Zaránk	467

5. táblázat A közüemi szennyvízelvezető rendszerrel egyáltalán nem rendelkező települések
Forrás: A települések infrastrukturális ellátottsága, 2019. KSH

A másodlagos közműolló értéke, azaz a közműves vízellátásba és a szennyvízgyűjtő hálózatba bekapcsolt lakások arányának a különbsége 2019-ben országosan 12,3 százalékpont volt. Az utóbbi évek fejlesztéseinek hatására a közműolló megyénkben is fokozatosan zárul, de nagysága az országos adathoz képest rosszabb (15,8%).

Fontos leszögeznünk, hogy a KSH adataiból ebben az esetben sem feltétlen lehet részlet gazdag képet közölni a megye szennyvízhálózatának helyzetéről, hiszen az ivóvízhálózathoz hasonlóan a közcsatornázás is rendelkezik olyan, jellemzően településrészekben érintő hiátusokkal, amelyeket – a teljesség igénye nélkül – kizárólag az önkormányzatoktól, illetve szervezetektől érkezett visszajelzések alapján értékelhetők. A Heves Megyei Önkormányzat 2017-ben első alkalommal, majd 2018-ban másodszor elvégzett felmérése alapján csatornázottsággal összefüggő hiányosságok (hálózat részleges hiánya, lakások rákötésének aránya) nyomán összesen 20 település (Apc, Átány, Boldog, Egerfamos, Felsőtárcány, Gyöngyösoroszi, Gyöngyöspata, Gyöngyöstarján, Hatvan Hevesvezekény, Kömlő, Markaz, Sirok, Szarvaskő, Egerfamos, Kerekharaszt, Verpelét, Zagvaszántó, Heréd, Nagykökényes) esetében érzékelhető fejlesztési igény. A településekről érkezett 2018-as visszajelzések alapján fejlesztésre szorul a meglévő szennyvízkezelő rendszer Visontán, ahol a 3 települést ellátó infrastruktúra üzemeltetése annak elavult technológiája és kora miatt gazdaságtalan, ehhez hasonló problémákról érkezett információ Heves városából is.

A Heves Megyei Vízmű Zrt. részéről 2020. évben kapott tájékoztatás alapján a 2000 lakosegyenérték alatti települések közül Kisnána, Tarnaörs, Erk, Zaránk, Hevesvezekény, Tarnaszentmiklós, Pély, Vécs és Visznek település még nem rendelkezik szennyvízelvezetéssel és -tisztítással. Ezeken a településeken a közeli szennyvízelvezető hálózathoz történő csatlakoztatással, a legközelebbi szennyvíztisztító telepen biztosítani lehetne az összegyűjtött szennyvíz megfelelő tisztítását. Hevesvezekény, Tarnaszentmiklós, Pély településeken keletkező szennyvizet pedig a szennyvízelvezető hálózaton összegyűjtve, egy új szennyvíztisztító telep építésével és a szennyvíz megfelelő tisztításával megszüntethető a jelenlegi környezetterhelés.

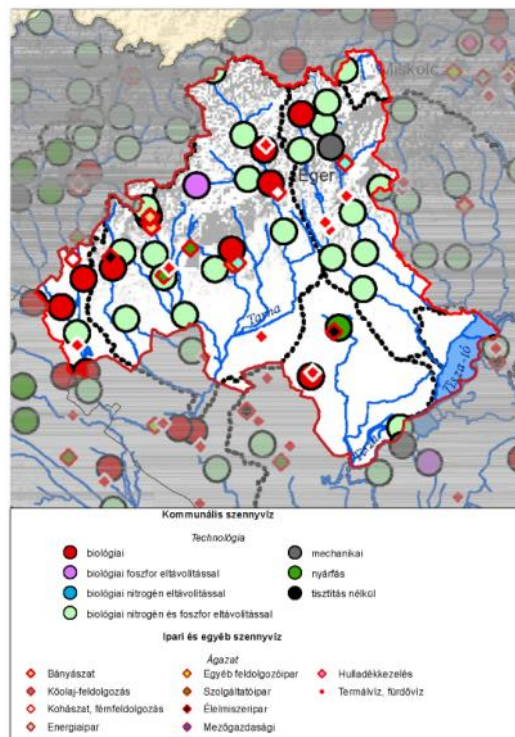
Maklár-Andornaktálya-Nagytálya térségben az utóbbi években ipari beruházások történtek, és a jövőben is további ipari bővülés várható. Ennek következtében a telepre érkező megnövekedett mennyiségű szennyvíz miatt a telep tisztítási kapacitásának növelésére van szükség. Szarvaskő településen a teljes település szennyvízelvezető rendszerének kiépítése 2020. év végére befejeződött. Azonban az üzemeltető szerint a jelenleg működő szennyvíztisztító telep kapacitása nem elegendő a település szennyvizének tisztításához, szükséges egy nagyobb kapacitású szennyvíztisztító telep építése.

A meglévő, üzemelő szennyvíztisztító telep fejlesztése is szükséges néhány településen (Hort, Visonta, Hatvan, Gyöngyöspata, Gyöngyöstarján), a szennyvíz kibocsátási határérték túllépése (a telep a kívánt vízminőségi paramétereket nem tudja teljesíteni), illetve az elavult technológia, gépészet miatt. Egercsehi szennyvíztisztító telep iszapvonalának fejlesztése is elengedhetetlen, a légbevitel fejlesztésével stabil, jó tisztítási hatásokkal üzemeltethető, az üzem stabilabbá válna, valamint az iszapvonal biztonsága növekedne. Jelentős csapadékvízzel terhelt terület Bátor és Boldog település, ahol a csapadékos időszakban fellépő túlterhelés szennyvízelöntéssel járhat, ezen kívül hidraulikai terhelésnövekedéssel járó többlet elektromos energia költséget okoz. Ezeken a területeken csatornahálózatának rekonstrukciója, illetve víztározó létesítése szükséges a csapadékvíz visszatartás céljából.

Törekedni kell a szakszerű szennyvíz gyűjtésére és tisztítására, az egyesített rendszerű szennyvízhálózatok csapadékvíz terhelésének csökkentésére, a szennyvízelvezető hálózatok infiltrációjának csökkentésére, hatékonyságnövelő beruházások (közművezetékek, rendszertartozékok, energiahatékonysági fejlesztések, telepek intenzifikálása stb.) megvalósítására.

A felszíni vizek minőségének javítása, valamint a Víz Keretirányelv céljainak elérése a szennyvíztisztító telepek intenzifikálása, korszerűsítése és hatékonyságnöveglése révén valósítható meg. A szennyvíziszap viszonylag alacsony gazdasági értéke ellenére is érdemes komplex, illetve térségi megoldásokban gondolkodni, amihez a vonatkozó stratégia (Szennyvíziszap Kezelési és Hasznosítási Stratégia 2014-2023) is támpontokat ad (pl. térségi iszapkezelési centrumok).

Megyei szinten azonban a vizsgálatok szerint a jelenlegi csatornázottság mellett is, a talajba szikkadó szennyvíz mennyisége jelentős, eléri az 5000 m³/nap mennyiséget, amely a talaj, talajvíz, rétegvizek elszennyeződését okozzák. Különösen a megye északi részén, ahol a vízbeszerzés kisebb talpmélységű rétegvizes kutakkal történik, komoly veszélyforrása a helyi ivóvízbázisoknak.

37. ábra: Kommunális és ipari szennyvíz-bevezetések
 Forrás: Vízgyűjtő-gazdálkodási Terv felülvizsgálat – 2015

Ahogy azt a vizsgálatok feltárták, a jelentősebb szennyezést nemcsak a talajba szikkasztott szennyvíz mennyisége okozza, hanem ezt tovább fokozza a szennyvíz szennyezettségének növekedése, azaz annak a

minősége, mivel a házi szennyvíz (megnövekedett mosószerfogyasztás stb. miatt) egyre magasabb nitrogén és foszfortartalmú. Ezek a szennyező anyagok a talajba és a talajvízbe jutva, nagyon veszélyeztetik az ivóvízbázisokat. A vízellátáshoz hasonlóan Heves megyében a már csatornázott települések döntő hányadának szennyvíz elvezetését, kezelését, elhelyezését két jelentősebb szolgáltató biztosítja. A csatornázott települések többsége a Heves Megyei Vízmű Zrt., illetve az Észak-magyarországi Regionális Vízművek Zrt. vízellátó területén van, így a csatornahálózat üzemeltetését is e két szolgáltató végzi. De mellettük üzemeltetőként jelen van a Tisza-menti Regionális Vízművek Zrt. is.

A csatornázott településeken a szennyvízgyűjtő hálózat jellemzően a helyi tisztítótelepre, vagy kistérségi ellátási funkcióra létesített regionális tisztítótelepre szállítja a szennyvizeket. A megyében jelenleg 40 db szennyvíztisztító telep üzemel, amelyek közül mindössze 16 a kistérségi regionális szerepet betöltő szennyvíztisztító telep. A többi település önálló, csak a saját település ellátását szolgáló tisztítóteleppel rendelkezik.

A biológiai szennyvíztisztító művek hosszútávon fenntartható, gazdaságos üzemeltetésének érdekében meg kell oldani a tisztított szennyvíz és a szennyvíziszap energia tartalmának hasznosítását a művek energia - igényének csökkentése érdekében. A szennyvíziszapnak az elhelyezése jellemzően még ma is mezőgazdasági területen történik, de biomasszaként feldolgozva az energiatermelési hasznosítása növekvő tendenciájú. Hazánkban további beruházások szükségesek a szennyvíziszap-kezelés, -hasznosítás és a tisztított szennyvíz hasznosítás érdekében, ami más ágazatokkal (pl. agrárium, energetika) együttműködve segítheti az elhelyezési problémák megoldását és a hasznosítást.

A környezet védelme szempontjából érdemes említést tenni a szennyvíziszap felhasználási módjairól és lehetőségeiről. A szennyvíziszap kezelés nélkül, lerakóba történő helyezése költségei és szigorú szabályozása mellett azért sem javasolt, mert depóniagáz keletkezéssel elősegíti az üvegházhatású-gázok légterbe jutását, másfelől a tárolásból eredő kellemetlen szagú gázok terhelik a környéken élő lakosságot, illetve a telepen dolgozók mindennapjait (szag-emisszió). Utóbbi esetében az egészségkárosító hatást sem szabad szem elől téveszteni. Kézenfekvő megoldásként kínálkozhat az iszap mezőgazdasági felhasználása, ám a szennyvíziszapok mezőgazdasági felhasználásának és kezelésének szabályairól rendelkező 50/2001. (IV.3.) Korm. rendelet ezt a tevékenységet szigorú szabályozásokhoz köti. A rendelet a kezelt iszap és szennyvíziszap tekintetében feltételként szabja meg, hogy esetükben biológiai, kémia és hőkezelésnek, vagy más megfelelő eljárásnak (így különösen szennyvíziszap felhasználásával történő biogáz előállítás, komposztálás révén) kitett anyagokról beszélünk, továbbá ezek a települési folyékony hulladék tartós, legalább 6 hónapos tárolásával vagy kémiai kezeléssel nyert olyan iszapok, amelyek szennyezőanyag tartalma és mikrobiológiai jellemzői (fekál coli és a fekál streptococcus szám) az említett rendelet előírásainak megfelel. A kezelésen átesett szennyvíziszap mezőgazdasági felhasználásnak több formája is ismert: injektálás, biogáz termelés, égetés és komposztálás. A szennyvíziszap mezőgazdasági hasznosítására jó példaként szolgálhat a Heves Megyei Vízmű Zrt. ilyen irányú tevékenysége. A szervezet a Gyöngyös városi szennyvíztisztító telep tekintetében 2016-ban kezdte meg az engedélyeztetési folyamatot a kezelt szennyvíziszap mezőgazdasági elhelyezéséhez történő további területek bevonására. 2016-ban a telepen keletkezett szennyvíziszap a megyén kívül, Nógrád megyében Szarvasgede és Kisbágyon közötti mezőgazdasági területre került kiszórásra. A Bogács térségi, Tiszadorogma térségi és Noszvaj térségi települési szennyvíztisztító telepeken keletkező víztelenített szennyvíziszapokat a Tard település határában található mezőgazdasági területen helyezik el. Ezen felül a Füzesabony városi, Kerecsend térségi és Heves városi szennyvíztisztító telepeken keletkezett víztelenített iszapok jelentős részét, az előző évi, 2015-ös gyakorlatnak megfelelően, szintén mezőgazdasági elhelyezésre adták át, amely a Besenyőtelek-Kömlő közötti területen történt. A Társaság a mezőgazdasági elhelyezésre kerülő szennyvíziszapok mennyiségének folyamatosan növelésére törekszik.

38. ábra: Szennyvíziszap felhasználásának megoszlása Heves megyében (2016)
Forrás: KSH

4.6. Energiaellátás, energetikai hálózatok

A megye településeinek korszerű energiaellátására a vezetékes energiahordozók közül a villamosenergia, a földgáz, valamint Gyöngyös és Eger településeken összesen 7640 lakás, a megye lakásállományának 5,63 %-a számára a távhő áll rendelkezésre. A megye településeinek vezetékes energiaellátása mára majdnem település szintű szolgáltatássá vált. A 2017-es statisztikai nyilvántartás szerint ma már két település, Tarnabod és Szarvaskő kivételével valamennyi településen rendelkezésre áll a vezetékes gázellátás lehetősége és azzal biztosítható komfortos, automatikus üzemvitelű hőellátás. A lakásállomány vezetékes gázellátottsága ma 78,25 %-os, amelyből 74,68 % hasznosítja fűtési célra is. 40 %-nál kisebb ellátottságú település mindössze négy van, amelyből kettő, Szarvaskő és Tarnabod egyáltalán nem rendelkezik gázellátással, Szűcs (24,7 %) és Hevesaranyos (37 %) alacsony ellátottságú.

A megye két településén, Egerben és Gyöngyösön üzemel távhőszolgáltatás. A 7640 lakásnak megoldott távhőszolgáltatás, megyei átlagban a lakásállomány mindössze 5,63 %-át teszi ki, amelyben a termikus célú energiaellátást a távhőszolgáltatás biztosítja. A megye lakásállományának villamosenergia ellátása teljes körű. A 2017. január 1-ei állapot szerint 78,25 %-a rendelkezik vezetékes gázellátással, ebből 74,68 %-a fűtési célra is hasznosítja és 5,63 %-a rendelkezik távhőellátással. A megye lakásállományának ellátottságát tekintve 80 %-ot meghaladja az összkomfortos, ill. komfortos lakások aránya.

A megye energiaigényeinek a kielégítésére a megújuló energiahordozók is rendelkezésre állnak. A megújuló energiahordozók közül a geotermális, a szél és a napenergia közcélú energiatermelésre történő hasznosítási lehetősége mellett a helyi jelentőséggel bíró nap és a föld energiahasznosítás növekvő tendenciájú, mivel a fenntartási költségek gazdaságosságát segíti, várható ugrásszerű növekedése is. A vezetékes energiaellátással nem rendelkező és megújuló energiahordozót igénybe nem vevő ingatlanok termikus célú energiaellátásában a nem vezetékes energiahordozók jelenleg is meghatározó szerepet töltenek be.

Heves megyében két országos jelentőségű 50 MW feletti teljesítményű erőmű üzemel, a 950 MW teljesítményű Mátrai Hőerőmű üzemel Visontán és a 170 MW teljesítményű Mátra vidéki Hőerőmű Lőrinciben. Az annál kisebb kapacitású 50 MW alatti a 28 MW teljesítményű Kiskörei vízierőmű és a Mátrai Hőerőműhöz tartozó 16 MW-os naperőmű park. A megyében még előforduló hő- és energiatermelő bázisok (pl. egri EVAT Zrt. által üzemeltetett távfűtőművek) közvetlen helyi energiaigényeket elégítenek ki. Meg kell említeni az Erken előforduló szélkereket, amely a villamosenergia hálózatra is termel, termelésük bár szorosan összefügg az időjárással, ma már a műszaki fejlesztések eredményeként közeleink tűnik a termelt villamosenergia raktározási lehetőségének megoldása, amely feltétele lenne az alapellátásban is a szélenergia figyelembe vételének. A megye területén vannak még naperőmű parkok, de arról pontos nyilvántartás nincs.

A megye villamosenergia felhasználóinak az ellátását jellemzően az országos egységes energiaellátó hálózatokról vételezik. Heves megye energiaellátásában így a legjelentősebb szerepet a megye területét érintő országos hálózati rendszerekhez tartozó gerinchálózatok jelentik. Ezek a nagyfeszültségű 132 kV-os főelosztó hálózatok és a 220, illetve 400 kV-os átviteli hálózatok. Az országos 120kV-os hálózat részét képező Lőrinci-Detk- Mezőkövesd, Detk-Heves-Kisköre-Füzesabony vonalakról kapnak megtáplálást a megye területét ellátó Lőrinci, Heves, Kisköre, Hatvan, Gyöngyös, Eger Észak és Eger Dél 120kV/Középfeszültségű állomások, valamint a MÁV igényeit kielégítő Hatvan-MÁV és Füzesabony-MÁV. A középfeszültségű távvezetékek az előző 120kV/középfeszültségű állomásokról a letranszformálást követően kapják az energiát, amelyet települési

szinten Középfeszültségű/kisfeszültségű állomásokban tovább transzformálnak 0,4kV-os feszültség szintre, ahonnan a lakások és intézmények kapják a felhasználni kívánt energiát. A megye valamennyi településén biztosított a közszolgáltatott villamosenergia ellátás. A települések döntő hányadában az ellátás eléri a 100%-os szintet, 46 településen nem településszintű az ellátottság, de mindössze néhány településen nem éri el az ellátottság a 70 %-ot. A hálózat kiépítettsége ezeknél a településeknél is nagyobb ellátottságot tudna biztosítani.

4.7. Megújuló energia hasznosítása

Az országban és Heves megyében is elérhető megújuló energiaforrás a szélenergia, a napenergia, a vízenergia, a biomassza-biogáz és a geotermikus energia. Ezek előfordulása az ország területén nem egyenletes és általános, befolyásolja a földrajzi elhelyezkedés, a topográfiai és a légköri viszonyok, valamint a felszín alatti geológiai adottságok.

Szélenergia

A topográfiai és légköri, meteorológiai viszonyok alapján kialakuló szélenergiát a szélkerék alkalmazásával közvetlen mechanikai erőátvitelre lehetett hasznosítani. Az ősi hasznosítású elvek alapján kialakított „szélkerék”-ből fejlesztett szélturbinával, mint szélerőművel közvetlen villamosenergia termelhető.

A szélenergia előfordulási mértékét a topográfiai és légköri viszonyok befolyásolják, eltérő az ország területén a szélenergia hasznosíthatóság mértéke. A meteorológiai adatok és mérések alapján rögzítették a hasznosítás lehetőségének területi vetületét.

A térképek jelzik, hogy Magyarország mely térségeiben lehetne hatékonyabban hasznosítani a szél energiáját. Heves megye nem tartozik a szélenergiát kedvezően hasznosítható területhez. Területén a nyilvántartás szerint egy 0,8 MW-os szélerőmű üzemel Erk településen.

A hazai energiapolitika nem célja támogatni a szélenergia hasznosítását, mivel a termelés-fogyasztás kiegyenlítését biztosító beruházás költségigénye és az azzal előállítható energia ára a szélerőművel termelt energia árát az értékesítési lehetőség határa fölé emelné. Ez a felismerés adott alapot a szélenergia hasznosítását szolgáló szélerőmű park telepítési lehetőségének műszaki korlátozására. 2016-ban megjelent módosító rendelet már úgy szabályozta a szélerőmű-park telepítés lehetőségét, hogy szinte az egész ország területén a közcélú energiatermelést szolgáló szélerőmű-park telepítése ellehetetlenült.

A korlátozó feltételek mellett szélerőmű-park létesítése, szabályozásának módosítása mindaddig nem várható, amíg a termelés-fogyasztás kiegyenlítésére alkalmas műszaki megoldás nem áll rendelkezésre. Az egyik útkeresési lehetőség pl. az E-autó, H-autó számára jelentősebb kapacitású akkumuláció megoldása.

Napenergia

A meteorológiai és topográfiai viszonyok alapján rendelkezésre álló napenergia, mint megújuló energiaforrás, az ősi „fekete hordó” elvén kifejlesztett napkollektorok segítségével termikus célú energiaellátásra, elsődlegesen használati melegvíz termelésre, kisebb mértékben fűtésre alkalmas. A továbbfejlesztéssel kialakított naperőművek közvetlen villamosenergia előállítására alkalmasak.

A hasznosítható napenergia mértékét befolyásolják a földrajzi és meteorológiai adottságok, így ezek változóak az ország területén. A meteorológiai adatok és mérések alapján, a szélenergia hasznosítási lehetőségéhez hasonlóan a napenergia hasznosítás lehetőségének területi vetülete is rögzíthető.

A térképek jelzik, hogy Magyarország mely térségeiben lehet hatékonyabban hasznosítani a nap energiáját. Heves megye területén általánosan 1840-1920 a maximálisan hasznosítható éves napos órák száma, amelynek hasznosíthatóságát célszerű is igénybe venni. Hasznosítás lehetősége napkollektorokkal termikus célú energiaellátásra, naperőművel villamosenergia termelésre biztosított.

Az egyes településeken láthatóan a napenergia hasznosítása helyi jelentőséggel, házi hasznosítással egyre növekszik. Valamennyi településen kisebb-nagyobb számban egyre több magán és önkormányzati telken lehet látni napenergiát hasznosító berendezést, de ezekről nyilvántartás nem áll rendelkezésre. A Mátra Erőműhöz kapcsolódik 16 MW kapacitású naperőmű park. A napenergia az a megújuló energiahordozó, amelynek szélesebb, energiagazdálkodást is érintő hasznosítása várható. A fotovoltaiikus energiahasznosító berendezések tömeges gyártásának az elindulása által elért ár-eséssel a megtérülésében már javulás tapasztalható, így a hasznosításának intenzív terjedése várható. A napenergia hasznosítása egyrészt továbbra is helyi jelentőségű marad. Hasznosítják magán ingatlanoknál, illetve önkormányzati ingatlanoknál egyaránt, ahol az ad-vesz rendszerrel a fenntartási költségeiket csökkenthetik. Másrészt a napenergia hasznosítással a közcélú energiatermelés is egyre több településen kerül előtérbe. A közcélú energiatermelésre történő naperőmű-park

létesítési szándéka már eddig is több településen felmerült, néhány településen már megvalósítása is megtörtént és jelenleg tervezési, engedélyezési fázisban is több naperőmű-parkról van információ.

Műszaki szempontból a nap energiájának is közcélú energiatermelésre való hasznosítási lehetőségét elméletileg az időjárás függősége, a termelt energia tárolási lehetőségének hiánya ugyan úgy akadályozza, mint a szélenergiából történő energiatermelést. Azonban a naperőmű-parkok létesítése iránti fokozódó érdeklődést segíti, hogy 0,5 MW alatti naperőmű-park esetében a hálózati csatlakozás középvezetési feszültségen megoldható és egyeztetni csak a hálózati engedélyes szolgáltatóval kell. Ha a szolgáltató fogadni tudja a termelt energiát, akkor annak létesítésének nincs akadálya.

A közelmúltban az iparág kezdeményezte a nagyobb teljesítményű naperőmű parkok létesítését országszerte. Ma a 10-50-100 MW-ig készülnek erőmű parki beruházási szándékok. Az 5 MW felett, 10-100 MW teljesítményű naperőmű park már ténylegesen „erőmű” szintű energiatermelő beruházás, amellyel valós erőművi kapacitások kiváltására is lesz lehetőség. Eközben a kiegyenlítő tárolás fejlesztése is előtérbe került.

A nagyobb teljesítményű naperőmű parkok közhálózati csatlakozási lehetősége már 132 kV-os hálózaton keresztül oldható meg. Az ilyen naperőmű park létesítéséhez különleges beépítésre szánt, vagy beépítésre nem szánt speciálisan megújuló energiahordozó termelésre kijelölt terület szükséges, esetleg speciális ipari gazdasági terület. Ennek kijelölését a településrendezési eszközökben kell megoldani. A közcélú energiatermelés, a termelt energia továbbszállítása viszont már a 132 kV-os főelosztó hálózaton történik, ezzel tágabb térséget is érint, így a hatályos területrendezési tervekbe való illesztése is szükséges. 5-50 MW kapacitásig a megyei, illetve kiemelt térségi területrendezési tervekbe, ezt meghaladó, 50 MW felett már az országos területrendezési eszközökbe való beillesztést is meg kell oldani.

Vízenergia

A vízfolyások esésével, tömegáramával, mint megújuló energiaforrással lehet energiát termelni, amelynek hasznosításához vízikerek telepítése szükséges, majd annak továbbfejlesztésével kialakították a vízturbinát, amely már közvetlen villamosenergia termelésre alkalmas. Vízenergia termelésre a nagyobb vízszint-változású és nagyobb tömegű vízfolyások, alkalmasak, így előfordulásuk Magyarország térképéről leolvashatók.

Heves megye területén üzemel a Kiskörei vízlépcső, vízerőmű, amely a Tisza 404 fkm szelvényében, jobb parti átvágásban, Kisköre község határában épült meg. A vízlépcső három egybeépített főműtárgyból duzzasztómű, hajószilip, vízerőmű és a hullámtéri duzzasztóból, valamint az egyéb csatlakozó létesítményekből áll.

Az erőművet 1974-ben létesítették, az ország legnagyobb üzemelő vízerőműve, 28 MW teljesítményű. A vízerőmű nagyon kedvező az energia termelés-fogyasztás kiegyenlítésre.

Biomassza-biogáz

A növényi termésből, növényi, állati hulladékokból, melléktermékekből, erdőgazdasági hulladékokból, energiaültetvényekből előállítható energiahordozó a biomassza, amely közvetlen elégetésével fűtési és használati melegvíz termelési energiaigények elégíthetők ki, biogázzá alakítva hő- és villamosenergia termelésre egyaránt alkalmas, bioetanollá alakítva üzemanyagként hasznosítható.

Biomassza-biogáz előállítására az ország területén mindenhol, így Heves megyében is van lehetőség. A megye területén kisebb-nagyobb kapacitású hasznosítását meg is valósították, de pontos információ nem áll rendelkezésre.

Geotermikus energia

A föld belső hőjéből hasznosítható a geotermikus energia. Geológiai adottságok befolyásolják előfordulásának mértékét. Hasznosítására részben a termásvíz kitermelésével, részben a földhőhőszivattyúval történő alkalmazásával nyílik lehetőség.

A földhőből hőszivattyúval kitermelt hőenergia közvetlenül fűtésre, használati melegvíz előállítására hasznosítható, geotermikus segítségével villamosenergia termelésre is alkalmas.

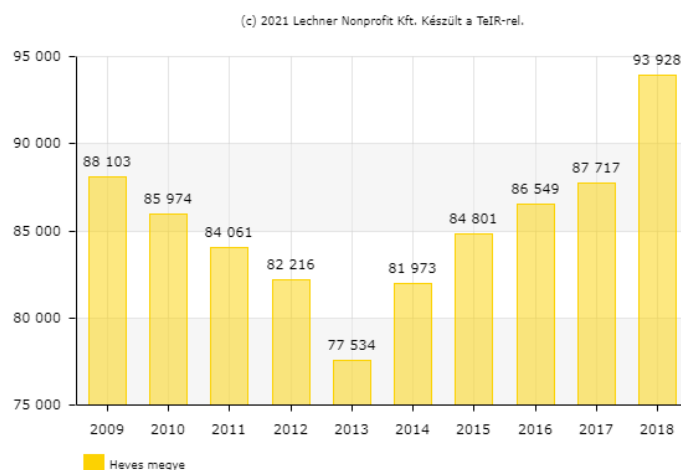
A geológiai adottságok alapján a geológusok elkészítették a termikus energia várhatóan rendelkezésre állását bemutató térképet. A térkép jelzi, hogy az ország területén hol lehet a termikus energia hasznosítását kedvezőbben megvalósítani.

A földhő hasznosítására hőszivattyú alkalmazásával van lehetőség. A hőszivattyú használata helyi jelentőségű ingatlanon belül realizálható, energiagazdálkodási szinten ma még nem érzékelhető a hagyományos energiahordozó megtakarító hatása.

4.8. Hulladéklerakók, hulladékgazdálkodás

Heves megyében a hulladékgyűjtés tekintetében elmondható, hogy jelenleg az összes település bevonásra került. A hulladékgazdálkodási közszolgáltatás ellátását négy társulás biztosítja a megye területén: a Heves Megyei Regionális Hulladékgazdálkodási Társulás, a Zagyvakörnyéki Települési Szilárdhulladék-gazdálkodás Fejlesztése Társulás, a REGIO-KOM Térségi Kommunális Szolgáltató Társulás és a Tisza-tavi Regionális Hulladékgazdálkodási Társulás. A hulladékgazdálkodási közszolgáltatási feladatok ellátását mindegyik társulás nonprofit korlátolt felelősségű társaságok bevonásával látja el. Heves megyében nem keletkezik számottevő mennyiségű, a szerves hulladék bomlásából származó metán tartalmú depóniagáz, mivel a megye területén nem található regionális hulladéklerakó telep.

A településekről elszállított lakossági hulladék aránya az évek múlásával folyamatosan növekszik melyet az alábbi táblázat is jól szemléltet.

39. ábra: Összes elszállított települési szilárd hulladék mennyisége (tonna)
Forrás: TeIR

Örömteli, hogy mindezzel párhuzamosan a szelektív módon gyűjtött hulladék mértéke gyarapszik. Az érzékelhető növekedés ellenére a szelektív hulladékgyűjtés kapcsán hozzá kell tennünk, hogy a megyében gyűjtött összes hulladékhhoz viszonyítva még mindig alacsony arányokat láthatunk. 2011-ben az összes 69,3 ezer t elszállított lakossági hulladék közül mindössze 1,2 ezer tonna gyűjtése történt szelektálva, 2014-ben a 71,8 ezer t hulladékból 1,7 ezer tonnát gyűjtöttek megyei szinten ilyen módon, 2015-re ez az arány jócskán megnőtt, a 73,4 ezer t hulladékból 2,7 ezer tonna szelektálva került elszállításra. A tudatos hulladékgyűjtés ilyen típusú fellendülésének kettős oka van, egyfelől egyre több település alakított ki hulladékgyűjtő szigeteket, illetve biztosít a lakosság számára különböző típusú hulladék gyűjtésére alkalmas szemeteseket, másfelől feltétlen ki kell emelnünk a helyi szintű szemléletformálási akciókat (települési szemétszedési akciók, a 2013-2019. közötti KEOP majd 2014-2020 közötti KEHOP pályázatokhoz kötődő komposztálási bemutatók stb.).

Az elszállított hulladék hasznosítása, illetve ártalmatlanítása kedvező irányba halad. Az újrafeldolgozással hasznosított hulladék aránya töretlen ütemben nő, bár hozzá kell tennünk, hogy a lakosságtól elszállított hulladék is szakadatlanul növekvő trendet mutat. 2011-ben az újrafeldolgozással hasznosított hulladék mennyisége 2,9 ezer t volt, 2013-ban 3,6 ezer tonnára nőtt, majd 2014-ben 3,1 ezer tonnára csökkent, 2015-ben azonban 4,6 ezer tonna hasznosított hulladékot regisztrált a KSH. Az energiahasznosítással történő égetéssel hasznosítás és égetéssel megoldott ártalmatlanítás 2012 óta a KSH legfrissebb adatainak tükrében egyáltalán nem jellemző Heves megyére. A hulladék nagy részének ártalmatlanítása még mindig a szemétkerakó helyeken megy végbe. 2014-ben az elszállított 82,8 ezer t települési hulladékból (beleértve a lakossági kommunális hulladékot is) 79,7 ezer tonnát ártalmatlanítottak a lerakókon, 2015-ben a településektől elszállított 85,3 ezer t hulladékból végül 80,7 ezer tonna került a szemétkerakóba.

A Heves megye területén működő Hulladékgazdálkodási Társulások az elmúlt években is több, jelentős fejlesztési összegekhez jutottak sikeres európai uniós (KEOP majd KEHOP) elnyert pályázataik révén. A sikeres pályázatok kedvezményezettje a 2014-2020-as fejlesztési időszak KEHOP pályázatainál a NFP Nemzeti Fejlesztési Programiroda Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság volt.

A Heves Megyei Regionális Hulladékgazdálkodási Társulás 81 tagönkormányzat (ebből 78 db Heves megyei település) összefogását testesíti meg. A Társulás hulladékgazdálkodási rendszere 2009-től működik. A Társulás által benyújtott KEOP-1.1.1/B/10-11-2013-0005 azonosítószerű pályázat sikeres volt. A projekt összköltsége mintegy 4,5 milliárd forint volt, ebből a pályázaton több mint 4,1 milliárd forint vissza nem térítendő támogatást nyert a Társulás, az önerőt a Miniszterelnökség biztosítja. A projekt célja a Társulás települési szilárdhulladék-gazdálkodási rendszerének közös és egységes fejlesztése volt, az országos és Európai Unió előírások teljesítése a települési környezet javítása érdekében. Kiemelt cél volt a megelőzés, a program ezért kiterjedt a szelektív hulladék-begyűjtő kapacitás növelésére, a begyűjtött hulladék előkezelésére.

A 37 tagtelepülésből álló Zagyvakörnyéki Önkormányzati Társulás (melynek 18 települése Heves megyében található) ellátási területe 2017-ben a KEHOP-3.2.1-15-2017-00026 azonosítószerű pályázattal bruttó 3,69 mrd Ft fejlesztési támogatást kapott. A projekt 4,12 mrd Ft összköltségű, a támogatás intenzitása 89,8 %-os volt. A fejlesztés révén a hulladékgazdálkodás színvonala még hatékonyabbá vált, többek közt új hulladékszállító járművek megvásárlásával, technológia gépek beszerzésével és további építkezésekkel, telephelyfejlesztésekkel. Bővült tehát a meglévő gyűjtési és szállítási eszközpark, a lakosság új gyűjtőedényeket, házi komposztálókat kapott, új eszközökkel biztosított a begyűjtés és a hulladékkezelés hatékonyságának növelése. A lakosság körében kiosztásra került 12.500 db szelektív edénynek köszönhetően kényelmesebb és esztétikusabb formában valósulhatott meg az elkülönített hulladékgyűjtés. A házi komposztáló edényzetek beszerzésével jelentősen csökkenthet a mindennapi lakossági tevékenységek következtében keletkező hulladék mennyisége.

A 29 településből álló Tisza-tavi Regionális Hulladékgazdálkodási Társulás (tagja 10 Heves megyei település) a KEHOP-3.2.1-15-2017-00026 azonosítószerű pályázatával 2017-ben bruttó 3,95 mrd Ft támogatást nyert el, a projekt összköltsége 4,39 mrd Ft. A projekt célja az érintett térség települési szilárdhulladék-gazdálkodási rendszerének fejlesztése a lakossági igények megfelelő kiszolgálása, valamint a jogszabályi előírások teljesítése érdekében. Fontos feladat a projektterület hulladékgazdálkodási rendszerének hatékonyabb működése, és a régióban keletkező hulladék minél nagyobb arányban történő újrahasznosítása, illetve anyagában történő hasznosítása, így a lerakótól való minél nagyobb arányú eltérítése érdekében a vegyesen gyűjtött hulladék lerakás előtti kezelésére tervezett megvalósítani egy mechanikai-biológiai kezelő kiegészítve a hozzá tartozó szociális létesítménnyel. A régióban keletkező vegyesen és elkülönítetten gyűjtött hulladék begyűjtés fejlesztése érdekében szükséges tömörítő, gyűjtő célgépek pótlása, kiegészítése. A nagytömegben történő szállítás fejlesztése érdekében további szállító járművek beszerzése is szükséges.

A 31 tagtelepülésből álló (ebből 15 Heves megyei település) REGIO-KOM Térségi Kommunális Szolgáltató Társulás a 2014-2020-as fejlesztési ciklusban a Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program 3.2.1 pályázati kiírásából nem részesült. Korábban a Jászberényi és Dél-hevesi kistérségében lévő 31 település felhagyott szilárd hulladéklerakójának rekultivációja” (KEOP-2.3.0/2F/09-2010-0007) keretein belül 31 település felhagyott hulladéklerakója kerül rekultiváció alá. Mindezeket túl a KEOP-7.1.1.1/09-2009-0006 sikeres pályázaton belül 4 hulladékudvar építése, a hulladéklerakó telep fejlesztése, a térségben házhoz menő szelektív hulladékgyűjtés bevezetése és a házi komposztálás valósult meg.

Település	Létesítmény	Tulajdonos	Üzemeltető/adatot adó
Gyöngyös	szelektív válogatómű	NHSZ Gyöngyösi Regionális Hulladékkezelő Kft.	NHSZ Gyöngyösi Regionális Hulladékkezelő Kft.
Eger	átrakó	Heves Megyei Regionális Hulladékgazdálkodási Társulás	NHSZ Észak Kom N. Kft
Eger	komposztáló	Heves Megyei Regionális Hulladékgazdálkodási Társulás	NHSZ Észak Kom N. Kft
Hatvan	átrakó	Heves Megyei Regionális Hulladékgazdálkodási Társulás	NHSZ Észak Kom N. Kft
Hejőpapi (BAZ megye)	lerakó	Heves Megyei Regionális Hulladékgazdálkodási Társulás	NHSZ Észak Kom N. Kft
Hejőpapi (BAZ megye)	MH / MBH	Heves Megyei Regionális Hulladékgazdálkodási Társulás	NHSZ Észak Kom N. Kft
Eger	szelektív válogatómű	Heves Megyei Regionális Hulladékgazdálkodási Társulás	NHSZ Észak Kom N. Kft
Hejőpapi (BAZ megye)	szelektív válogatómű	Heves Megyei Regionális Hulladékgazdálkodási Társulás	NHSZ Észak Kom N. Kft
Jobbágyi (Nógrád megye)	lerakó	nem releváns	nem releváns

6. táblázat: Hulladékgazdálkodási létesítmények Heves megyében

Az egyre növekvő háztartási és építkezésből, felújításból származó hulladék illegális lerakása manapság is megyeszerte problémát okoz. A Magyar Közút Nonprofit Zrt. Heves Megyei Igazgatóságának adatközlése alapján azt lehet mondani, hogy nagyobb mennyiségű illegálisan lerakott hulladék elsődlegesen a lakott területeken kívül a közutak mentén tapasztalható. Gondot jelent továbbá a megye egyes városaiban, így Gyöngyösön az egyes elhagyott ingatlanok területén, Belpátfalván pedig az elhagyott mellékutcák ritkábban lakott végein felhalmozott kommunális hulladék jelenléte. A tettenérés ezekben az esetekben is nagyon ritka, így általában az ingatlan tulajdonosát terheli az elszállítás kötelezettsége. Továbbra is problémát jelent az elhagyott ingatlanok és a települést átszelő élővizek (Gyöngyös bizonyos városrészei esetében különösen jellemző) hulladékkal történő terhelése.

A 2017. január 1-vel létrejött Heves Megyei Kormányhivatal Egri Járási Hivatalának Agrárügyi és Környezetvédelmi Főosztály Környezetvédelmi és Természetvédelmi Osztálya munkájának nagy részét a hulladékgazdálkodás területén az illegális hulladéklerakók felderítése és felszámolása teszi ki. Jellemzően külterületi ingatlanokon, zártkertekben történik az illegális lerakás. A tettenérés nagyon ritka, így általában az ingatlan tulajdonosát terheli az elszállítás kötelezettsége. A hatáskör gyakorlója – jogszabályban meghatározott esetek kivételével – az elszállításra kötelezés tárgyában a jegyző, míg a bírságot a Környezetvédelmi Hatóság szabja ki.

V. Gazdasági bázis

5.1. Főbb gazdasági ágazatok, azok fejlődési irányai

5.1.1. Főbb gazdasági irányok, trendek

Heves megye az ország egyik legdinamikusabban fejlődő megyéje. **A KSH 2018. év októberi felmérése szerint a Heves megyei székhelyű ipari vállalatok teljesítménye 6%-kal nőtt, mely növekedést csak Budapest és térsége haladja meg.** Az utóbbi tíz évben a gazdaság teljesítménymutatói javultak, a foglalkoztatottság nőtt, s megjelent a munkaerőhiány.

A megye gazdasági teljesítményében a társas vállalkozások javuló eredményessége elsődleges, mivel az ő tevékenységük révén keletkezik a megyei árbevétel 95%-a. **Az iparnak a megyei gazdaságban betöltött súlyát mutatja, hogy az egy lakosra jutó ipari termelés értéke közel 50%-kal magasabb országos átlagnál.**

A megyei vállalkozások által elért nettó árbevétel a 2016. évi 9,6%-os növekedést követően 2017-ben is nőtt, igaz kisebb mértékben, 8,2%-kal. **A gazdasági növekedésben fontos szerepe volt az export 11%-os emelkedésének is, mely bővülés közel 70%-a azonban koncentráltan, néhány nagyvállalatnál mutatkozott.** A belföldi értékesítés növekedése 2017-ben tovább folytatódott, 4,3%-kal emelkedett, ami elsősorban az országosan javuló gazdasági környezetnek, a gazdasági növekedést ösztönző monetáris politikának és a folyamatosan emelkedő átlagbérekből eredő növekvő lakossági fogyasztásnak köszönhető.

A megye gazdaságának fő „gerincét” az M3 autópálya vonalát követő, kelet-nyugati irányban húzódó Hatvan-Gyöngyös-Eger gazdasági övezet vállalkozásai adják. E tengely mentén telepedtek és működnek a megye meghatározó multinacionális és hazai cégei (ZF Hungária Kft., Robert Bosch Kft., SBS Szerelő Javító és Szolgáltató Kft., Sanatmetal Kft., stb.). **A megye TOP 50 vállalkozásai közül mintegy 40 cég e gazdasági tengely mentén működik.**

A megye gazdaságának ágazati szerkezetére az erős differenciálódás a jellemző. Ugyanis **három kiemelt ágazat (gépipar, kereskedelem, energia-víztermelés-hulladékgazdálkodás) adja a nettó árbevétel 75%-át, a kivitelnek közel 90%-át, a hozzáadott értéknek pedig a 61%-át.** A gépipar megyében betöltött kiemelt gazdasági szerepét mutatja, hogy csak ez az egy ágazat adja a megyei nettó árbevétel 55%-át, s az export 88%-át. Érdekesség, hogy gépiparban, feldolgozóiparban működő megyei vállalkozások által készített alkatrészekből egy autó 30%-át össze lehetne rakni. A többi ágazat együttes bevétele 7,1%-kal, míg a hozzáadott érték mutatója 2%-kal bővült, de a megyei átlag alatti ütemben. A kiemelt három ágazat mögött a kohászat, fémfeldolgozás következik az árbevétel és export nagysága tekintetében. A 2016/2017 évekre vonatkozó nettó árbevételi indexek alapján a vegyipar és az építőipar mutatta a legnagyobb arányú növekedést, miközben az egyik kiemelt ágazatban (energia-víztermelés-hulladékgazdálkodás) közel 10%-os csökkenés történt.

A megyei gazdaság ágazati teljesítményeiben mutatkozó differenciáltság mellett ezen teljesítmények mögötti területi különbségek is igen jelentősek. A megye hét járásából az egri, a hatvani és a gyöngyösi járás kiemelkedik gazdasági teljesítményével.

Ezt alátámasztó főbb adatok:

- a megye népességének közel 70%-a él e három kiemelt járásban;

- itt jelenik meg a megyei összes befektetett saját tőke 90,5%-a;
- ehhez kapcsolódóan itt jön létre a hozzáadott érték 89%-a;
- itt realizálódott a nettó árbevétel 90%-a;
- innen indult a megyei export 96,6%-a;
- itt regisztrálták az állományi létszám 83,1%-át;
- e három járásban jelentősen magasabb a gazdasági aktivitás, hiszen itt működik a vállalkozások mintegy 80%-a; a megyében befektetett külföldi tőkének 96,3%-a itt jelent meg;

A gazdasági teljesítménymutatók alapján e három kiemelt járás gazdasági szerepe és súlya tovább nőtt a megyén belül. A megye négy nem kiemelt járásában (Hevesi, Füzesabonyi, Pétervárárai, Belpátfalvai) a befektetett saját tőkének mindössze 10%-a jelenik meg, miközben ugyanilyen arányú e járások vállalkozásai által előállított hozzáadott érték is.

A Klímátörvény– összhangban a 2015-ös Párizsi Megállapodás célkitűzéseivel – rögzíti, hogy Magyarország 2050-re eléri a klímasemlegességet, azaz az üvegházhatású gázok kibocsátása, valamint elnyelése egyensúlyba kerül. A klímasemlegességre való átmenet által érintett gazdasági szektorok két fő kategóriába sorolhatóak: 1) hanyatló ágazatok és 2) átalakuló ágazatok. A Heves megye szempontjából súlyponti helyet töltenek be az átalakuló ágazatok, különös tekintettel a járműgyártásra. Az átalakuló ágazatok közé tartoznak azok az ágazatok, amelyek várhatóan ÜHG kibocsátásuk csökkentésének érdekében átalakítják tevékenységeiket, folyamataikat. A feldolgozóipar túlsúlya a vállalati termelésben kockázatot jelenthet az átmenet végrehajtása szempontjából, hiszen elsősorban az autógyártás és egyéb beszállítói értékláncokon keresztül ez az ágazat érintett az átmenet során. A feldolgozóipar súlyának csökkentése az egyéb ágazatok megerősítésén keresztül tehát a kulcs a kockázatok csökkentése kapcsán.

5.1.2. Agrárágazat

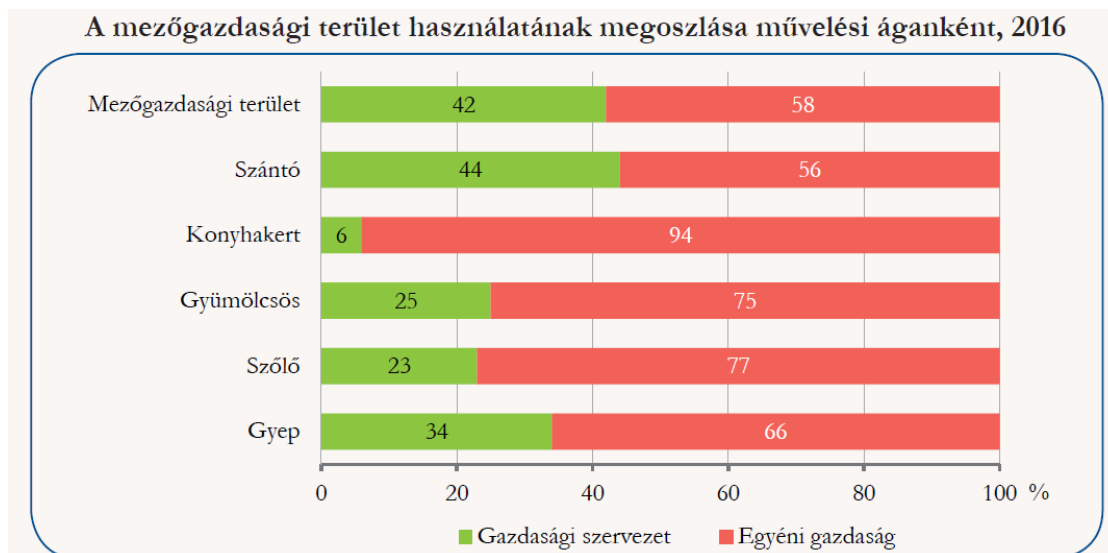
A mezőgazdaság megyei gazdaságon belüli súlya nem számottevő, hiszen 2018-ban a megyei nettó árbevétel 1,8%-át adja, az export 0,2%-át, az összes hozzáadott érték 2,2%-át. Ha figyelembe vesszük, hogy Heves megye mezőgazdasági teljesítménymutatói országos összehasonlításban is elenyészőek (nettó árbevétel 2,1%, export 3,4%, hozzáadott érték 1,9%), akkor látható igazán a mezőgazdaság másodlagos gazdasági szerepe. Miközben a világ élelmiszerigénye emelkedik és az élelmiszertermelés fokozódó nehézségekkel találja magát szemben az éghajlatváltozás és a piacok ingatagsága miatt, most fontosabb, mint valaha, hogy hazánk és ezen belül Heves megye fenntartsa mezőgazdasági tevékenységét és annak versenyképességét. A jövőben egyre inkább felértékelődik az agráriumban megvalósuló innováció szerepe, és a mezőgazdaságban történő fejlesztések elengedhetetlenek az ágazat versenyképességének és a meglévő munkahelyek megtartása, illetve új munkahelyek létrehozása érdekében. Az agrárszektor alapanyag szolgáltatásán keresztül hatással van több másik ágazat fejlődésére is, ezek közül a leginkább kiemelendő az élelmiszeripar.

A mezőgazdaság vidéki foglalkoztatásban betöltött szerepének visszaesése jellemző, sajnos évtizedek óta tartó tendencia és hazánkban is általános jelenség. Ugyanakkor még napjainkban is a vidéki élet és a megélhetés egyik alapvető pillére a mezőgazdaság és az általa létrehozott munkahelyek, amely az alacsony iskolai végzettségű munkavállalók munkába állását is segíti. Sajnálatos tendencia hazánkban, hogy az elmúlt években a fejlesztések egyik legnagyobb gátjává vált az alkalmazható munkavállalók számának a csökkenése, hiánya. Ez pedig sajnos egy erősödő tendencia, amely már napjainkban is kritikus méretet öltött, ezért cselekvésre kell, hogy ösztönözzön.

2018-ban a mezőgazdasági szektorba tartozó vállalkozások 2,593 milliárd Ft adózás előtti eredményt értek el. A „Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat” gazdasági ágban alkalmazásban állók száma 2020. I. negyedévben 1 710 fő volt Heves megyében, ami a megyei alkalmazotti létszám csupán 2,5%-a. Ez a 2018. évi létszám 95,8%-a, vagyis a vizsgált gazdasági ág foglalkoztatottságban betöltött amúgy is alacsony megyei súlya tovább csökkent. A „Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat” gazdasági ágban regisztrált gazdasági szervezetek száma, 2020.szeptember 30-án 18.265 db (ebből vállalkozás 18.211) volt Heves megyében, ami 34,33%-a volt a megyében regisztrált gazdasági szervezeteknek. A két mutató alapján megállapítható, hogy Heves megye gazdaságában a vizsgált gazdasági ágat alapvetően az 1-2 főt alkalmazó mikrovállalkozások és az östermelők teszik ki. A „Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat” gazdasági ágban a gazdasági szervezetek beruházásainak értéke 2020. I-III. negyedévben 3 598 millió Ft volt Heves megyében, ami a megyei azonos adat

4,31%-a. A gazdasági ágazatot megvizsgálva Heves megyében növekszik a működő vállalkozások száma, 2014. évben 861 db, 2017-ben 1 018 db, 2019. évben már 1 080 db volt a számuk.

A **növénytermesztés** tekintetében fontos megjegyezni, hogy 2019-ben Magyarország mindösszesen 9 303 400 hektár földterülettel rendelkezett, melyből 1 285 600 hektár Észak-Magyarországon található, így országos viszonylatban az 3. legnagyobb földterülettel bíró régióként volt nyilvántartva. Ebből 365 300 hektár földterület Heves megyében helyezkedik el.

40. ábra: A mezőgazdasági terület használatának megoszlása művelési áganként
 Forrás: Heves Megyei Kormányhivatal adatszolgáltatása

Szántóföldi növénytermesztés

A művelési ágak közül a szántó a legjelentősebb, mintegy 155 000 ha-al. A magyar viszonyoknak megfelelően a négy legfontosabb szántóföldi növény vetésterülete Heves megyében:

- őszi búza: 43-50 ezer ha/év,
- kukorica: 11-14 ezer ha/év,
- napraforgó 28-32 ezer ha/év,
- őszi káposzta repce 13-16 ezer ha/év.

Heves megyében a szántóföldi növénytermesztést tekintve az őszi búza, őszi és tavaszi árpa, kukorica, napraforgó-, valamint repcemag termesztése a jellemző.

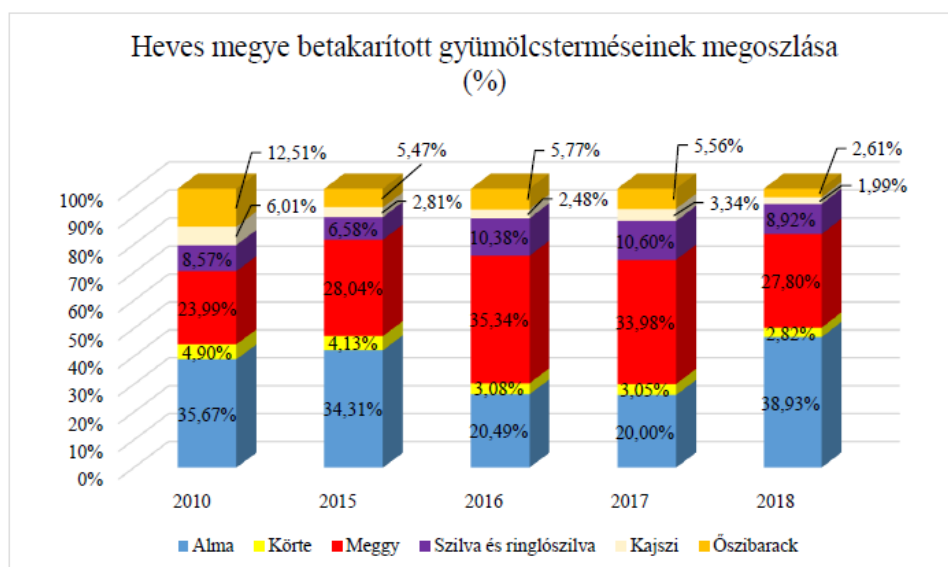
A 2019-ben betakarított terület nagysága szántóföldi kultúránként Heves megyében:

- Búza: 44 551 ha
- Árpa: 8 838 ha
- Kukorica: 7 427 ha
- Napraforgó: 23 983 ha
- Repce: 11 062 ha

Az ábrát szemlélve kiugró eredményként említhető, hogy a kukorica termésátlaga 2015-höz képest 2019-re megduplázódott. A búza, árpa és kukorica termésátlagai 2019-ben felülmúlták a vizsgált évek termésátlagait. 2020-ban Heves megyében 51,9 ezer hektáron termesztettek kalászos növényeket. Szántóföldi kiterjedésük 6,1%-kal, együttes hozamuk (262,2 ezer tonna) ennél több mint kétszer nagyobb mértékben, 14%-kal csökkent. A tritikálé és a rozs termésátlaga nagyobb volt az országosnál, és a tritikálét leszámítva a megyei rangsor középső vagy utolsó harmadában található. A tritikálé fajlagos hozama 2020-ban az ezredforduló óta a legmagasabb volt a megyében. A kalászos gabonatermés 78%-át a búza adta. 2020-ban a legfontosabb kenyérgabonából az előző évinél 7,4%-kal kisebb területen 15%-kal kevesebb termést arattak, ezáltal termésátlaga (5,0 tonna/hektár) 8,3%-kal alulmúlt a 2019. évit. Az árpa hozama jóval nagyobb mértékben csökkent (11%-kal), mint a kiterjedése (1,5%-kal), így fajlagos hozama (5,5 tonna/hektár) 9,3%-kal kevesebb lett.

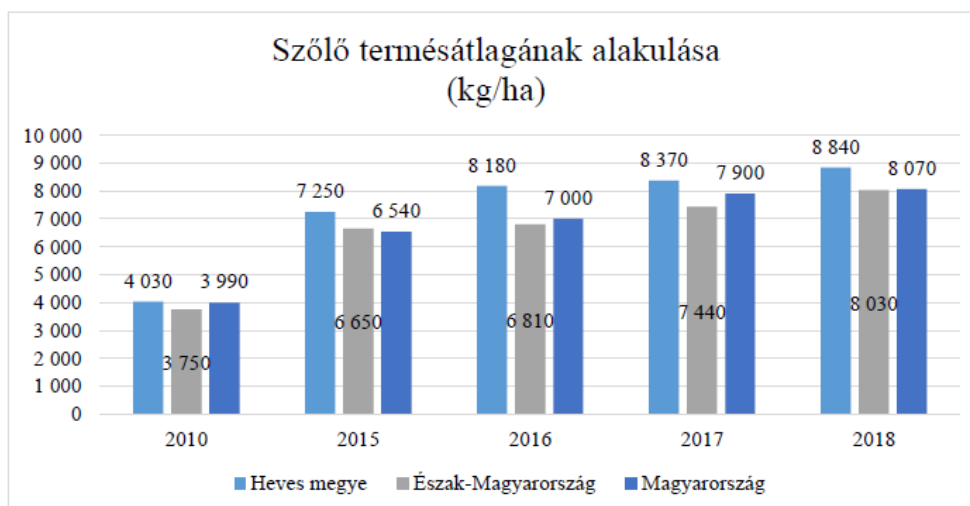
Tritikáléból a 2019. évinél 38%-kal nagyobb területről 77%-kal több magot gyűjtöttek be, ezáltal termésátlaga (5,2 tonna/hektár) 29%-kal emelkedett. A megyében a szántó kisebb részén termesztett rozs és zab termesztése 2020-ban jelentősen visszaszorult a megyében.

Gyümölcstermesztés

41. ábra: Heves megye betakarított gyümölcsterméseinek megoszlása
Forrás: Tájékoztató Heves megye mezőgazdasági helyzetéről

A megye gazdálkodói a 2016-2017-es éveket leszámítva legjelentősebb mértékben almát termesztettek. Az említett két évben a meggytermesztés volt kiemelkedő megyei viszonylatban, a megye összes gyümölcstermését tekintve 2016-ban 35,34, 2017-ben pedig 33,98 %-kal. 2018-ban a harmadik legjelentősebb mennyiségű gyümölcstermést a szilva és ringlőszilva adta, amely a megyei gyümölcstermés megoszlást tekintve 8,92 %.

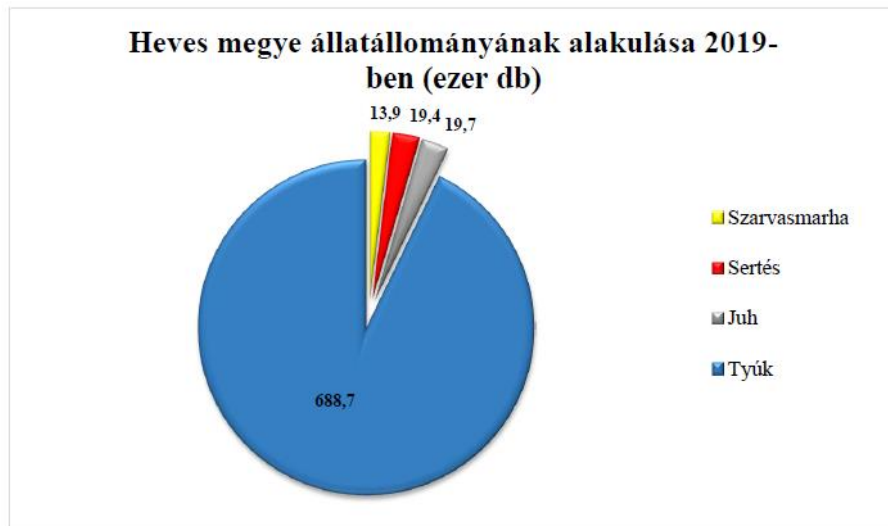

42. ábra: Szőlő termésátlagának alakulása
Forrás: Tájékoztató Heves megye mezőgazdasági helyzetéről

A szőlő termésátlaga Heves megyében felülmúlja az országos termésátlagot minden vizsgált évet tekintve, a legtöbb esetben több száz kilogrammal hektáronként.

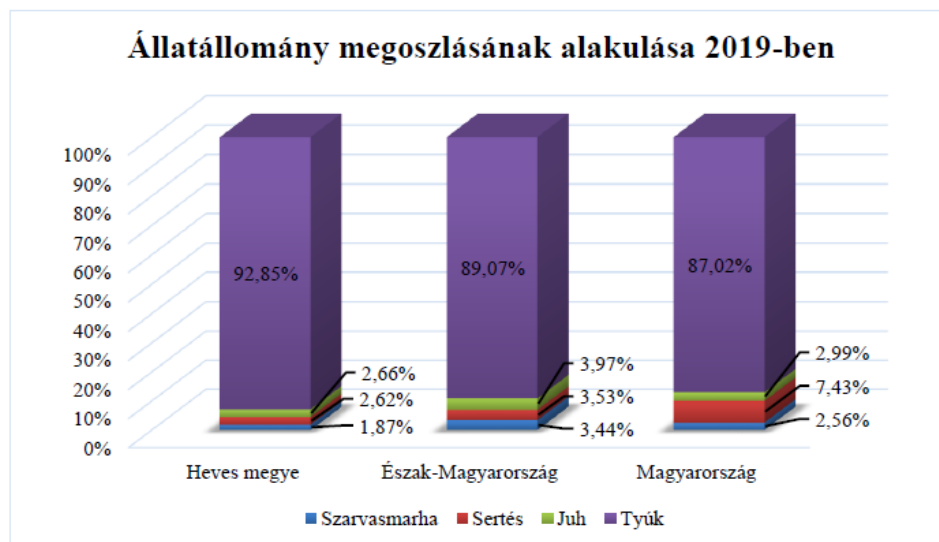
Állattenyésztés

Az állattenyésztés tekintetében Heves megyében 2019-ben a tyúk, juh, sertés és szarvasmarha állomány mérete volt meghatározó.

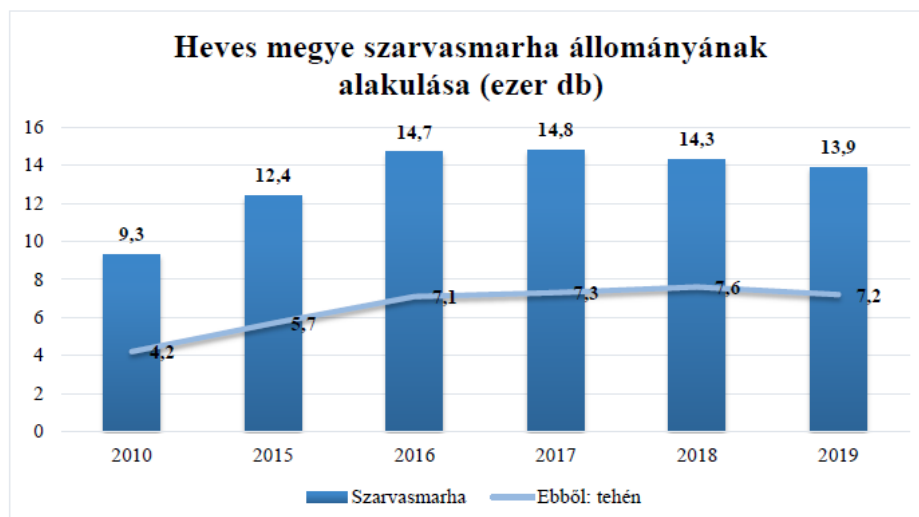
43. ábra: Heves megye állatállományának alakulása 2019-ben
 Forrás: Tájékoztató Heves megye mezőgazdasági helyzetéről

A megyében a tyúk állomány mérete volt a legjelentősebb 688 700 egyeddel, ami megyei megoszlást tekintve 92,85 %-ot jelent.

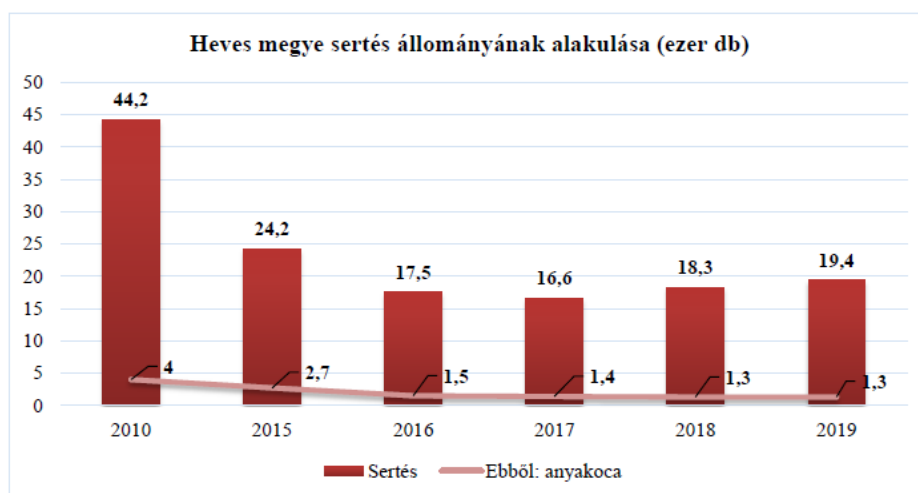
44. ábra: Állatállomány megoszlása 2019-ben
 Forrás: Tájékoztató Heves megye mezőgazdasági helyzetéről

Míg Heves megyében a tyúk állomány méretét a juh állomány követte 2,66 %-kal, addig országos viszonylatban a második helyet a sertés állomány foglalta el 7,43 %-kal. Megyei és országos viszonylatban is a szarvasmarha állomány mérete a legkisebb.

45. ábra: Heves megye szarvasmarha állományának alakulása
 Forrás: Tájékoztató Heves megye mezőgazdasági helyzetéről

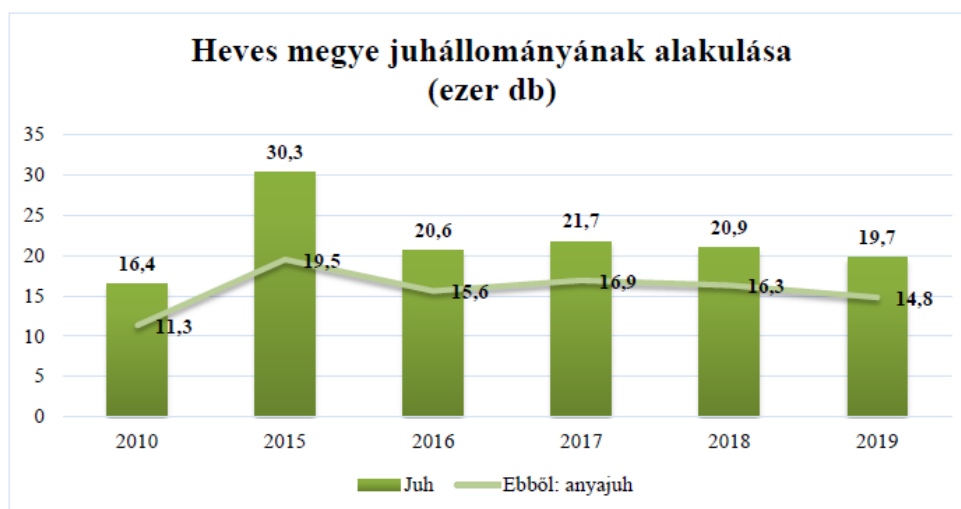
2017-es évet követően a szarvasmarha állomány mérete csökkenő tendenciát mutat a megyében, míg a tehén állomány mérete stagnál.

46. ábra: Heves megye sertés állományának alakulása
 Forrás: Tájékoztató Heves megye mezőgazdasági helyzetéről

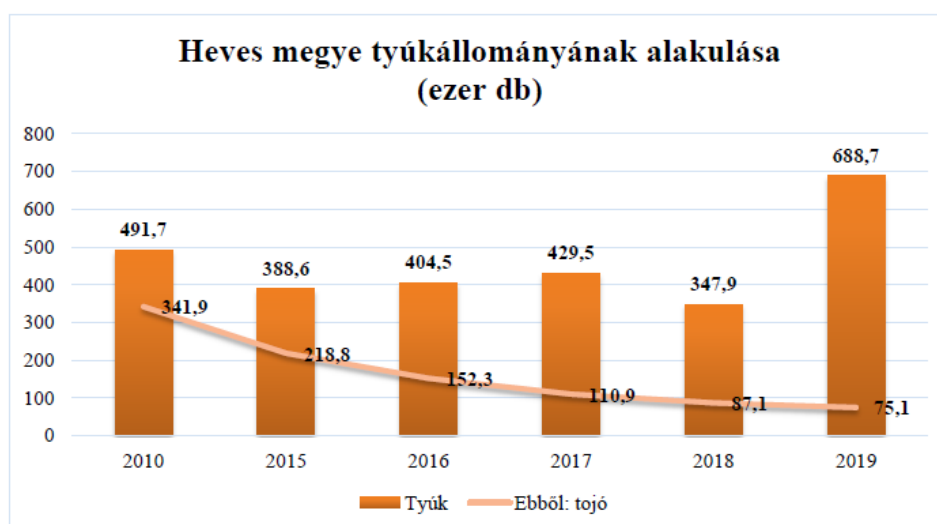
Kiugró értéket mutatott a 2010-es év, melyet követően 2015-re szinte feleződött a sertés állomány mérete Heves megyében. A 2017-es évtől folyamatos növekedés figyelhető meg. Az anyakoca állomány mérete 2016 óta stagnáló értékeket mutat.

47. ábra: Heves megye juhállományának alakulása
Forrás: Tájékoztató Heves megye mezőgazdasági helyzetéről

2015-ben kiugróan magas, 30 300 db juh volt a megyében, amely szám 2016-ra 32 %-kal visszaesett. 2017-et követően enyhe csökkenés tapasztalható az egész juh állomány, valamint kifejezetten az anyajuh állomány méretében is.

48. ábra: Heves megye tyúkállományának alakulása
Forrás: Tájékoztató Heves megye mezőgazdasági helyzetéről

A tyúkállomány a 2018-as évet követően 2019-ben közel megkétszereződött, így Heves megyében számuk 688 700 db volt. Az tojók száma a vizsgált éveket tekintve folyamatosan csökken.

5.1.3. Erdőgazdálkodás

Az állam kizárólagos tulajdonában álló erdőben az erdőgazdálkodásra az állam nevében kijelölt vagyonkezelő szervezet jogosult. Heves megye területén az Egererdő Erdészeti Zrt. kezeli a Mátra-hegység, a Bükk-hegység nyugati része és a Hevesi-dombvidék állami erdőterületeit. A megyében illetékes Vízügyi Igazgatóságok (lásd alább) pedig a Tisza-tó, a belvízvédelmi csatornák, a kisvízfolyások, a tározók partszakaszait, szélterületeit védő erdőket kezelik. Az erdőállományok az árvízvédelmi töltések hullámverés- és jégzajlás elleni védelmét is biztosítják.

Az erdőgazdálkodás fő célja az erdőállományok folyamatos fenntartása és megújítása, melyet erdőfelújítás, erdőtelepítés, erdőnevelés, stb. feladatok ellátása révén végez a zrt. E feladatok ellátásának jogi kereteit a többször módosított, „az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról” szóló 2009. évi XXXVII. törvény adja.

Az erdőgazdálkodás másik célja a természeti környezet megőrzése. Mivel egyes döntések több évtizedes kihatásúak, ezért különös gondossággal kell eljárni e tevékenység során. Az erdőgazdálkodás során az erdő gazdasági funkciói mellett az erdő védelmi és közjóléti funkcióit is figyelembe kell venni.

Erdőfelújítás során az erdőállomány természetességi állapotának megőrzése, valamint növelése a cél, mindez az őshonos fafajok (kocsánytalan-tölgy, bükk, cser, stb.) előnybe részesítése mellett kívánatos.

Az EGERERDŐ Erdészeti Zrt. által kezelt terület közel fele természetvédelmi oltalom alatt áll, hiszen itt található a Bükki Nemzeti Park, a Mátrai Tájvédelmi Körzet, a Tarnamenti Tájvédelmi Körzet és a Hortobágyi Nemzeti Park egy része is. Ezen túlmenően a kezelt terület közel kétharmada Natura 2000 minősítésű, ami azonban jelentősen korlátozza az erdőgazdálkodási tevékenységet.

Az EGERERDŐ Zrt. 7 erdészettel rendelkezik: egri, pétervásárai, felsőtárkányi, mátrafüredi, bátonyterenyei, parádfürdői, szilvásvárad.

A Trianoni békeszerződés miatt az ország erdőterületének 84%-át elveszítette. Az erdősültség szintje 26%-ról 12%-ra csökkent. A tudatos erdőgazdálkodás eredményeképp és a folyamatos erdőtelepítéseknek köszönhetően hazánk jelenlegi erdősültsége meghaladja a 20%-ot. Heves megye erdősültsége 2016-ban az országos átlagot meghaladóan 24,3% volt, amivel a megyei rangsor középmezőnyében található. A megye erdősültsége azonban jelentős területi különbséget mutat, hiszen a megye északi területe (Mátra, Bükk) sokkal nagyobb erdőterületekkel rendelkezik, mint a déli része.

A fafaj csoportok területi eloszlása tekintetében a megye fafajainak közel a felét adja a tölgy és a cser, egynegyedét a bükk és az akác, s a maradék egynegyedén osztozik a fenyő, a nyár és a gyertyán. Az egyes fafaj csoportok élőfa készletét nézve Heves megyében a tölgy egyharmadot képvisel, másik harmadot adja közel egyenlő arányban a cser és a bükk, míg utolsó harmadot a többi fafaj. A megyében jelentős károkat okoz az erdőket érintő rongálás, falopás. Különösen igaz ez a települések közelében lévő, folyókat szegélyező galériaerdőkre, valamint az azok hullámterében fekvő erdőkre.

A klímaváltozás erdőkre gyakorolt hatásaira az erdőgazdálkodás kapcsán fokozott figyelmet kell fordítani, mert az egyes erdőgazdálkodási tevékenységek, az erdők telepítése, fenntartása és hasznosítása hosszútávon meghatározzák az erdő összetételét és szerkezetét. A klíma modellek alapján az elkövetkező évtizedekben a Kárpát-medence időjárása várhatóan melegebb, a tenyészidőszakban szárazabb lesz. Őshonos fafajaink elterjedése, növekedési erélye jelentős mértékben függ a csapadéktól, a vízellátottságtól. A talajok vízellátottságának kedvezőtlen változása a hosszú, gyakran 100 évet is meghaladó életciklusú fák egészségi állapotát gyengíti, csökken a növekedés. termelésfejlesztési tevékenység során biztosítani kell a biodiverzitás és a hagyományos tájképi elemek megőrzését, továbbá hozzá kell járulni a klímaváltozás negatív hatásainak a megelőzéséhez (pl. erózió, talaj degradáció, diverzitás csökkenés). Mindet összevetve a klímaváltozás jelentős hatással van az erdők egészségi állapotára. Az elkövetkező időszakban emiatt számos abiotikus, és biotikus eredetű erdőkárra kell számítani, ezért fel kell készülni előrelátó erdőgazdálkodási szemlélet és gyakorlat alkalmazásával.

A klímaváltozás kiváltó okai között kiemelkedő szerepe van a fosszilis energiahordozók eltüzelésének, amely eredményeként a földi légkör széndioxid tartalma is folyamatosan növekszik. Az erdőkben megkötött szén mennyisége újabb és újabb erdők telepítésével hatékonyan és gyorsan növelhető, ezért Magyarországon is az erdőterület növelése, valamint a fásítások és fasorok létesítésének ösztönzése a cél. A levegő minőségének javítása mellett kiemelt szerepe van az erdők vízvisszatartó képességének is. A többszintes erdei vegetáció (avar-, cserje- és lombkoronaszint), és az általa kialakított laza szerkezetű erdei talaj jelentős mennyiségű vizet tárol: csak az avartakaró saját tömegénél két-háromszor nagyobb vízmennyiséget raktároz. A növényzet továbbá megakadályozza a klímaváltozás hatására egyre gyakrabban előforduló, szélsőségesen nagy hevedességű záporok vízének gyors lefolyását, visszatartja, és a növények és állatok számára hasznosíthatóvá teszi azt.

5.1.4. Vízgazdálkodás

Heves megye a Tisza részvízgyűjtő területéhez tartozik. A megye területe három vízügyi igazgatóság működési területét érinti, mivel az igazgatóságok működési területe – értelemszerűen - nem követik a megyehatárokat:

- Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság (ÉMVIZIG, Miskolc) Működési területe Heves és B-A-Z megye területe mellett kiterjed SzSzB megye, JNSz és Nógrád megye egy részére is. Területi szervei a Szakasz-mérnökségek, melyekből Heves megyében található az Egri és Gyöngyösi székhelyű. Érintett települések: Heves megye valamennyi települése, kivéve a 2. és 3. pontban megjelöltek. A megyei, két Szakasz-mérnökség kettő ún. Tervezési Alegységet alkot.
  - Tarna vízgyűjtő-gazdálkodási tervezési alegység – Gyöngyösi Szakasz-mérnökség A működési területen 71 település, köztük három város található. „Az alegység a Gyöngyös-Tarna

vízrendszerre terjed ki, nagyjából Heves megye, kisebb részt Nógrád megye és Jász-Nagykun-Szolnok megye területén helyezkedik el. A domborzati viszonyok tekintetében az alegység igen változatos, a vízgyűjtő északi része az Északi-középhegység, déli része az Alföld része. A Tarna a Mátra keleti oldalvizeinek levezetője. A Tarna legjelentősebb mellékvízfolyása a Gyöngyös-patak, amelynek vízgyűjtője 544 km², a Tarna vízgyűjtő 25,7%-a. Itt található Magyarország legmagasabb pontja a Kékestető is.” (Forrás: Jelentős Vízgazdálkodási Kérdések, 2-11 Tarna vízgyűjtő-gazdálkodási Tervezési Alegység; Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság, 2014)

- Bükk és Borsodi-mezőség tervezési alegység – Egri Szakasz-mérnökség A Szakasz-mérnökség feladatait Heves megye keleti és délkeleti, valamint B-A-Z megye nyugati részén látja el. Heves megyében 36 település, míg B-A-Z megyében 29 település érintett. „A tervezési alegység – a Tisza részvízgyűjtő részeként – az Eger-, Laskó-, Csincse-patakok és mellékágainak vízgyűjtő területét foglalja magába. Mindhárom vízfolyás az oldalágaikkal együtt a Bükk DK-D-DNY-i oldalának közel észak-déli irányú völgyeiben halad, majd az Alföldre kiérve torkoltnak be a Kiskörei-víztározóba. Közigazgatásilag a Laskó vízgyűjtő teljes egészében Heves megye része, az Eger-patak vízgyűjtőjén viszont két megye osztozik: az Ostoros-patak torkolata feletti vízgyűjtő Heves megyéhez, az ez alatti bal oldali mellékágak (Kánya-patak, Csincse) vízgyűjtői pedig Borsod-Abaúj-Zemplén megyéhez tartoznak. A főág, az Eger-patak, illetve az Egerszatorna kiágazása alatt Rima-patak, a borsodivánkai torkolat közeli szakasz kivételével Heves megyében halad.” (Forrás: Jelentős Vízgazdálkodási Kérdések, 2-8 Bükk és Borsodi-mezőség Tervezési Alegység; Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság, 2014)
- Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság (KÖTIVIZIG, Szolnok)
  - Érintett Heves megyei települések: Heves, Átány, Erdőtelek, Hevesvezekény, Kisköre, Kömlő, Pély, Sarud, Tarnaszentmiklós, Tenk, Tiszanána; Az érintett Heves megyei települések a „2-9 Hevesi-sík Tervezési Alegység” részét képezik. „A tervezési alegységet nyugatról a Zagyva, délről és délkeletről a Tisza folyók, északról a Laskó és a Tarna patakok természetes vízgyűjtői határolják. A felszínét elsősorban a vizek alakították ki. Az ármentesítések előtti időszakban a terület jelentősen kitett volt a Laskó, Zagyva, Tarna és Tisza folyók árvizeinek. A területet északon kissé magasabb fekvésű, lejtéséből adódóan északon a gyorsabb lefolyású, míg délen a hosszabb idejű és a tartósabb árvizek jellemezték. A települések kialakulásának helyét az árvizek gyakorisága és ezek káros hatásaitól való védelem határozta meg, így elsősorban a magasabb vonulatokon és a védettebb területeken telepedtek le.” (Forrás: Jelentős Vízgazdálkodási Kérdések, 2-9 Hevesi-sík Tervezési Alegység; Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság, Vízvédelmi és Vízgyűjtő-gazdálkodási Osztály, 2014) Az érintett települések többsége közepesen, néhány pedig mérsékelten veszélyeztetett a belvíz szempontjából.
- Közép-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóság (KDVVIZIG, Budapest)
  - Érintett Heves megyei települések: Hatvan, Apc, Boldog, Heréd, Lőrinci, Nagykökényes, Petőfibánya, Zagyvaszántó; Kezeli a Zagyva-folyó Heves megyét érintő 24 km-es szakaszát és a jobb-bal parti elsőrendű árvízvédelmi töltéseket, valamint a Zagyva megyét érintő mellékfolyóit 18,6 km hosszban (Szuha-patak, Herédi-Bér-patak, Nógrád-Vanyarc-patak). A KDVVIZIG vagyonkezelésébe került Zagyvaszántó településen a Tolvajló-patak torkolati szakasza is. Az érintett Heves megyei települések a „2-10 Zagyva Tervezési Alegység” részét képezik. „A Zagyva Magyarország legmagasabbra emelkedő hegyvidékének, a Mátra vízgyűjtőjének főbefogadója. Teljes hossza 179,4 km. Vízgyűjtő területe a tiszai torkolatánál 5 676,6 km², amelyből 2 116 km² önálló tervezési alegység a Tarna folyó. A Zagyva-folyó mentén húzódó jobb és bal parti elsőrendű árvízvédelmi töltés, amely összesen 83,460 km hosszú, négy megye Nógrád, Pest, Heves és Jász-Nagykun-Szolnok területét érintik, ebből Heves megye területén 55,471 km töltés húzódik, 4 db árvízvédelmi öblözetet érintve. A vízgyűjtő két alapvetően különböző jellegű területegységre osztható. A Cserhát és a Mátra hegységek, és a hozzájuk csatlakozó dombvidékek az Északi-középhegységhez, míg a Cserhátja és a Tápió vidék az Alföldhöz tartozik. E kettősségből fakadóan a vízgyűjtő igen változatos földtani felépítésű tájakat foglal magában.” (Forrás: Jelentős Vízgazdálkodási Kérdések, 2-10 Zagyva Tervezési Alegység - Közép-Tisza-vidéki és Vízügyi Igazgatóság, Vízvédelmi és Vízgyűjtő-gazdálkodási Osztály, 2014)

5.1.5. Feldolgozóipar, kereskedelem

Gazdasági ág	Összesen	Ebből:				
		korlátolt felelősségű társaság	részvénytársaság	betéti társaság	szövetkezet	egyéni vállalkozó
Feldolgozóipar	2 179	760	16	169	26	780
Kereskedelem, gépjárműjavítás	4 134	1 527	9	460	15	2 034

7. táblázat: A regisztrált vállalkozások száma gazdasági ág és gazdálkodási forma szerint Heves megyében - 2020. március 31.

Forrás: KSH, Fókuszban a megyék – 2020. I. negyedév

A feldolgozóiparban működő vállalkozások száma (a társas vállalkozások számának csökkenése és az önálló vállalkozások emelkedése mellett) 0,4%-kal haladta meg az egy évvel korábbi adatot, míg a megyei összes vállalkozások száma 0,7%-kal nőtt. A feldolgozóiparban működő vállalkozások számának enyhe növekedése igazodik a megyei trendhez, ugyanakkor ágazatonként jelentős eltérések mutatkoznak, hiszen amíg például az építőiparban 9,6%-os volt a növekedés, addig a kereskedelemben 1%, a bányászatban 5,5%-os volt a csökkenés.

Az összes vállalkozáson belül a feldolgozóiparban működő vállalkozások aránya 5,6%-ot képvisel, ami nagyságrendileg megegyezik a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás gazdasági ágban működő vállalkozások arányával. Ugyanakkor a kereskedelemben működő vállalkozások aránya eléri a 10,7%-ot, azaz közel kétszer annyi kereskedelmi területen működő cégek száma és aránya a megyén belül, mint a feldolgozóipari cékéké. A kereskedelem terén működő vállalkozások megoszlásában visszaköszönnek az országos trendek, azaz az egyéni vállalkozások, betéti társaságok magasabb, illetve a részvénytársaságok alacsonyabb aránya.

Gazdasági ág	Beruházás összesen		Ebből:		
			épületek és egyéb építmények	belföldi	import
	millió Ft	előző év azonos időszaka = 100,0%		gépek, berendezések, járművek	
				millió Ft	
Feldolgozóipar	15 787	76,4	2 124	5 504	8 157
Kereskedelem, gépjárműjavítás	846	76,8	372	134	341
Összesen	25 366	78,5	7 887	6 596	10 758

8. táblázat: Gazdasági szervezetek beruházásainak értéke és indexe gazdasági ágak szerint Heves megyében – 2020 I. negyedév

Forrás: KSH, Fókuszban a megyék – 2020. I. negyedév

A feldolgozóipar Heves megye gazdaságán belüli jelentőségét és súlyát mutatja, hogy a megyei beruházások 62,2%-a ebben a gazdasági ágban valósult meg. Ugyanakkor 2019 azonos időszakához képest a feldolgozóiparban történt beruházások volumene 19%-kal csökkent. A megyében történt, belföldi gépekre, berendezésekre, járművekre vonatkozó beruházások 83,4%-a a feldolgozóiparban realizálódtak, de az import gépekre, berendezésekre, járművekre vonatkozó beruházások közel 76%-a is ebben a gazdasági ágban történtek. E két mutató alapján kijelenthető, hogy a Heves megyében a feldolgozóipari beruházások jelentik a gazdaság legfőbb motorját. Mindazonáltal a 2017-18 évi folyamatok a feldolgozóipari beruházások megyén belül arányának csökkenését mutatják.

A kereskedelem gazdasági ágban, a feldolgozóiparnál leírtakkal épp ellentétes megállapítások tehetők. A kereskedelmi vállalkozások által végzett beruházások nagysága csupán 3,3%-át teszi ki a megyei beruházási értéknek. Értelemszerűen a beruházások nagy része az épületek és egyéb építmények megvalósításában realizálódott és kisebb mértékben a gépek, berendezések, járművek beszerzésében. Az elmúlt évekhez hasonlóan 2020-ban is a feldolgozóiparban működő vállalkozások érték el a legnagyobb nettó árbevételt a megyében. A megyei összárbevétel 57%-a, az exportnak pedig a 99%-a a feldolgozóipar vállalkozásainak működéséhez kötődik. A megyében a legnagyobb cégek a feldolgozóiparban működnek, a megyei TOP 50-ben megjelenő vállalkozások többsége is ebben a szektorban működik. **A feldolgozóiparon belül a gépipar a legjelentősebb**, ez az iparág adta a feldolgozóipar nettó árbevételének 83,7%-át. A megyei értékesítés 79,5%-a a gépiparban működő vállalkozásokhoz kötődik, míg ugyanezen cégek adták a megyei export 89,2%-át. A gépiparnál nagyságrendekkel kisebb súlyt képvisel az élelmiszeripar a megye feldolgozóiparában. Az

élelmiszeripar 12,03 milliárd Ft összegű értékesítést ért el 2020 első felében. Az iparág árbevétele a megyei árbevétel 3,3%-át tette ki. Az élelmiszeripar 4,8 milliárd Ft export árbevételt ért el a tárgyalt időszakban.

Sorszám/ Number	Név/Megnevezés/Company	Átlagos állományi létszám /Headcount
		fő
1.	ROBERT BOSCH ELEKTRONIKA GYÁRTÓ KFT.	n. a.
2.	MÁTRAI ERŐMŰ ZRT.	n. a.
3.	Johnson Electric Hungary Elektromechanikai Termékek Kft.	1 413
4.	Robert Bosch Automotive Steering Kft.	n. a.
5.	ZF HUNGÁRIA IPARI ÉS KERESKEDELMI KFT.	1 258
6.	„ebm-papst Hungary” Motorgyártó és Forgalmazó Kft.	n. a.
7.	Apollo Tyres (Hungary) Kft.	680
8.	HEVES MEGYEI VÍZMŰ ZRT.	n. a.
9.	HORVÁTH RUDOLF INTERTRANSPORT KERESKEDELMI ÉS SZOLGÁLTATÓ KFT.	508
10.	AVENTICS HUNGARY Kft.	n. a.
11.	PIKOPACK IPARI, KERESKEDELMI ÉS SZOLGÁLTATÓ ZRT.	n. a.
12.	MADER LOGISZTIKAI ÉS SZOLGÁLTATÓ KFT.	n. a.
13.	MÁTRAMETÁL FÉM CSOMAGOLÓESZKÖZ GYÁRTÓ ÉS ÉRTÉKESÍTŐ KFT.	n. a.
14.	RUAG AMMOTEC MAGYARORSZÁGI ZRT.	n. a.
15.	QUALIFORM ALUMINIUMIPARI TERMELŐ, KERESKEDELMI ÉS SZOLGÁLTATÓ ZRT.	n. a.
16.	MAGNETEC-UNGARN MÁGNESTECHNOLÓGIAI IPARI KFT.	301
17.	EGERERDŐ ERDÉSZETI ZRT.	290
18.	K ÉS V NEMZETKÖZI FUVAROZÓ KFT.	288
19.	STANLEY ELECTRIC HUNGARY KFT.	n. a.
20.	SBS SZERELŐ JAVÍTÓ ÉS SZOLGÁLTATÓ KFT.	250

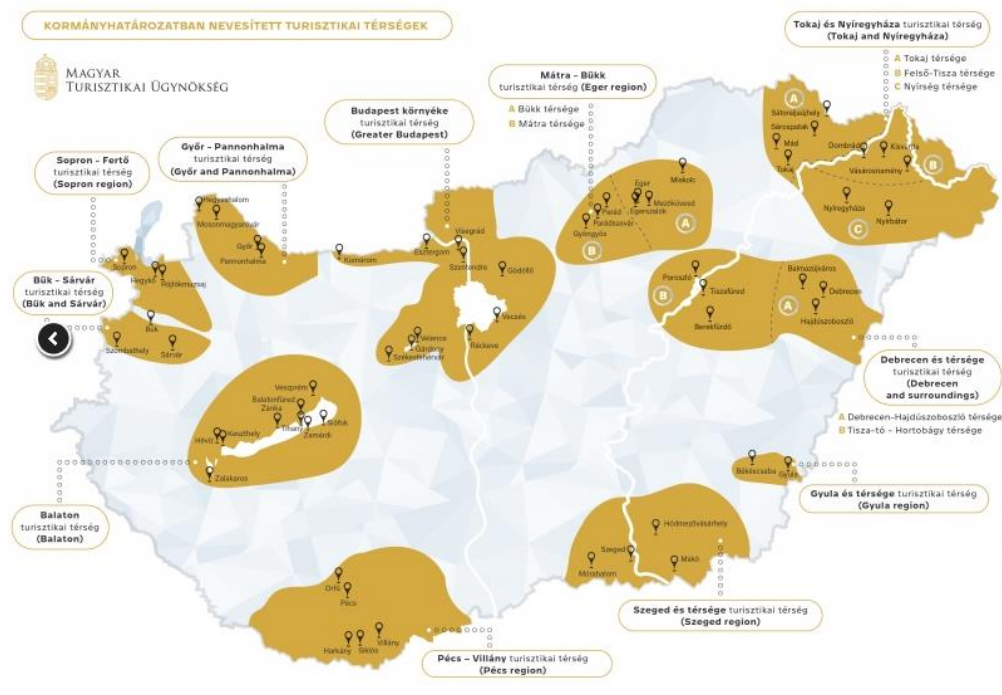
9. táblázat: 20 legnagyobb átlagos állományi létszámmal rendelkező Heves megyei cég
Az 50 legnagyobb megyei céget lásd: http://www.hkik.hu/sites/default/files/top50_heves_2019_small.pdf

5.1.6. Turizmus

A szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás bruttó hozzáadott értéken belüli súlya évek óta a Balaton-parti megyékben, valamint Heves megyében a legnagyobb. 2019-ben a legtöbb vendégéjszaka számmal rendelkező TOP25 járás között szerepelt az Egri és a Gyöngyösi járás. Ezen kívül Eger városa évről-évre jellemzően a legtöbbet látogatott városok listájának első helyein végez. A KSH adatai alapján Heves megye kereskedelmi szálláshelyeit 2019-ben 645 ezer vendég összesen 1 millió 451 ezer vendégéjszakára vette igénybe. A vendégek és a vendégéjszakák száma is az országosnál jobban, 4,1, illetve 4,4%-kal nőtt az előző évhez képest. A vendégéjszakák 79%-át kitevő szállodákban 5,1%-kal emelkedett a forgalom. A vendégek 89%-át adó belföldiek 5,0, a külföldiek 0,5%-kal több vendégéjszakát tölthettek el a szálláshelyeken. A külföldi vendégéjszakák 24%-át a lengyel vendégek tették ki, vendégéjszakáik száma 12%-kal fogyott az egy évvel korábbihoz viszonyítva. Emellett jelentős volt a Szlovákiából, Csehországból és Németországból érkezők vendégforgalma is. A kereskedelmi szálláshelyek 2019-ben 27,2 milliárd forint bruttó árbevételt értek el, folyó áron 10%-kal többet, mint egy évvel korábban. Az összes bevétel 51%-át adó szállásdíj összege 9,1, az egyéb szolgáltatások bevétele 12, vendéglátásé 11%-kal nőtt. Az elfogadóhelyeken SZÉP-kártyával 4,0 milliárd forint értékben fizettek, ami folyó áron 48%-kal meghaladta az egy évvel korábbit.

2020. október 1-én Magyarország Kormánya megtárgyalta és elfogadta a turisztikai térségekről szóló 429/2020. (IX.14.) számú Kormányrendelet, amely konkrétan meghatározza az ország turisztikai régióit. Magyarország így 11 turisztikai térségre lett felosztva. Heves megyét mindenek értelmében két turisztikai térség érinti, a Mátra-Bükk turisztikai térség és a Debrecen és térsége turisztikai térség. A Mátra-Bükk térség a hegyvidéki jellegnek köszönhetően közös vonásokat is hordozó, de alapvetően eltérő kínálati elemeket tartalmazó, hagyományos turisztikai célterületet egyesít közös turisztikai térségben. Mind a Mátra, mind a Bükk altérség húzóterméke az aktív turisztikai termékprofil, amely elsősorban Eger és Miskolc esetében jelentős kulturális kínálattal egészül ki. A térség sokszínűségét erősítik a termál- és gyógyfürdők, Eger és a Mátra szerepe a borászati kínálatban vitathatatlan. Debrecen és térsége turisztikai régióba a Tisza-tó által érintett Poroszló, Sarud, Újlőrincfalva, Tiszanána, Kisköre települések tartoznak.

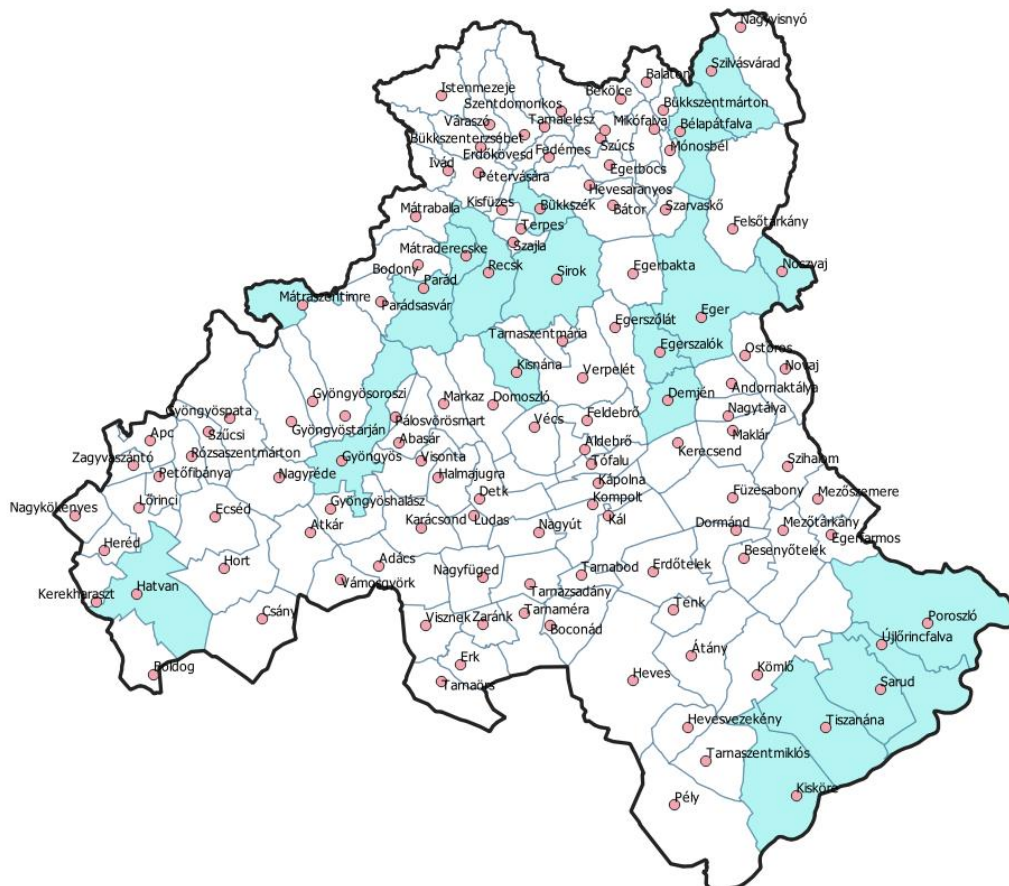
82. ábra: Magyarország turisztikai térségei
Forrás: MTÜ

A Mátra-Bükk térsége számos természeti kincsben gazdag, hegycsúcsokkal övezett területe a megyének. Az Országos Kéktúra útvonal kiváló lehetőséget biztosít az aktív kikapcsolódásra vágyóknak, a megyei szakasz magában foglalja a Kékestetőt, tehát az ország legmagasabb pontjának meghódítását is. A túraútvonal mindemellett várak (kisnánai és siroki várak) és kilátók megtekintésére is lehetőséget kínál. Az aktív turizmus kedvelői a téli időszakban Mátraszentistvánon és Kékestetőn hódolhatnak a téli sportoknak. Szilvásvár és a Szalajka-völgy egyedülálló természeti kincseivel (Fátyol-vízesés). A térség másik nagy erőssége a városlátogató turizmusban rejlő lehetőség. Ebben a tekintetben meghatározó Eger, Gyöngyös és Hatvan szerepe. Hatvanban a Széchenyi Zsigmond Vadászati Múzeum mutatja be a hazánk élőhelyeit, a vadászati mesterség történetét, illetve a horgászat-halászat fejlődéstörténetét. Gyöngyös barokk templomai mellett a Mátra Múzeum miatt is megér egy látogatást: az Orczy-kastélyban hely- és vadásztörténeti kiállítást, valamint interaktív őslény- és ásványtani bemutatótermet is berendeztek, de érdemes felfedezni mellette a háromszintes, pálmaház, akváriumos pavilont, és tenni egy sétát a 2 hektáros parkban. Egert országosan és nemzetközi szinten is a történelmi belvárosában található vára, szakrális emlékei, különleges borai és a városban, illetve a környéken található fürdők teszik vonzó turisztikai célponttá. Eger és térsége unikális termálvizei miatt is, Egerszalókon és Demjénben 30 ° C-os termálvíz és a ráépült turisztikai fejlesztések (strand, barlangfürdő, szállodák, illetve tradicionális falusi vendéglátás) várják a gyógyulni és kikapcsolódni vágyókat.

A Debrecen és térsége turisztikai régió megyénket érintő része a Tisza-tó környéke. Összesen négy település változatos turisztikai kínálata jellemzően a tóra és a vizet körülvevő természeti értékekre épül. A Tisza-tavi ökoturisztikai élménycsomag lényeges eleme a vízitúrázás, de ennél többet is kínál a térség. A kishajós, motorcsónakos, kajak-kenu túrák összesen 15 kikötőből indulnak. Az utazás közben a Madárrezervátumban védett gém- és kormorántelegeket vehetnek szemügyre az ide látogatók madármegfigyelés és fotós túra lehetőségével kibővíve. Poroszlón a Tisza-tavi Ökocentrum és héthektáros szabadidőpark egész napos programot biztosít a családok és érdeklődők részére. A Tisza-tó Poroszlón lassan mélyülő, rendezett strandjaival kiváló célpont lehet a kisgyermekes számára, de a tó körül található az ország egyik legbiztonságosabb kerékpárútja is, amely immáron lehetővé teszi a tó körültrekerését is.

2010-től Heves megye turisztikai súlya egyre inkább nőtt, az előrelépés talán legjobb mérőszáma a vendégéjszakák következetes növekedése. A turizmus erősödésében számos tényező együttes szerepe érhető tetten: az attrakció-, szolgáltatás- és termékfejlesztés, illetve a folyamatosan újuló és újonnan alapított szálláshelyek. Az attrakciófejlesztés terén fontos kiemelni a TOP és egyéb európai uniós forrásokból megnyíló lehetőségeket, amelyek a 2020-ban kialakított turisztikai térségekben is egyértelműen éreztetik hatásukat és megalapozhatják a jövő irányait is. A Mátra térségében Gyöngyösön a belvárost érintő fejlesztés valósult meg, amely az aktív- (Gyöngyös- Mátrafüred közötti kerékpárút) és vallásturizmus (a gyöngyösi Szent Bertalan

templom, mátrafüredi Keresztelő Szent János templom) területét is érintette. A Pálosvörösmarton kialakításra kerülő tanösvénynek köszönhetően élményszerűen járhatjuk végig a „Pálosok útját” és fedezhetjük fel a környék attrakcióit, természeti és kulturális értékeit. Parádsasvár település a szezonalitást is csökkentő, interaktív tanösvény kialakítására jutott fejlesztési forráshoz. A Mátra térségében megvalósuló következő projekt Sirok és Szajla körüli természeti és kulturális értékeit jeleníti meg 4 különböző hosszúságú és tematikájú gyalogos útvonal kialakítása mentén („Ember és természet”, „Nyírjes-tó”, „Kőbevált nyomok és emlékek”, „Attila útjai”). A Mátra tekintetében kiemelkedő fontosságú a Kékestető, mint kirándulólhely, illetve sportcentrum. 2020-ban a csúcs a meglévő sípálya, túralehetőségek és gasztronómiai élményei mellett egészségturisztikai szegmense is bővült. A fejlesztés eredményeként színvonalas környezet és modern eszközökkel felszerelt biztonságos játszótér várja majd a kisgyermekes családokat a Tető étterem mellett. A kialakítandó kardio-ösvény elsősorban az egészségmegőrzést és regenerációt szolgálja, az érdeklődők egészségi állapotuknak megfelelően több nehézségi szintű útvonalon tehetnek rövid kirándulást Kékestető környezetében. Az újonnan beszerzett téli sieszközök a rendezvények és versenyek lebonyolítását, valamint a síoktatást segítik. A nemrég megnyílt síkölszöngzőnek köszönhetően pedig saját felszerelés nélkül is lehet élvezni a téli sportokat hazánk egyik legnagyobb síközpontjában. A Kékestetőn a 2014-2020-as fejlesztési ciklusban a Kékestetőn megvalósuló másik projekt keretében 2 darab gasztro faházak került beszerzésre a rendezvények színvonalas lebonyolítása érdekében. A rendezvények a projekt keretében négy évszakon át kínálnak gasztronómiai programokat, amelyek kulturális tematikával is kiegészülnek. A Bükk térségében vitathatatlanul Eger rendelkezik a legkomolyabb turisztikai vonzerővel. Eger történelmi belvárosában egy 2012-től kezdődően nagy volumenű beruházás-sorozat kezdődhetett meg, amely összesen 25 fejlesztési elemből állt, s a gazdasági, közösségi és városfejlesztési funkció mellett komoly turisztikai hozadéka is van. Az Egri Vár a Nemzeti Kastély- és Várprogram keretében nagy volumenű turisztikai attrakciófejlesztésen esett át. A fejlesztések célja, hogy a műemléki épületegyüttes az értékéhez méltó állapotba kerüljön, illetve létrejöjjön egy európai szintű kulturális, illetve turisztikai attrakció. A program keretében újjáépülő déli bejárat, a Varkoch-kapubástya a jövőben a vár új fogadópontjaként funkcionál majd. A bástya új tetőszerkezettel, emelettel, farkasveremmel és felvonóhíddal bővül. A projekt másik fontos részeként megújítják az egykori ágyúdombot, ahol 70 férőhelyes rendezvény- és vetítőterem, valamint turisztikai látogatóközpont létesül. A létesítmény egész évben működik majd, és célja az lesz, hogy mérsékelje a vár turistaforgalmának szezonálisitását. 2016 januárjában került átadásra az uniós forrásból megújuló Egri Érseki Palota. A fejlesztésnek köszönhetően az egri épületegyüttes Kelet-Közép-Európa egyetlen olyan főpapi palotája lesz, amelynek egyik szárnya ma is eredeti funkcióját tölti be. A legértékesebb középső szárnya ugyanakkor megnyílt a nagyközönség előtt. Az ágazat dinamikus fejlődésének fenntartása érdekében számos beruházás valósulhat meg a Bükk térségében TOP forrásoknak köszönhetően is. A főként gyógyvíze és borai miatt országosan is jelentős turisztikai súllyal bíró Egerszalók központjában vendégfogadásra és kulturális programok lebonyolítására alkalmas, kávézóval és zöldfelülettel ellátott turisztikai fogadótér kialakítására került sor. A térség idegenforgalmi termékínálatában erőteljesen jelen van a termálvíz és a borturizmus. E két termékcsomag meghatározó helyszíneinek szerves egységgé formálásában tetemes potenciál rejlik. Ezt a célt szolgálja a borvidék déli részén, Andornaktálya és Demjén között, továbbá termálvídek magterületén, Demjén és Egerszalók környezetében, valamint a szomszéd településeken található attrakciók pihenőhelyekkel ellátott gyalogos összeköttetését biztosító projekt. Szarvaskő községben a népszokások, hagyományok ápolására, illetve több generáció bevonására is alkalmas tematikus meseszínpaddal, tánccsúrral és kistermelői piactérrel ellátott fesztiválhelyszín várja a jövőben a látogatókat. A számottevő idegenforgalmi vonzerővel bíró Tisza-tó környezete is pozitív irányú változáson esett át az utóbbi időszakban. Az országos vonzerővel bíró Tisza-tavi Ökocentrum 2012-től nyitva áll a látogatók előtt. A Sarudi élményfaluban az utóbbi időben a következő fejlesztések történtek meg: a melegkonyhás étterem új teraszt kapott, a strand közelében hullámtörő gát és horgászpontok létesültek, a nyaralóhajók számára partfalas kikötő épült, a kutyatulajdonosokat pedig a kutyastrandot is igénybe vehetik. A megvalósult kiskörei kikötő fejlesztésével megtörtént a kikötő kapacitásának növelése (a férőhelyek száma 150-ről 250-re nőtt), a kikötő kínálatának és vendégforgalmának gyarapítása. A Tiszanána-Dinnyéshát strand és csónakkikötőben a közeljövőben kivitelezésre kerülő infrastruktúrális fejlesztésre szintén TOP forrás biztosít lehetőséget. A rehabilitált partszakasz öblében egy vízi színpadként, illetve medenceként is funkcionáló napozóterület kerül elhelyezésre, a kapacitásbővítésen átesett csónakkikötőben további 60 csónak és kenu kaphat helyet.

49. ábra: Heves megye jelentősebb turisztikai attrakcióival rendelkező települései

5.2. Gazdaság külső és belső kapcsolatai

A gazdaság belső és külső kapcsolatainak földrajzi megkülönböztetésére két lehetőség adódik. Az egyik szerint külső kapcsolatnak lehet tekinteni valamennyi, a megyehatáron túlnyúló együttműködést, és belsőnek pedig kizárólag a megyén belülit. A gazdasági folyamatok egyre szélesebb körű együttműködési hálójában sokkal életszerűbb a külső kapcsolatokat országhatáron kívülnek minősíteni, azaz az export-import tevékenységhez kötni, míg a belső gazdasági kapcsolatokat az országhatáron belülnek. Ennek megfelelően a gazdaság külső és belső kapcsolatait egyrészt a beszerzési és felvevő piacok jellege révén, másrészt a beszállítói és mellérendelt (TÉSZ, klaszter stb.) típusú hálózatokkal lehet jellemezni.

A megye gazdasága a világ 38 országába exportál és minden kontinensen megtalálhatók a megyében előállított termékek. Főként a külföldi tulajdonú multinacionális cégekre, illetve leányvállalataikra jellemző az országhatáron és az Európán túli kapcsolatok realizálása (Bosch, Johnson Electric, ZF Hungária, LKH Leoni, stb.). A 100%-ban magyar tulajdonú gépipari vállalkozások jelentős beszállítói e multinacionális nagyvállalatoknak. A megyei export 89,2%-át a gépipar adja, míg a második helyen lévő kohászat és fémfeldolgozás csak 6%-ot. Gépipar által előállított termékek 95%-a exportra kerül.

A belső gazdasági kapcsolatok egyik irányát megtestesítő belföldi értékesítés több mint felét a kereskedelem, az energiavíz-hulladékgazdálkodás és a nem anyagi ágak adták. Ugyanakkor a nagyobb ipari és mezőgazdasági vállalkozások országos piacra is szállítanak és beszerzéseiket is többnyire itthon intézik, még ha a beszerzett termékek között gyakoriak az importból származóak is. Az élelmiszeripar elsősorban a megyéből és a szomszédos megyékből szerzi be alapanyagait, ám országos piacra szállít. A megye TOP 50 cégéből, a 22 adatot szolgáltató cég közül 18 végzett exporttevékenységet 2019-ben, tehát az ő külső gazdasági kapcsolata az értékesítés területén kézzel fogható.

Klaszter típusú együttműködések

A klaszter a gazdaság belső kapcsolatainak egyik jellemző formája, szervezeti leképeződése. A klaszter egy különleges együttműködési forma, olyan gazdasági – illetve esetenként tudományos és egyéb - szereplők hálózata, amelyek ugyanabban az ágazatban dolgoznak, illetve azonos ágazatokat fognak össze, a közös és

kölcsönös előnyök megszerzése érdekében. A klaszter nem egyetlen, körülhatárolt projektre jön létre. A klaszterszerveződések jellemzően nem köthetők szigorú területi lehatároláshoz, így ritkán esik egybe regionális, vagy megyehatárokkal a működési területe. A létrehozását sokkal inkább a térségi, gazdasági együttműködésben részt vevők közös érdeke motiválja. Az elmúlt években a klaszterszerveződések létrehozását és működését kiemelten kezelte a támogatáspolitikai, s ennek megfelelően számos klasztert hívtak életre a gazdasági-társadalmi szereplők. E folyamat egyik negatív következménye ugyanakkor a klaszterszerveződések felhígulása, a létrehozás céljainak keveredése, részben egymás gyengítése. A tagok bizonyos előnyök elérése érdekében több, azonos tartalmú klaszterszerveződésben is részt vesznek, miközben egyes klaszterek mögött nincs valódi menedzsment, mely a működésüket hosszabb távon is, az alapítói céloknak megfelelően végezné. A turizmushoz kapcsolódóan létrejött számos klaszter is erre a folyamatra vezethető vissza.

Turizmushoz, borászathoz kapcsolódó főbb klaszterek

- Turisztikai Hotel Klaszter (www.hotelklaszter.hu)
A Turisztikai Hotel Klaszter Észak–Magyarország borászatainak, wellness hoteljeinek, gyógyfürdőinek kínálatát egységesíti, továbbá összefogja, közösen menedzseli a régió világörökségeinek és egyéb kiemelt látnivalóit, attrakcióit. Tagja között számos Heves megyei szereplő is megjelenik, mint pl. a Demeter Pincészet, Egri Termálfürdő és Törökfürdő, Egri Kulturális és Művészeti Központ, Hotel Opál***superior Gyöngyösön, Petrény Borpanzió, noszvaji Oxigén Hotel **** superior Family & Spa, Gál Tibor Pincészet, Thermal Park Hotel****Egerszalók
- Észak-magyarországi Turisztikai és Innovációs Klaszter
- Palóc Út Klaszter Egyesület: közel 100 tagja van, közte a Heves Megyei Önkormányzat és számos megyei település is
- Geotermikus Klaszter
- Egri Borászati Klaszter, Észak–Magyarországi Bor Klaszter Iparhoz kapcsolódó főbb klaszterek
- ÉMAFA – Észak-Magyarországi Faipari Klaszter: 22 Heves megyei faipari cég alkotja Egerfood Élelmiszer-biztonsági és Technológia-fejlesztési Klaszter
- Észak-Magyarországi Autóipari Klaszter
- Gépipari Klaszter
- Bioenergetikai Innovációs Klaszter: megyei tagok között az Egererdő Zrt., Mátrai Erőmű Zrt.

Iparhoz kapcsolódó főbb klaszterek

- ÉMAFA – Észak-Magyarországi Faipari Klaszter: 22 Heves megyei faipari cég alkotja
- Egerfood Élelmiszer-biztonsági és Technológia-fejlesztési Klaszter
- Észak-Magyarországi Autóipari Klaszter
- Gépipari Klaszter
- Bioenergetikai Innovációs Klaszter: megyei tagok között az Egererdő Zrt., Mátrai Erőmű Zrt.

5.3. Termelési infrastruktúra állapota

Területe alapján a megyék sorában a 16. helyen, lakónépessége alapján a 12. helyen áll. A 2018. év végi statisztikák szerint az ötvenezer feletti lélekszámú megyeszékhely, Eger mellett 10 városban, 5 nagyközségben és 105 községben él a megye 295,8 ezer lakosa. Az itt élők közel fele (47 százaléka) város lakó. A megye lakóinak száma évről-évre fogy, 2018-ban 0,4 százalékkal, 1 135 fővel lettek kevesebben. Így megyénkben a lakosság számának csökkenése a 0,2 százalékos országos átlag duplája volt, de még így is jóval alacsonyabb, mint a bázis évben, amikor 0,8 százalékos mértékű volt a népesség csökkenés.

A KSH utolsó ismert adatai szerint Heves megye 3 százalékos lakossági és a foglalkoztatott munkaerő 2,9 százalékos (bázis év 2,8 százalékos) részarányával 2018-ban 1 459 milliárd forint ipari termelési értéket állított elő, ami a megyei arány feletti teljesítményét mutatja, hiszen ez az országos érték 4,6 százaléka. Ezt a lenti ábra szemlélteti.

50. ábra: Az ipari termelés és beruházások értéke 2012-2018. között Heves megyében
Forrás: KSH / Heves Megyei Kereskedelmi és Iparkamara (2018)

A megye gazdasági teljesítményét jól jellemzi, hogy az országos ipari termelés értékéből évek óta növekvő arányban részesedik. A megyében 2018-ban előállított ipari termelési érték – a bázis évi 9,9 százalékos emelkedést túlszárnyalva, 2018-ban +11,5 százalékkal emelkedett. Ez a pozitív trend az országoshoz nagyon hasonló módon, alacsonyabb meredekséggel folytatódott (bázis 7,3 százalék, 2018-ban 8,8 százalék). A megye gyorsuló gazdasági fejlődését, a megye tökefelszívó képességének javulását tükrözi a beruházások volumen indexe, amely az elmúlt évek során sokszor magasabb, vagy lényegében azonos szintű volt az országos adatokhoz viszonyítva. 2018-ban Heves megyében az elért 301 milliárd forint beruházási teljesítményérték 4,4 százalékát teszi ki az országosnak.

5.4. Telepítési tényezők értékelése

A gazdaság telepítési tényezőinél vizsgáljuk

- a logisztikai adottságokat (A);
- az oktatási, képzési hátteret (B);
- -a népességet, mint munkaerő-piaci bázist (C);
- -a befektetésekhez rendelkezésre álló infrastruktúrát (D).

A) Logisztikai adottságok

Bár a megye földrajzi értelemben nem periférius (nem határmenti, Budapest viszonylag közel fekszik), mégis a Hatvan – Gyöngyös – Füzesabony sávától távolodva egyre inkább érződik a leszakadás. A déli (alföldi) területeken a közlekedési hálózat (főként a vasút) forgalmi iránya nem felel meg a jelenlegi igényeknek (lényegében merőlegesen arra), az északi domb- és hegyvidéki részekben a főként folyóvölgyekhez igazodó futásirányok teszik hosszabbá a városok elérését. A gyorsforgalmi úthálózat további fejlesztése nincs napirenden és a jelenlegi igények, forgalmi adatok alapján ez nem is indokolt. Az úthálózat minőségi fejlesztése viszont elvárható, egyes esetekben hiányzó útszakaszok megépítése is szükséges lehet: a zsáktelepüléseknél az elzártság megszüntetésével a közösségi közlekedés átszervezhető, bekapcsolható a megye „vérkeringésébe”, más helyen tehermentesítést szolgálhat (például a Laskó-patak völgyében a hiányzó Egerbakta-Egerszalók út megépítése Eger elkerülését tenné lehetővé). A vasúti közlekedés tekintetében a Kál-Kápolna – Sirok – Bátorfyerénye viszonylat újraindítása nem jelentene érdemi előrelépést. Az Eger – Putnok vonal átépítése és felújítása (nevezetesen a vasútvonal Ózdra történő bekötése) ugyan jelentős forgalmat generálna (személy és teherforgalom terén is perspektivikus), ugyanakkor jelentős költségvonzata miatt aktuálisan nem reális. A Füzesabony – Tiszafüred – Debrecen vonal viszont jelentős potenciállal rendelkezik, ehhez képest gyenge műszaki állapotú és kihasználatlan: a főváros és az ország második legnagyobb városa ezen viszonylaton nagyjából azonos távolságra fekszik, de az azonos idejű eléréshez jelentős fejlesztésekre lenne szükség (melyek értelemszerűen Heves megyét is érintenék), s ezáltal a megye elérhetősége is javulna.

B) Oktatási, képzési háttér

A megye oktatási, képzési infrastruktúrája viszonylag jó minőségű. Az általános iskolai és óvodai és gimnáziumi ellátás esetében csökkenés figyelhető meg. A szakképzési portfóliót tekintve a megye jó ellátottságú, azonban egyes hiányszakmák képzésének bevezetése még javasolt. A Heves megyében működő 8 darab működő szakképzőhely a Heves Megyei Szakképzési Centrum tagintézményeiként üzemel. A Heves Megyei Szakképzési Centrum legfőbb célja a szakiskolai, szakközépiskolai és felnőttoktatás megszervezése, koordinálása, működtetése Heves megyében, a minőségi szakképzés elérése és a munkaerő piacon való elhelyezkedés segítése. A szakképzési centrum képzései rendkívül szerteágazók, a szakképzési paletta jelentős részét lefedik. Szakgimnáziumi képzésben 36, szakközépiskolában 38, szakiskolában 5, felnőttképzési rendszerben pedig 56 féle szakképesítés szerezhető. A képzési portfólió jól illeszkedik a munkaerőpiaci igényekhez, a 21/2019. (II. 25.) Korm. rendelet 5. számú melléklete alapján meghatározott Heves Megyei hiányszakmák 75 %-a megszerezhető a szakképzési centrum valamelyik tagintézményében. A nem oktatott hiányszakmák a következők: autógyártó, mezőgazdasági gépész, gyakorló csecsemő, gyermekápoló, mechatronikus karbantartó, mezőgazdasági gépésztechnikus.

C) Foglalkoztatottak megoszlása (beleértve a nemzetgazdasági ágak szerinti megoszlást is)

A munkaerőpiac kínálati oldalának vonatkozásában elmondható, hogy Heves megyében a munkaképes korú népesség (15-64 év közöttiek) száma 2019-ben 191 311 fő volt a KSH Tájékoztatási adatbázisa szerint. A 2019-es adatok alapján megállapítható, hogy a megyében a 15-59 évesek lakónépességen belüli aránya alapvetően illeszkedik az országos átlaghoz: ezen korcsoport részesedése közel 65 %-os, míg az országos átlag 66,11 %. Az idősoros adatok vonatkozásában elmondható, hogy a munkaképes korúak számának változása – illeszkedve az országos trendhez – csökkenő tendenciával jellemezhető, Heves megye arányszámai azonban, ha kismértékben is, de mindig az országos adatok alatt vannak.

Amennyiben megvizsgáljuk a foglalkoztatottak nemzetgazdasági ág szerinti megoszlását a 2016-os évben, megállapíthatjuk, hogy Heves megyében a foglalkoztatottak több, mint fele négy területen dolgozik: feldolgozóipar (26,48 %), kereskedelem és gépjárműjavítás (10,65 %), közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás (11,46 %), valamint oktatás (7,80 %). Összevetve az országos adatokkal, elmondható, hogy a megyében a feldolgozóipar az országos értéket meghaladó mértékben foglalkoztat munkaerőt (országos érték: 19,64 %). A 2011-es évhez képest jelentősebb változás nem tapasztalható a foglalkoztatottak nemzetgazdasági ág szerinti megoszlásában.

Vállalkozások megoszlása (beleértve a nemzetgazdasági ágak szerinti megoszlást is)

Heves megye gazdasági teljesítménye a társasági adó hatálya alá tartozó társaságok, az egyéni vállalkozók és a különböző egyszerűsített adózási módot választó vállalkozók tevékenységén alapul. Az elmúlt években a regisztrált vállalkozások száma nő, a működő vállalkozások száma csaknem eléri az 50 ezret. A társas vállalkozások szerepe meghatározó, ezen belül egy szűk adózói kör az, mely jelentős szerepet játszik a megye teljesítményében; ezen társaságok az összes árbevétel közel 70 százalékát, az export közel 90 százalékát, a belföldi eladások egyharmadát bonyolítják, a megtermelt hozzáadott érték több mint hatoda is hozzájuk köthető.

Heves megyében a vizsgált időszakban a regisztrált önálló és társas vállalkozások számának tekintetében 2014-ig egy nagyobb léptékű növekvő tendenciát figyelhetünk meg. A 2015-ös csökkenést követően a 2016-os évtől napjainkig egy kisebb mértékű, de ismét fokozatosan emelkedő tendencia tapasztalható. A regisztrált vállalkozások közel egynegyede társas vállalkozás, háromnegyede pedig önálló. Bár az elmúlt években az önálló vállalkozások aránya növekedett a társas kör terhére, a megye gazdasági teljesítményének alakulásában továbbra is meghatározó a társas vállalkozások szerepe, hiszen például 2018-ban a megyében képződött bevétel 95,3 százalékát ez a kör adta.

A vizsgált időszakra (2010-2019) összefoglalóan elmondható: a megyei székhelyű gazdasági szervezetek beruházási kedve 2010-től egyszeri kisebb visszaeséssel ugyan, de folyamatosan nőtt, azonban 2016 első feléig az országos átlag alatt maradt. 2016. év végétől az országos ütemet is meghaladó mértékben bővült a beruházási kedv, elsődlegesen a gépiparfejlesztések következtében. A vizsgált időszakra általában elmondható a megyére, hogy a nemzetgazdasági ágak közül a legjelentősebb beruházók a feldolgozóipar, azon belül a gépipar, járműgyártás, gumi-, műanyaggyártás, villamosgép és műszer gyártása, ezt követi az energiaipar, építőipar, szállítás és raktározás, illetve nem anyagi ágazatok. Heves megyében ki kell emelnünk a turizmus, vendéglátás ágazati szerepét, mely az utóbbi években, az előzőekben említett ágazatok mellett, szintén fejlődő pályán van.

C) A népesség, mint munkaerő-piaci bázis

Heves megyében a munkanélküliség az országos átlaghoz igazodik, csökkenő tendenciát mutat, a családok bruttó jövedelme és az egy főre jutó személyes fogyasztás növekszik régiós szinten. Ennek ellenére a munkanélküliek gazdaságilag aktív népességre vetített megoszlása 2,5%-ponttal még mindig magasabb az országos átlagnál. A munkanélküliek legmagasabb iskolai végzettségük szerinti megoszlása alapján megállapítható, hogy a munkanélküliek legnagyobb része általános iskolai 8. osztályos végzettséggel és érettségi nélkül, szakmai végzettséggel rendelkezett a vizsgált időszakban Magyarországon. A megye elmaradottabb, társadalmi és gazdasági problémákkal terhelt járásaiban találunk nagyobb számban az elsődleges munkaerőpiacon még meg nem jelent embereket. Heves megye e térségeiben a jövőben is folytatódniuk kell azoknak a munkaerő-piaci programoknak, amelyek már most sokat lendítettek az itt élők anyagi helyzetén. Komoly problémát jelent, hogy 2019-ben az összes álláskereső közel fele (48,7%, 5 229 fő) még mindig legfeljebb 8 általános iskolai végzettségű. A közfoglalkoztatásban résztvevők száma jelentősen visszaesett. A nyilvántartott álláskereső és a közfoglalkoztatásban résztvevők átlaglétszámának gazdaságilag aktív népességen belüli aránya 2019. I-X. hónapban 10,7% volt Heves megyében, ez az arány 2,9 százalékponttal magasabb, mint az országos átlag. A mutató a Gyöngyösi, Hatvani és Egri járásokban 10% alatti, tehát a legfejlettebb térségben a potenciális munkavállalók több mint 90%-a az elsődleges munkaerő-piacon dolgozik. A Hevesi járásban viszont a mutató értéke 25,2%, a Pétervárárai járásban 18,9%. Tehát a megye északi és déli felében a munkaerőpiac minden ötödik, illetve negyedik aktív szereplője regisztrált álláskereső vagy közfoglalkoztatott.

D) Infrastruktúra (Befektetői környezet)

A gazdasági tevékenységek területi elhelyezkedését a különböző telepítő tényezők határozzák meg. A legfontosabb teendő a multinacionális vállalatok betelepítése és a hazai bedolgozói, beszállítói hálózat, valamint a közös kutatás, fejlesztés, innováció hosszú távú kiépítése és megtartása megyénk területén.

Heves megye befektetésre alkalmas területeinek vizsgálatát az <http://investinhevescounty.hu> honlap adatai alapján elemeztük. A honlap adatai szerint jelenleg 88 befektetésre alkalmas ingatlan található a megyében. A rendelkezésre álló adatok alapján az ingatlanok 13%-án található épület, melyek átlagos területe 179 m². A telkek átlagos mérete 11 570 m². A legnagyobb eladó befektetési telek 176 652 m² míg a legkisebb 650 m². A befektetési területek legnagyobb része 34 %-a Kiskörén található, azonban ez mindössze 2 ingatlant jelent. Darabszám tekintetében a legtöbb hasznosítható ingatlan Füzesabonyban és Hatvanban található. Az ingatlanok átlagára 3 000 Ft/m² körül alakul.

Heves megyében nyolc darab ipari park (Abasár, Belpátfalva, Eger, Füzesabony, Gyöngyös, Hatvan, Lőrinci, Sirok) és nyolc meglévő illetve kialakítás előtt álló iparterület (Erdőtelek, Felsőtárkány, Heréd, Heves, Hort, Kál, Kompolt, Nagyvisnyó) található, emellett még számos barnamezős lehetőségeket kínáló befektetési övezet.

A befektetési környezetet nem csupán a befektetési területek nagysága, ellátottsága és elérhetősége határozza meg, hanem a munkavállalók lakhatási és életkörülményei is.

5.5. Területi innovációs potenciál

Egy gazdaság innovativitásának és korszerűségének, versenyképességének fontos indikátora a tudásalapú gazdaság fejlettsége. Annak területi különbségei alapvetően meghatározzák a lokális versenyképességet. Az innovativitás és a modernitás leírható a kutatás-fejlesztési ágazat különböző mutatóival. Egy ország hosszú távú gazdasági fejlettségét döntően befolyásolja a kutatásra és fejlesztésre (K+F) fordított összeg. Hatása közvetlenül nehezen kimutatható, leginkább csak hosszabb idő elteltével érzékelhető. Magyarországon a K+F beruházások nagysága jól tükrözi az általános térségi fejlettségi szintet. A K+F térképen Budapest domináns súlya és néhány nagyvárosi agglomeráció, egyetemi vonzáskörzet kiemelkedő értékei jelennek meg. A 2020-ig szóló Nemzeti Kutatás-fejlesztési és Innovációs Stratégia munkanyaga a középpontjában álló TUDÁS-t három fő elem köré rendezi: a tudás előállítása, a tudás felhasználása és közöttük a tudás áramlása.

A tudás előállítását tudásbázisok szolgálják, amelyekbe beletartozik az oktatási-képzési rendszer és tehetséggondozás, a K+F infrastruktúra, illetve a kutatóhelyek.

Áttekintve Heves megye iskolázottsági mutatóit, megállapítható, hogy a 7 éves és idősebb népesség körében a legtöbben érettségivel rendelkeztek a 2016-os mikrocenzus idején. Arányuk ekkor 28,46 %-os volt, ezt a csoportot az általános iskola 8. évfolyammal rendelkezők követik (24,22 %). Az iskolázottság képe nagymértékben hasonlít az országos helyzethez, jelentősebb különbség az felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya esetén tapasztalható: míg országos szinten a lakosság közel 19 %-a rendelkezett 2016-ban felsőfokú végzettséggel, Heves megyében a 14 %-a. A tendenciák szempontjából megállapítható, hogy a megye iskolázottsági mutatói javultak a 2011-es népszámlálás adataihoz képest, a lakosság egyre nagyobb hányada rendelkezik középfokú iskola érettségi nélkül, szakmai oklevéllel, érettségivel, illetve felsőfokú végzettséggel. A nemek között legnagyobb különbség a középfokú iskolával érettségi nélkül, szakmai oklevéllel rendelkezők terén tapasztalható: míg a férfiak közel 29 %-ának ez volt a legmagasabb iskolai végzettsége a 2016-os évben, addig a nők csupán 14 %-a tartozott ebbe a kategóriába.

A tudás felhasználásában és gazdasági hasznosításában minden szereplőre szükség van, függetlenül attól, hogy hazai KKV-ről vagy ide települt külföldi multinacionális vállalatról van szó. A kutatás-fejlesztésbe, és főleg az alap kutatásba való befektetés csak akkor lehet kifizetődő beruházás, ha eljut a fogyasztóhoz, és ezáltal valódi innovációvá válik. A Heves megyei nyertes pályázatok tételes áttekintéséből kitűnik, hogy a tudás felhasználásában vannak kezdeményezések mind a nagyvállalatok, mind a KKV-k részéről. A korábbi hazai/régiós pályázati rendszerben is azt tapasztaltuk, hogy bár nem volt a források iránt fokozott az érdeklődés, azok jól hasznosultak, hiszen a gazdasági szereplőink a piac, és nem a fiók számára fejlesztettek terméket, technológiát.

A tudás áramlása biztosítja azt, hogy az új ismerete, az újdonság valóban beépül a vállalkozásokba és eljut a fogyasztóig. Ehhez a mainál intenzívebb együttműködés szükséges a kutatóhelyek és felsőoktatási intézmények és a vállalati szektor között, illetve a vállalati szektoron belül is. Nagy szükség van egy megyei innovációs ügynökség felállítására, amely ezt lenne hivatott támogatni, ösztönözni.

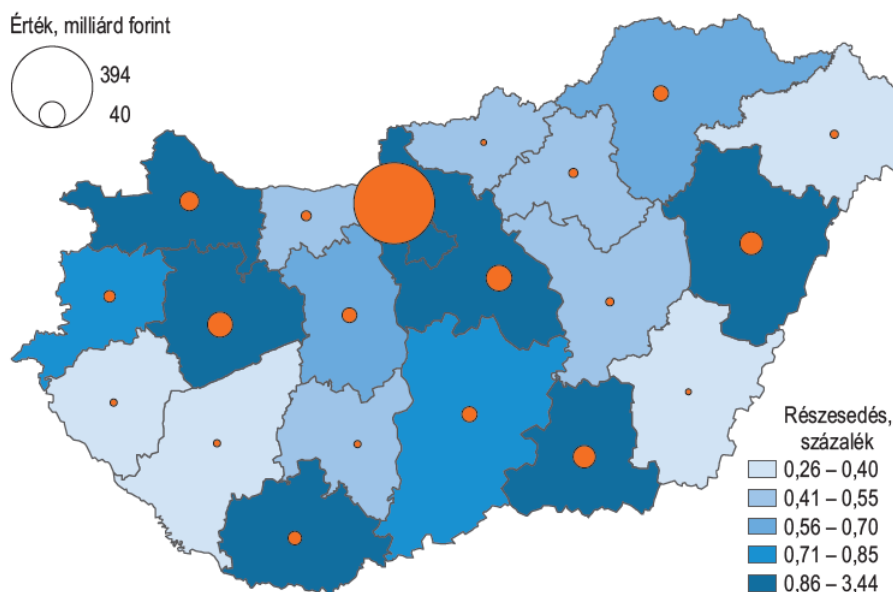
Heves megye K+F+I tevékenységének jellemzése

2018-ban országos szinten a K+F-ráfordítások 58%-át kísérleti fejlesztésre, 23%-át alkalmazott és 19%-át alap kutatásra fordították. 2018-ban a kutatás-fejlesztési tevékenység ráfordításaiból a vállalkozások 342 milliárd forintot finanszíroztak, ami folyó áron 26%-os emelkedést eredményezett az előző évhez képest. A kutatófejlesztő helyekre az állami költségvetésből 212 milliárd forint, külföldi forrásból közel 97 milliárd forint, a nonprofit szervezetektől 3 milliárd forint érkezett.

Heves megyében 2017-ben a K+F beruházások összege meghaladta a 424 millió forintot. Ebből kiemelkedő részt az ipari termelés és technológia képviselt. 2018-ban a K+F beruházások tömegében hatalmas ugrás következett be, az összes kutatási, kísérleti fejlesztési beruházás meghaladta az 1,34 milliárd forintot és ebből továbbra is az ipari termelés a legjelentősebb, az 1,15 milliárd forintot meghaladó összeggel. A K+F ráfordítások erre a két kiemelt évre a következőképpen alakultak a megyében: 2017. évben az összes kutatási, kísérleti fejlesztési ráfordítás 3,83 milliárd forintot meghaladó volt, majd egy év alatt, 2018-ra 74%-kal 5,16 milliárd forintra növekedett. A ráfordítások esetében szintén az ipari termelés és technológia dominál, illetve az oktatás területén jelentkezik még nagyobb összegű ráfordítás. A megyében 2019-ben az összes K+F ráfordítás a 6 786 millió forintot tett ki. A vizsgált időszakra (2017-2018) megállapítható, hogy a projekt költségek domináns tömege a tudományágak tekintetében a műszaki tudományok területén keletkezett.

Heves megyében a K+F+I rendszerben a vállalkozások képezik a hangsúlyosabb szereplőt, a felsőoktatási intézmények súlya kevésbé meghatározó a K+F tevékenységek területén.

K+F+I céllal 2015-2018 között 79 projekt keretében 5,2 Mrd Ft támogatást kaptak Heves megyei szervezetek (felsőoktatás, költségvetési intézmények és vállalkozások). 100 kutatóra átlagosan 15 projekt jut, amivel Heves megye a 17. a megyék sorában. A források 74%-a a vállalkozások támogatását célozta. A pályázatok elsősorban a műszaki területen belül az orvos-műszaki fejlesztéseket és a járműtechnológiát támogatták, valamint jelentős még az agrártudományok területe. 64 mikro-, kis- és középvállalkozás részesült a megyében támogatásban, ami országosan az összes mikro-, kis- és középvállalkozás 2%-a.

51. ábra Kutatás-fejlesztési ráfordítások a GDP százalékában, 2018.
forrás:KSH

Heves megye felsőoktatási helyzetét alapvetően két intézmény határozza meg. Az Eszterházy Károly Egyetem központi kampusza Egerben, a Szent István Egyetem Károly Róbert kampusza Gyöngyösön található. Az említett felsőoktatási intézmények a vállalkozások mellett, igaz kisebb szereppel, de részt vesznek a K+F+I folyamatokban, többnyire gazdasági szereplőkkel megvalósított együttműködések révén.

Az Eszterházy Károly Egyetem, a Kutatási és Fejlesztési Központ számos hazai és külföldi oktatási intézménnyel, közületi intézménnyel, vállalkozással, illetve klaszterrel, egyesülettel működik együtt.

A K+F tevékenységének eredményei az együttműködések keretén belül a következő területeket hasznosulnak: élelmiszeripar, szőlészet és borászat, bányászat, építészet, turisztika, önkormányzati szektor, egészségtudomány és sport.

A vizsgált átfogó időszakra (2010-2019) a számok dinamikus emelkedése a jellemző: 2011-ben a megyében a kutatók tényleges létszáma 123 fő volt, a vállalati kutatóhelyek száma pedig 27 darab, ezzel szemben a legfrissebb adatok alapján Heves megyében 2019-ben 82 kutató-fejlesztő helyet tartottak számon, állományi létszámuk összesen 1185 fő volt, melyből kutató-fejlesztő 646 fő.

Heves megyében a felsőoktatási intézményekben megvalósuló K+F tevékenység intenzívebb kihasználása, eredményeinek felhasználása még kiaknázatlan potenciállal bír, rámutatva a zóna szintű kutatási hálózatosodás erősítésének, az egyetemek és vállalkozások közötti K+F+I együttműködés számának növelésének, források bevonásának szükségességére.

5.6. A térség gazdaságának versenyképességét befolyásoló tényezők

A térség gazdasági versenyképességét nagyban befolyásolják a közlekedési elérhetőség faktora. A megyei gazdasági centrumok közlekedési elérhetősége összességében megfelelőnek minősíthető. A megye az M3 autópálya révén kapcsolódik be az országos gyorsforgalmi hálózatba és nemzetközi közlekedési folyosókhoz. Különösen a megye nyugati (Hatvan-Gyöngyös) térsége élvez kedvező elérhetőséget a fővárossal, de a 2020 nyarán átadott M25-M3 kapcsolat Eger elérhetőségét nagyban megkönnyíti. Emellett a 21. sz. főút négy-sávosítása is jelentősen javította a megye északi területeinek megközelíthetőségét. A megye déli területei azonban továbbra is kevésbé kedvezőek a közlekedési viszonyok, mert nem érintik gyorsforgalmi utak a térséget.

A vasút kapcsán ki kell emelni a Budapest-Miskolc kétvágányú villamosított vasútvonalat, amelynek révén biztosított a megye országos vasúthálózatba kapcsolódása, miközben Eger is megfelelő vasúti kapcsolattal rendelkezik. A Rákos-Hatvan vasútvonal jelenleg folyó korszerűsítése tovább fogja javítani a vasúti elérhetőség feltételeit a fővárossal.

A budapesti Liszt Ferenc repülőtérrel való kapcsolat az M0-M31-M3 útvonalon keresztül biztosított a megyének. Hatvan például 35 perc/65 km, de Eger is 1 ó 15perc/135 km. Eger térségének Debrecen nemzetközi repülőtere is megfelelő alternatíva lehet a valamivel gyorsabb elérhetősége okán.

A befektetési, működési környezet hozzáférhetősége: a megyei ipari parkjai megfelelő befektetési környezetet biztosítanak. Például a Hatvani Ipari Park az ország egyik legdinamikusabban fejlődő és legnagyobb ipari parkja. Az innovatív, magas hozzáadott értéket előállító termelési struktúra: Ez részben már adottságként jelenik meg a megyében, főként a HEVES megyei TOP 50 cégek jelentései alapján.

A minőségi és mennyiségi munkaerő rendelkezésre állása szintén fontos tényező a versenyképesség tekintetében. Az országos tendenciákhoz igazodva Heves megyében is egyre nehezebb a meglevő, magas technikai színvonalú termeléshez biztosítani a képzett munkaerőigényt. Ez már-már korlátozza a gazdasági szereplők versenyképességét.

A vállalkozások, gazdasági szereplőkre vonatkozó támogatáspolitikának kevésbé van versenyképességet befolyásoló térségi aspektusa, mivel az operatív programokon keresztül ez nem irányítható, miközben a megyei elosztású források nagyságrendje a versenyképesség szembetűnő javítására nem elégségesek. Azok csupán kisebb léptékű gazdaságfejlesztési beavatkozásokra adnak lehetőséget.

Az ország ipari parkjainak többsége Közép-Magyarországon található, jellemzően Budapest vonzáskörzetében. A teljes ipari ingatlanállomány több mint 40%-a e területen koncentrálódik. Az Ipari Park címmel rendelkező 196 parknak csak mintegy egyharmada aktívan működő és fejlődő.

Heves megye ipari parkjai:

- Siroki Ipari Park
- PIKOPACK Ipari Park, Füzesabony
- Mátrai Erőmű Ipari Park, Visonta
- Hevesi Ipari Park
- Hatvani Ipari Park
- Gyöngyösi Ipari Park
- Egri Ipari Park
- Bélapátfalvai Ipari Park
- Abasári Ipari Park

A 2000-től és 2012-től megfigyelhető gazdasági növekedés, a 2016. évi fajlagos GDP-érték és gazdasági szerkezet alapján a Lengyel-Varga szerzőpáros a megyék klasszifikációját alakította ki.

Megyetípus	Megye	2011. évi népszámlálás szerinti lakónépességük (ezer fő)
Centrum	Budapest és Pest	2971
FDI feldolgozóipari	Győr-Moson-Sopron, Fejér, Komárom-Esztergom, Vas	1445
Újraiparosodó	Bács-Kiskun, Zala, Veszprém, Heves, Borsod-Abaúj-Zemplén és Jász-Nagykun-Szolnok	2023
Tudásközpont	Baranya, Csongrád és Hajdú-Bihar	1353
Rurális	Tolna, Somogy, Békés, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Nógrád	1668

10. táblázat Megyetípusok

Forrás: Lengyel Imre–Varga Attila. A magyar gazdasági növekedés térbeli korlátai – helyzetkép és alapvető dilemmák. In: Közgazdasági Szemle, LXV. évf. 2018. május. 504.

Az Észak-Dunántúlon találhatók azok a megyék, ahová áramlik a feldolgozóipari külföldi működőtőke (feldolgozóipari FDI), a szomszédságukban vagy Budapesthez közel, illetve a tradicionális ipartérségekben (például Borsod-Abaúj-Zemplénben) fekszenek az újraiparosodó megyék. A rurális megyék a déli, keleti országhatárnál helyezkednek el. Nógrád megye kissé kilóg ebből a sémából, bár az országhatárnál található, miként a 19 megyéből 14, de Budapesthez való földrajzi közelsége ellenére gazdasági teljesítménye igen gyenge. Észak-Dunántúlon találhatók azok a megyék, ahová áramlik a feldolgozóipari külföldi működőtőke (feldolgozóipari FDI), a szomszédságukban vagy Budapesthez közel, illetve a tradicionális ipartérségekben (például Borsod-Abaúj-Zemplénben) fekszenek az újraiparosodó megyék. A rurális megyék a déli, keleti országhatárnál helyezkednek el. Nógrád megye kissé kilóg ebből a sémából, bár az országhatárnál található,

miként a 19 megyéből 14, de Budapesthez való földrajzi közelsége ellenére gazdasági teljesítménye igen gyenge.

A sikerességi faktorok gazdaságon belüli és gazdaságon kívüli tényezőket egyaránt magukban foglalnak és jellemzőjük a nagy komplexitás. Befolyásolásuk elsősorban gazdaságon kívüli eszközökkel lehetséges. Ebben a vonatkozásban a Hatvan-Gyöngyös-Eger gazdasági tengely bír kiemelkedő helyzeti előnnyel.

Jelentős hátránnyal bír a Észak-Heves aprófalvas, elöregedő, közlekedési szempontból periférikus térsége illetve a megye déli része, főként a Tisza-tó térsége, ahol az elérhetőség nehézségein túl egy fiatal, 4 megye területére széttagolt egyre szervezettebbé váló tájfejlődésről van szó, teljesen átalakított tájszerkezettel és ebből fakadó gazdasági lehetőségekkel. A társadalmi és intézményi tőke gyengesége hatványozottan jelentkezik a megye északi részében, ahol a képzettek elvándorlása folyamatos.

A nemzetközi vizsgálatok alapján széles körben elfogadott, hogy a globális versenyben egy térség „kritikus tömege”, az ott élő urbanizált lakosság száma erőteljesen befolyásolhatja a térség gazdasági lehetőségeit, ezáltal versenyképességét. A szolgáltatások egy részét (pl. repülőtér, bevásárlóközpont, egyetem) csak megfelelő nagyságú „piactérben” lehet gazdaságosan működtetni. Az ún. agglomerációs előnyök az ott működő cégek költségeit mérsékelhetik, alkalmazkodóképességüket felerősíthetik, pl. a megosztható szolgáltatások olcsóbbak, elérhető a kiépült infrastruktúra, az intézményi ellátottság, a nagyobb és kvalifikált munkaerőpiac, a nagyobb fogyasztói réteg. A hazai vizsgálatok rámutattak arra, hogy potenciális agglomerációs előnyök ott figyelhetők meg, ahol a városi lakosság legalább 50 ezer fő, vagy a kistérségé legalább 75 ezer fő (Bajmócy 2012, Lengyel 2011).

A térségi versenyképesség mérése, leképezése

	2015		2016		2017		2018	
	eFt/fő	%	eFt/fő	%	eFt/fő	%	eFt/fő	%
B-A-Z megye	2 518	71,3	2 570	70,3	2 965	74,7	3 213	73,6
Heves megye	2 528	71,5	2 683	73,3	2 900	73	3 257	74,6
Nógrád megye	1 569	44,4	1 602	43,7	1 763	44,4	1 940	44,5
Ország	3 534	100	3 658	100	3 968	100	4 364	100

11. táblázat: Az egy lakosra jutó bruttó hazai termék (GDP) (eFt/fő) és az országos átlag %-ban

Forrás: KSH

A térségi (nemzeti, megyei) szintű versenyképesség összetettebb jelentéstartalommal bír, mint a vállalati versenyképesség. A térségi gazdasági versenyképesség és a vállalati, mikroszintű versenyképesség között elsősorban az elérni kívánt eredményekben és a kitűzött célokban mutatkozik különbség. Míg a vállalkozásoknál a technológiai megújulás, az erőforrásokkal való minél hatékonyabb gazdálkodás és a költségek minimalizálása kerül előtérbe, addig térséginnél az előbbieken túlmenően az erőforrásoknak a nemzeti, megyei érdekeknek mind jobban megfelelő felhasználása az elsőrendű. A térségi versenyképességet az adott terület egység által kibocsátott termékek, szolgáltatások értékével, azaz a GDP alakulásával célszerű kifejezni. A gazdasági élet szabályozásán és a hazai GDP közel felének újraelosztásán keresztül az állam jelentősen befolyásolja a gazdasági versenyképességet. Az újraelosztásnak természetesen térségi vetülete is van, ami révén a megyei versenyképesség is érintetté válik. Valójában az állam jellemzően közvetett úton, egyedi ösztönzőkön keresztül képes hatni a gazdasági teljesítményre. Ennek megfelelően az országos vagy megyei GDP alakulása szoros kapcsolatban van az ország, a megye gazdasági versenyképességével. A versenyképesség tehát egyik legfontosabb mutatója a megtermelt jövedelem, amit a bruttó hazai termékkel (GDP) lehet megjeleníteni.

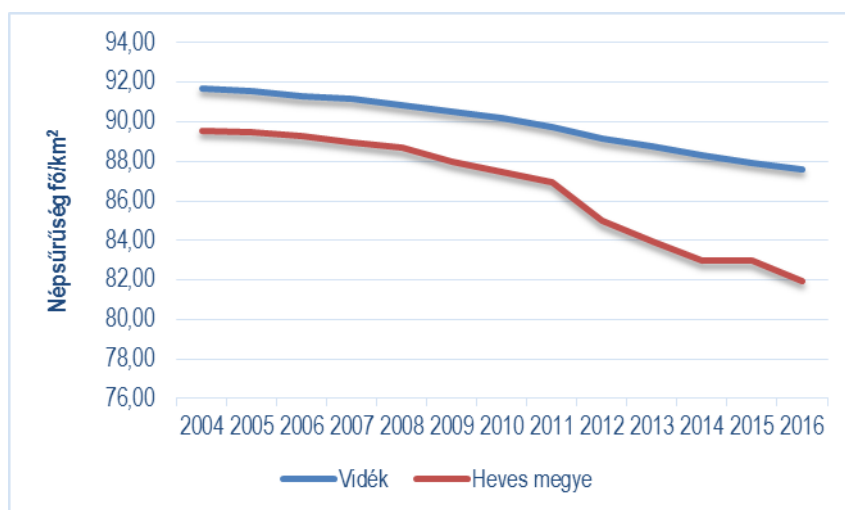
Az egy főre jutó GDP alapján kialakuló regionális sorrend (Budapesttel együtt nyolc régiót különböztet meg a statisztika) tekintetében, Észak-Magyarország 2015-től kezdődően elmozdult az országban betöltött, tendenciózus utolsó helyéről. Így 2017-ben már a regionális sorrend VI. helyére ugrott. Ez a regionális összehasonlításban megjelenő javulás azonban nem kapcsolódik közvetlenül a régiót alkotó megyék javulásához. Hiszen miközben Nógrád megye az elmúlt kilenc évben nem tudott elmozdulni a megyei rangsor utolsó helyéről, ugyanezen idő alatt B-A-Z megye a 17. helyről a 11. helyre kapaszkodott fel. Ugyanakkor Heves

megye a 2009-ben elfoglalt 11. helyéről, 2017-re a 14. helyre esett vissza úgy, hogy a két időpont között eltelt években rendre a 12-13. helyen volt található. A fentiekből az következik, hogy B-A-Z megye rendkívüli erőteljesen javuló mutatója képes ellensúlyozni, sőt előre mozdítani az egész régiót az országos összehasonlításban.

VI. Társadalmi környezet

6.1. Humánerőforrások: demográfiai szerkezet és prognózis, foglalkoztatási viszonyok, humánkapacitások, jövedelmi viszonyok, kisebbségek helyzete

Heves megye népsűrűsége 2004-et követően tendenciaszerűen csökkent, a fogyás átlaga meghaladta a vidéki átlagot. Megyei szinten komoly problémákat okozott a csökkenés gyorsuló üteme. A vázolt folyamatok együttes hatásának köszönhetően a népsűrűség értéke 2011-ben jelentősen elmaradt a vidéki átlagtól. 2013-ban tovább esett Heves megye népsűrűsége, 2012-ben az egy km²-re jutó lakónépesség száma 85 volt, ameddig a rákövetkező esztendőben 84. A korábbi években megkezdődött tendencia a mai napig meghatározó eleme a megye demográfiai sajátosságainak, 2016. január 1-jén a KSH adatai alapján Heves megye népsűrűsége 82 fő/km²-re fogyatkozott, ezzel továbbra is jócskán a vidéki átlag alatt maradt. Megyei összehasonlításban Heves megye a 2016-os népsűrűségi mutatók alapján 9. helyen áll, régiós viszonylatban Borsod-Abaúj-Zemplén megye mögött a második. Az adatokból kitűnik, hogy a megyét az elnéptelenedés a vidéki átlaghoz képest lényegesen jobban sújtja.

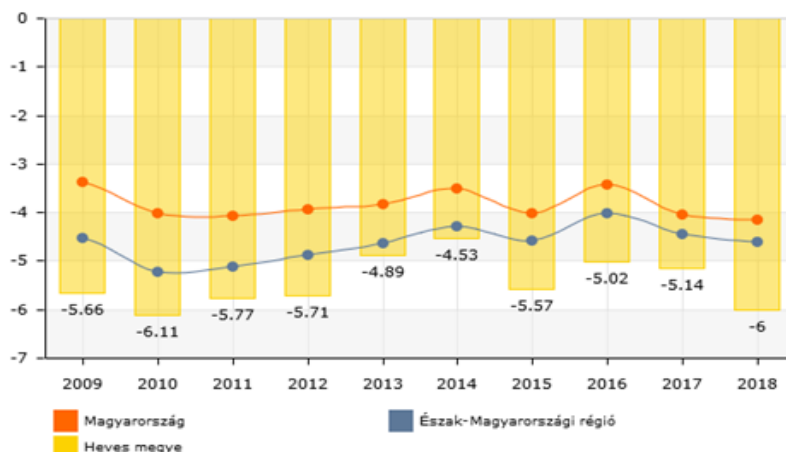

52. ábra: Népsűrűség 2004-2016
forrás: KSH, saját szerkesztés

A népsűrűsége komoly befolyást gyakorol a természetes szaporodás. Megállapítható, hogy Heves megyét a vidéki Magyarországhoz hasonlatosan a természetes fogyás jellemzi. 2004 és 2011 között megyei tendenciák a vidék egészéhez mérten rosszabbnak minősült, ugyanis a természetes fogyás üteme a vidéki természetes fogyás ütemének több mint 2,6-szerese volt. A 2011 évet követő öt évet vizsgálva feltűnő, hogy az országban zajló kedvezőtlen népesedési folyamatok még mindig éreztetik hatásukat a megyében, s Heves megye helyzete ma is kedvezőtlenebb a vidékhez képest, hiszen természetes fogyásának mutatója (-1709) 2015-ben is a vidéki átlag felett volt (-1405).

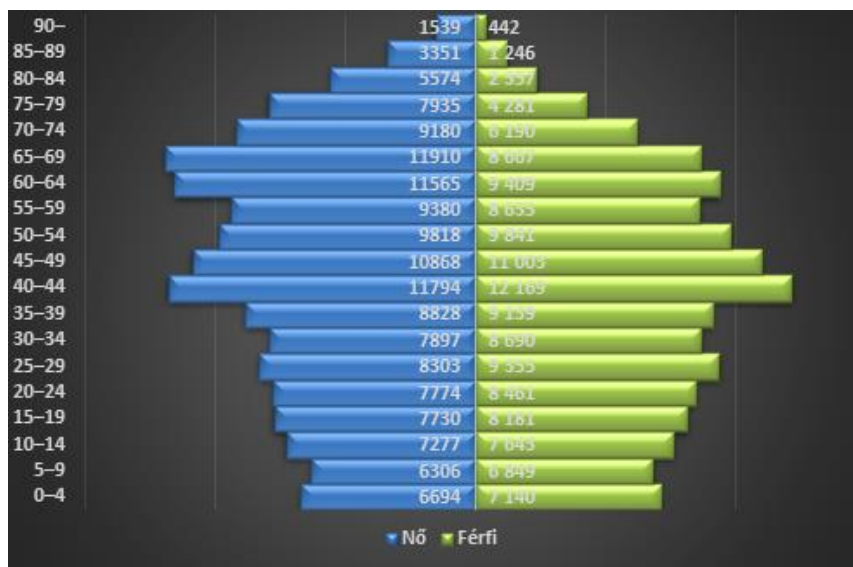
Heves megye lakosságának közel 70%-a (hőzavetőlegesen 205 000 fő) él a Hatvan-Gyöngyös-Eger vonalon elhelyezkedő „gazdasági tengely” területén. A természetes fogyás a megye középső hányadában elhelyezkedő három járás területén (Hatvani, Gyöngyösi és Egri) így is meghaladja az országos -4.16-os átlagot. A megye északi része (Pétervásárai és Bélapátfalvai járások) jellemzően aprófalvas, gyenge népességmegtartó erővel rendelkező térség. A két járást markánsan jellemzi a természetes fogyás jelensége. A 2018-as adatok alapján az említett közigazgatási egységekben a természetes fogyás üteme gyorsabb az országban tapasztalható trendnél, hiszen mind a Pétervásárai, mind a Bélapátfalvai járások lakosságszám-csökkenésének mutatói (-11,24 és -11,9) az országos átlag kétszeresét is jócskán meghaladó mértékűek. A dél-hevesi térségben (Hevesi és Füzesabonyi járások) nagy arányú a gazdasági és társadalmi hátrányokkal érintett társadalmi réteg jelenléte. A tárgyalt térség népesedési mutatóit a megye más részeihez hasonlóan a természetes fogyás jellemzi. A Hevesi járás népesedési trendje abban a tekintetben eltér az országos és lokális irányzatoktól, hogy a természetes fogyás mértéke (-1,43) mind az országos, mint a megyei (-6) mutatóknál kedvezőbb képet mutat. Az előnyösebb

népesedési mutatókkal párhuzamosan a szociális felzárkózás, a mélyszegénység számos demográfiai feszültséget rejt magában.

53. ábra: Természetes fogyás mértéke Heves megyében (2009-2018)
Forrás: Telr

A népesség csökkenését elsődlegesen tehát a természetes fogyás magyarázza. A fentebb közölt diagram és járási bontású elemzés adataiból jól látszik, hogy a halálozások száma meghaladja az élveszületéseket, tehát a lakosság lélekszámának apadása – a negatív vándorlási egyenleg mellett – e tendenciára vezethető vissza. A lakosság korösszetétele igazodik az országban tapasztalható irányzathoz. Az idősebb korosztály egyre nagyobb arányban képviselteti magát, az öregedési index értéke (a 65 év feletti lakosság 14 év alattiakhoz viszonyított aránya) egyre magasabb. Az országos öregedési indexhez viszonyítva Heves megye társadalma dinamikusabban öregedik el. 2020-ban Magyarország öregedési indexének értéke 136,6, míg Heves megye öregedési indexe 149,5 volt.

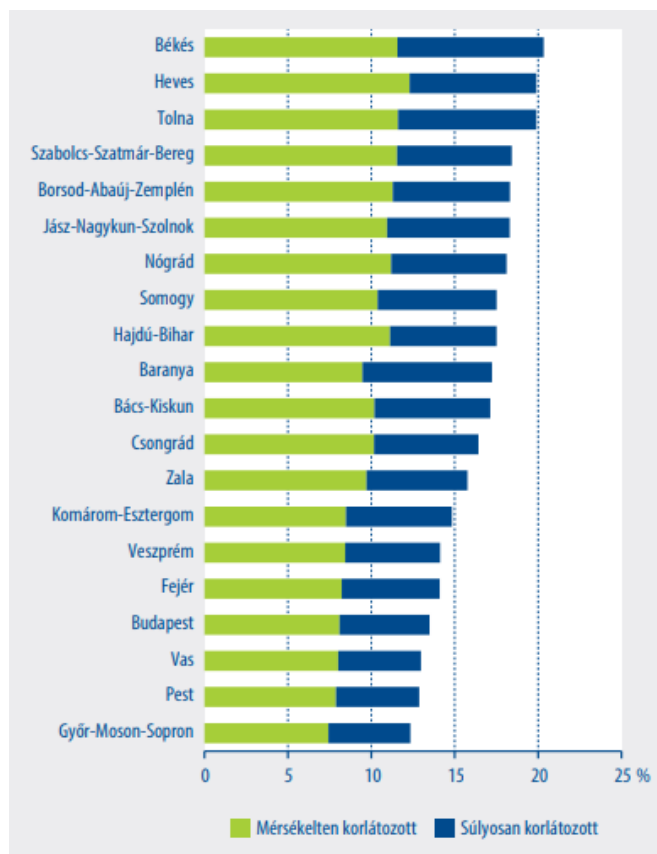
3. ábra: Heves megye lakosságának korfája 2020-ban
Forrás: KSH

Magyarországon 2011-ig folyamatosan növekedett a gyermekvállalás átlagos életkora. Mára abszolút jellemzővé vált, hogy a korábbi fiatalkori gyermekvállalási mintát felváltotta a halasztás attitűdje. A nők egyre inkább a húszas éveik végére tolják az első gyermek születését. Az első gyermek vállalásának átlagos kora az anyák esetén a KSH felmérései alapján 2017-ben 28,6 év volt. Ha figyelembe vesszük a szülő nők életkori sajátosságait és az első gyermek vállalásának átlagos életkorának kitolódását, a 30-39 év közötti nők csoportja tekintetében lehet nagyobb esély a demográfiai szempontból optimálisabb gyermekszám elérésére és a nagycsalád alapítására. Tekintettel az előzőekben tett megállapításokra Heves megye öreg korösszetételű, fogyó

népességre utaló, urna alakú korfájának adataiból megállapítható, hogy a 30-39 éves nők lélekszáma 16 725 fő. Az említett korcsoport Magyarország összlakosságának 6,3%-át, Heves megyében ez az összlakosság 5,7%-át teszi ki. Megoszlásuk ugyan az országos átlag alattinak mondható, de a korosztály így is érzékelhető súllyal van jelen a megye társadalmában és komoly letéteményese lehet a kedvezőtlen demográfiai viszonyok tompításának.

A fogyatékkal élő személyek számát illetően nem állnak rendelkezésre friss adatok. A KSH 2011. évi népszámlálási adatai alapján Heves megyében összesen 20 407 főt számláltak. A tartósan betegek száma 57 064 fő volt 2011-ben.

A korlátozottság alakulását megyénként megvizsgálva megállapítható, hogy a korlátozottak és a súlyosan korlátozottak aránya Békés megyében a legmagasabb, 20, illetve 8,8%, amelyet Heves megye követ 7%. A súlyosan korlátozott népesség aránya Heves megyében eléri a 7%-ot, míg a legtöbb megyében 4,9–7,8% között mozog.

54. ábra: A korlátozottak aránya megyénként
Forrás: KSH Mikrocenzus 2016.

A népsűrűséget determináló másik tényező a vándorlási egyenleg, a jelenség folyamatait elemezve megállapítható, hogy a vidéki Magyarországon negatív irányú trendek érvényesülnek, Heves megye pedig végig az amúgy is rossz vidéki átlag alatt szerepelt. A belföldi elvándorlás mérlege Heves megyében 2010-ben érte el mélypontját, 2010 után mutatkozott némi enyhülés a fogyás tekintetében, 2011-től azonban újra nőtt az elvándorlási veszteség, amely 2012-re ismételtén fogyást okozott. 2012-ét követően érzékelhető némi pozitív irányú változás és az alapvetően még mindig negatív tendenciába hajló elvándorlási egyenleg javított a megye vidéki Magyarországon elfoglalt helyén. Heves megye vidéki átlagban 2011-ben a 13. helyen állt, 2015-re a megye pozíciója valamelyest erősödött a belföldi elvándorlási egyenleg mérlegét illetően, ekkor a 7. helyet foglalta el a rangsorban. A belföldi elvándorlástól eltérő képet mutat Heves megye a nemzetközi elvándorlási egyenleg felől vizsgálva. A megye nemzetközi elvándorlási egyenlege a belföldihez hasonlóan az utóbbi 15 évben végig a vidéki átlag alatt maradt, ám belföldi elvándorlás jócskán meghaladta az ország határain kívülre történő migráció léptékét. A nemzetközi elvándorlási egyenleg 2010-ben okozott lakosságcsökkenést, a folyamat 2013-ban sújtotta a legjobban a területet. Heves megye a nemzetközi elvándorlási mérleg kapcsán a 19 megye közül a 11. helyet foglalta el 2015-ben.

Heves megye lakónépessége a 2016. október 1-i mérések szerint 296 244 fő volt, 12 638 fővel, 4,1 % ponttal kevesebb, mint amit öt évvel korábban a 2011. október 1-i Népszámláláskor mértek. A népesség csökkenését 80%-ban az alacsony születés számból adódó természetes fogyás, 20%-ban az elvándorlás okozta. A hiányosságok feltérképezéséhez elengedhetetlen elemeznünk a munkaerő-piaci helyzetét. A KSH felmérései alapján 2019 I. félévében Heves megyében a 15–64 éves aktív korú népesség aránya 64 % (191 311 fő) volt. A 15-64 éves korú népesség körében a foglalkoztatottak száma 2019. II. negyedévben 126 900 fő volt Heves megyében. 2018. II. negyedévéhez viszonyítva 600 fővel, 0,5%-kal csökkent a dolgozók száma. Az alábbi táblázatban a 2018-as év és a 2019 I. féléves KSH adatok alapján a foglalkoztatásban állók megoszlása látható negyedéves felosztásban. Az összesítésben a fizikai és szellemi dolgozók aránya, illetve a munkavégzéshez tartozó havi bruttó és nettó átlagkeresete, ezen felül az átlagos havi bérek kerültek illusztrálásra.

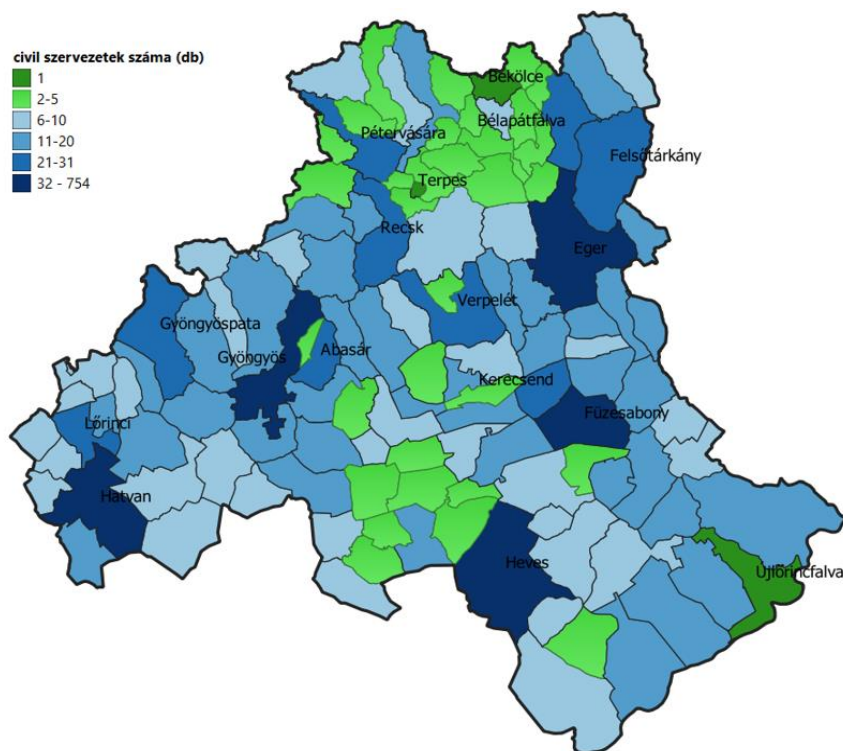
Időszak	Alkalmazásban állók, fő			Teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete, Ft			Teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi nettó átlagkeresete, Ft		
	összesen	ebből:		összesen	ebből:		összesen	ebből:	
		fizikai foglalkozású	szellemi foglalkozású		fizikai foglalkozású	szellemi foglalkozású		fizikai foglalkozású	szellemi foglalkozású
2018. I. negyedév	68 162	41 016	27 147	291 163	239 295	367 270	193 623	159 131	244 233
I. félév	68 428	41 202	27 226	299 185	244 181	380 063	198 957	162 380	252 741
I-III. negyedév	68 437	41 164	27 273	301 182	247 467	379 840	200 285	164 565	252 593
I-IV. negyedév	68 587	41 202	27 385	305 135	250 775	384 651	202 914	166 765	255 792
2019. I. negyedév	69 859	41 320	28 501	324 992	274 888	396 474	216 120	182 801	263 655
I. félév	70 170	41 526	28 607	331 752	278 790	407 483	220 615	185 395	270 976

12. táblázat: Alkalmazásban állók főbb adatai
Forrás: KSH 2019

Az alkalmazásban lévők havi bruttó átlagkeresete 332 ezer Ft volt 2019. I. félévben a megyében, 33 ezer Ft-tal, 11%-kal magasabb, mint egy évvel korábban (országosan is 11%-kal nőtt a bruttó átlagkereset). A megyei átlagkereset az országos átlag 92,2%-a.

6.2. Területi identitás, civil aktivitás

A civil társadalom a lakosság önkéntes, önszerveződő tevékenysége, melyet valamilyen társadalmi probléma vagy cél érdekében hoznak létre. Mivel alapvetően más megközelítésben próbálnak egy problémát megoldani, mint az állami vagy önkormányzati intézményrendszer, így adott esetben jól kiegészíthetik azt, bizonyos hiátusokat áthidalhatnak. Mindebből adódóan fontosnak tartjuk felmérni és bemutatni a civil szervezetek helyzetét.

Megyénkben közel 1950 civil szervezet tevékenykedik a KSH 2018. évi adatai alapján.

- Alapítvány:	578
- Közalapítvány:	52
- Egyesület:	1106
- Köztisztviselő:	27
- Munkavállalói érdekképviselő:	20
- Szakmai, munkáltatói érdekképv.	73
- Közhasznú társaság:	103
- Egyesülés:	1

Ezek közül – a nyilvántartott tevékenységi körük alapján – a felzárkózáspolitikával kapcsolatba hozható szervezetek száma 739, melyek téma területenkénti megoszlása az alábbi:

- Oktatás: 55
- Egészségügy: 51
- Szociális: 148
- Foglalkoztatás: 27
- Lakhatás: 7
- Kultúra, szabadidő: 451

A területi megoszlás szempontjából könnyen belátható, hogy a nagyobb lakosságszámú településeken több civil szervezet tevékenykedik. Viszonylag kevés civil szervezet került regisztrálásra az É-hevesi térségben, illetve a

járás

55. ábra: Civil szervezetek jelenléte Heves megyében
Forrás: Saját szerkesztés

Hevesi
északi
felében.

Fontos megemlíteni, hogy a civil szervezetek összefogására megyénkben is működik a Heves Megyei Civil Közösségi Szolgáltató Központ. A közösségi szerveződések, a helyi kulturális szereplők programjait támogató EU-s forrásokat jól kiegészítik a civil szervezetek társadalmi szerepvállalásának segítését és a helyi közösségek támogatását, megerősítését célzó olyan hazai programok, mint a Nemzeti Együttműködési Alap, a Nemzeti Kulturális Alap, vagy éppen az OFA Nonprofit Kft. pályázatai. Mindezek vonatkozásában a Civil Központ segítséget nyújt a civil szervezetek számára az adminisztratív kötelezettségek teljesítéséhez.

A társadalmi, kulturális és környezeti értékek, a természeti erőforrások megőrzése és hasznosítása sajátos feladatot jelent Heves megyében. E sajátosságok, mint ahogy az alulreprézantált társadalmi rétegek, folyamatok és kihívások megjelenítése is, rámutat a civil szervezetek bevonásának értékére.

A civil alapokon nyugvó sportszervezeti háló is fontos megyénk területén. A Heves Megyei Szabadidősport Szövetség az egyik legnagyobb szervezet, melynek a szervezetépítés mellett a lakossági szabadidősport lehetőségeinek biztosítása a legfőbb feladata. A Szövetségnek 32 egyesület, 16 munkahelyi sportkör és 6 civil szervezet a tagja. A Heves Megyei Sportszövetségek Egyesülete szintén kiemelkedő feladatot végez a civil alapú sporttevékenységek szervezésében és lebonyolításában. Jelenleg 25 tagszervezete van az asztaliteniszezőktől a vívókig, beleértve olyan speciális szövetségeket, mint például a diáksport és a fogyatékkal élők. A Fogyatékkal Élők Heves Megyei Sportszövetsége 18 tagszervezettel működik. A Heves megyében működő fogyatékos szervezetek sporttevékenységét összehangoló, munkájukat segítő és támogató Sportszövetséggé működnek. Egerben 94 db sportszervezetet tartanak nyilván. Gyöngyös városában számos sportszervezet működik, 55 sportegyesületet, szervezetet, szövetség van nyilvántartásba véve. Hatvan városában 29 db sportszervezet működik. Heves megyében 278 db labdarúgó egyesület, klub van bejegyezve. A megye területén 131 db sportpálya, sporttelep üzemel.

Az elmúlt időszakban bővült Heves megye sport- és szabadidős létesítményeinek kínálata. Kormányzati támogatással tanuszoda létesült Bélapátfalván, és folyamatban van további építése is Heves városában. A hevesi strandfejlesztéssel a megye déli részének egyetlen korszerű termálfürdője jöhet létre.

Számos település nyert el támogatást műfüves pálya (pl. Eger, Füzesabony, Heves), illetve kültéri fitnesspark (pl. Felsőtárkány, Füzesabony) létesítésére. A szabadidős létesítmények körében elsősorban a városi zöldfelületek megújítását említhetjük meg, melyet a TOP kiemelten támogat. A megyéből továbbra is hiányzik a

szabadtéri fesztiválok, koncertek szervezésére alkalmas infrastruktúra, illetve a fiatalokat vonzó rendezvényterek kínálata is szegényes.

6.3. Foglalkoztatási viszonyok, munkanélküliség, humánkapacitás, jövedelmi viszonyok

Heves megye munkaerőpiaca 2010 és 2015 között hullámozó tendenciát mutatott. 2011-ben nagyfokú emelkedés volt megfigyelhető, amely 2012-re tetőzött átlagosan 20 430 fős regisztrált álláskeresővel, 2013-ra visszafogott csökkenés ment végbe, ekkorra az e csoportba tartozók átlagos száma 18 752-re apadt. A 2014 és 2015-ös évek nagyobb arányú visszaesést hoztak, az utóbbi esztendő esetében átlagosan 14 718 álláskereső került regisztrálásra. 2015 után egyértelműen csökkenő trend állt be. A Heves megyében nyilvántartott álláskeresők átlagos létszáma 2016. I-III. negyedévben 13138 fő volt, 2015. I-III. negyedévhez hasonlóan 1 955 fővel, 13,0%-kal apadt a létszám. A regisztrált álláskeresők 2017. I-III. negyedévi átlagos száma 12 119 fő volt Heves megyében, 2018. I-X. havi átlagos számuk 10 516 főben került megállapításra, végül 2019. I-X. havi átlagos mérőszámuk 10 742 fő volt. A számokból látható, hogy a megye mutatói az utóbbi közel 10 évben a 20 000 körüli mutatók irányából egyre inkább a 10 000 fő irányába közelítenek. De ahogy az alábbi táblázatból is kitűnik, az álláskeresők a gazdaságilag aktív népességre vetített megoszlása 2,6%-ponttal még mindig magasabb az országos átlagnál.

Körzet	Az álláskeresők			Az álláskeresők aránya a gazdaságilag aktív népességhez (%)	
	száma (fő)	számának változása az előző évhez képest		2018. I-X. hó	2019. I-X. hó
	2019. I-X. hó	(fő)	(%)	(%)	(%)
Eger	2 943	63	2,2	6,9	6,9
Gyöngyös	1 857	7	0,4	6,0	5,9
Hatvan	1 558	123	8,5	6,4	6,9
Heves	2 374	-13	-0,5	17,1	16,7
Füzesabony	978	24	2,5	7,5	7,6
Pétervására	1 032	22	2,2	12,7	12,7
Heves megye	10 742	226	2,1	8,1	8,1
Észak-Magyarország	57 648	886	1,6	11,3	11,3
Magyarország	253 728	-4 066	-1,6	5,6	5,5

13. táblázat: Heves megyei álláskeresők száma 2019. I-X. hónap

Forrás: Heves Megyei Kormányhivatal: Tájékoztató Heves megye munkaerő-piaci helyzetéről (2019)

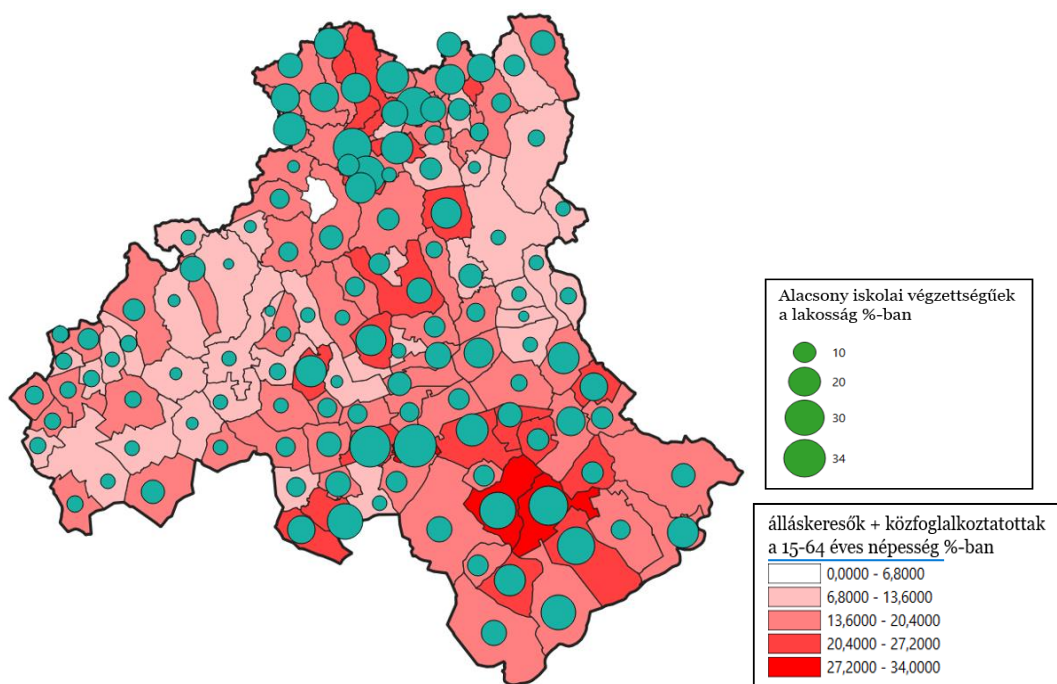
Érdemes megvizsgálni, hogy a megyei 8,1%-os átlaghoz képest mely járásokban magasabb a álláskeresők aránya. Ebben az esetben a 15-64 éves népességre vetítve szükséges szemléltetni az álláskeresők és közfoglalkoztatottak megoszlását. Az álláskeresők és közfoglalkoztatottak aránya 7,83% a Belpátfalvai járásban, a megyei és a járási átlagot is meghaladó adatokkal rendelkezik például Bekőce (13,01%) és Bükksgentmárton (11,62%). Az Egri járás ilyen tekintetben a megyei átlag alatt van (5,40%), de foglalkoztatási szempontból kritikus Egerbakta (15,23%), Egercsehi (10,77%), Hevesaranyos (17,43%), Kerecsend (14,69%) és a legkiugróbb adatokkal rendelkező Szúcs (23%). A Füzesabonyi járás mutatószámai a megyei átlag fölöttiek (7,45%), ezen belül is említést érdemel Dormánd (10,41%), Kápolna (9,60%), Mezőszemere (11,97%), Mezőtárkány (13,14%), Sarud (16,57%), illetve Újlőrincfalva (12,56%). A Gyöngyösi járás munkanélküliségi mutatói a megyében tapasztalható alattinak mondható (4,72%), ám ebben az esetben is vannak a járási trendtől eltérő települések. Ezek közé tartozik Gyöngyöspata (8,21%), Gyöngyösoroszi (12,01%), Halmajugra (15,16%) és Vécs (13,39%). A Hatvani járás járási (5,08%) és két kivétellel (Apc 7,85%, Csány 8,63%) települési szintű mutatói is következetesen a megyei átlag alatt maradnak. A Hevesi járás munkanélküliségi mutatói ezzel szemben a megyei arányszám több mint dupláját mutatják (15,45%), Tarnaméra kivételével pedig az összes település a Heves megyei szint fölötti számokkal rendelkezik. Nagy horderejű problémát jelent a közfoglalkoztatottak és munkakeresők komoly aránya Átányban (24,36%), Erken (24,10%), Kiskörén (18,91%), Kömlőn (25,33%), Tarnasárányban (30,53%) és Tiszanánán (20,89%). A Hevesi járás mellett a Pétervásárai járásban tapasztalhatóak a megyei átlagot jóval meghaladó munkanélküliségi mutatók (11,88%). Az itt fekvő települések közül kiemelt figyelmet érdemel a probléma kapcsán Bükksgentzerzsébet (16,35%), Erdőkővesd (12,19%), Istenmezeje (11,69%), Ivád (19,63%), Mátradercske (10,39%) Pétervására (13,27%), Szajla (16,91%), Szentdomonkos (18,72%), Váraszó (15,18%). A járási arányok 50%-át is meghaladó közmunkással, illetve munkakeresővel rendelkező Tarnalelesz (24,11%) és Terpes (28,63%). A közölt számadatokról jól

kitűnhet, hogy a megye elmaradottabb, társadalmi és gazdasági problémákkal terhelt járásaiban találunk nagyobb számban az elsődleges munkaerőpiacon még meg nem jelent embereket. Heves megye e térségeiben a jövőben is folytatódniuk kell azoknak a munkaerő-piaci programoknak, amelyek már most sokat lendítettek az itt élők anyagi helyzetén.

Az iskolázottság, álláskeresés szempontjából a fogyatékossgal élőkrol is szólnunk kell. Gyakori, hogy igen alacsony iskolai végzettséggel, de a munkaerőpiacon a fogyatékossgal élők is részt vesznek, viszont az is megfigyelhető hogy, hiába a magas iskolai végzettség, a hallás-, látás-, mozgássérült és autizmussal élők a munkaerőpiacon képtelenek elhelyezkedni, vagy ha sikerül is nekik, jóval az iskolai végzettségük alatti képzettséget igénylő munkakört kénytelenek elfogadni. Mindezekben a jövőben szükséges változtatni.

Komoly problémát jelent, hogy 2019-ben az összes álláskereső közel fele (48,7%, 5 229 fő) még mindig legfeljebb 8 általános iskolai végzettségű. Számuk 91 fővel, 1,7%-kal csökkent, az összes álláskeresőn belüli részarányuk 1,9 százalékponttal csökkent egy év alatt. A legfeljebb 8 általános iskolát végzett álláskeresők aránya a hevesi járásban a legmagasabb, 66,17%, de a Pétervásárai járásban is meghaladja a 60%-ot. 266 fővel, 5,6%-kal növekedett a középfokú végzettségű álláskeresők száma a megyében. 2019. I-X. hónap átlagában 4 982 fő volt a számuk, az összes álláskeresőn belüli részarányuk 46,4%, 1,6%-ponttal növekedett egy év alatt. 2019. I-X. hónapban havi átlagban 531 felsőfokú iskolai végzettségű álláskereső szerepelt nyilvántartásunkban, számuk 51 fővel, 10,5%-kal növekedett egy év alatt, az összes álláskeresők közötti részesedésük 0,3 százalékponttal 4,6%-ról 4,9%-ra emelkedett.

Az alábbi településszintű térképen együtt ábrázoltuk az álláskeresőket és közfoglalkoztatottakat, illetve az alacsony iskolai végzettségű lakosság arányát. Szembetűnő, hogy azokon a településeken, ahol magas a munkanélküliségi ráta, ott komolyabb az alacsony iskolázottságú lakosság jelenléte is. Azt is rögtön le lehet szűrni, hogy munkanélküliséggel kevésbé sújtott „gazdasági tengelyen” – 1-2 kivételtől eltekintve – 10-20 %-ban képviseltetik magukat a legfeljebb 8 általános iskolát végzett álláskeresők. Az iskolázottságban jelentkező hiátusok és a munkanélküliség a dél hevesi térségben látványosan jelen van Tiszanána, Kömlő, Átány, Erdőtelek, Dormánd, Besenőtelek, Mezőszemere, Tarnaörs és Erk községekben. A felsorolásban szereplő helységekben az aktív korú lakosság 20-27, esetenként 27-24%-a álláskereső, vagy közfoglalkoztatott. A megye középső hányadában fekvő Verpeléten, Vécsen és Halmajugrán lehet hasonló problémákat diagnosztizálni. Az Egri járás északi felében és a Pétervásárai járás egészén, illetve a Belpátfalvai járásban a dél hevesi helyzethez nagyon hasonló adatokat látunk.

56. ábra: Munkanélküliségi mutatók és az alacsony iskolai végzettségű lakosok megoszlása

Forrás: Saját szerkesztés

Megnevezés	2019. I-IX. hó		2020. I-IX. hó		Létszámváltozás	
	fő	megoszlás (%)	fő	megoszlás (%)	fő	%
Az álláskeresők száma	10807	100,0%	13913	100,0%	3106	28,7%
Pályakezdő	925	8,6%	1066	7,7%	140	15,2%
Férfi	5071	46,9%	6647	47,8%	1575	31,1%
Nő	5736	53,1%	7267	52,2%	1531	26,7%
Alacsony iskolai végzettségű	5267	48,7%	6195	44,5%	927	17,6%
Középfokú végzettségű	5008	46,3%	6971	50,1%	1963	39,2%
Diplomás	532	4,9%	747	5,4%	215	40,4%
25 év alatti	1575	14,6%	2047	14,7%	472	30,0%
50 év felett	3488	32,3%	4160	29,9%	672	19,3%
Tartósan regisztrált	2763	25,6%	3518	25,3%	755	27,3%
Álláskeresői ellátásra jogosult	2747	25,4%	3640	26,2%	893	32,5%
Aktív korúak ellátására jogosult	3408	31,5%	3871	27,8%	463	13,6%
Ellátás nélkül	4652	43,0%	6402	46,0%	1750	37,6%

14. táblázat: Álláskeresők megoszlása Heves megyében
Forrás: Heves Megyei Kormányhivatal

A közfoglalkoztatásban résztvevők száma jelentősen visszaesett. A heves megyei állandó lakhellyel rendelkező közfoglalkoztatottak 2019. I-X. havi átlagos létszáma 3 385 fő volt, 1 159 fővel, 25,5%-kal kevesebb, mint 2018. I-III. negyedében. A közfoglalkoztatásban résztvevők és a regisztrált álláskeresők együttes létszáma 14 127 fő volt, 2019 I. félévében 933 fővel, 6,2%-kal kevesebb, mint egy évvel korábban. A nyilvántartott álláskeresők és a közfoglalkoztatásban résztvevők átlagléttségének gazdaságilag aktív népességen belüli aránya 2019. I-X. hónapban 10,7% volt Heves megyében, ez az arány 2,9 százalékponttal magasabb, mint az országos átlag. A mutató a Gyöngyösi, Hatvani és Egri járásokban 10% alatti, tehát a legfejlettebb térségben a potenciális munkavállalók több mint 90%-a az elsődleges munkaerőpiacon dolgozik. A Hevesi járásban viszont a mutató értéke 25,2%, a Péterváradai járásban 18,9%. Tehát a megye északi és déli felében a munkaerőpiac minden ötödik, illetve negyedik aktív szereplője regisztrált álláskereső vagy közfoglalkoztatott.

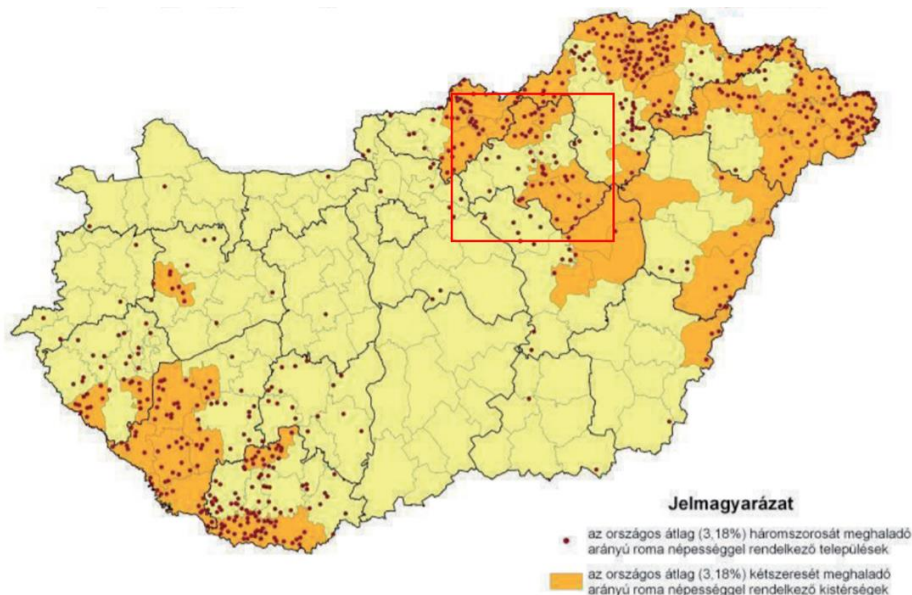
Heves megye előzőekben bemutatott, munkanélküliséggel leginkább terhelt térségeiben a jövőben is folytatódniuk kell azoknak a munkaerő-piaci programoknak, amelyek az utóbbi években számottevően pozitív hatással voltak a munkaerő-piaci viszonyokra. A megyében Tarnaleleszen, Szilvásváradon, Füzesabonyban, Egerszalókon és Hevesen működő helyi foglalkoztatási paktumok, mellett fontos szólni a Heves Megyei Foglalkoztatási Paktumról. A projekt megvalósítása során kialakított stratégia mentén a konzorciumi partnerek bevonásával képzési és foglalkoztatási programokat valósul meg. A projekt célja egy olyan működő, megyei szintű foglalkoztatási együttműködés létrehozása, melynek segítségével a munkaerő-piaci igényeket figyelembe véve, Heves megye foglalkoztatási helyzete ténylegesen javulhat. A megyei paktum projekt megvalósítása során a képzés, szakképzés területén a Heves Megyei Kereskedelmi és Iparkamarával történő közös munkavégzés, probléma-felvetések, kerekasztal-beszélgetések megszervezése kiemelt jelentőségű. (pl. állásbörzék, nyitott műhely programok, a fiatalok pályaválasztásának támogatása, a közös üzemlátogatás /szülők, gyerekek együtt/, ún. szakmatúra programok stb.) Fontos a Paktum és a vállalatok közötti együttműködés és kommunikáció élénkítése, ennek keretében a munkáltatók munkaerő-igényének felmérése és mindezek közvetítése a képző

intézmények felé. A foglalkoztatási paktum eredményeként a közvetlen célcsoportokból 518 fő hátrányos helyzetű álláskereső, inaktív személy munkaerő-piaci helyzete javulhat. A projektmegvalósítás végére a programban részt vevők közül várhatóan 321 fő juthat álláshoz. Az esélyegyenlőség, mint horizontális elvárás a paktumban kiemelt jelentőséggel bír, melyet a kommunikációs során is lehetőleg hangsúlyosabban kell megjeleníteni. A projektbe bevont célcsoportokat érintő képzési és foglalkoztatási programok tervezése és megvalósítása esélyegyenlőségi célkitűzések mentén kívánjuk megvalósítani, úgy hogy egyetlen társadalmi csoporttal szemben se hasson kirekesztően és minden egyént azonos módon kezeljünk. Ezen túl a projektben megjelennek olyan célcsoportok, akik munkaerő-piaci szempontból halmozottan kedvezőtlen helyzetben vannak – nők, romák, megváltozott munkaképességűek – ezért foglalkoztatási helyzetük javítása a projekt perspektívájában kiemelt prioritást élveznek. Az új Országos Fogyatékosügyi Program foglalkoztatási célkitűzései között prioritást kapott az integrált foglalkoztatás elősegítése. A fogyatékkal élő személyek integrált foglalkoztatásának elsegítésére az alábbi utak kínálkoznak: a nyílt munkaerő-piaci foglalkoztatás fenntartása a fogyatékosná válás (az egészségkárosodás) bekövetkezése után, a nyílt munkaerő-piaci elhelyezkedés elsegítése köztes munkahely segítségével, illetve a nyílt munkaerőpiacon való közvetlen elhelyezkedés elősegítése.

A Heves Megyei Önkormányzat az egész megyére kiterjedően hozta létre a foglalkoztatási együttműködést, melyben konzorciumi partnerei a Heves Megyei Kormányhivatal, a Heves Megyei Önkormányzat Hivatala, a Heves Megyei Területfejlesztési Ügynökség Nonprofit Kft. és a Heves Megyei Térségfejlesztési Nonprofit Kft. A Heves Megyei Szakképzési Centrum (HMSZC) jelentős erőfeszítéseket tesz a pályaválasztás támogatása tekintetében, együttműködik a Heves Megyei Kereskedelmi és Iparkamarával (HKIK) és a munkaerő-piaci szereplőkkel.

6.4. Nemzetiségek helyzete

A megye területén hat nemzetiség (cigány, görög, lengyel, német, ruszin, szlovák) rendelkezik nemzetiségi önkormányzattal. A 2011. évi népszámlálási adatok szerint Heves megye lakossága 308,9 ezer fő volt. Az össznépességből a magukat romáknak vallók száma 19.467 fő (a népesség 6,3 %-a). Őket követi, a német nemzetiség 1576 fő (a népesség 0,5%-a), a román nemzetiség 634 fő (a népesség 0,2%-a), a szlovák nemzetiség 558 fő (a népesség 0,2-a) majd az ukrán nemzetiség 169 fő (a népesség 0,1%-a). Ezen nemzetiségeken kívül megemlíthető még a lengyel, ruszin, görög nemzetiség a megye területén. Mint ahogy már említettük a legnagyobb létszámú nemzetiség Heves megye területén a roma, amely 67 db települési nemzetiségi önkormányzattal illetve megyei önkormányzattal is rendelkezik. A megyében a roma nemzetiség korrelál a roma lakosság területi elhelyezkedésével. Öt településen található német (a Tarna völgyére koncentrálódik), két településen ruszin illetve szlovák, míg Eger városában lengyel és görög nemzetiségi önkormányzat működik. A 2011-ben végzett népszámlálás adatai szerint országosan 316 ezren vallották magukat romának. Ez –részben köszönhetően az identitásra vonatkozó kérdések módszertani fejlesztésének, illetve az identitás vállalását erősítő kampányoknak – jóval több, s közelebb áll a tényleges helyzethez, mint a 2001-es népszámlálás 206 ezres adata. A reprezentatív vizsgálatok eredményei alapján a kutatók országosan 1971-ben 320 ezer fő körülire, 1993-ban 468 ezer körülire, 2003-ban pedig mintegy 570 ezerre becsülték a romák számát. Ez az ország teljes népességéhez viszonyítva közel 5,5 százalékos arányt jelentett. Kutatói becslések a romák számát a 2010-es évekre 650–750 ezer közé teszik.

57. ábra: Magas arányú roma népességgel rendelkező térségek és települések (KSH 2011-es népszámlálás adatai alapján) Forrás: OFTK

A 2011. évi népszámláláskor Heves megyében roma nemzetiségűnek 19 312 ember vallotta magát. Ez alapján az össznépeségből a magukat romáknak vallók aránya a népesség 6,3 %-a, ami az országos arány kétszerese. A tapasztalatok alapján a népszámlálás során tett nyilatkozatoktól eltérően a roma lakosság száma lényegesen több, melyet szociológiai tanulmányok is alátámasztanak. A lenti térképről leolvasható, hogy létszámában a legnagyobb roma lakosság a megyeszékhelyen kívül Gyöngyösön, Hevesen és Pétervásárán él. Arányaiban ugyanakkor 40% feletti érték számos észak-hevesi (Tarnalelesz, Szúcs), illetve dél-hevesi (Erk, Kömlő, Átány, Pély, Tarnabod, Tarnazsadány, Tiszanána) településen, illetve elszórtan más községekben (Halmajugra, Kerecsend) is tapasztalható.

Ezek a települések általában nemcsak a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok magas arányszáma miatt vannak súlyos helyzetben, hanem más gazdasági (pld. munkanélküliség) és társadalmi (elérhetőség) tényezők tekintetében is elmaradtak. Mindezen tényezőket figyelembe véve a Máltai Szeretetszolgálat 2016-tól kormányzati támogatás segítségével működteti oktatási, foglalkoztatási és szociális elemekből épülő Jelenlét programját Tiszaburán és Tiszabőn, amely "a fogantatástól a foglalkoztatásig" kíséri végig a gyermekek életét. Ezen diagnózis alapú stratégia pozitív, előremutató eredményeit figyelembe véve az elmaradott települések gazdaságélénkítését, fejlesztését hazai források bevonásával is támogatja a kormány. Mindezen fejlesztési elképzelések hatékonyabb lebonyolítására jogszabályok is születtek.

Az 1404/2019. (VII. 5.) számú, "Felzárkózó települések" hosszú távú programjának megalapozásáról" címet viselő kormányhatározat azt rögzíti, hogy az új felzárkóztatási program "módszertani támogatását a Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület valósítsa meg". Ez a kormányhatározat emlékeztet arra is, hogy a kedvezményezett települések besorolásáról és a besorolás feltételrendszeréről szóló 105/2015 (IV.23.) kormányrendeletben meghatározott településkörből a KSH által készített legalacsonyabb komplex mutató alapján választottak ki mintegy 300 települést a 2019. júliusában elindult hosszabb távú fejlesztési program szakaszos megvalósításához. Ez a szakaszos megvalósítás azt jelenti, hogy ebből a 300 településből 30 db településen indult el hazánkban 2019. második félévében a fejlesztési program. Heves megyéből Tarnabod érintett.

A 2019. évi költségvetésben 10 milliárd forintot el is különítettek a program végrehajtására. A program célja a Tiszaburán és Tiszabőn elindított jelenlét modellprogram alapján az, hogy a két településen szerzett tapasztalatok alapján kezdjék meg az elszegényedett települések felzárkóztatását. A máltaiak "diagnózisalapú" felzárkózási stratégiát szeretnének megvalósítani, hogy ne az állami intézmények által központilag megszabott keretek, hanem a helyi szükségletek alapján lehessen segíteni a problémákon. A friss kormányhatározat azt is rögzíti, hogy az említett 30 településnek pályázatadás nélkül biztosítani kell a Magyar Falu Program keretében rendelkezésre álló programelemeket, azaz például út-, óvoda- és egyéb fejlesztési lehetőségeket.

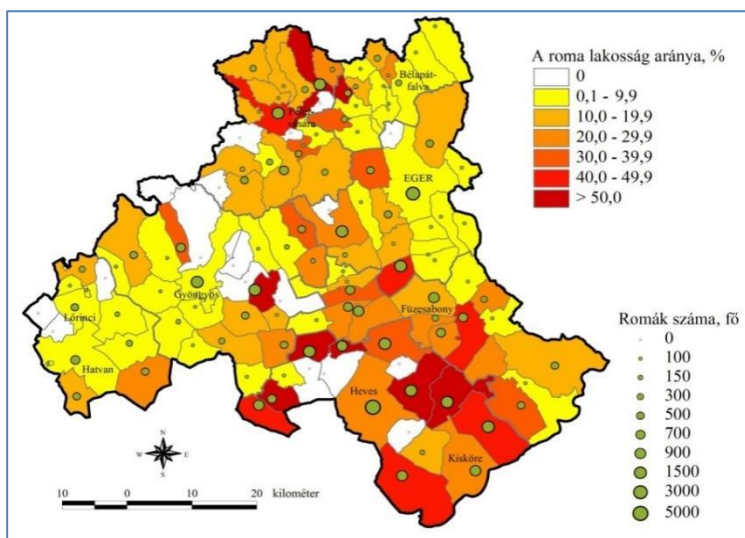
A „Felzárkózó települések” és a gazdaságélénkítő program folytatása érdekében teendő további intézkedésekről szóló 1186/2020. (IV. 28.) Korm. Határozat 1. pontja elismeri a karitatív szervezetek, más társadalmi szereplők e cél érdekében 2019-ben kifejtett tevékenységét és a Kedvezményezett Települések Gazdaságélénkítő Programja 2. ütemébe javasolt 50 hazai települése közül Mezőtárkány község érintett megyénk területén.

A Korm. Határozat 2. pontja szerint a „Felzárkózó települések” következő körébe bevonni javasolt települések (a korábban megkezdett hosszú távú fejlesztési és gazdaságélénkítő program folytatásaként) közül három Heves megyei település érintett: Átány, Kerecsend és Kömlő települések (az országos viszonylatban érintett 37 település közül). Ezen településeken elkezdődött a projektek kidolgozása.

Mindehhez kapcsolódóan 2020. november végén megjelent a „Hátrányos helyzetű településeken működő mikro- és kisvállalkozások fejlesztéseinek támogatása” című (GINOP-1.2.9-20 kódszámú) pályázati felhívás. A pályázati felhívás 5 milliárd forint keretösszeggel vált elérhetővé.

Az esélyteremtés hatékony kialakítása/megteremtése kapcsán 2019. augusztus 1-én létrejött a Társadalmi Esélyteremtési Főigazgatóság (TEF), amely a belügyminiszter irányítása alatt lévő önállóan működő és gazdálkodó, jogi személyiséggel rendelkező központi hivatalként működő központi költségvetési szerv. A TEF Észak-Alföldi Társadalmi Esélyteremtési Igazgatóságának központja Miskolcon míg Heves megyei kirendeltsége Egerben található, melynek legfontosabb feladata az esélyteremtés fejlesztése, a gyermekek és az ifjúság esélyegyenlőségének, felzárkózásának, szociális hátrány kompenzációjának elősegítése illetve a hátrányos helyzetű felnőttek felzárkózásának elősegítése.

A TEF képzési, kutatási és módszertani tevékenységet is ellát. Heves megyében Pétervására ad otthont a Fejlesztési Központnak a Keglevich-kastély műemlék épületében.

58. ábra: A roma lakosság száma és aránya Heves megye településein Forrás: Pénzes János, Pásztor I. adatai alapján

A cigányság életkori összetétele lényegesen fiatalabb népességet mutat, mint a nem roma népességé. A romák között a 0-14 évesek aránya 34,5%, míg a nem roma népességben belül ez az arány 16,3%. Az életkor előrehaladtával az arányok megfordulnak, ennek okai között meghatározó szerepet játszik a roma népesség rossz egészségi állapota. A romák több mint 60%-a vidéken, falusias környezetben, többnyire szegregátumokban, igen rossz lakáskörülmények között él, amelyről a következőkben még lesz szó.

6.5. Kulturális adottságok, értékek

Heves megye kedvező kulturális adottságokkal rendelkezik, épített történelmi és kulturális értékekben gazdag. A műemlékek száma Egerben, Gyöngyösön, Szilvásváradon a legmagasabb, közülük is messze kiemelkedik a történelmi Eger városa (165 db műemlék). A megyeszékhely önmagában a műemlék-állomány több mint harmadát adja.

Heves megye a magyarországi turisztikai régiók közül az Észak-Magyarország- és a Tisza-tó régióba tartozik, egyik legfőbb vonzereje Eger városa, melyet Magyarország legszebb barokk városai között tartanak számon.

A megye területe természetvédelmi szempontból különleges értékek hordozója. Jelentős természetvédelmi terület a Bükk Nemzeti Park olyan kincsekkel, mint az ősember barlangok, a világhírű kaptárkövek, barlanglakások, barlangistállók, pincék stb.

A megye minden településén működik valamilyen művelődési intézmény, mely a helyi közművelődést támogatja. A nagyobb városokban központok, klubok működnek, míg a kisebb településeken mindegyikén található művelődési ház, vagy egy olyan épület, amely helyet adhat a közművelődési programoknak, biztosítja a helyi hagyományok ápolását.

Kulturális intézmények Heves megyében:

Egri Járás

Eger jelentős történelmi múlttal, nagy hagyományokkal rendelkező város. Épített kulturális örökségének nagy része a belvárosban található. Legfontosabb kulturális, építészeti értékei közé sorolhatjuk a barokk belvárost; Eger legegységesebb és legzártabb képét mutató egykori piacteret, a mai Dobó teret; a Kossuth Lajos utcát; Eger várát és a Dobó István Vármúzeumot, valamint a török kori emlékeket (pl.: Minaret, Török Fürdő); a Rác templomot és Plébániát, az Érseki palotaegyüttest.

Színházak:

Heves megyében több színház található, a megyeszékhelyen mindegyik. A legnagyobb, a Gárdonyi Géza Színház, majd a Harlekin Bábszínház, a Babszem Jankó Gyermekszínház, illetve a Pinceszínház Eger Művészeti Közhazsnú Egyesület.

Az Egri Kulturális és Művészeti Központ 2008. január 1-jén alakult meg, több kulturális intézmény összevonásával. Olyan intézményegységeket foglal magába, mint az

- EKMK Forrás Gyermek és Ifjúsági Ház,
- EKMK Bartakovics Béla Közösségi Ház
- EKMK Vitkovics Alkotóház és Művésztelep
- EKMK IFI PONT Ifjúsági Információs és Tanácsadó Iroda
- EKMK FORRÁSPONT Lakossági Információs és Szolgáltató Iroda (LISZI)
- EKMK Egri Civil Ház
- EKMK Templom Galéria

Múzeumok, kiállítások Egerben:

- Dobó István Vármúzeum Egri Vár
- Zsinagóga Galéria
- Vitkovics-ház
- Város a város alatt
- Telekessy Patikamúzeum
- Szemfényvesztés Kiállítás
- Gárdonyi Géza Emlékmúzeum
- Egri Tűzoltó Múzeum
- Sportmúzeum -Sportdiplomáciai és relikvia gyűjtemény
- Kopcsik Marcipánia
- Kepes György Kulturális és Művészeti Központ
- EGRI Road Beatles Múzeum

Várak és kastélyok:

- Az egri vár Eger nagy történelmi múltú vára. A hozzá fűződő leghíresebb történelmi esemény az 1552-es ostrom, amikor a várvédők Dobó István kapitány parancsnoksága alatt visszaverték az Oszmán Birodalom túlerőben lévő seregét.
- A szarvaskői vár egy mára már elpusztult vár, melynek romjai a Bükk-vidék csúcsrégiójának nyugati peremén, a Keselyű-hegy északkeleti nyúlványán található, egy meredek sziklás hegy tetején.
- Andornaktálya Mocsáry-kastély
- Noszvaj De La Motte-kastély (Almásy)
- Noszvaj Galassy-kastély

Gyöngyösi Járás

Gyöngyös kulturális életének központja a Gyöngyösi Kulturális és Közgyűjteményi Központ (GYÖNGYÖK), amely számos civil csoportnak, közösségnek ad helyet, miközben aktívan részt vesz a város kulturális rendezvényeinek lebonyolításában. A művelődési központ jelenleg színházteremmel, kamarateremmel, klubhelyiségekkel, balettteremmel és egyéb kiszolgáló helyiségekkel várja látogatóit. Az intézmény munkájában kiemelt hangsúlyt kap a kulturális hagyományok ápolása és továbbvitele, a közösségi lét feltételeinek biztosítása, a civil kezdeményezések felkarolása. A helyi lakosok településhez való identitástudatának erősítése érdekében a város több fejlesztést valósított meg az elmúlt években, számos rendezvényt szervezett vagy vett részt szervezésében.

Múzeumok, kiállítások:

- Detki Régészeti Múzeum
- Borászati Múzeu Nagyréde
- Mátrai Ásványház és Múzeum - Mátraszentimre
- Palóc néprajzi gyűjtemény – Mátrafüred
- Huszár Lajos Éremtár - Gyöngyös
- Ferences Rendház és és műemlékkönyvtár – Gyöngyös
- Egyházi Kincstár - Gyöngyös
- Mátra múzeum (Európa Nostra Díjas) – Gyöngyös
- Piskéztetői Csillagvizsgáló

Várak és kastélyok:

- Ágasvár a Mátra nyugati részén elhelyezkedő, meredek hegycsúcs, Mátraszentimrén
- Benevár a Mátra déli részén, Mátrafüred határában a Benevár-bérc déli végén, mintegy 470 méter magasságban található.
- Dezsővár egy mára elpusztult Árpád-kori kisvár a Mátra déli oldalán, Gyöngyössolymos közelében.
- A gyöngyöspatai vár egy mára elpusztult kora Árpád-kori nemzetségfői erődítés Gyöngyöspata közelében
- Gyöngyössolymos-Óvár egy kis területű, mára elpusztult Árpád-kori erősség a Gyöngyössolymos határában.
- A kishánai vár, a Mátra vidék egyik kimagasló látványossága,
- A Muzsla-tető vára Mátrafüred településrész közelében fekvő, mára elpusztult kora Árpád-kori sáncvár
- Nyesettvár egy mára elpusztult Árpád-kori kisvár a Mátrában, Gyöngyössolymos területén, Galyatető közelében.
- Világosvár egy mára teljesen elpusztult Árpád-kori erősség Gyöngyöstarján közelében.
- Gyöngyös Orczy-kastély
- Gyöngyös Haller-Berényi-Orczy-kastély
- Gyöngyöstarján Bory-kastély vagy Borhy-kastély
- Karácsond Csiszár-kastély
- Nagyréde Izsák (Isaak)-kastély
- Nagyréde Fáy-kúria
- Nagyréde Brezovay-kastély

Pétervására Járás

A kistérség jelentős részét lefedi az ország egyik legszebb és legérteletlenebb néprajzi tájegysége, a Palócföld. A vidék sajátos nyelvjárásáról, gazdag és színes népviseletéről és konyhájáról ismert. Pétervására sokszínű kulturális élettel rendelkezik, az év minden időszakában különböző kulturális program zajlik. Ezek helyszíne elsősorban a Szántó Vezekényi István Művelődés Ház és Könyvtár.

Múzeumok, kiállítások:

- Nemzeti Emlékpark Recsk
- Bányászati kiállítás Recsk
- Kocsimúzeum és Cifra Istálló Parád
- Parádsasvári Üveggyár és Parád Kristály Manufaktúra
- Parádi Tájház

→ Mátraderecskei Tájház

Várak és kastélyok:

- Kanázsvár várrom a Mátrában, Mátraderecskétől délre.
- A siroki vár Sirok fő nevezetessége.
- Parádsasvár Károlyi-kastély
- Pétervására Keglevich-kastély

Hatvan Járás

Hatvan városában a Grassalkovich Művelődési Ház alaptevékenységének részét képezik az iskolarendszeren kívüli öntevékeny, önképző, szakképző tanfolyamok továbbá az életminőséget és életesélyt javító tanulási, felnőttoktatási lehetőségek. Rendszeresen helyszínt biztosít a szabadidő kulturális célú eltöltéséhez a lakosság részére, valamint teret enged a különböző művészeti és alkotó csoportoknak tevékenységeik végzéséhez. A VOKE Liszt Ferenc Művelődési Ház közművelődési megállapodás keretében végzi tevékenységét, és a Grassalkovich Művelődési Házhoz hasonlóan egész évben sokszínű és változatos programokat szerveznek és kínálnak. Az Ady Endre Könyvtár a hagyományos könyvtári szolgáltatások mellett nagy hangsúlyt fordít a különböző rendezvények, felolvasó, irodalmi estek megrendezésére. Segíti a város, a kistérség alkotóinak, alkotásainak megismertetését. Kiállításokat, könyvbemutatókat, a könyvtári 9 tevékenységhez kapcsolódó rendezvényeket szervez. Koncerteket, verses-esteket tart, valamint informatikai képzéseket bonyolít különböző korosztályok számára. Helyet biztosít különböző önszerveződő csoportok, egyesületek működéséhez. Az Integrált Könyvtár és Muzeális Gyűjtemény interaktív élményeket nyújtó modernizációja fontos mérföldkő a város kulturális öntudatának visszaszerzésében.

Múzeumok, kiállítások:

- Széchenyi Zsigmond Vadászati múzeum
- Hatvany Lajos Múzeum és kézműves sörfőzde

Várak és kastélyok:

- Hatvan Grassalkovich-kastély
- Csány Szigeti-kastély

Bélapátfalva Járás

Bélapátfalva és kistérsége több idegenforgalmi látványossággal, kiszolgáló létesítménnyel rendelkezik, melyek a következők: horgász-tó, Bükki Nemzeti Park, néprajzi értékek, épített és kulturális örökségek, országos jelentőségű műemlékek, szálláshelyek, vendéglátóhelyek. Bélapátfalva településen érnek véget az úgynevezett Bükk hegység jellegzetes kövei: Őrkő, Pes-kő, Cserepes-kő, Tarkő, Három-kő és város keleti oldalát képező, a cementgyártáshoz évtizedekig alapanyagot biztosító látványos Bélkő. Bélapátfalvai Művelődési Ház és Könyvtár a település valamennyi lakosa számára biztosítja a közművelődési és könyvtári szolgáltatások színtereit. Az intézmény saját szervezésű programjai mellett folyamatosan kapcsolódik a partnerintézmények és partnerszervezetek rendezvényeibe is, illetve helyet ad külső programoknak is.

Várak és kastélyok:

- Éleskővár (helyenként csak Éleskő) Szilvásvár mellett található várrom.
- Szilvásvár Erdődy-Pallavicini-kastélyszálló
- Szilvásvár Wessely-kastély
- Bélháromkúti Apátság
- Bélapátfalvi Keménycserép, vagy Kőedénygyár

Füzesabony Járás

Füzesabony a megyeszékhely után a megye ötödik legnépesebb települése. Közlekedési csomópont mind közúton, mind vasúton. A településen a Füzesabonyi Könyvtár könyvtári, közművelődési feladatokat lát el. A helyi közösségi élet szervezésében pedig a Községi Ház kiemelkedő jelentőségű, amely számos városi rendezvény színhelye. A települési identitást erősítő tényezők közül a vallás, a sport, a helyi rendezvények, a kultúra, és nem utolsósorban a civil szervezetek szerepe jelentős.

Várak és kastélyok:

- Árpádvár (Szihalom) - a település belterületén az egykori földhalomvár
- A Gerenna-vár a Bükk-vidék egyik, 759 méter magas, csonkakúp alakú, sziklás csúcsa
- Kompolt Grassalkovich-kastély, majd Károlyi-kastély
- Poroszló Graeff kastélyszálló

Heves Járás

Heves város egyik jellegzetessége, hogy Heves megyében itt épült a legtöbb, közel húsz nemesi kúria és kastély. Több régi kúriában ma intézmény vagy üzlet működik. A település kulturális értékei, az egyházi és települési kultúrtörténeti emlékei, a kulturális hagyományai (pl. hevesi kézműves termékek, fesztiválok, lovas versenyek) hozzájárulnak a város identitásának erősödéséhez.

Múzeumok, kiállítások:

- Boconád Szeleczy-kastély
- Erdőtelek Butler-Kovács-kastély
- Hevesvezekény Szalgháry-kastély
- Hevesvezekény Szinay-Vratarics-kúria
- Tarnaméra Almássy-kastély
- Heves Básty-Újfalussy-kastély
- Heves Remenyik-kúria
- Heves Halász-kastély

A megye népművészeti hagyományai gazdagok, a néphagyomány még számos helyen ma is él. Magyarországon több mint 300 tájház található, melyből Heves megye közel 20-al büszkélkedhet. Szakszerű kiállításokkal, látogatóbarát programokkal a tájházak kulcsszerepet töltenek be a helyi identitás, a helyi kulturális értékek megőrzésében és továbbadásában, egy olyan színtéren, ahol az oktatás funkciók és kiállítások megújítása fő szerepben van.

A megyében több amatőr alkotó- és előadóművészeti közösség működik, mint pl. gyermek és felnőtt színjátszó csoportok, kórusok és dalkörök, tánccsoportok és nyugdíjas műkedvelő szervezetek. Az utóbbi években megjelentek a lakossági, városrészi kulturális önszerveződések alkalmi is. A kultúra, a művészetek iránti fogékonyság növelésében nagy szerepe van az oktatási intézményeknek. Több alapfokú művészeti iskola kiemelt feladata a művészeti nevelés, de az Eszterházy Károly Egyetem is jelentős szerepet vállal ebben a tevékenységben. A hallgatók és oktatók a helyi művészeti élet aktív közreműködői is (pl. Jazz Faces formáció, egyetemi énekkar, néptánc együttes, kortárs színházi közösség, Slow Film Műhely, stb.).

Az utóbbi években egyre több a színvonalasabb és évről-évre visszatérő rendezvények száma, melyek jelentős számú turistát vonzanak a megyébe. Az idegenforgalom és a kultúra egymást erősítő kölcsönhatásából kiindulva a megyeszékhelyen és a megye többi településén is hosszabb távra szóló, évente visszatérő, hagyományos rendezvények és fesztiválok programja alakult ki.

Heves Megyei Értéktár

Fontos, helyi társadalmi cél, hogy megyénk értékeit feltárjuk, ápoljuk és gondozzuk. A Heves Megyei Értéktár Bizottság feladata szerint ebben úgy működik közre, hogy kapcsolatot tart a Hungarikum bizottsággal, valamint a megyében működő értéktárakkal, együttműködik a Nemzeti Művelődési Intézettel, továbbá szükség szerint

segítséget nyújt a helyi, települési értéktárral még nem rendelkező településeknek az értéktárak mielőbbi megalapításában.

A Heves Megyei Értéktár Bizottság az 5/2015. (II. 16.) közgyűlési határozat alapján 2015. március 12. napján alakult meg. A megalakulása óta az összesen beterjesztett javaslatok száma 90 db és a Heves Megyei Értéktárba felvett nemzeti értékek száma 68 db (2020.06.05-ei állapot). Bárki tehet javaslatot újabb, megőrzendő értékekre. A nemzeti értékek azonosítása egy többlépcsős, piramisszerűen egymásra épülő szintekből álló rendszerben történik, amely a helyi érték felől közelít a hungarikumok felé. A rendszer első lépcsőfokán a települési önkormányzatok helyezkednek el, amelyek megalakíthatják a települési vagy térségi, tájegységi értéktár bizottságait, amelyek elkészítik a helyi értéktárat, a településen, illetve a térségben fellelhető nemzeti értékek adatainak gyűjteményét. Már ez garantálja az adott érték megőrzését az utókor számára, de ha a helyi bizottság úgy dönt, továbbíthatja a megyei értéktárakhoz. Ez egy újabb szint, amelybe bekerülve már jóval szélesebb körben ismertté válhat az adott érték. Ha pedig tényleg igazi különlegességről, érdekességről, fejlesztésről van szó, a megyei bizottságok továbbíthatják a Magyar Értéktárba, ahonnan már csak egy lépés, hogy a piramis csúcsára, a Hungarikumok közé kerüljön.

A Heves Megyei Értéktár Bizottság Heves megyében az alább ismertetett települések értéktárainak létezéséről rendelkezik általános információval: Bükkszék, Gyöngyösoroszi, Gyöngyössolymos, Ludas, Markaz, Mónosbél, Nagyvisnyó, Noszvaj, Pély, Pétervására, Petőfibánya, Rózsaszentmárton, Sirok, Szilvásvár, Visznek.

Örömteli esemény, hogy a közelmúltban az Egri Bikavér mellett a szintén a Heves Megyei Értéktárba már korábban magyar szabványítás és a Borsody-vívórendszer megjelöléssel felvett nemzeti érték klasszikus magyar szabványítás megnevezéssel megkapta a Hungarikum minősítést.

VII. A települések intézményfelszereltsége

7.1. Heves megye egészségügyi ellátórendszere

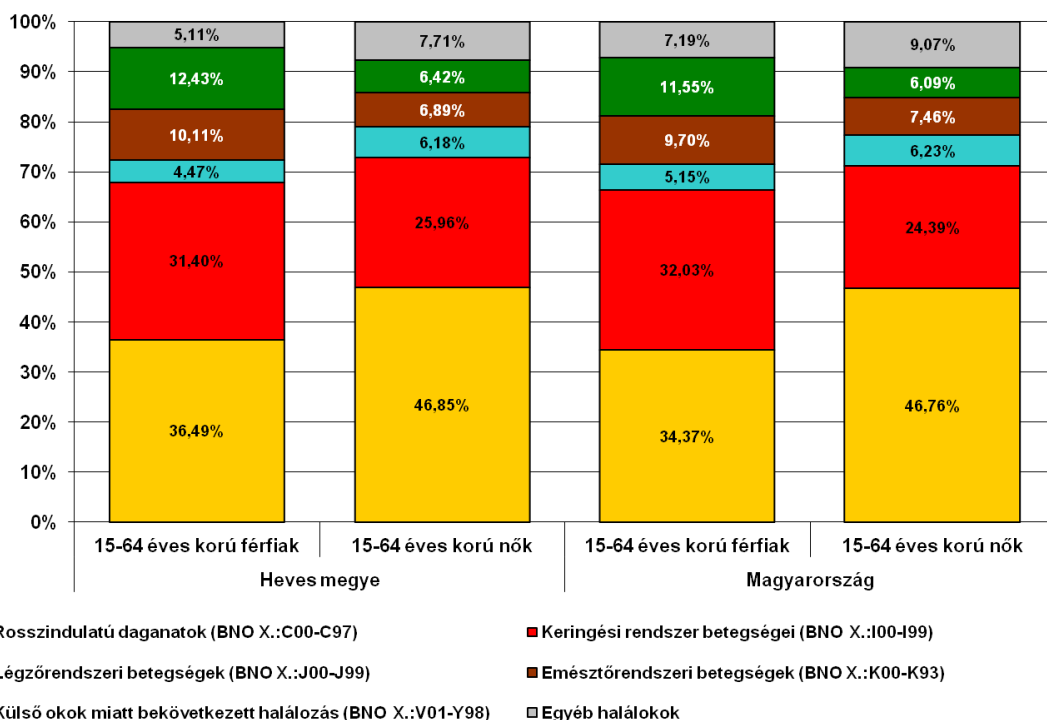
Az Európai Unió tagországok egészségügyi rendszereinek teljesítményét összehasonlító friss elemzés szerint, a magyarok születéskor várható élettartama közel 4 évvel lenne hosszabb, az időben igénybe vett, megfelelő egészségügyi ellátással elkerülhető halálesetek száma több mint 60%-kal lenne kisebb, ha a magyar egészségügy az EU legjobban teljesítő országai közé tartozna. Megfelelően végzett népegészségügyi beavatkozásokkal pedig minden 4. halálesetet meg lehetett volna előzni 2014-ben. Ezek az adatok megerősítik, hogy a hazai egészségügyi rendszer, kiemelten a népegészségügy és az ellátó rendszer fejlesztése erőteljesen hozzájárulhatna a lakosság egészségi állapotának javulásához.

Megyénket a hazai átlagnál kedvezőtlenebb élve születési és halálozási mutatók jellemezték, melyek eredőjeként számított természetes fogyás így szintén kedvezőtlenebb volt az országos eredményénél. A belföldi vándorlási különbözet vonatkozásában a régiós átlaggal összehasonlítva megyénket kisebb mértékű elvándorlás jellemzi. Megyénk járásai igen nagy változatosságot mutatnak mindegyik népmozgalmi mutató esetében: az élve születés és halálozás esetében a legjobb és legkedvezőtlenebb járás eredménye között 1,7-1,6 szoros eltérés látható. A természetes fogyás kapcsán a Hevesi járást emeljük ki a (0-át közelítő érték), melyet a járás kiugró élve születési mutatói magyarázhatnak. Megyei szinten a legkisebb elvándorlás az Egri járást jellemezte. A megyei, regionális és országos adatokat a 2018-as évi adatokkal összevetve azt láthatjuk, hogy mindhárom területi egységet csökkenő élve születési arányszámok jellemzik, melynek üteme mindhárom esetben hasonló mértékű. A halálozás kapcsán szintén kedvezőtlen irányúak a változások, azonban a Heves megyében tapasztalható eltérés jelentősebb, amely így a természetes fogyás növekedésében is jellemzi megyénket.

A népegészségügy számára az egészségi állapot összetevőinek, illetve azok térbeli eloszlásának vizsgálata, a magas megbetegedési és halálozási kockázatú területek azonosítása egyre nagyobb jelentőséggel bír. A népesség egészségi állapotát, halandóságát a fejlett országokban az életmód, a gazdasági-társadalmi és magatartásbeli tényezők, a fizikai környezet állapota, valamint az egészségügyi szolgáltatások minősége és hozzáférhetősége határozza meg. Az egészség az egyik fő meghatározója az egyén jólétének, valamint kulcsfontosságú az idősödés folyamatában is.

Halálhálók struktúra és részletes halálhálók elemzése

A halálhálók struktúra ismerete a népegészségügyi prioritások kialakításához fontos információkat szolgáltat. Heves megye 15-64 éves korosztályra vonatkozó halálhálók struktúráját a Magyarország egészére jellemzővel összevetve a 64. ábrán láthatjuk.

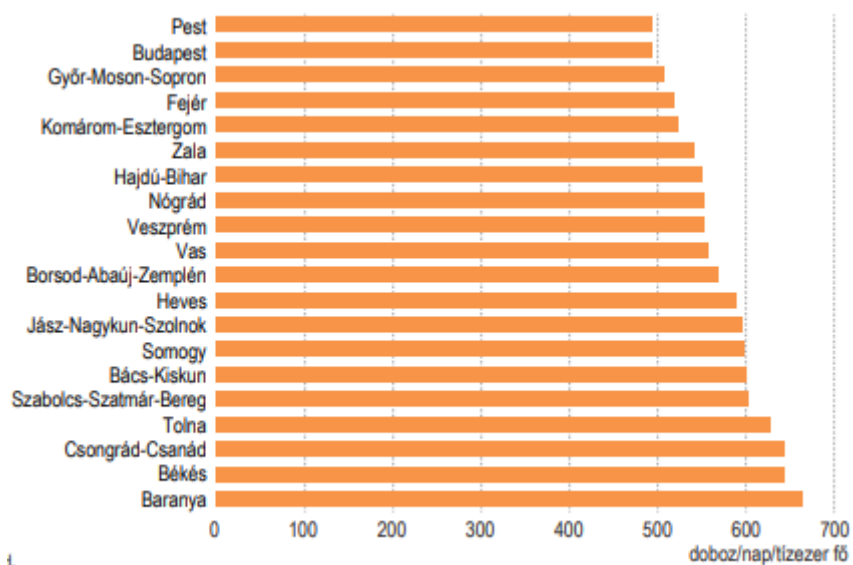
59. ábra: Heves megye 15-64 éves korosztályra vonatkozó halálhálói struktúrája Magyarország egészére jellemzővel összevetve
 Forrás: Heves Megyei Kormányhivatal Népegészségügyi Főosztály Egészségfejlesztési és Egészségügyi Igazgatási Osztály - 2019. évi tájékoztató a Heves Megyei Önkormányzat Közgyűlése részére

A kiemelt halálhálói főcsoportokra fókuszálva: mind megyénket, mind Magyarország egészét vizsgálva a férfiak esetében a rosszindulatú daganatokat a keringési rendszer betegségei, majd a külső okok, az emésztőrendszeri betegségek és a légzőrendszeri betegségek követték. Megyénk 15-64 éves női lakossága esetében a rosszindulatú daganatok, keringési rendszer betegségei, emésztőrendszeri betegségek, külső okok és légzőrendszeri betegségek sorrend ábrázolódott (Magyarország esetében ezzel szemben a légzőrendszeri betegségek és a külső okok főcsoportja szerepelt a halálhálói struktúra utolsó két helyén). A korábbi évek (2009-2013) eredményeivel összevetve egyedül hazánk esetében található eltérő sorrend, amely egyedül a halálhálói sor két utolsó főcsoportját érintette, minimális részaránybeli (százalékos) különbséget takarva.

Heves megye korai (15-64 éves lakosság) halálhálói viszonyainak időbeli alakulását (2007 és 2016) között, Standardizált Halálhálói Arányszám 100000 lakosra; direkt standardizált mutató – továbbiakban SHA) halálhálói főcsoportok szerint, nemenként vizsgáltuk. A cél azon nagyobb halálhálói egységek (ún. BNO főcsoportok) azonosítása volt, amelyek esetében a kisebb területi egység (vagyis megyénk) mutatói trendjüket vagy egyéb attribútumukat (pl. nemi különbség) tekintve jelentős eltérést mutatnak a hazánk egészére jellemzőtől. Mindenképpen szót kell ejtenünk a klímaváltozás okozta egészségügyi hatásairól is. Össztársadalmi szinten a legjelentősebb és potenciálisan legtöbbeket érintő veszélyt a hőhullámok keringési rendszert érő káros hatásai jelentik, aminek elsősorban az idősek és kisebb mértékben, de az átlagnál jobban a gyerekek vannak kitéve. Kutatások alapján az utóbbi harminc évben a legjelentősebb hőhullámok 12-52%-kal növelték a napi többlethalálhálózást, a problémának tehát már ma súlyos következményei vannak. A hőstressznek elsősorban az 5 évnél fiatalabb és a 60 évnél idősebb emberek vannak kitéve, emellett a mezőgazdasági dolgozókat és a krónikus betegeket érintik a hőszegnapok negatív hatásai a leginkább. A jelenlegi hőmérsékleti trend folytatódása esetén a 2021-2050 közötti időintervallum során 121%-kal, míg a 2071-2100 közötti időszakra vetítve 778%-kal fog növekedni a többlet halálhálózások száma.

A COVID 19 és a hasonló epidemikus vészhelyzetekre való felkészülés fontos prioritás a megye valamennyi településén. A koronavírus okozta járvány terjedésének hírére 2020 elején a lakosság körében felvásárlási láz indult el, amely az alapvető élelmiszerek mellett a gyógyszereik időben történő beszerzésére irányult. Ez nem csak a kiskereskedelem gyógyszerforgalmi adataiban mutatkozott meg, hanem a támogatott gyógyszerek kiváltott napi doboz mennyiségén is. A járvány első hullámának lecsengése után az élelmiszer kiskereskedelem mellett a gyógyszer kiskereskedelem forgalmának értékváltozása továbbra is tartósan és jelentősen meghaladta

az egy évvel korábbi. A támogatott gyógyszerek tízezer lakosra jutó napi doboz forgalma a déli megyékben volt a legmagasabb, Heves megye a 9. helyen állt ezen mérőszám tekintetében a 19 megye + fővárost vizsgálva..

60. ábra: A támogatott gyógyszerek 10.000 lakosra jutó napi doboz forgalma megyénként, 2019. december
Forrás: KSH, Tér-kép, 2019

Egészségügyi alapellátás

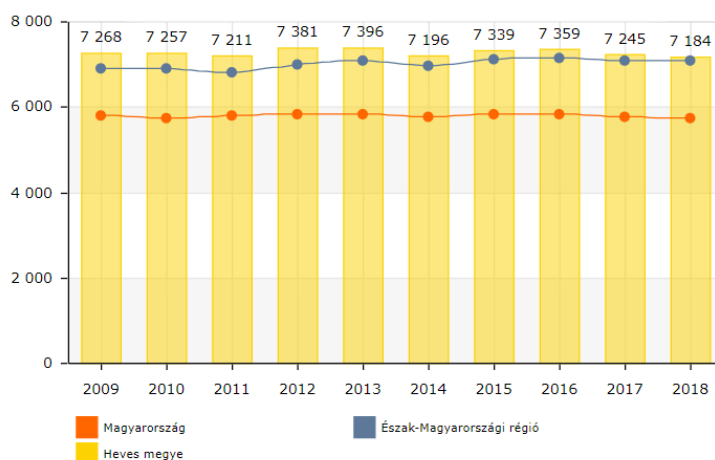
A magyar egészségügyi ellátórendszer első számú védelmi vonala az alapellátási rendszer. Az egészségügyi törvény értelmében a beteg lakóhelyén, illetve annak közelében biztosítani kell számára, hogy hosszú távú, személyes kapcsolaton alapuló, a páciens nemétől, korától és betegségétől függetlenül folyamatos egészségügyi ellátásban részesüljön. Az egészségügyi alapellátás fontosabb intézményei: a háziorvosi, házi gyermekorvosi ellátás, a fogorvosi alapellátás, az alapellátáshoz kapcsolódó ügyeleti ellátás, a védőnői ellátás, az iskola-egészségügyi ellátás.

Mindezeket az egészségügyi alapellátásról szóló 2015. évi CXXIII. törvény tartalmazza.

I. Házi és gyermekorvosi alapellátás:

Heves megye házi-gyermekorvosi ellátásának helyzetét az alábbiakban foglaljuk össze:

Heves megye a házi- és gyermekorvosi szolgálatok számának tekintetében az országos átlaghoz viszonyítva stabilnak tekinthető (65. ábra). A vizsgált húsz évben a népességhez viszonyítva nem történt jelentős változás sem a háziorvosok, sem a gyermekorvosok, sem a szolgálatokhoz tartozó szakápolók számában. A védőnők száma azonban egyértelmű csökkenést mutat, 2000-hez képest létszámuk 21 fővel csökkent.

61. ábra: Háziorvosok betegforgalma, ezer lakosra (fő)
Forrás: TelR

Több mint 700 ezer magyar ember él olyan körzetekben, ahol betöltetlen a háziorvosi praxis hazánkban. Közülük több mint félmillióan szembesülnek azzal, hogy tartósan (több mint fél éve) nincs állandó háziorvosuk, nagyjából 150 ezer embert pedig több mint öt éve nem lát el állandó háziorvos.

Összesen 28 db (társult településekkel együtt 34 db) olyan Heves megyei település, illetve azon belül olyan körzet van, ahol betöltetlen háziorvosi vagy házi gyermekorvosi álláshely van (forrás: Állami Egészségügyi Ellátó Központ).

Háziorvosi szolgálat típusa	Háziorvosi szolgálat telephelye	Ellátandó települések a telephelynek helyt adó településen túl	Betöltetlen (-tól; -től)	Tartósan betöltetlen (-tól; -től)
Vegyes	Vámosgyörk		2020.04.01	2020.10.01
Vegyes	Balaton	Bükkszentmárton	2020.03.01	2020.09.01
Gyermek	Petőfibánya	Apc	2020.03.01	2020.09.01
Vegyes	Kömlő		2020.01.01	2020.07.01
Vegyes	Bükkszék	Terpes	2019.11.01	2020.05.01
Felnőtt	Heves		2019.10.01	2020.04.01
Vegyes	Besenyőtelek	Dormánd	2019.09.01	2020.03.01
Vegyes	Vécs	Kisnána	2018.03.01	2018.09.01
Felnőtt	Gyöngyös		2018.02.01	2018.08.01
Vegyes	Aldebrő	Tófalu	2018.01.01	2018.07.01
Vegyes	Tarnalelesz	Szentdomonkos	2017.08.01	2018.02.01
Vegyes	Szúcsi		2017.07.01	2018.01.01
Vegyes	Demjén		2017.06.01	2017.12.01
Gyermek	Pétervására	Ivád, Kisfüzes	2017.02.01	2017.08.01
Vegyes	Kerecsend		2016.10.01	2017.04.01
Vegyes	Mikófalva	Bekölce	2016.09.01	2017.03.01
Vegyes	Tarnabod		2014.09.01	2015.03.01
Gyermek	Heves		2013.10.01	2014.04.01
Vegyes	Halmajugra		2012.01.01	2012.07.01
Vegyes	Pálosvörösmart		2011.08.01	2012.02.01
Vegyes	Egerfarmos	Mezőszemere	2011.03.01	2011.09.01
Vegyes	Átány		2009.11.01	2010.05.01
Vegyes	Visznek		2009.06.01	2009.12.01

15. táblázat: Betöltetlen, illetve tartósan betöltetlen háziorvosi vagy házi gyermekorvosi körzetek Heves megyében

Forrás: Állami Egészségügyi Ellátó Központ – 2020.10.10. állapot

A hátrányos helyzetű, túlnyomó többségében községekben élők számára, a hozzáférhető, elfogadható minőségű alapellátás kialakítása nehéz feladat a sok esetben betöltetlen praxisok miatt.

Megyénk területén a felnőtt háziorvosi praxisok száma 76, ebből jelenleg 74 praxis, praxisjogosult személlyel be van töltve. A tartósan betöltetlen, illetve helyettesítéssel ellátott praxisok száma 2. A felnőtt és gyermek (vegyes) háziorvosi praxisok száma Heves megye területén 91, ebből 73 praxisjogosult személlyel betöltött, míg 18 praxis tartósan betöltetlen, illetve helyettesített.

A házi gyermekorvosi praxisok száma 36, melyből 33 db praxisjogosult személlyel betöltött. 3 db olyan praxis van, amely tartósan betöltetlen, illetve helyettesített.

Heves megye illetékességi területén a tartósan betöltetlen, illetve helyettesítéssel ellátott körzetek százalékos aránya: 11,3 %.

A betöltetlen háziorvosi körzetek kialakulásának két fő okot szoktak tulajdonítani a szakemberek. Az egyik az orvoshiány, a másik pedig, hogy sok háziorvos nem szívesen vállal állást a falvakban, ha egyszer a jól felszerelt városi rendelőkben is fogadhat betegeket, s utóbbi esetben valószínűleg még ingáznia sem kell.

A tartósan betöltetlen körzet fogalma nem azt jelenti, hogy ezeken a helyeken nincs orvosi ellátás. A hivatalos megfogalmazás szerint az a körzet is tartósan betöltetlennek számít, ahol az ellátási kötelezettségnek hat hónapot meghaladóan csak helyettesítéssel tudnak eleget tenni. Megyénkben az orvoshiány miatt a helyettesítéssel ellátott körzetek száma fokozatosan növekszik, hiányzik az utánpótlás. Ez megnehezíti az egészségügyi alapellátás és a háziorvosi ügyeleti ellátás működését is.

II. Fogorvosi alapellátás:

Magyarország 231 fogorvosi praxisában tartósan – tehát legalább fél éve – nincsen szakorvos. Az Állami Egészségügyi Ellátóközpont adatai szerint 185 vegyes, 26 gyermek- és 20 felnőttpraxisba nem találunk orvost. Az Európai Unió 28 tagállama közül Magyarország hátulról a 7. helyen áll az egy főre jutó fogorvosok számát vizsgálva (100 ezer emberre 62 fogorvos jut).

Heves megyében hattal kevesebb a gazdátlan fogorvosi körzet mint 2017-ben (19 volt) volt. Jelenleg 13 db betöltetlen, illetve tartósan betöltetlen fogorvosi praxis van Heves megyében.

Fogorvosi praxisok száma:

- praxisjogosult személlyel betöltött: 77
- tartósan betöltetlen, illetve helyettesített: 13

III. Heves megye háziorvosi ügyeleti ellátása:

Az orvosi ügyelet feladata, hogy a háziorvosok munkaidején túl, illetve hétvégén és ünnepnapokon biztosítsa az alkalmoszerű és azonnali sürgősségi beavatkozásokat. Hangsúly a sürgősségi kifejezésen van. Ez egyben azt is jelenti, hogy az orvosi ügyelet teljes egészében nem helyettesíti a háziorvosi ellátást, azaz a törvény szerint csupán gyógyszerek felírásáért hozzájuk fordulokat, nem azonnali ellátást igénylő akut panasszal jelentkezőket el is utasíthatják. Az alapvető problémát nem az indokolatlan lakásra hívások jelentik, hanem az a tény, hogy ilyenkor részben ellátatlan marad a terület.

A Központi Háziorvosi Ügyeletben az ellátást a Heves megyei felnőtt és vegyes háziorvosok és házi gyermekorvosok vagy az üzemeltetővel szerződött külsős személyes közreműködők és szabadfoglalkozású jogviszonyban dolgozók látják el.

A Központi Háziorvosi Ügyelet adatai:

1. Pétervására és Környéke Központi ügyeleti Társulás

3250 Pétervására Szabadság tér 8. telephelyen 13 település (Pétervására, Bükkszék, Bükkszenterzsébet, Erdőkövesd, Fedémes, Istenmezeje, Ivád, Kisfüzes, Szajla, Szentdomonkos, Tarnalelesz, Terpes, Váraszó) lakosait látja el.

2. Pannon Paramedic Szolgáltató Kft.

3245 Recsk, Kossuth Lajos út 167. telephelyen működik, 7 települést lát el.

3. Agria Ügyelet Egészségügyi Szolgáltató Kft.

3300 Eger Szálloda u. 2/a telephelyen 39 település lakosait látja el. (gyermek és felnőtt ügyelet külön)

4. DH-ÜGYELET Dél-Hevesi Kistérségi Orvosi Ügyelet Nonprofit Kft.

3360 Heves Szerelem A. u. 3. 17 település lakosait látja el.

5. Agria Ügyelet Egészségügyi Szolgáltató Kft.

3390 Füzesabony, Rákóczi Ferenc u. 5-7 telephelyen 9 település lakosait látja el.

6. Országos Orvosi Ügyelet Nonprofit Kft.

székhely: Debrecen, István út 6.; telephely: Albert Schweitzer Kórház 3000 Hatvan, Balassi Bálint út 16.)

14 település lakosait látja el. Gyermek orvosi ügyelet is van külön, csak hétvégén.

7. Dr. Petrovics és Tsa Háziorv. BT.

3200. Gyöngyös, Deák F út 1. telephelyen 8 település (Gyöngyöshalász, Gyöngyössolymos, Gyöngyöstarján, Gyöngyöspata, Szűcsi, Gyöngyösoroszi, Karácsond, Nagyréde) lakosait látja el.

8. Mátraszentimre Önkormányzat

3235. Mátraszentimre Arany út 7. telephelyen 1 település lakosait látja el.

9. Medicina Mikrotérségi Orvosi Ügyelet Nonprofit Kft.

3200. Gyöngyös, Dózsa út 18. telephelyen 13 település lakosait látja el.

A Központi Háziorvosi Ügyeletben az ellátást végző orvosok Heves megyei felnőtt és vegyes háziorvosok és házi gyermekorvosok vagy az üzemeltetővel szerződött külsős személyes közreműködők és szabadfoglalkozású jogviszonyban dolgozók.

Gyermekorvosi ügyelet

Gyermekorvosi ügyelet csak a megyeszékhelyen Egerben található.

IV. Védőnői szolgálat

Jelenleg a védőnői állások kb. 25%-a üres, de a 30%-t kell helyettesítéssel megoldani. Heves megyében 140 védőnői körzet (területi védőnő) és 31 iskolai védőnői körzet van.

V. Praxisközösségek Heves megye vonatkozásában:

Megyénk területén az alábbi praxisközösségek jöttek létre (EFOP 1.8.2):

- Öt település 11 praxisa alkotott praxisközösséget Heves központtal, Tenk, Átány, Kömlő és Tiszanána bevonásával. A praxisközösség működésének célja az alapellátási és népegészségügyi feladatok jobb összehangolása, egészségcentrikus szemlélet erősítése, többlétszolgáltatások nyújtása az alapellátás keretében, a lakóhelyhez közel. A praxisközösség munkáját a háziorvosok mellett ápolók, dietetikus, gyógytornász, népegészségügyi szakember és védőnő is segíti. 2018. február 1-től 2019. szeptember 30-ig tartott a program. A praxisközösség keretein belül foglalkoztattak egészségőröket is. Az egészségőrök roma származású nők, akik saját közösségükön belül végeznek prevenciós, tanácsadó tevékenységet.
- 2018 nyarán jött létre az egri praxisközösség. A projekt 2020. január 31-ig tartott, és mintegy 110 millió forint pályázati támogatásból valósult meg. A programban gyermekorvos, valamint 4 háziorvos páciensei vesznek részt, de minden egri lakost fogadnak. A praxisok kiegészülnek dietetikussal, gyógytornásszal, mentálhigiénés szakemberrel, nővérekkel és védőnővel is.
- A hatvani járás területén is működik két praxisközösség. Az egyik Hort Nagyközség vezetésével működik. Ebben a projektben a projektgazdán kívül Hatvan, Csány és Ecséd települései vesznek részt. Az összefogás az **alapellátási és népegészségügyi feladatok jobb összehangolása érdekében történt.**
- A Hatvani járásban a másik sikeres projekt szintén az alapellátási praxisközösség létrehozását célozza Lőrinci központtal, Hatvan, Rózsaszentmárton, Zagyvaszántó, Heréd és Petőfibánya bevonásával, 7 háziorvosi praxis részvételével, melyből egy tartósan betöltetlen praxis. A praxisközösség működésének célja az alapellátási és népegészségügyi feladatok jobb összehangolása, egészség centrikus szemlélet erősítése, többlétszolgáltatások nyújtása az alapellátás keretében, a lakóhelyhez közel.
- Közel 110 millió Ft-os nyertes pályázat valósul meg a gyöngyösi járásban, mely alapellátási praxisközösség létrehozását célozta meg Gyöngyöspata központtal, Nagyréde és Gyöngyöstarján bevonásával, 5 háziorvosi praxis részvételével. A praxisközösség működésének célja az alapellátási és népegészségügyi feladatok jobb összehangolása, egészségcentrikus szemlélet erősítése, többlétszolgáltatások nyújtása az alapellátás keretében, a lakóhelyhez közel.
- A sorban a 6. sikeres projekt szintén az alapellátási praxisközösség létrehozását célozza a Hevesi és Kunhegyesi járásban, Kisköre központtal, Abádszalók, Pély, Tiszagyenda és Tarnaszentmiklós bevonásával, 6 háziorvosi praxis részvételével, amelyből egy tartósan betöltetlen praxis. A praxisközösség működésének célja az alapellátási és népegészségügyi feladatok jobb összehangolása, egészségcentrikus szemlélet erősítése, többlétszolgáltatások nyújtása az alapellátás keretében, a lakóhelyhez közel.

VI. Gyógyszertári ellátottság

Egészségügyi ellátottság szempontjából fontos még kiemelni a gyógyszertárak számát is. Heves megyében 2010-óta a gyógyszertárak száma csökken, azonban lakosságárányosan az ellátottság még mindig jónak mondható.

Egészségügyi szakellátás

Heves megyében a működő kórházi ágyak száma 2000 és 2019 között kiegyensúlyozottnak tekinthető. A 2006-os évben tapasztalható jelentős csökkenés, 2007-től számuk stagnál (66. ábra). A működő kórházi ágyak száma népességhez viszonyítva sem változott jelentősen.

Háziorvosi szolgáltatás:

A háziorvosi szolgáltatás (gyermek vagy vegyes háziorvosi szolgálatok) betöltetlen vagy tartósan betöltetlen (6 hónapnál hosszabb időtartam) helyzete leginkább a gyöngyösi és a hevesi járást érinti. Ennek oka egyrészt a háziorvosi praxisok alacsony létszámú lakossága (1200-1300 fő nem elég a minőségi hazai életszínvonal eléréséhez) és az ebből adódó finanszírozás mértéke, másik oka pedig az ellátott „beteganyag minősége” (a többnyire mélyszegénységben élő, több betegségtípussal küzdő egyének.) A hatvani járás területe a legjobb helyzetben lévő járás a megye területén 1 betöltetlen körzettel.

A fogorvosi szolgáltatás betöltetlen vagy tartósan betöltetlen (6 hónapnál hosszabb időtartam) helyzete leginkább, ugyancsak mint a háziorvosok esetében a hevesi és gyöngyösi járást érinti. Az egri és a füzesabonyi járás területe a legjobb helyzetben lévő járás a megye területén 1-1 betöltetlen körzettel. A fogorvosok alulfinanszírozottsága a legfőbb oka sok fogorvosi praxis betöltetlenségének (míg a háziorvosi praxisok működtetésére havi bruttó 1,7 millió forint jut átlagosan, addig a fogorvosoknak úgy kell a megközelítőleg 850 ezer forintból kijönniük, hogy eszköz- és anyagköltségeik összehasonlíthatatlanul magasabbak a háziorvosokénál).

Elsősorban a háziorvosoknál kiemelkedő probléma az elöregedés, a fiatal orvos utánpótlás hiánya. Nagyobb hangsúlyt kell fektetni a prevencióra, fokozni kell a megelőzéssel kapcsolatos tevékenységet végző szakemberek és intézmények közötti együttműködést. Lehetőség szerint helyben kell biztosítani az egészségügyi szűréseket, ami javíthatja a lakosság részvételi arányát.

Fekvőbeteg szakellátás:

2012-ben a Semmelweis-terv keretében az egészségügyi irányító rendszer az ország területét 8 régióra osztotta, amelyeken belül a betegutakat újraszabályozták.

A változás érintette a Heves megyei betegek ellátását is. A Gyöngyöstől nyugatra eső területek az észak-közép-magyarországi régióhoz tartoznak, míg a Gyöngyöstől keletre esők Borsod-Abaúj-Zemplén megyével együtt az észak-magyarországi régióhoz kerültek. Egy-egy régióhoz hozzávetőlegesen 1-1,2 millió lakos tartozik. A betegellátás területén az elsőrangú célkitűzés, hogy a betegek ellátása az adott régiókban történjen, és ott hozzájussanak a szükséges legmagasabb szintű ellátáshoz is, és a régiók között lehetőleg ne legyen betegelvándorlás.

A Markhot Ferenc Oktatókórház és Rendelőintézet Heves megye legnagyobb komplex egészségügyi szakellátást nyújtó szolgáltatója. Az intézmény 990 ágyon nyújt fekvőbeteg szakellátást. 752 aktív, 238 krónikus ágygal rendelkezik. Fekvőbeteg szakmák vertikumát tekintve szív- és idegsebészetén kívül minden szakma elérhető. Az utóbbi évek fejlesztései: a korszerű műtőblokk, az európai színvonalú laboratórium, a kiszolgáló egységek és a műszerpark megújítása nagymértékben hozzájárult a betegellátás színvonalának emeléséhez. Az egri kórház szinte minden szakmában a II. szintű ellátásra jogosult. A kórház kiemelt III. szintű ellátást az addiktológia és a reumatológia területén nyújt.

A megyeszékhelyen található Markhot Ferenc Oktatókórház után a gyöngyösi Bugát Pál Kórház a megye második legnagyobb kórháza, mely a Magyar Állam tulajdonában végzi gyógyító munkáját. Területi ellátási körzete Gyöngyös mellett további két város és 42 község. Osztályai teljeskörű szakmai ellátást nyújtanak mintegy 100.000 területi, részleges szakmai ellátást nyújtanak további 40.000 területi lakos részére. 2015-ben átadásra került az új épületszárny, ahol a földszinten és az I. emeleten a járóbetegek ellátását szolgáló rendelők kaptak helyet. A II. emeleten a szülészeti-nőgyógyászati osztály, a III. emeleten pedig a sebészeti osztály található. Az intézmény ágy száma 392, ebből 174 ágy a krónikus ellátást szolgálja. A kórház dolgozóinak száma 484 fő.

A megye harmadik fekvőbeteg ellátó egészségügyi intézménye az Albert Schweitzer Kórház Hatvanban, mely sürgősségi ellátásra is alkalmas, illetve traumatológiai ellátást is nyújt a betegek számára. 2014 szeptemberétől Európai Unió forrásból átfogó infrastrukturális fejlesztés kezdődött az intézetben. 2015-ben átalakult a kórház krónikus rehabilitációs ellátása. 41 ágyas krónikus belgyógyászati, 20 mozgásszervi rehabilitációs osztály, valamint a Sürgősségi Betegellátó Osztály 6 ágy kapacitással 2015. július 1-jétől kezdte meg működését. Így 240 ágyra növekedett az aktív ellátás kapacitása.

Heves megyében található a Parádfürdői Állami Kórház, amely 2012. július 1-től ismét önálló intézeti formában működik. Jelenleg 60 ágyon mozgásszervi rehabilitáció, 30 ágyon rehabilitációs medicina alaptevékenység, 15 ágyon krónikus nőgyógyászati és 15 ágyon krónikus belgyógyászati osztályokkal. A gyógyintézet 200 éves tapasztalatokra támaszkodva a modern gyógyászat eszközeivel végzi az emésztőszervi, idült nőgyógyászati, idült belgyógyászati és mozgásszervi betegségek kezelését.

Megyénkben található a Mátrai Gyógyintézet is Mátraházán. Az Intézet több, mint 75 éves, Magyarország második legnagyobb tüdőgyógyintézete. A tüdőgyógyintézet betegforgalmának jelentős részét a daganat elleni küzdelem teszi ki, de a krónikus légzőszervi, ún. COPD betegséget elleni küzdelem is az intézet profilja. Műtétek nem történnek az Intézetben, de a betegek kivizsgálása és kezelése az Intézet falain belül történik. Jelenleg az Intézetben két aktív tüdőosztály működik, egy intenzív, és a rehabilitációs osztály. Az utóbbi évek fejlesztésének következtében a Bronchológia teljes mértékben megújult, új műszerek kerültek beszerzésre. Az Országos Onkológiai Intézettel kötött szerződés alapján az Intézet lett az Országos Onkológiai Intézet onko-pulmonológiai központja. Nem elhanyagolhatóak a rehabilitáció területén elért eredmények sem, országosan kiemelkedő

jelentőségű mind a pulmonológiai rehabilitáció, mind a kardiológiai rehabilitáció. Bevezetésre került a daganatos betegek molekuláris onkológiai vizsgálata is, így egyre több beteget tudnak célzott kezeléshez juttatni.

A legmagasabb szintű ellátást a régió központi kórháza, a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei kórház adja Miskolcon.

2012-ben az ellátási terület annyiban módosult, hogy megyei szintű ellátásra a gyöngyösi és hatvani kistérségből nem Egerbe kerülnek már a betegek. Ez azonban nem jelentett nagy változást, hiszen ezen kistérségekből éves szinten az egri megyei központi kórházba irányított betegek száma nem érte el a betegforgalom öt százalékát. Változás volt a korábbiakhoz képest, hogy az egri kórház ellátási területéhez került a mezőkövesdi kistérség, mely közelsége miatt lényegesen több beteget generál, mint az előbbieken említett gyöngyösi és hatvani kistérség. Bizonyos szakterületekről, mint magasabb szintű ellátóhoz, az ózdi kistérségből is irányítanak az egri kórházba betegeket. A tüdőbetegségben szenvedő fekvőbetegek ellátását Heves megye teljes területén a Mátraházai Gyógyintézet látja el.

Mentőállomások

Heves megyében számos olyan fejlesztés történt az elmúlt években, amely az Országos Mentőszolgálat infrastrukturális megújulását eredményezte.

A mentőegységek riasztása nem a mentőállomások elhelyezkedése, hanem a mentőautók pillanatnyi helyzete alapján történik. Ez azt jelenti, hogy ha egy szabad mentőegység éppen a közelben tartózkodik, a beteget percek alatt elérheti. Mindez fordítva is igaz, vagyis ha van a közelben mentőállomás, de a mentőkocsi foglaltak, más betegeket látnak el, a segítség csak távolabbról, hosszabb idő alatt érkezik. Ha a bejelentésben szereplő cím pontos és van szabad mentőkapacitás, a beteg elérése a távolság (a mentésirányító a legközelebbi megfelelő mentőegységet riasztja) és a forgalmi viszonyok függvénye.

Jelenleg 10 mentőállomás működik (Eger, Gyöngyös, Hatvan, Heves, Petőfibánya, Pétervására, Kál-Kompolt, Poroszló, Bélapátfalva, Recsk), amelyeken a működés személyi és tárgyi feltételei biztosítottak, a kiérkezési idők az országos átlagnak megfelelőek.

Szűrőprogramok-szűrővizsgálatok

A népegészségügyi szűrések keretében Heves megyében is történik **emlőszűrés**, a Markhot Ferenc Kórházban található szűrőállomáson. A 45 év feletti nők két évente kapnak behívót az ingyenes vizsgálatra.

A mammográfia mellett fontos az emlők önvizsgálata is, amit a hölgyeknek érdemes havonta elvégezni. A **méhnyakrákszűrés** a szülész-nőgyógyászok, szakrendelők mellett elérhető a védőnői szolgálat képzett munkatársainál is, megyénk 30 védőnője lát el ilyen szűrési feladatot 39 körzetben. Az ingyenes szűrésre a 25 év feletti nők három évente kapnak behívót. A **vastag- és végbéldaganat** a tüdőrákot követően a leggyakoribb halálos kimenetelű daganat mind a férfiaknál, mind a nőknél. Szűrését megyénkben 73 háziorvos végzi. A **tüdőszűrés** ma már nem kötelező vizsgálat, de 40 éves kor fölött ingyenes és évente érdemes elvégeztetni, mert nem csak a tuberkulózist mutatja ki, hanem segít a tüdőrák korai felismerésében.

Egészségfejlesztési Iroda és Lelki Egészségközpont

Az egészségfejlesztési iroda (EFI) új szervezeti egységként jött létre 2013-ban, mint a járásek (korábban kistérség) egészségfejlesztési feladataihoz rendelt újszerű intézményrendszeri elem. Az EFI létrehozásával megvalósult az a kapacitásfejlesztés, amely lehetővé tette, hogy az érintett járásekban az egészségfejlesztési tevékenység hatékonysága és szakmai megalapozottsága javuljon, a lakosság egészségi állapotának javítása és az egészségügyenlétlenségek leküzdésének érdekében.

Heves megyében 2013-tól 4 EFI (Füzesabony, Hatvan, Heves, Parád-fürdő) és LEK (Lelki Egészségközpont) működik.

Az Egészségfejlesztési Irodák működését korábban a TÁMOP-6.1.2-11/3-2012 kódszámú uniós fejlesztési pályázatok, míg jelenleg az EFOP 1.8.19-17 és az EFOP-1.8.20-17 kódszámú uniós pályázatok biztosítják.

A *hatvani Albert Schweitzer Kórház- Rendelőintézet Egészségfejlesztési Irodája* 2013-ban alakult meg Társadalmi Megújulás Operatív Program (TÁMOP-6.1.2-11/3-2012-0005) keretében. Alapvető cél a korai és elkerülhető halálozást befolyásoló életmód, szokások javítása, az egyének egészségük iránti felelősségének-, az öngondoskodás képességének erősítése, az egészséges életvitelhez szükséges tudás és készségek elsajátításának hatékony támogatása a lakosság és speciális, magas kockázatú célcsoportok körében. Figyelembe véve, hogy az egészség nem pusztán a betegség hiányát jelenti, hanem magába foglalja a testi, lelki és szociális jólétet is, nem kérdés, hogy nem kizárólag a testi egészség megőrzésére és a testi betegségek hamarabbi felismerésére kell nagy hangsúlyt fektetni, hanem a lelki egészségre is ajánlott nagy figyelmet

fordítani. Az EFOP-1.8.20-17-2017-00001 kódszámú, "A Hatvani EFI tevékenységeinek bővítése a mentális egészség területén" című pályázatnak köszönhetően az Iroda mentális egészségfejlesztéssel bővítette tevékenységi körét 2018. április 2-től. Ennek köszönhetően minden korosztály számára biztosítanak programokat a hatvani járás minden településén. A lakosság, iskolák és munkahelyek számára létrehozott programok a járásra specifikus problématerképben foglaltakra alapozva kerültek kidolgozásra. A mentális egészséget célzó projekt fő céljai között szerepel, hogy szélesedjen a mentális egészségfejlesztési szolgáltatások aránya a térségben, erősödjön a mentális egészségre, mint értékre való igény a lakosság körében, csökkenjenek a mentális problémákkal szembeni előítéletek, növekedjen a járásban élők tájékozottsága és kerüljön előtérbe a lakosok körében a testi betegségek megelőzésén túl a mentális betegségek elsődleges megelőzése is.

Füzesabonyi Egészségfejlesztési Iroda

A program a Füzesabonyi Járásban élők egészségi állapotának, életminőségének a javítását szolgálja. Az Egészségfejlesztési Irodának a Füzesabonyi Egészségügyi Központ ad otthont. Az Egészségfejlesztési Irodák működését jelenleg az EFOP 1.8.19-17 és az EFOP-1.8.20-17 kódszámú uniós pályázatok biztosítják.

Hevesi EFI Iroda és Lelki Egészségközpont

Az EFI irodát a Markhot Ferenc Oktatókórház-Rendelőintézet az Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program (EFOP) sikeres pályázata révén csaknem 84 millió forintos támogatás keretében hozta létre, s a legfőbb szempont – a hevesi járásban élők (17 település) körülbelül harminchat ezer ember – egészségi állapotának javítása, növekedjen a születéskor várható élettartam és az egészségben eltöltött életevek száma, a fejlesztés járuljon hozzá az ország átfogó népegészségügyi hálózatának kialakításához, és ezen keresztül a lakosság egészségtudatosságának növeléséhez, egészségkultúrájának javításához és a krónikus, nem-fertőző betegségek megelőzéséhez a területi egyenlőtlenségek csökkentésével. Az EFI programjaira a háziorvosok és a szakrendelők irányítanak betegeket, elsősorban cukorbetegeket, keringési-, daganatos-, mozgásszervi-, mentális betegségben szenvedőket, túlsúllyal élőket. A járásban élő gyermekek, fiatalok egészséges életmódra szoktatásában is részt vesznek, a fiatal felnőtteknek a családtervezésben, az időseknek az életminőségük javításában nyújtanak segítséget az egészségügyi és szociális területen dolgozók, a civil szervezetek munkatársai, önkéntesek.

Parádfürdői Egészségfejlesztési Iroda Lelki Egészségközpont

A Parádfürdői Állami Kórház az Egészségfejlesztési Iroda felállításával és működtetésével olyan egészségügyi intézményi háttérrel biztosít, ahol az egészség megőrzése áll a középpontban. A Pétervásárai Járás településeinek lakosságát, szakmai és civil szervezeteit igyekeznek partnerségi csoportba szervezni, együttműködésüket megerősíteni.

Az Egészségfejlesztési Iroda ingyen igénybe vehető szolgáltatásai:

- életmódkockázatok felmérése
- szűrések
- táplálkozási tanácsadás
- egyéni és csoportos mozgásprogramok
- komplex, személyre szabott életmódprogramok tervezése
- Lelki Egészségközpont (LEK) – Lelki Egészség gondozás

A Lelki Egészségközpont rendeltetése, hogy működésével elősegítse a lakosság mentális egészségének megőrzését. Az itt dolgozó munkatársak szemléletformáló munkát végeznek a lelki egészségvédelem területén egyéni tanácsadással, előadások, csoportfoglalkozások, valamint mentálhigiénés projektek szervezésével. Szükség esetén összekapcsolják a klienseket az egészségügyi ellátórendszerrel.

Egészségipar

Az egészségügyi ágazat része az egészségipar mely magában foglalja a gyógyító-megelőző és rehabilitációs szolgáltatásokat, a kiszolgáló- és háttérágazatokat, az ezeket megalapozó kutatásokat, az egészségtudatos életmódhoz kapcsolódó termékek gyártását és forgalmazását.

Az egészségipar részparágainak többsége már működik, sőt, eredményesen működik, a termelés vagy a szolgáltatás kibocsátását növeli, tehát a program megvalósulása a megye versenyképességét nagyban javítani képes. Kiemelkedő, pontosabban egyedülálló a gyógyvízkészletünk, és a gyógyvízre alapozott gyógy-idegenforgalomban, a gyógytényezőkre alapozott rehabilitációban komoly híre van megyénk több településének (Eger, Egerszalók, Bükkszék, Demjén). Szintén fontos kiemelnünk az országban egyedülálló Mátraderecske települést melynek mofettája nemzetközi hírű. Az itt feltörő gyógygáz összetétele (oxigén - 1,61 tf %, nitrogén -

7,13 tf %, metán - 5,11 tf %, szén-dioxid 86,16 tf %) hozzájárul az ország érbetegeinek, egyes reumatológiai kórosok szintenallas ellátásához, rehabilitációjához. Az ugyancsak itt található strandfürdő vize a bükkszéki víz összetételével közel megegyezik. Szintén a megyénkben Bükkszéken feltörő és palackozott Salvus gyógyvíz fogyasztása savtermelés, gyomorégés okozta panaszokra és az emésztés elősegítésére is ajánlott. Az egészségipar része az orvosi eszközgyártás is mely terén az egri székhelyű Sanatmetal Kft. kiemelkedő szereppel bír. A cég traumatológiai, ortopédiai, gerincsebészeti, fogászati, állatgyógyászati implantátumokat és nagyizületi (csípő és térd) protéziseket gyárt és forgalmaz.

A megye egészségügyi fejlesztése terén kiemelten fontos a 2021-2027 időszakra vonatkozó nemzeti fejlesztéspolitikai célokhoz történő hozzájárulás. Ennek érdekében kiemelten a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Pluszban (TOP Plusz) szereplő a hazai egészségügyi szektor fejlesztését is elősegítő tématerületre fogunk koncentrálni a megye egészségi állapotának javítása céljából.

7.2. Szociális intézményrendszer

Szociális alapszolgáltatások

Szociális alapszolgáltatások biztosításáról, körének meghatározásáról – a helyi igényeknek megfelelően -, a települési önkormányzatok gondoskodnak, melyet a Szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló **1993. évi III. törvény** szabályoz. Az önkormányzatok önállóan, vagy önkormányzati társuláson keresztül látják el a szükséges szociális alapszolgáltatásokat a településen élő rászorulóknak számára.

A szociális alapszolgáltatások rendszere - a kézzel jelölt szolgáltatások a szolgáltatói nyilvántartásban nem különülnek el, de az igénybevevői nyilvántartásban tevékenységi formaként önállóan megjelennek a szolgáltatáson belül).

Heves megyében 16 darab önkormányzati fenntartású társulás van, melyek a társult helyi önkormányzatok kötelező feladatait megszervezi és ellátja, így a szociális alapellátásokat is.

Sorszám	Szociális önkormányzati társulás neve	Gesztor település	Társult települések
1.	Domoszlói Szociális Alapszolgáltatási Intézményi Társulás	Domoszló	Kisnána, Vécs
2.	Gyöngyössolymosi Szociális és Gyermekjóléti Alapszolgáltatási Intézményfenntartó Társulás	Gyöngyössolymos	Gyöngyöstarján, Gyöngyöspata
3.	Gyöngyös Körszete Kistérség Többcélú Társulása	Gyöngyös	Abasár, Adács, Atkár, Detk, Domoszló, Gyöngyöshalász, Gyöngyösoroszi, Gyöngyöstarján, Gyöngyössolymos, Halmajugra, Karácsond, Kisnána, Ludas, Markaz, Mátraszentimre, Nagyréde, Nagyréde, Pálosvörösmart, Szűcsi, Vámosgyörk, Vécs, Visonta, Víznek, Gyöngyöspata
4.	Andornaktálya-Maklár-Nagytálya Család- és Gyermekjóléti Szolgálat Társulás	Andornaktálya	Maklár, Nagytálya
5.	Laskó-Rimamenti Szociális Ellátó- és gyermekjóléti Intézményfenntartó Mikrotársulás	Mezőtárkány	Besenyőtelek, Dormánd, Mezőszemere, Egerfarms, Füzesabony
6.	Egercsehi-Egerbocs-Szűcs-Bátor Körszék Szociális Intézményfenntartó Társulás	Egercsehi	Egerbocs, Szűcs, Bátor
7.	Szilvásvár és Térsége Szociális Társulás	Szilvásvár	Nagyvisnyó, Szilvásvár, Balaton, Bekölce, Mikófalva
8.	Tarnaleleszi Körszék, Körszék és Szociális Intézményfenntartó Társulás	Tarnalelesz	Fedémes, Tarnalelesz, Szentdomonkos
9.	Tisza- Mente Települési Önkormányzatok Mikrotársulása	Poroszló	Újlőrincfalva, Sarud
10.	Tarna-menti Szociális Intézményfenntartó Mikrotársulás	Kál	Aldebrő, Kompolt, Kápolna, Tófalva
11.	Lőrinci Szociális Ellátó és Gyermekjóléti Intézmény Fenntartó Társulás	Lőrinci	Zagyvaszántó, Rózsaszentmárton, Heréd,

			Nagykövényes, Petőfibánya, Ecséd,
12.	Pétervásárai Járás Többcélú Társulás	Pétervására	Sírok, Parád, Parádsasvár, Bodony, Mátraballa, Pétervására, Erdőkövesd, Váraszó, Kisfüzes, Tarnalelesz, Szentdomonkos, Szajla, Mátraderecske, Ivád, Istenmezeje, Fedémes, Bükkszenterzsébet, Terpes, Bükkszék
13.	Füzesabony-Szihalom Szociális, Család- és Gyermekjóléti Intézményfenntartó Társulás	Füzesabony	Szihalom
14.	Bélapátfalvai Gyermekjóléti és Szociális Társulás	Bélapátfalva	Bükkszentmárton, Mónosbél
15.	Abasári Szociális és Gyermekjóléti Intézményfenntartó Társulás	Abasár	Domszóló, Gyöngyös, Markaz, Pálosvörösmart, Visonta, Ludas, Nagyfüged, Karácsond, Halmajugra, Vécs
16.	Verpeléti Gyermekjóléti és Családsegítő Szolgálat Társulás	Verpelét	Egerszalók, Egerszólát, Feldebrő, Tarnaszentmária

16. táblázat: Szociális feladatok ellátására létrejött önkormányzati társulások Heves megyében és hálózatuk
Forrás: Szociális Ágazati Portál

A társulások mellett vannak olyan települési önkormányzatok, melyek más települések szociális alapellátási feladatait is biztosítják, de nem hoztak létre társulási formát.

Gesztor önkormányzatok neve	Ellátott települések
Verpelét Város Önkormányzata	Tarnaszentmária
Hatvan Város Önkormányzata	Kerekharaszt, Boldog
Egerbakta Települési Önkormányzat	Hevesaranyos, Szarvaskő
Parád Települési Önkormányzat	Bodony
Mezőtárkány Települési Önkormányzat	Egerfarms

17. táblázat: Heves megyében található gesztor és ellátott települések
Forrás: Szociális Ágazati Portál

Szociális étkeztetés

Heves megye 121 településből 69 település saját fenntartású szociális konyhával rendelkezik. 121 településből 116 településen érhető el a szociális étkeztetés saját önkormányzati, társulási, vagy gesztor önkormányzati szociális konyha által. 3 további településen egyházi szervezet vagy alapítvány biztosítja az étkeztetést és 2 településen nincs szociális étkeztetés, Kerekharaszton és Vámosgyörkön. Ezek a településeken egyházi szervezet biztosít népkonyhát (lásd lent).

Népkonyha

A népkonyhák olyan jótékony egyesületek konyhái, amelyekben a szegény néprétegek számára ingyen vagy nagyon mérsékelt áron melegített főznek. Heves megyében alapítványi- és egyházi fenntartású népkonyhák biztosítják több ezer ember részére a napi rendszerességű főétkezést.

A megye 90 településén nyújtanak a rászorultaknak ilyen szolgáltatást. Ebből alapítványi fenntartású népkonyha szolgáltatás 37 településen, míg egyházi fenntartású 58 településen van jelen. 5 településen mindkét fenntartási formában működő népkonyha szolgáltatása elérhető (Abasár, Eger, Hort, Rózsaszentmárton, Zagvaszántó). 31 településen egyáltalán nincs népkonyha, de szociális étkeztetés igen.

Házi segítségnyújtás

A házi segítségnyújtás, az igénybe vevő önálló életvitelének fenntartása érdekében szükséges ellátást - szükségleteinek megfelelően - lakásán, lakókörnyezetében biztosítja. A házi segítségnyújtás magába foglalja a szociális segítséget és a személyi gondozást.

Házi segítségnyújtás szempontjából jól ellátottnak tekinthető Heves megye, mely állítást alátámasztja az a tény, hogy 121 településből 115 településen működik önkormányzati – vagy társulási fenntartásban ilyen szolgáltatás. 66 településen van jelen egyházi szervezet által biztosított házi segítségnyújtás, és 3 településen

nonprofit társaság nyújt segítséget a rászorulóknak. Ez utóbbiakra jellemző, hogy az önkormányzatok által szervezett segítségnyújtás mellett vannak jelen a településeken. 6 településen (*Erk, Heves, Mikófalva, Nagytálya, Egerszólát, Bekölce*) nincs önkormányzati házi segítségnyújtás, hanem egyházi szervezet pótolja ezt a szolgáltatási hiányt. Heves városban kizárólag nonprofit kft. van jelen, Erken viszont nincs ilyen jellegű szolgáltatás jelenleg, igény azonban lenne rá, ezért az önkormányzat tervezi a jövőben a házi segítségnyújtás kialakítását a településen.

Jelzőrendszeres házi segítségnyújtás

A jelzőrendszeres házi segítségnyújtást 2 város (*Eger, Verpelét*) építette ki önkormányzati fenntartásban. A 17 társulásból 6-ban nyújtják ezt a típusú szolgáltatást, 19 településen pedig egyáltalán nem érhető el a jelzőrendszeres házi segítségnyújtás. A Hatvani járásban nincs ilyen szolgáltatás.

Támogató szolgáltatás

A támogató szolgáltatás célja a fogyatékos személyek lakókörnyezetben történő ellátása, elsősorban a lakáson kívüli közszolgáltatások elérésének segítése, valamint életvitelük önállóságának megőrzése mellett a lakáson belüli speciális segítségnyújtás biztosítása révén.

Támogató szolgáltatás: speciális személyi szállítás, szállító szolgálat működtetése, jelnyelvi tolmácsszolgálat, információnyújtás, ügyintézés, tanácsadás, a tanácsadást követően a társadalmi beilleszkedést segítő szolgáltatásokhoz való hozzájutás biztosítása stb.

Önkormányzati fenntartásban Eger város működtet támogató szolgálatot. Társulási formában 41 településen érhető el a szolgáltatás, melyet 3 önkormányzati társulás (Gyöngyös Körzete Kistérség Többcélú Társulása, Abasári Szociális és Gyermekegészségügyi Intézményfenntartó Társulás, Pétervásárai Járási Többcélú Társulás) biztosít. A szolgálatra nagy az igény, ezért 7 településen (Abasár, Karácsond, Nagyfűged, Ludas, Halmajugra, Nagyfűged, Vécs) két társulás is biztosítja a támogató szolgálatot (a gyöngyösi és az abasári). A Pétervásárai társulástól is az az információ érkezett, hogy erre a típusú szolgáltatásra nagy az igény, még több szállítójárműre lenne szükség. A térségben kapacitásbővítésre lenne szükség.

A megyében 41 településen nem érhető el a támogató szolgálat. Ezek a települések túlnyomó részt a Hatvani járásban és a Hevesi járásban találhatók.

Nappali ellátások

A személyes gondoskodást nyújtó ellátások, mai fogalomhasználattal alapszolgáltatások megszervezésével az állam és a települési önkormányzat segítséget nyújt a szociálisan rászorulóknak részére saját otthonukban és lakókörnyezetükben önálló életvitelük fenntartásában, valamint egészségi állapotukból, mentális állapotukból vagy más okból származó problémáik megoldásában. A nappali ellátásban részesülhetnek a hajléktalan személyek (népkonyhák, nappali melegedők), a nagykorú fekvőbeteg-gyógyintézeti ellátást nem igénylő pszichiátriai betegek, szenvedélybetegek, az önmaguk ellátására képtelen személyek (idősek, megromlott egészségi állapotú nagykorúak), továbbá a három év feletti fogyatékosok, autisták. Heves megyében önkormányzati fenntartású központok, szociális intézmények és önkormányzati társulások fenntartásában lévő központok, szociális intézmények biztosítják a nappali ellátási formát.

Idősek nappali ellátása

A megyében az idősek nappali ellátását nyújtó intézmények száma összesen 36, melyekben 1014 főt tudnak összesen fogadni. (Forrás: Szociális Ágazati Portál.)

Heves városban egy nonprofit kft. szervezi az idősek nappali ellátását és működteti a Gondozási Központot, amely több más alap - és szakosított ellátást biztosít a városban élők részére.

Heves megyében két *alapítványi/egyesületi* szervezete nyújt idősek részére nappali ellátást: Noszvajon az egeri kistérségben élők részére és Gyöngyösön a gyöngyösi kistérségben élőknek, amely összesen 42 települést érint. Azonban, ha figyelembe vesszük az engedélyben meghatározott befogadható létszámot, ami Noszvajon 10 fő és Gyöngyösön 15 fő, kevésnek tekinthető az összesen 25 férőhely.

Nincs elérhető szolgáltatás a megye 66 településén. A legnagyobb problémát a Pétervásárai járásban és a Hevesi járásban lehet tapasztalni, de hiányos az ellátottság a Füzesabonyi járás és a Hatvani járás településein is.

Fogyatékos személyek nappali ellátása

A Szociális Ágazati Portál nyilvántartása szerint Heves megyében 233 fő befogadására van engedély, az összes működő, fogyatékos személyek nappali ellátási formáját biztosító intézményekben (Egerben a Szalapart út 84. sz. alatt a Heves Megyei Harmónia Egyesített Szociális Intézmény, Andornaktályán a Rákóczi út 289. sz. alatt működő Andornaktályai Fogyatékosok Otthona és Rehabilitációs Intézete és Gyöngyösön a Lokodi u. 7. sz. alatt működő Hétszínvirág Napközi Otthon).

Szenvedélybetegek –, pszichiátriai betegek - és hajléktalan személyek nappali ellátása

Heves megyében egy önkormányzati társulás és két egyházi fenntartású szervezet biztosít szenvedélybetegek részére nappali ellátást Gyöngyösön, Egerben és Hatvanban. Pszichiátriai betegek tekintetében ugyancsak ezekben a városokban érhető el az ellátás.

Hajléktalan személyek nappali ellátása Gyöngyösön és Hatvanban biztosított, összesen 65 fő részére.

Közösségi ellátások

Az ápolást, gondozást nyújtó intézményekben az önmaguk ellátására nem, vagy csak folyamatos segítséggel képes személyek ellátása történik. A rehabilitációs intézmény a bentlakók önálló életvezetési képességeinek kialakítását vagy helyreállítását szolgálja. Az átmeneti intézmények legfeljebb egy évi időtartamra biztosítanak ellátást.

Szenvedélybetegek részére nyújtott közösségi alapellátás és alacsonyküszöbű ellátás

Esélyteremtő Szociális és Egészségügyi Nonprofit Kft. (Bélapátfalván), Főegyházmegyei Karitás Kőzpont RÉV (Egerben), Gyöngyös Körzete Kistérség Többcélú Társulása (Gyöngyösön) nyújt alapellátást saját lakókörnyezetében. Alacsonyküszöbű ellátást a fent említett nonprofit kft biztosít Bélapátfalván, és a RÉV Egerben, összesen 150 fő részére. Ezek a szolgálatok az említett településeken kívül a környező településeken is biztosítják a szolgáltatást.

Pszichiátriai betegek részére nyújtott közösségi alapellátás

Esélyteremtő Szociális és Egészségügyi Nonprofit Kft. (Bélapátfalván), Gyöngyös Körzete Kistérség Többcélú Társulása (Gyöngyösön), és a Hatvan Város Önkormányzata (Hatvanban) nyújt alapellátást saját lakókörnyezetében. A hatvani ellátás csak a városon belül látja el a rászorultakat, a társulás a Gyöngyösi járást, míg a nonprofit kft. több járás területén is jelen van.

Személyes gondoskodás keretébe tartozó szakosított ellátások

A szociális szakellátás rendszerét a függelékben elhelyezett ábrán mutatjuk be.

Az ábra kizárólag a fenntartói típusok jelenlétének mértékét érzékelteti az ellátórendszerben, de nem tükrözi a fenntartók közötti színvonalbeli különbséget, amely egyrészt a finanszírozási háttérben, az ellátotti körben található különbségekben keresendő. Ezek a különbségek kihatnak a tárgyi, szakmai feltételek jelentős eltérésére.

Ápolást, gondozást nyújtó intézményi ellátás

Idősek otthona

Heves megyében 6 települési önkormányzat tart fenn idősek otthonát, melyekben összesen 201 engedélyezett férőhely van. Társulásban 7 intézmény működik 299 férőhellyel, az SZGYF pedig 7 idősek otthonát tart fenn 754 fő részére. Egyéb intézmény fenntartó - mint az egyház, kft., alapítvány -, 11 további intézményben nyújt az idősek részére személyes gondoskodás keretében bentlakásos ellátást, melyek további 469 férőhelyet biztosítanak.

Összesen Heves megyében 31 intézmény 1723 férőhellyel biztosítja az idősek részére az ápolást, gondozást nyújtó intézményi ellátási formát. A legtöbb férőhellyel az SZGYF rendelkezik a megyében.

Az intézmények többségében megyei vagy országos ellátási területűek. Az idős emberek szempontjából az lenne az ideális, ha megszokott környezetükhöz minél közelebbi elhelyezést kapnának, ami ritkán tud teljesülni. Az idősek otthonára általában elmondható, hogy túljelentkezés van, nagy a várólista. A nagymértékű igény indokoltá tenné, hogy még több idősek otthona létesüljön, a meglévők pedig bővítésre kerüljenek.

1980 és 2011 között eltelt időszakban látható, hogy folyamatos emelkedésben van az idősok száma Heves megyében. Ezen belül a területi megoszlásuk a megye északi településein koncentrálódik. 2019. januárjában 1190 fő szerepelt városlistán megyénk területéről (forrás: Szociális Ágazati Portál).

Fogyatékos személyek otthona

Heves megyében négy fenntartó működtet fogyatékos személyek otthonát. Két intézményt a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság (SZGYF) tart fenn és két intézmény egyházi fenntartású (MPE Szelíd Misszió és Magyarok Nagyasszonya Ferences Rendtartomány). Heves megyében az SZGYF két intézményével 302 férőhellyel a legnagyobb szolgáltató. Az SZGYF általi fenntartású, a Heves Megyei Aranyhíd Egyesített Szociális Intézmény keretein belül működő Andornaktályai Fogyatékosok Otthona és Rehabilitációs Intézet 142 fő értelmi sérült felnőtt gondozását biztosítja. A felnőtt korú, súlyos, középsúlyos fokban értelmileg sérült személyek jelenleg itt helyezhetők el megyénk területén. Az Egri Gyermekotthon és Fogyatékosok Otthona a Heves Megyei Harmónia Egyesített Szociális Intézmény keretein belül működik. A személyes gondoskodást nyújtó szociális intézményi részleg működésének célja és feladata: 160 férőhelyen súlyos és középsúlyos ill. halmozottan sérült kiskorúak ápolását, gondozását ill. szabad kapacitás terhére a felnőtté vált fogyatékos fiatalok további ellátását biztosítani. A részlegben indokolt esetben enyhe értelmi fogyatékos személy is elhelyezésre kerülhet. Magyarországon a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló törvény rendelkezik a fogyatékos és pszichiátriai sérült személyek számára ápolást-gondozást nyújtó, 50 főnél nagyobb férőhelyszámú szociális intézmények kiváltásáról. A férőhelyek kiváltásáról szóló kormányzati stratégia szerint, a 2017-2036. évekre vonatkozó hosszú távú koncepció alapján a zsúfolt intézményi ellátás helyett kisebb létszámú, úgynevezett támogatott lakhatás szolgáltatás létrehozásával élhetőbb körülményeket, a közösségi életvitelt támogató szolgáltatásokat kell biztosítani az ellátottaknak.

E célt szolgálja az EFOP-2.2.2-17 program, melynek keretében a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság a Heves Megyei Aranyhíd Egyesített Szociális Intézmény Andornaktályai Szociális Otthona 60 férőhelyének kiváltására nyújtott be pályázatot amelyet el is nyert. Az aktuális férőhelykiváltás során 60 fő fogyatékossgal élő személy kiköltözött az andornaktályai szociális otthonból 5 db 12 férőhelyes, új építésű családi házba a környező településekre. A székhelyen Andornaktályán a megüresedő részein szolgáltatási központot alakítottak ki, ahol az ellátottak igénybe vehetik az alapszolgáltatások egy részét is, úgymint nappali ellátás, házi segítségnyújtás, étkeztetés, valamint itt történik a szociális foglalkoztatás is. Az enyhe fokban sérült személyek számára ez a fajta támogatott lakhatást előnyt jelent viszont a súlyosabb fogyatékossgal élő személyek elhelyezése továbbra is nehézségekbe ütközik (egyrészt az ellátásuk jóval több feladattal jár mint az enyhe fokú sérült személyek esetében, másrészt amiatt is, hogy a munkaerőpiacon ezen személyek elhelyezkedésének esélye minimálisnak mondható).

Gyöngyösön a Magyarok Nagyasszonya Ferences Rendtartomány intézménye működik 25 férőhellyel illetve Hevesen a Magyar Pünkösdi Egyház e biztosítja a személyes gondoskodást 40 férőhelyes intézményével. 2019. év januárjában 72 fő fogyatékos személy szerepelt városlistán a Szociális Ágazati Portál információi alapján.

Pszichiátriai betegek otthona

Heves megyében kizárólag az SZGYF tart fenn pszichiátriai betegek részére személyes gondoskodást biztosító intézményt Füzesabonyban, 285 férőhellyel.

Szenvedélybetegek otthona

Heves megyében kizárólag az SZGYF tart fenn pszichiátriai betegek részére személyes gondoskodást biztosító intézményt Füzesabonyban, 65 férőhellyel.

Hajléktalanok otthona

Heves megyében Eger Megyei Jogú Város Önkormányzata tartja fenn a 28 férőhelyes Hajléktalanok Gondozó Házát Egerben.

Bővebb információ a Heves megyei Szolgáltatási Út Térkép (2020. évi) című dokumentumban található.

Átmeneti elhelyezést nyújtó intézményi ellátás

Időskorúak gondozóháza

A megyénkben összesen 35 időskorú részére biztosít átmeneti elhelyezést Hatvanban és Gyöngyösön kettő egyházi fenntartású szervezet, melyek országos ellátási területtel rendelkeznek. Ilyen intézményi ellátásra is nagy igény van, nagy a várólista.

Fogyatékos személyek gondozóháza

A Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság BÉlapátfalván 25 fő részére megyei ellátási területtel, egy egyházi fenntartású szervezet pedig Gyöngyösön az Autista Segítő Központban biztosítja az ellátást 10 fő részére országos ellátási területen. Ezek a számok elenyészőek az igényekhez képest. Nagy a várólista.

Hajléktalan személyek átmeneti szállása

A megyében Gyöngyösön és Egerben összesen 25 férőhellyel van biztosítva a Gyöngyösi járásban és Egerben.

Éjjeli menedékhely

Ezt az átmeneti elhelyezést nyújtó intézményi ellátást Gyöngyösön, Hatvanban és Egerben érhetik el a rászorultak összesen 97 férőhellyel.

Bővebb információ a Heves megyei Szolgáltatási Út Térkép (2020. évi) című dokumentumban található.

Lakóotthoni ellátás

Fogyatékos személyek ápoló-gondozó célú lakóotthona

Heves megyében 3 darab fogyatékos személyek ápoló-gondozó célú lakóotthona működik, ebből kettő a SZGYF fenntartásában működik (Eger, Nagytálya), egy pedig Gyöngyösön a Gyöngyös Körzete Kistérség Többcélú Társulása fenntartásában működő Hétszínvirág Napközi Otthon férőhelyek száma 44. Erre az ellátási formára nagy a várólista.

Fogyatékos személyek rehabilitációs célú lakóotthona

Heves megyében 3 darab fogyatékos személyek rehabilitációs célú lakóotthona működik összesen 30 férőhellyel. A legnagyobb szolgáltató az SZGYF.

Bővebb információ a Heves megyei Szolgáltatási Út Térkép (2020. évi) című dokumentumban található.

Rehabilitációs intézményi ellátás

A rehabilitációs intézmény a bentlakók önálló életvezetési képességének kialakítását, illetve helyreállítását szolgálja.

Fogyatékos személyek rehabilitációs intézménye

Heves megyében egy rehabilitációs intézmény működik az SZGYF Heves Megyei Igazgatósága fenntartásában Andornaktályán amely fogyatékos személyek részére biztosítja az ellátást 25 férőhellyel.

Támogatott lakhatás

Támogatott lakhatás fogyatékos személyek részére

Heves megyében 16 otthonszerű intézményt működtetnek, melyek támogatott lakhatást biztosítanak fogyatékos személyek részére. A tizenhat otthonból 15 az SZGYF fenntartásában működik és 1 otthon alapítványi fenntartású, melyben elsősorban autista fiatalok élnek. Összesen a megyében 172 fő számára tudják biztosítani a támogatott lakhatási formát fogyatékos személyek részére. Erre az ellátási formára nagy a várólista, és nagy az igény.

Heves megye szociális intézményeinek férőhelyei ellátás szerint:

Ellátási forma	Ellátás típusa	Ellátás altípusa	Férőhelyek (fő)
Szociális alapellátás	Nappali ellátás	Időskorúak nappali ellátása	1014
Szociális alapellátás	Nappali ellátás	Fogyatékos személyek nappali ellátása	269
Szociális alapellátás	Nappali ellátás	Pszichiátriai betegek nappali ellátása	152
Szociális alapellátás	Nappali ellátás	Szenvedélybetegek nappali ellátása	97
Szociális alapellátás	Nappali ellátás	Hajléktalan személyek nappali ellátása	65
Személyes gondoskodás keretébe tartozó szakosított ellátások	Ápolást, gondozást nyújtó intézményi ellátás	Idősek otthona	1754

Személyes gondoskodás keretébe tartozó szakosított ellátások	Ápolást, gondozást nyújtó intézményi ellátás	Fogyatékos személyek otthona	273
Személyes gondoskodás keretébe tartozó szakosított ellátások	Ápolást, gondozást nyújtó intézményi ellátás	Pszichiátriai betegek otthona	285
Személyes gondoskodás keretébe tartozó szakosított ellátások	Ápolást, gondozást nyújtó intézményi ellátás	Szenvedélybetegek otthona	65
Személyes gondoskodás keretébe tartozó szakosított ellátások	Ápolást, gondozást nyújtó intézményi ellátás	Hajléktalanok otthona	28
Személyes gondoskodás keretébe tartozó szakosított ellátások	Átmeneti elhelyezést nyújtó intézményi ellátás	Időskorúak gondozóháza	36
Személyes gondoskodás keretébe tartozó szakosított ellátások	Átmeneti elhelyezést nyújtó intézményi ellátás	Fogyatékos személyek gondozóháza	35
Személyes gondoskodás keretébe tartozó szakosított ellátások	Átmeneti elhelyezést nyújtó intézményi ellátás	Hajléktalan személyek átmeneti szállása	25
Személyes gondoskodás keretébe tartozó szakosított ellátások	Átmeneti elhelyezést nyújtó intézményi ellátás	Éjjeli menedékhely	97
Személyes gondoskodás keretébe tartozó szakosított ellátások	Lakóotthoni ellátás	Fogyatékos személyek ápoló-gondozó célú lakóotthona	44
Személyes gondoskodás keretébe tartozó szakosított ellátások	Lakóotthoni ellátás	Fogyatékos személyek rehabilitációs célú lakóotthona	30
Személyes gondoskodás keretébe tartozó szakosított ellátások	Támogatott lakhatás	Támogatott lakhatás fogyatékos személyek részére	172
Személyes gondoskodás keretébe tartozó szakosított ellátások	Rehabilitációs intézményi ellátás	Fogyatékos személyek rehabilitációs intézménye	32

Gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatások

Személyes gondoskodás keretébe tartozó gyermekjóléti alapellátások

A személyes gondoskodás keretébe tartozó **gyermekjóléti alapellátások** körében a törvény négy kategóriát hozott létre:

- a **gyermekjóléti szolgáltatást**,
- a **gyermekek napközbeni ellátását**,
- a **gyermekek esélynövelő szolgáltatásait, a tanoda és biztos kezdet gyerekház**,
- a **gyermekek átmeneti gondozását**.

Gyermekjóléti szolgáltatások

Heves megye 7 járásának járási székhelyén találhatóak a család- és gyermekvédelmi központok.

Család- és gyermekjóléti szolgálat

Heves megye család- és gyermekjóléti szolgálatai önkormányzati és önkormányzati társulási fenntartásúak. Heves megye 121 településéből 18 településen az önkormányzat biztosítja a család- és gyermekjóléti szolgálatot saját lakosai részére, melyből 12 önkormányzat a szomszédos településen élők számára is nyújt szolgáltatást (Visonta, Parád, Sirok, Egerbakta, Felsőtárkány, Recsk, Heves, Kerecsend, Hatvan, Tarnaörs, Tarnaméra, Ostoros). Összesen 47 településen biztosított a család- és gyermekjóléti szolgálat önkormányzati fenntartás révén.

14 önkormányzati társulás biztosít család- és gyermekjóléti szolgálatot 74 településen.

Bővebb információ a Heves megyei Szolgáltatási Út Térkép (2020. évi) című dokumentumban található.

Gyermekek napközbeni ellátása

Bölcsődei ellátás

Jelenleg Heves megyében a TOP forrásoknak köszönhetően is 56 településén érhető el, vagy várható bölcsődei szolgáltatás fejlesztése. 2020-ban a TOP-1.4.1-19 „Bölcsődei férőhelyek kialakítása, bővítése” című felhívás keretén belül 35 projekt esetében született támogató döntés. A fejlesztések segítségével Heves megyében az újonnan létrehozott 0-3 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma 290 férőhellyel, a fejlesztett, 0-3 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma pedig 36 hellyel gyarapodott.

Családi bölcsődék

Családi bölcsődék önkormányzati fenntartásban (28 darab) és egyéb (egyházi, alapítványi, nonprofit) fenntartási formában (15 darab) működnek.

Mini bölcsőde

5 darab mini bölcsőde működik a megyénkben Poroszlón, Recskén, Boldogban, Petőfibányán és Ostoroson. Ezek túlnyomórészt önkormányzati fenntartásúak.

Munkahelyi bölcsőde

Heves megyében nem jellemző a munkahelyi bölcsőde. Hatvanban üzemel ilyen gyermekfelügyeleti forma 12 férőhellyel az Albert Schweitzer Kórház – Rendelőintézet dolgozói részére.

Napközi gyermekfelügyelet

Egerben a Gyermekjóléti és Bölcsődei Igazgatóság és Gyöngyösön az Üdvhadsereg Szabadegyház Magyarország összesen 12 gyermek részére nyújt ilyen szolgáltatást. A napközi gyermekfelügyeletre nagy szükség lenne, főleg a nagycsaládosok részéről jelentkezett igény.

Gyermekek esélynövelő szolgáltatásai

Biztos Kezdet Gyerekház

A projektek az EFOP 1.4.3.-16 pályázatok alapján valósultak meg a megyénkben (Tarnabod, Erk, BükkSZenterzsébet, Kápolna, Kerecsend).

Tanoda

A tanoda projektek az EFOP 3.3.1-15 és az EFOP 3.3.1-16 projektek kapcsán valósultak meg 9 településen az elmúlt időszakban.

Gyermekek átmeneti gondozást nyújtó szolgáltatásai

Családok átmeneti otthona

Az egri intézmény 38 férőhellyel rendelkezik, de általában a várólista 100 fő körül van. A gyöngyösi intézmény 38 férőhellyel látja el a feladatot.

Heves megyében nincs Félutas ház, Védett Anyaotthon, melyekre nagy igény lenne. A félutas ház kialakításának célja, hogy a kapcsolati erőszak áldozatainak reintegrációját segítse elő hosszú távú, akár 5 éves lakhatási lehetőség biztosításával és szakmai (főként jogi és pszichológiai, munkaerőpiaci) segítség nyújtásával.

Több bérletre van szükség, mert az intézményi ellátás hosszabb távon drágább az államnak, és a bajbajutottaknak is jobb megoldást, önállóbb életvitelt – és védett környezetet biztosít.

Gyermekek átmeneti otthona

Heves megyében 12 férőhellyel működik a gyermekek átmeneti otthona. Ez a szám nagyon kevés. Gyakran az ország távoli pontjára kerül a családjából kiemelt gyermek, akivel a szülei nehezen tudják tartani a személyes kapcsolatot (ha például anyagi okok vezettek a kiemeléshez), ami gyakran a családok végleges felbomlásához vezethet.

Személyes gondoskodás keretébe tartozó gyermekvédelmi szakellátások

A személyes gondoskodás keretébe tartozó gyermekvédelmi szakellátások:

- Területi gyermekvédelmi szakszolgálat
- Otthont nyújtó ellátás (nevelőszülői hálózat, gyermekotthon)
- Utógondozói ellátás

Területi gyermekvédelmi szakszolgálat

A területi gyermekvédelmi szakszolgálat feladatait Heves megyében a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat látja el.

Otthont nyújtó ellátás

Gyermekotthon, lakásotthon, befogadó otthon, különleges gyermekotthon

A megyében a gyermekek részére otthont nyújtó ellátást a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság biztosítja. 2 gyermekotthon működik Mónosbélben és Lőrinciben, összesen 62 férőhellyel. Egerben van egy befogadó otthon 12 férőhellyel, 9 lakásotthon működik 124 férőhellyel, 1 különleges lakásotthon 8 fős kapacitással, és különleges gyermekotthon működik Egerben, amely 6 kiskorú befogadását teszi lehetővé.

Nevelőszülői hálózaton keresztül közel 300 gyermek van elhelyezve a megyében.

Utógondozás és utógondozói ellátás

Az utógondozás feladatait a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság fent említett mónosbéli és lőrcinci gyermekotthonai látják el, a 9 lakásotthonban utógondozás is folyik. (Forrás: Szociális Ágazati Portál)

Összegzés:

A megyei gondozási központok és szociális intézmények kapacitásfejlesztésre szorulnak és indokolt lenne újak létrehozása is, mivel az idősek, fogyatékkal élők, szenvedélybetegek, pszichiátriai betegek részére nyújtott nappali ellátás a megyében nem kielégítő.

Indokolt lenne még több településen (különösen a Pétervásárai és Hevesi járásban) bevezetni a nappali ellátás szolgáltatást, mert az „idős emberek” célcsoporttal kapcsolatban a Helyi Esélyegyenlőségi Programok gyakran beazonosított problémája az elmagányosodás, elszigetelődés.

Az idősek nappali ellátása területen különösen a demens személyek ellátására nőtt meg az igény az elmúlt időszakban, melynek minőségi ellátása további tárgyi és személyi fejlesztést feltételez.

A Pétervásárai- és Hevesi járásban nincs olyan település, ahol a fogyatékosok nappali ellátását biztosítanák. Eger, Gyöngyös, Hatvan kivételével nincs ilyen szolgáltatás a megyében, pedig sokan küzdenek valamilyen szenvedélybetegséggel vagy mentális problémákkal. Különösen Észak- és Dél-Heves veszélyeztetett ebből a szempontból, ezért Pétervására, Füzesabony, Heves városokban és ezektől kisebb településeken is szükséges lenne a szolgáltatást elérhetővé tenni, a nappali ellátást megszervezni.

Ápolást, gondozást nyújtó intézmények:

Idősek otthona

Az idős otthoni ellátásra, – úgy, mint országosan – Heves megyében is nagy a várólista. A megye déli részén nagyon kevés idősek otthona található, de az idősek által sűrűbben lakott északi régióban sincs elegendő férőhely az ilyen jellegű intézményekben.

Az idős emberek a hosszabb várakozás után gyakran a megszokott élőhelyüktől távoli településen működő idősek otthonába kerülnek, amit traumaként élnek meg.

A meglévő intézmények kapacitásbővítése és újabbak létrehozása indokolt a megyében.

Fogyatékos személyek otthona

Az idősek otthonát követően erre az ápolást, gondoskodást nyújtó intézménytípusra van a második legnagyobb várólista, viszont sokkal kevesebb intézmény és férőhely található a megyében. Intézmény Egerben, Andornaktályán, Gyöngyösön és Hevesen található.

A meglévő intézmények kapacitás- és humán-erőforrás bővítése szükséges a megyében. A tárgyi feltételek fejlesztése a működő intézményekben sürgető fontosságúak. A munkaerő magas fluktuációja részben erre az okra vezethető vissza.

Pszichiátriai betegek otthona és szenvedélybetegek otthona

A megyében mindkét típusú otthon kizárólag Füzesabonyban található. Országos szinten a pszichiátriai betegek várólistája nagyobb, mint a szenvedélybetegeké. Ennek megfelelően Heves megyében is a pszichiátriai betegek részére nagyobb férőhelyes intézményt tartanak fenn, de kapacitás -, tárgyi feltételek és humán-erőforrás bővítése indokolt a megye egyetlen pszichiátriai betegek - és szenvedélybetegek otthonában.

Hajléktalanok otthona

A megyében kizárólag Egerben található hajléktalanok otthona 28 férőhellyel, amely azt eredményezi, hogy a hajléktalanok Eger városban koncentrálnak. A várólista és a hajléktalan személyek egyenletlen területi eloszlása is indokolja, hogy a megyében újabb intézmény létesüljön.

Átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények:

Időskorúak gondozóháza

Ezekben a típusú intézményekben gyakran az idősek otthonára várókat helyezik el, ezért elsősorban az otthonokban kell bővíteni a férőhelyeket és újabbak létrehozása indokolt.

A meglévő két gondozóház a megye nyugati részén található (Gyöngyös és Hatvan) 36 férőhellyel és országos ellátási területtel, ezért újabb gondozóház létrehozása főleg a megye keleti –, és északi részén indokolt.

Fogyatékos személyek gondozóháza

Heves megyében két gondozóház van a fogyatékos személyek részére Belpátfalván és Gyöngyösön.

A fogyatékosok otthonában is nagy a várólista, átmeneti elhelyezést a gondozóházak biztosítanak alacsony kapacitás mellett, ezért bővítésük szükséges lenne.

Lakóotthonok:

Fogyatékos személyek ápoló-gondozó célú lakóotthona

Az összes típusú lakóotthon közül a fogyatékos személyek ápoló-gondozó célú intézményeibe a legnagyobb a várólista. A kisebb mozgás miatt, nehezebb a bekerülés, sokáig kell várni az ellátásra. Újabb lakóotthonok létrehozására igény van a megyében.

Támogatott lakhatás:

Támogatott lakhatás fogyatékos személyek részére

A megyében erre a típusú lakhatási formára nagy az igény. Ezt támasztja alá az is, hogy szülői kezdeményezésre adományokból is hoztak létre ilyen lakhatási formát autista és enyhe értelmi fogyatékos fiatalok részére. Fogyatékos személyek támogatott lakhatása bővítésre szorul, újabbak létrehozására van igény.

Heves megyében a szociális alapszolgáltatások nappali ellátásában és a személyes gondoskodás keretébe tartozó szakosított ellátásokat biztosító intézményekben, mint az otthonokban, gondozóházakban, lakóotthonokban kisebb-nagyobb várólisták vannak.

Bővebb információ a Heves megyei Szolgáltatási Út Térkép (2020. évi) című dokumentumban található.

7.3. Oktatás-nevelés

Óvoda

Heves megye 121 településén 122 köznevelési intézmény összesen 156 feladat ellátási helyen lát el óvodai feladatot. Az óvodák fenntartók szerinti megoszlása a következő: 1 alapítványi, 4 állami, 9 egyházi, 1 közhasznú alapítvány, 52 községi önkormányzat, 3 megyei jogú városi önkormányzat, 18 önkormányzatok fenntartói társulása, 21 önkormányzatok fenntartói társulása – gesztor és tag, 3 önkormányzatok fenntartói társulása – társulási tanács, 1 területi nemzetiségi önkormányzat, 1 többcélú kistérségi társulás, 14 városi önkormányzat által fenntartott intézmény. Járási szinten vizsgálva a kérdéskört azt lehet mondani, hogy a Belpátfalvai járásban 6, az Egri járásban 40, a Füzesabonyi járásban 15, a Gyöngyösi járásban 35, a Hatvani járásban 23, a Hevesi járásban 20, a Pétervásárai járásban 14 feladatellátási helyen zajlik óvodai ellátás.

Megyei átlag fölötti az alábbi településeken működő óvodák kihasználtsága: atkári Árnyskert Óvoda 112%, Hatvani Vörösmarty Téri Óvoda 97%, Mátraderecskei Szivárvány Óvoda 97%, Gyöngyös Város Óvodái Katona József Úti Tagóvodája 83%, recski Csengővár Óvoda és Mini Bölcsődében 107%, Vécsi Kisvakond Óvoda 108%, Kisdánai Mesevár Óvoda 90%.

Általános iskola

Heves megyében két tankerületi központ, az Egri Tankerületi Központ (ETK), és a Hatvani Tankerületi Központ (HTK) minősül a legnagyobb iskolafenntartónak. Az Egri Tankerületi Központ működési területe négy járást foglal magában, a Belpátfalvai, Egri, Füzesabonyi és Hevesi járásokban. A megyeszékhelyen (Eger) és a három járási székhelyeken (Belpátfalva, Füzesabony, Heves) kívül mindössze két város található a négy járás területén, az Egri járásban Verpelét, a Hevesi járásban pedig Kisköre település. Az ETK által fenntartott feladatellátási helyeken az érintett 4 járás általános iskolai tanulóinak 91%-a, a 2018. évi OSA adatok alapján összesen 11 082 diák tanul. A Hatvani Tankerületi Központ három járás területét fedi le: a Hatvani, Gyöngyösi és Pétervásárai járásokat. A területen Hatvan és Gyöngyös, illetve Pétervására járási székhelyeken kívül Lőrinci, illetve Gyöngyöspata települések rendelkeznek városi ranggal. Az ETK fenntartásában összesen 32 általános iskola

működik 49 feladatellátási helyen, melyből 3 intézmény gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai nevelési-oktatási - intézmény.

A tankerületi központokon kívül a megye több általános iskolája az Egri Főegyházmegye, illetve a Tiszáninneni Református Egyházkerület fenntartásában működik. Katolikus egyház kezelésében összes 14, református fenntartásban pedig 2 általános iskola helyezkedik el a megye területén.

Hátrányos helyzetű általános iskolai tanulók

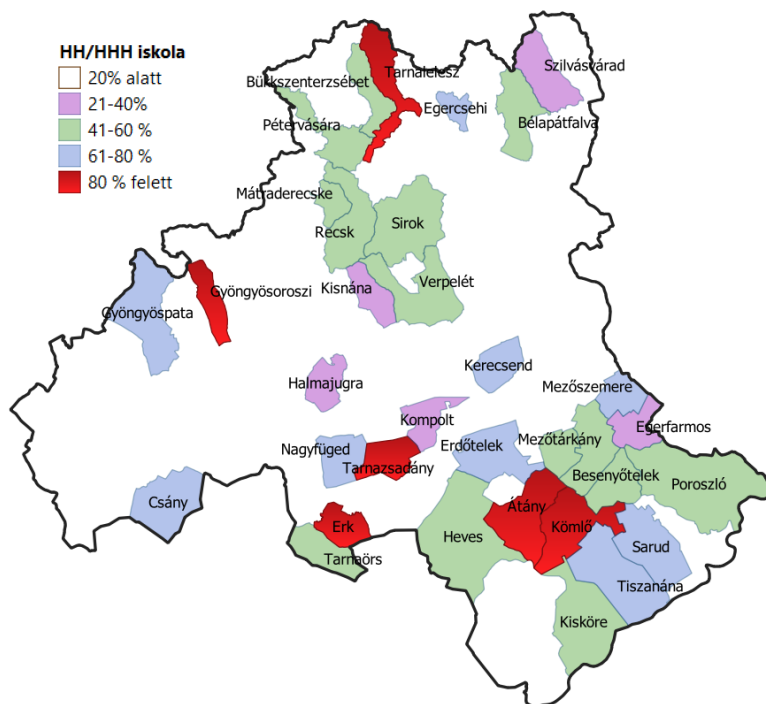
Az oktatási eredmények szempontjából kiemelkedő súllyal esik latba a tanulók szociális háttere, a lakóhely, az etnikai és nyelvi háttér, valamint a tanulók korlátozott személyi képessége. Az esélyegyenlőség/felzárkózás szempontjából éppen ezért vitális kérdés, hogy egy adott intézményben milyen a HH, HHH, integráltan nevelt-oktatott SNI és a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő (RGYK), illetve a veszélyeztetett gyermekek létszáma az adott intézmény tanulónépességéhez képest. Bizonyos, az oktatás minőségét a fókuszba helyező megközelítések szerint azokban az intézményekben, ahol a HH gyermekek száma magas, ott jó eséllyel az oktatás színvonala is csökkenhet. Nehezíti a családok anyagi helyzetét a szülők iskolázottságának hiánya, amely különösen a munkaerő piacon történő elhelyezkedést hátráltatja. Az alacsony jövedelmi viszonyok miatt a lakókörnyezet komfortosabbá tételében sincs érdemi előrelépés.

A 2017. évi adatok alapján az ETK területén működő általános iskolai nevelés-oktatásban részesülő 9317 tanuló 12,7 %-a, 1184 fő hátrányos, 18,3%-a (1712 fő) halmozottan hátrányos helyzetűnek minősült. Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben az ETK jogosultsági területén tanuló diákok 40%-a 3 791 fő részesült 2017-ben. A tankerületi központ felmérései alapján azt lehet mondani, hogy a négy járásban romlott a tanulók szociális helyzete. Kiemelkedően magas a rossz szociális körülmények között élő tanulók aránya a Hevesi járásban, meghaladja a 66%-ot is. A járásban – szemben a csökkenő megyei trenddel – a HHH hallgatók aránya jelentősen emelkedett (40%). A Hevesi Körzeti Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola Hevesi József Tagiskolájának hallgatói létszáma 2019-ben 268 volt, a tanulók 48,1%-a minősült halmozottan hátrányos helyzetűnek. Hasonló adatokkal rendelkezik a Kiskörei Vásárhelyi Pál Általános Iskola, ahol a hátrányos helyzetű tanulók létszáma meghaladja a 43%-ot. Kiemelkedően magas a HHH gyermekek aránya az Erdőteleki Mikszáth Kálmán Általános Iskola Tarnazsadányi Tagiskolája (96,2%), a kömlői Sütő András Általános Iskola Gárdonyi Géza Tagiskolájában (99,2%) és az átányi Hanyi-menti Általános Iskolában (99,2%). A Füzesabonyi járás területén a nevelésben-oktatásban résztvevő tanulók közül minden 4. hátrányos helyzetű, a tanulók fele részesül rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben. Az Egri járás területe rendelkezik a legjobb mutatókkal, a tanulók mindössze 16%-a RGYK tanuló, alacsony a HH illetve HHH tanulók aránya. A járás területéhez viszonyítva nagy arányban tanulnak hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetű tanulók a Kerecsendi Magyary Károly Általános Iskolában. 2019-ben az intézményben tanulók állománya 194 fő volt, amelyből 89-en (45,8%) hátrányos helyzetűnek, 42-en (21%) pedig halmozottan hátrányos helyzetűnek minősültek. Az adatszolgáltatások alapján Verpeléten a 288 fős tanulói létszám 20%-a hátrányos helyzetű, a 28,1% pedig halmozottan hátrányos helyzetű diákokból tevődött össze. Az Egercsehi Zrínyi Ilona Általános Iskolában mind a hátrányos helyzetű tanulók (33%), mind pedig a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek (37%) tekintetében a járási átlag feletti mutatószámokat regisztráltak.

A Hatvani Tankerületi Központ által a 2018/2019. tanévben az oktató-nevelő intézményektől, illetve a települési jegyzőktől beérkezett adatszolgáltatások alapján összeállított mutatószámokból az derül ki, hogy a hátrányos helyzetű gyermekek száma 564-655 fő között változott, amíg a halmozottan hátrányos helyzetű fiatalok száma 764-1218 között mozgott. Hasonlóan az ETK jogosultsági területén tapasztalt trendekhez, a szociálisan rászoruló gyermekek helyzetében nem tapasztalható pozitív irányú változás. A tankerületi központ területén 7 településen van olyan általános iskola, ahol a RGYK tanulók százalékos aránya a 2018. évi statisztika adatai alapján meghaladja az 50 %-ot. Csány, Gyöngyösoroszi, Gyöngyöspata, Nagyfüged, Recsk, Sirok és Tarnalelesz településeken az elmúlt évek adataihoz viszonyítva markáns változás nem ment végbe. A százalékos arányokat tekintve minimálisan csökkenő tendencia tapasztalható néhány intézményben. Folyamatos emelkedő tendencia figyelhető meg azonban a gyöngyöspatai, a gyöngyösoroszi és a tarnaleleszi általános iskolákban. Kiemelkedően magas a HH és HHH tanulók aránya az alábbi helységeken: Halmajugrán, Nagyfügeden, Bükszenterzsébeten, Mátraderesken és Pétervásárán.

A hátrányos helyzetű, illetve a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő diákok nagy aránya több oktatási intézményben eredményez alacsony, vagy az évek folyamán csökkenő trendet mutató létszámokat. Ez rendszerint arra vezethető vissza, hogy a szülők – élve a szabad iskolaválasztás jogával – a szomszédos községekben, városban működő óvodákba, iskolákba viszik át gyermeküket. Ez a tendencia jellemzően a HTK jogosultsági területén elhelyezkedő általános iskolákra jellemző. Gyöngyöspatán a népességi adatok alapján a 7-

14 évesek száma 204 fő, 2018/2019. tanévben az intézményben tanulók száma 93 fő volt. Az adatok alapján a tanköteles korú tanulók több mint 50 %-a más intézménybe jár. A Mátraderecskén, illetve Gyöngyösorosziiban működő általános iskolákban is hasonló trend érvényesült, utóbbi településen a 7-14 éves korú gyermekek létszáma 159 fő, 2018/2019. tanévben az intézményben tanulók száma 108 fő volt.

62. ábra: Hátrányos helyzetű általános iskolai tanulók megoszlása
Forrás: saját szerkesztés

Kiemelt figyelmet igénylő általános iskolai tanulók

A felzárkózás szempontjából a hátrányos helyzetű tanulók mellett érdemes megvizsgálni a sajátos nevelési igényű és a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel (BTMN) küzdő gyermekek helyzetét, illetve a hozzájuk kötődő szolgáltatási problémákat. Az ETK jogosultsági területéhez tartozó járások közül kizárólag a tankerület fenntartásában működnek speciálisan a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek szakszerű nevelését szolgáló intézmények, Fejlesztő Nevelés-Oktatást Végző Iskola oktat kizárólag sajátos nevelési igényű gyermekeket. A tankerület gyógypedagógiai, módszertani illetve nevelési-oktatási intézményeiben nevelt/oktatott 437 SNI gyermeknek több mint a fele, 296 fő általános iskoláskorú. Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelését-oktatását szegregált formában biztosító szakiskolákba további 48 tanuló jár. Így az ETK összesen 521 SNI tanuló speciális ellátását biztosítja. Az SNI gyermekek száma az elmúlt három tanévben a tankerület jogosultsági területén növekvő tendenciát mutat.

tanév	ellátott SNI tanulók összesen
2017/2018.	904
2018/2019.	916
2019/2020.	947

18. táblázat: SNI tanulók száma az ETK területén
Forrás: Tájékoztató az Egri Tankerületi Központ működéséről (2019)

A HTK általános iskoláiban jelenleg 367 fő SNI diák tanul. Ez a létszám – hasonlóan az ETK működési területén tapasztalatokhoz – az előző tanévekhez képest növekedést mutat. Az integrált ellátás biztosítása az egyes iskolákban alkalmazott gyógypedagógusok foglalkoztatásával, valamint a 2 gyógypedagógiai intézmény által szervezett utazó gyógypedagógusi hálózattal történik.

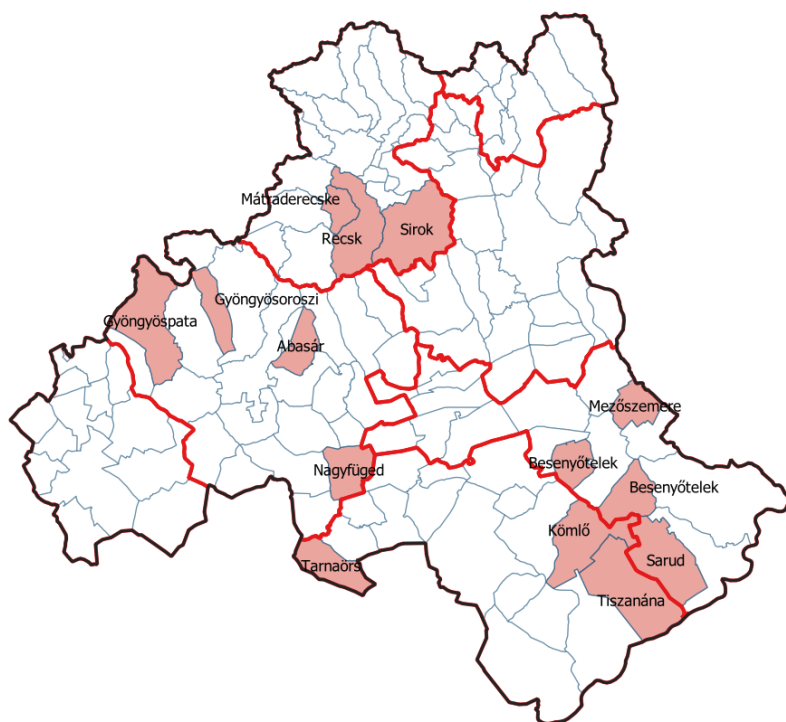
tanév	ellátott SNI tanulók összesen
2018/2019.	351
2019/2020.	367

19. táblázat: SNI tanulók a HTK területén

Forrás: Tájékoztató a Hatvani Tankerületi Központ Működéséről (2019)

Az ETK által fenntartott intézményekben a 2019/2020. tanévben összesen 947 SNI tanuló nevelése-oktatása folyik. Az SNI tanulók 45%-a „többségi intézményekben” integráltan, 55%-a kizárólag sajátos nevelési igényű tanulókkal együtt, gyógypedagógiai intézményben oktatott. Az Egri Szalaparti Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Óvoda, Általános Iskola, Készségfejlesztő Iskola, Fejlesztő Nevelés-oktatást Végző Iskola és Kollégium, valamint az Egri Mlinkó István Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Óvoda, Általános Iskola és Kollégium, Benedek Elek Általános Iskola, Szakiskola, és Fejlesztő Nevelés-oktatást Végző Iskola. A Hatvani Tankerületi Központ intézményeiben a 2019/2020. tanévben összesen 596 sajátos nevelési igényű (a továbbiakban: SNI) tanuló tanul. „Többségi intézményekben” integráltan az SNI tanulók 62%-a, másik 38%-a gyógypedagógiai intézményekben oktatott. Az SNI tanulók ellátása egyrészt a felsorolt intézményekben történik, másrészt az intézmények által szervezett utazó gyógypedagógusi hálózat segítségével biztosított. A HTK jogosultsági területén az utazó gyógypedagógusi hálózat 2018-ban 193 fő tanuló fejlesztéséről gondoskodik, azokban az iskolákban, ahol a tanulók általános vagy középiskolai tanulmányaikat folytatják. Az utazó gyógypedagógusi hálózat gyógypedagógusai által ellátott tanulók száma a 2018-as 193 főről 2019-re 224 főre növekedett. Ez a fejlesztésre szoruló tanulók 54 %-a. Az ETK által fenntartott intézményekben összesen 215 integráltan nevelt-oktatott SNI tanuló ellátását biztosítják az utazó gyógypedagógusok. Mivel az SNI tanulók száma növekvő trendet mutat, így az utazó gyógypedagógusokon is egyre nagyobb a terhelés. Jelen dokumentum megszületése előtt a témában lezajlott munkacsoport üléseken számos, az iskolák részéről jelenlévő képviselő problémaként jelezte, hogy nem áll rendelkezésre megfelelő mennyiségű és minőségű gépjárműpark a kiszállásokhoz. A családok rendszerint nem tudják megoldani gyermekek mindennapos utaztatását, mivel az nagyarányú többlet terhet jelentene, ezért kiemelt jelentőségű az utazó gyógypedagógusi hálózat működtetése, ehhez viszont megfelelő számú és állapotú gépjárművekre volna szükség. A gépkocsiknak, buszoknak speciális elvárásoknak kell megfelelnie, így a forráshiány mellett a célcsoport jellegéből fakadó elvárások miatt bérlésük is nehézkes.

A KSH legfrissebb felmérései szerint Magyarországon az SNI tanulók száma a 2018/19. tanévben 55 300 fő volt, a csökkenő általános iskolai tanulószám mellett országos arányuk így 7,6%, a BTMN tanulók megoszlása 10%. Az ETK területén az országos átlagot meghaladó arányban regisztráltak SNI tanulókat a tiszánánai Sütő András Általános Iskolában és kömlői tagiskolájában (11,8%), a Tarnaörsi Általános Iskolában (11,40%), az Egri Arany János Általános Iskolában (14%), a Besenyőtelki Dr. Berze Nagy János Általános Iskolában (10%) és az Egri Balassi Bálint Általános Iskolában (9,8%). Hasonlóan az ETK esetében tapasztaltakhoz a HTK jogosultsága alá tartozó járásokban is azokban az iskolákban beszélhetünk az országos átlagot meghaladó számú kiemelt figyelmet igénylő gyermekről, ahol eredendően magas a HH és HHH fiatalok aránya. A tankerületben a 2018/19. tanévben 351 SNI tanuló regisztráltak, ez a három járásban általános iskolai oktatásban résztvevő diákok 4,4%-a, amely az országos átlag alattinak tekinthető. A Gyöngyösi Árpád Fejedelem Általános Iskolában az RGYK, HHH tanulók aránya meghaladja az 50 %-ot, az SNI (10%), BTMN (19%) tanulók, valamint veszélyeztetett tanulók hányada (40%) is jócskán felülmúlja a magyarországi mutatószámokat. A Gyöngyöspatai Nécsei Demeter Általános Iskola integráltan oktatott SNI (8%) és BTMN (30%) tanulók aránya szintén magas. A település a Gyöngyösi járásban és a tankerület területén is kimagasló adatokkal rendelkezik BTMN tanulók száma tekintetében, amely a diáklétszám 54%-át teszi ki. A tankerület Hatvani járásban található iskolái közül feltétlenül említést érdemel a Rózsaszentmártoni Móra Ferenc Általános Iskola, ahol jóval magasabb a BTMN tanulók aránya (17%), mint a 10%-os országos átlag. Végül a Pétervásárai járás feladatellátási helyei közül a hátrányos helyzetű, illetve halmozottan hátrányos helyzetű tanulók magas száma miatt is beavatkozást igénylő intézményeket kell kiemelnünk. A Sirok, Szajla, Terpes, Bükkszék beiskolázási körzettel rendelkező siroki Országgh Kristóf Általános Iskola megyei és országos átlagot is felülmúló SNI tanulói (17%), valamint BTMN tanulói (22%) mutatókkal rendelkezik. A Mátraderecskei Általános Iskolába beíratott SNI tanulók megoszlása az országos átlag feletti, 9%, BTMN tanuló aránya pedig 15 %.

63. ábra: Országos átlag feletti SNI-s gyermeklétszámmal rendelkező intézmények
 Forrás: Saját szerkesztés a tankerületi központok adatszolgáltatásai alapján

Gyógypedagógiai módszertani és speciális nevelési-oktatási intézmények

Az Egri Tankerületi Központoz tartoznak:

Egri Szalaparti Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Óvoda, Általános Iskola, Készségfejlesztő Iskola, Fejlesztő Nevelés-oktatást Végző Iskola és Kollégium

Egri Mlinkó István Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Óvoda, Általános Iskola és Kollégium, Benedek Elek Általános Iskola, Szakiskola, és Fejlesztő Nevelés-oktatást Végző Iskola

A Hatvani Tankerületi Központoz tartoznak:

Gyöngyösi Petőfi Sándor Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Óvoda, Általános iskola és Készségfejlesztő Iskola

Hatvani Lesznai Anna Óvoda, Általános Iskola, Készségfejlesztő Iskola, Fejlesztő Nevelést - Oktatást Végző Iskola és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény

Felsőoktatási intézmények

Heves megye felsőoktatási helyzetét alapvetően két intézmény határozza meg: az Eszterházy Károly Egyetem központi kampusza Egerben, a Szent István Egyetem Károly Róbert kampusza Gyöngyösön található.

Eszterházy Károly Egyetem

Az Eszterházy Károly Egyetem az Észak-magyarországi régió önálló, többkarú és több campusú egyeteme. Küldetésnyilatkozata szerint az intézmény fő profilja a több évtizedes hagyományokra alapozott pedagógusképzés. Az intézmény portfóliójában szerepelnek továbbá a művészeti, informatikai, sporttudományi, valamint agrár és gazdasági képzések is.

Az Eszterházy Károly egyetem fő profilja a pedagógiai képzés, melynek teljes vertikumát le is fedi, a csecsemő és kisgyermekgondozástól, a középiskolai tanárig. Emellett számos olyan képzés is jelen van, amely kiszolgálja a gazdasági szereplők munkaerőpiaci igényeit (pl.: programtervező informatikus, tervező grafikus, gazdasági informatikus, gazdálkodás és menedzsment, emberi erőforrások, szőlész-borász mérnök, testnevelő-edző, geográfus). Külön kiemelendő az egyetem szőlész-borász képzése, amely kifejezetten a régióban fontos ágazatnak számító szőlő és bor ágazat szereplőinek igénye nyomán jött létre.

Fontos azonban megjegyezni, hogy a megye gazdaságában jelentős szerepet betöltő, ipari szereplők által igényelt, műszaki-mérnöki képzés az egyetem portfóliójából egyelőre hiányzik. A műszaki-mérnöki vonal erősítése, oktatási portfólióba történő beépítése tovább javíthatja a gazdasági szereplők számára nyújtott munkaerő kínálatot. A fél évszázados pedagógusképző hagyományokkal rendelkező egyetem elsősorban a mérnök-tanár képzésben találhat kiegészítő pontot ebben a vonatkozásban.

Kutatás és fejlesztés szempontjából az Eszterházy Károly Egyetemnek kiemelkedő jelentősége van Heves megyében.

Az Egyetemi K+F vonatkozásában feltétlenül meg kell említeni a Kutatási és Fejlesztési Központot (továbbiakban: KFK), mely az egyetem különböző tudományokban és szakterületeken működő, kutatás-fejlesztési tevékenységet végző tudományos kutatási szervezeti egységeit integrálja, illetőleg a tudományos kutatási tevékenységet összehangolja. A szervezeti egység fő feladatai közé tartozik az alapkutatások, alkalmazott kutatások, kísérleti fejlesztések és innováció megvalósítása (EKE SZMSZ 2016).

Szent István Egyetem Károly Róbert Campus (Gyöngyös)

A gyöngyösi Károly Róbert Campus, korábban önálló főiskolaként, később az Eszterházy Károly Egyetem részeként, jelenleg pedig a Szent István Egyetem kampuszaként végez felsőoktatási tevékenységet. A kampuszon az agrártudományi, valamint gazdaságtudományi képzési területeken a képzési portfólió teljes vertikuma – azaz a felsőoktatási szakképzés, az alapképzés, a mesterképzés, valamint a szakirányú továbbképzés – megtalálható, míg informatikai tudományterületen gazdaságinformatikus felsőoktatási szakképzést és alapképzést nyújt. A Gyöngyösi Károly Róbert Campuson jelentős angol nyelvű oktatás folyik (Stipendium Hungaricum valamint Erasmus + és CEEPUS programok keretében).

7.4. Kulturális ellátottság

Heves megye kedvező kulturális adottságokkal rendelkezik, épített történelmi és kulturális értékekben gazdag. A műemlékek száma Egerben, Gyöngyösön, Szilvásváradon a legmagasabb, közülük is messze kiemelkedik a történelmi Eger városa (165 db műemlék). A megyeszékhely önmagában a műemlék-állomány több mint harmadát adja.

A megye kulturális és szabadidős kínálata igen sokrétű, számos potenciállal és kínálattal rendelkezik, amelyek a vendégek számára még vonzóbbá teszik ezt a régiót. A turizmus erősödésében számos tényező együttes szerepe érhető tetten: az attrakció-, szolgáltatás- és termékfejlesztés, illetve a folyamatosan újuló és újonnan alapított szálláshelyek.

A 2019. évi adatok alapján Heves megyében több mint 7300 db kulturális rendezvényt és 1305 db ismeretterjesztő rendezvényt tartottak meg. A muzeális intézmények, az ott rendezett kiállítások, illetve az odalátogatók száma növekedést mutat. A muzeális intézmények látogatóinak és a megrendezett kiállítások száma folyamatosan növekszik, a 29 db muzeális intézményben összesen 138 múzeumi kiállítást szerveztek meg, melyekre 2019-ben összesen 870.000 fő látogatott el. A színház és mozilátogatások száma az utóbbi években hasonló, csökkenő tendenciát mutat. Heves megyében 3 db színház és 11 db mozi terem nyújt lehetőséget a kapcsolódni vágyóknak, és amíg színházba 2019. évben 170.000 ember látogatott el (2017-ben 254.000 fő), a moziba 181.000 ember ment el (2017-ben 211.000 fő).

2019. évben a településeken összesen 126 db települési könyvtár, valamint 6 db nemzeti és szakkönyvtár nyújtott lehetőséget. Sportoláshoz, mozgáshoz, szabadtéren történő kikapcsolódáshoz 65 db sportcsarnok, sportpálya és 354 db játszótér, tornapálya, pihenőhely állt rendelkezésre a településeken.

Heves megyében a következő településeken működik könyvtár: Eger, Gyöngyös, Hatvan, Füzesabony, Heves, Lőrinci, Péterváras, Verpelét. Abasár, Detk, Erdőtelek, Gyöngyösorosi, Gyöngyössolymos, Hort, Kál, Kápolna, Kerecsend, Markaz, Szihalom, Tarnaörs, Tiszanána, Visonta

Bródy Sándor Megyei És Városi Könyvtár

A Bródy Sándor Megyei és Városi Könyvtár 2007-2020. között egyedüli szolgáltató könyvtárként nyújt nyilvános könyvtári szolgáltatást Heves megye települései számára.

A Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer 2007 óta működő rendszer, melynek célja, hogy Heves megye bármely kistérségében élők egyenlő eséllyel, közvetve vagy közvetlenül hozzáférjenek minden számukra szükséges információhoz a legmodernebb, leghatékonyabb minőségi könyvtári ellátás keretében, amely elsősorban a felhasználók igényeit elégíti ki. A szolgáltatást igénylő partner önkormányzatok száma évről évre folyamatosan növekszik. 2019-ben Heves megye 115 ötezer ötszáz lakos alatti települése közül 98 települési

önkormányzattal kötöttek szerződést, így az ötezer alatti települések 85 %-ában elérhető a szolgáltatás. Az eddigi eredmények alapján elmondható, hogy a HEVESTÉKA szolgáltatási rendszer 2019-ben minőségi szolgáltatásokkal, dokumentumállományával, technikai felszereltségével, szakmailag jól felkészült szakemberekkel valósult meg.

Színházi ellátottság

Heves megyében több színház található, a megyeszékhelyen mindegyik. A legnagyobb, a Gárdonyi Géza Színház, majd a Harlekin Bábszínház, a Babszem Jankó Gyermekszínház, illetve a Pinceszínház Eger Művészeti Közhasznú Egyesület. A nyári időszakban kerül megrendezésre az Egri Érsekkerti Nyári Játékok, mely a Gárdonyi Géza Színház szabadtéri programja.

Kulturális és művészeti központok

A Gyöngyös városban található Mátra Művelődési Központ számos színházi előadásnak biztosít helyszínt a helyi és környéken lakók részére. Az Egri Kulturális és Művészeti Központ 2008. január 1-jén alakult meg, több kulturális intézmény összevonásával. Olyan intézményegységeket foglal magába, mint az EKMK Forrás Gyermekek és Ifjúsági Ház, EKMK Bartakovics Béla Községi Ház, EKMK Vitkovics Alkotóház és Művésztelep, EKMK IFI PONT Ifjúsági Információs és Tanácsadó Iroda, EKMK FORRÁSPONT Lakossági Információs és Szolgáltató Iroda (LISZI), EKMK Egri Civil Ház, EKMK Templom Galéria.

Egerben található továbbá a Kepes György Kulturális és Művészeti Központ, amely igényes kiállításával nyújt kulturális élményt az odalátogatóknak.

Művelődési ház/ központ (darab)	IKSZT (darab)	Faluház (darab)	Ifjúsági ház (darab)
97	13	31	2

20. táblázat: Heves megye művelődési intézményei
Forrás: Heves Megyei Szolgáltatási Út Térkép (adatgyűjtő táblázat) 2020.

Múzeumok, kiállítások Egerben

Dobó István Vármúzeum Egri Vár, Zsinagóga Galéria, Vitkovics-ház, Város a város alatt, Telekessy Patikamúzeum, Szemfényvesztés Kiállítás, Gárdonyi Géza Emlékmúzeum, Egri Tűzoltó Múzeum, Sportmúzeum -Sportdiplomáciai és relikvia gyűjtemény, Kopcsik Marcipánia, Kepes György Kulturális és Művészeti Központ, EGRI Road Beatles Múzeum.

Múzeumok, kiállítások gyöngyösön és vonzaskörzetében

Detki Régészeti Múzeum, Borászati Múzeum Nagyréde, Mátrai Ásványház és Múzeum – Mátraszentimre, Palóc néprajzi gyűjtemény – Mátrafüred, Huszár Lajos Éremtár – Gyöngyös, Ferences Rendház és műemlékkönyvtár – Gyöngyös, Egyházi Kincstár – Gyöngyös, Mátra múzeum – Gyöngyös, Piskésetői Csillagvizsgáló.

Múzeumok, kiállítások Pétervásárán és környékén

Nemzeti Emlékpark Recsk, Bányászati kiállítás Recsk, Kocsimúzeum és Cifra Istálló Parád, Parádsasvári üvegmanufaktúra.

Múzeumok, kiállítások hatvanban

Széchenyi Zsigmond Vadászati múzeum, Hatvany Lajos Múzeum.
Heves megyében található művelődési házak/központok, IKSZT-k, faluházak, ifjúsági házak

Mozi

Uránia Mozi Eger, Cinema Agria Mozi Eger, Cinema Bridge Gyöngyös.

7.5. Turisztikai szolgáltató létesítmények

Az elmúlt időszakban történt szálláskapacitás bővülés évekre meghatározza a vendégforgalom bővülésének lehetőségét. A 2014. évi eredményekhez képest tovább folytatódott a kereskedelmi szálláshelyek férőhelyeinek bővülése Heves megyében, bár annak dinamikája némileg csökkent, 2018. évtől pedig csökkenés tapasztalható. Azonban a szállodai férőhelyek számát tekintve kisebb növekedés realizálható. A kereskedelmi szálláshelyek

forgalma 2019-ben élénkült: a vendégek és a vendégéjszakák száma egyaránt felülmúlta az előző évit. 2019. évben a vendégek és a vendégéjszakák száma is az országosnál jobban, 4,1, illetve 4,4%-kal nőtt az előző évhez képest. A vendégéjszakák 79%-át kitevő szállodákban 5,1%-kal emelkedett a forgalom. A kereskedelmi szálláshelyeken 2020. január és március között 951 ezer belföldi vendég 2,0 millió vendégéjszakát töltött el. A vendégszám és a vendégéjszakák száma hasonló mértékben, mintegy ötödével esett vissza.

Év	A kereskedelmi szálláshelyek férőhelyei (fő)	Ebből: szálloda (fő)
2010. év	13 617	3 831
2011. év	13 674	4 639
2012. év	17 238	5 207
2013. év	17 607	5 694
2014. év	14 832	6 126
2015. év	16 161	6 620
2016. év	16 588	6 789
2017. év	17 266	6 642
2018. év	14 645	6 616
2019. év	14 142	6 820

21. táblázat: Heves megyében a kereskedelmi szálláshelyek férőhelyei változása (2010-2019. év)

Forrás: KSH

Heves megyében 3.062 db vendéglátó egység működött 2019. december 31-én, többsége étterem, büfé jellegű üzlet.

Év	Étterem, büfé	Cukrászda	Italüzlet és zenés szórakozóhely	Kereskedelmi vendéglátóhely összesen	Munkahelyi, rendezvényi és közétkeztetést végző vendéglátóhely
2010. év	732	141	798	1671	198
2011. év	748	138	790	1676	205
2012. év	761	134	774	1669	201
2013. év	756	133	697	1586	203
2014. év	748	136	663	1547	197
2015. év	747	135	593	1475	203
2016. év	734	138	549	1421	219
2017. év	741	145	527	1413	236
2018. év	738	149	518	1405	244
2019. év	752	151	503	1406	250

22. táblázat: Heves megyei vendéglátóhelyek számának változása üzlettípus szerint (2010-2019. év)

Forrás: KSH

A térség idegenforgalmi termékínálatában erőteljesen jelen van a termálvíz. A tematikus és wellness szállodafejlesztések mind Gyöngyös-Mátra, mind Eger térségében beváltották a hozzájuk fűzött reményeket. A jól irányzott, a vendég igényeinek, trendeknek megfelelő fejlesztések vendégéjszaka növekedést hoztak a desztinációknak és a megyének. A közelmúlt fürdő- és egyéb fejlesztéseinek köszönhetően már nem csak a

nagyobb városokban jelent megélhetési forrást, jövedelemkiegészítést a szállásadás. Az utóbbi években ugrásszerű volt a vendégéjszakák növekedése a frekvenciátalabb helyeken. A megyében összesen 11 termál-, 7 gyógy- és 21 db élményfürdő található, melyek egész évben várják a külföldi és belföldi vendégeket.

Év	Fürdők jellegük szerint			Fürdők típusok szerint							A fürdők napi legnagyobb befogadó-képessége (fő)
	állandóan üzemelő	idény-szerűen üzemelő	összes en	gyógy-fürdő	termál-fürdő	élmény-fürdő	strand	uszoda	tan-uszoda	egyéb fürdő	
2013	28	5	33	10	13	19	12	4	3	–	29.988
2014	28	6	34	9	11	20	11	2	6	1	34.298
2015	27	5	32	8	12	21	10	3	5	1	31.768
2016	31	3	34	4	13	22	11	3	5	–	32.304
2017	28	4	32	5	12	22	9	3	5	1	32.368
2018	28	3	31	6	11	21	9	4	6	1	31.253
2019	27	4	31	7	11	21	9	5	6	1	30.247

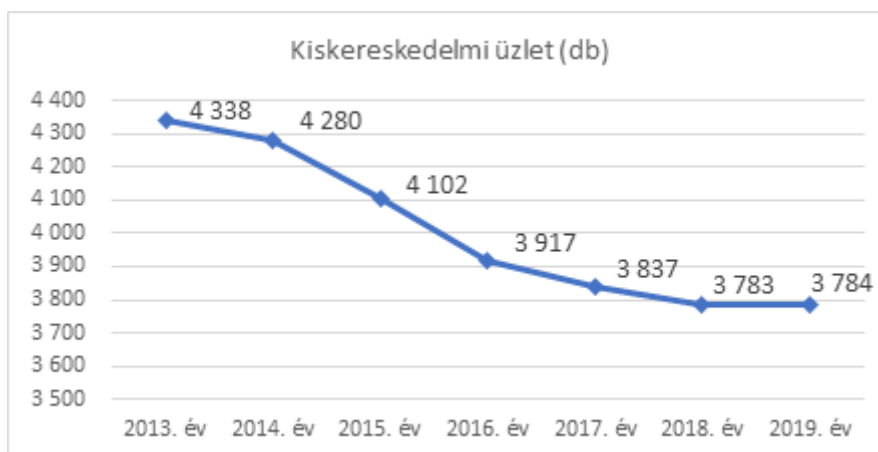
23. táblázat: Heves megyei fürdők főbb jellemzői, a fürdők által nyújtott szolgáltatások (2013-2019. év)

Forrás: KSH

Tourinform iroda a megyében Eger, Gyöngyös, Hatvan, Poroszló és Kisköre településeken működik.

Kiskereskedelmi és szolgáltatói intézmények

A megye a nemzetközi vállalatok telepítése és a régióba vonzása mellett nagy hangsúlyt fektet a helyi kis és középvállalkozások, valamint azok fejlesztésére is. A KSH adatai alapján Heves megye kiskereskedelmi üzlethálózatában 2017-től a kiskereskedelmi forgalom volumene folyamatosan emelkedett, 2019-ben folyó áron 313 milliárd forint értékű forgalom realizálódott, az országos 2,7%-a. A kiskereskedelmi üzletek forgalmának volumene 2020 I. negyedévében a naptárhatástól megtisztított adatok szerint 7,2%-kal bővült az egy évvel korábbihoz viszonyítva. A kialakult járványügyi veszélyhelyzet és a fokozatosan bevezetett, a kiskereskedelmet is érintő jogszabályi korlátozások az összes üzlet típus forgalmára számottevő hatással voltak. Ennek eredményeként a felvásárlási láz okozta februári 11%-os volumennövekedést márciusban 3,5%-os bővülés követte. A kiskereskedelmi üzletek száma folyamatosan csökken, a KSH adatai alapján 2019-ben az egy kiskereskedelmi üzletre jutó lakosok száma összesen 77 fő.

64. ábra: A kiskereskedelmi üzletek számának alakulása Heves megyében (2013-2019. év)

Forrás: KSH adatai

Heves megyében valamennyi város (11 városi rangú település) rendelkezik kisebb-nagyobb kiterjedésű kereskedelmi vonzásterülettel. Az elmondható, hogy a nagyobb múltú, korábbi piacközpontok ma is komolyabb

ellátóterületet mondhatnak magukénak. Jól érzékelhető ez Eger, Gyöngyös, de akár Hatvan vagy Heves esetében is.

Gyógyszertárak (db)	Bevásárlóközpontok (db)	A bevásárlóközpontokban működő kiskereskedelmi üzletek száma (db)	Hipermarketek (db)	A hipermarketekben működő kiskereskedelmi üzletek száma (db)	Piac (db)	Postai szolgáltatóhelyek (db)	Üzemanyag-töltő állomás (db)
3.784	3	105	3	71	31	120	36

24. táblázat: A kiskereskedelmi üzletek, szolgáltatások Heves megyében (2019. év)

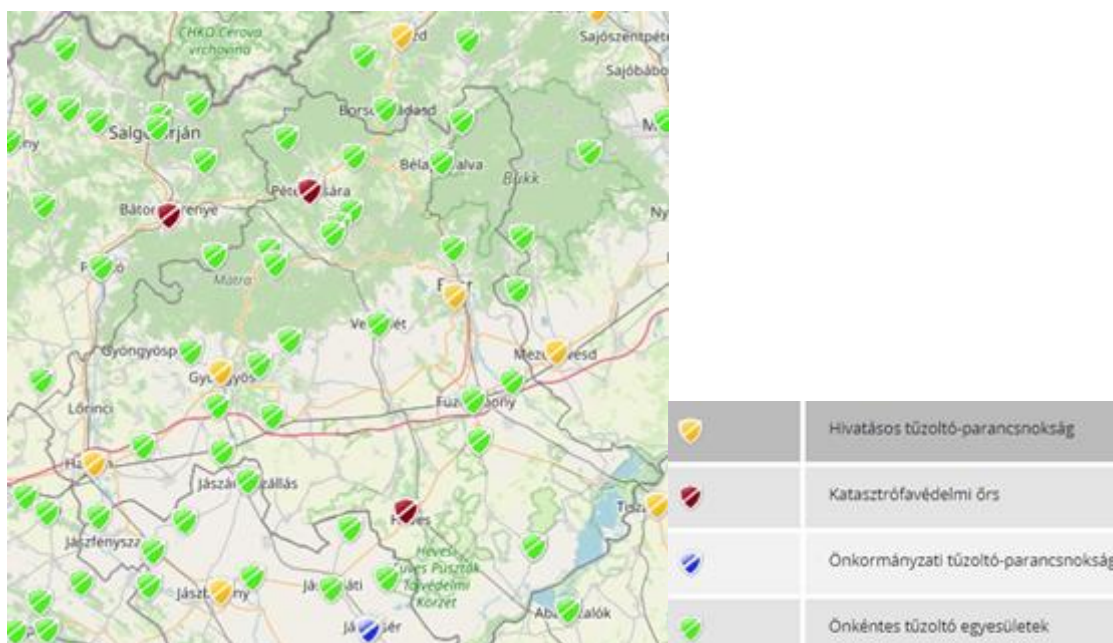
Forrás: KSH és TeIR

7.6. Igazgatási intézményekkel való ellátottság

Kormányablakok Heves megye járásközpontjaiban (Eger, Belpátfalva, Füzesabony, Hatvan, Pétervására, Gyöngyös, Heves) és Lőrinci településen állnak rendelkezésre. Gyöngyös településen kettő helyszínen is található kormányablak. Annak érdekében, hogy a kormányablakos ügyintézés még közelebb kerüljön az állampolgárokhoz, az ügyfélszolgálati tevékenység Mobilizált Kormányablak Ügyfélszolgálatokkal kerül országsszerte kiterjesztésre. A Mobilizált Ügyfélszolgálat létrehozásával lehetőség nyílik a helyben történő ügyintézésre a kormányablakkal nem rendelkező, illetve a közlekedési infrastruktúra szempontjából hátrányban lévő településeken élő állampolgárok számára is.

Katasztrófavédelmi kirendeltség Heves megye területén Egerben és Gyöngyösön működik. Tűzoltóság 8 településen (Belpátfalva, Eger, Füzesabony, Gyöngyös, Hatvan, Heves, Pétervására, Tiszanána) található. Hivatásos tűzoltó-parancsnokság 3 településen (Eger, Gyöngyös, Hatvan), önkormányzati tűzoltó-parancsnokság Belpátfalva és Tiszanána településen üzemel, valamint 24 önkéntes tűzoltó egyesület vesz részt védekezési, kárelhárítási feladatokban.

Heves megye 121 településéből 38 településen alakult meg mentőcsoport 389 fővel. Főbb tevékenységeik közé tartozik a helyi vízkárok elhárítása, viharok felszámolása, tűzoltó egyesületek segítése. Minden mentőcsoport rendelkezik az alapvető vízkár-elhárítási minősítéssel.

65. ábra: Tűzoltóságok elhelyezkedése Heves megyében

Forrás: <https://www.katasztrofavedelem.hu>

7.7. Sportolási lehetőségek

A megye terepi adottságai kedveznek az aktív sport kedvelőinek. A lovaglás gyakorlására, tereplovaglásra, túrázásokra számtalan lehetőség nyílik, továbbá több kerékpártúra útvonal is ajánlott. A természetjárás és ökoturizmus a falusi, bor- és gasztroturizmussal karöltve kínál több tematikus utat, programot megyeszerte. Az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TeIR) 2019. évi adatai alapján Heves megyében a sportolni, mozogni vágyó lakosoknak, vendégeknek és sportolóknak összesen 65 db sportcsarnok, sportpálya áll rendelkezésre. A minőségi tényezők szempontjából igen jelentős differenciák tapasztalhatók, különösen a kistelepüléseken kedvezőtlenek a feltételek, a – leginkább vidéki – sportlétesítmények infrastruktúrája is sok helyen fejlesztésre szorul. Ezeken a településeken a sport- és szabadidős infrastruktúra kiépítettsége a városi átlaghoz képest alacsony szinten áll.

Egerben a legnagyobb sportlétesítmény fenntartó és üzemeltető az önkormányzat, annak intézményei és cégei. Emellett az Eszterházy Károly Egyetem rendelkezik jelentős sportlétesítményekkel, de a katolikus egyház, számos alapítvány és néhány magánvállalkozás is működtet sportpályákat. Jelentősebb versenysport létesítmények: Felsővárosi Sporttelep, Szentmarjay Tibor Városi Stadion, Hadnagy úti Edzőcsarnok (ökölvívás), Sike András Birkózócsarnok, Asztalitenisz Csarnok, Kemény Ferenc Sportcsarnokot. A diáksport létesítményei közé tartoznak az óvodai, iskolai sportpályák és tornatermek (tornaszoba-, sportudvar- vagy játszóudvar szinte valamennyi óvodában megtalálható, az iskolák tornatermei, illetve sportudvarai is nagyrészt felújításra kerültek az elmúlt években), valamint az egyetemi sportpálya (amit az Egri Sportcentrum SE használ).

A diák-, a verseny- és a tömegsport számára is infrastrukturális háttérrel nyújtanak a vizes létesítmények, így a Bitskey Aladár Uszoda, a Bárány Uszoda, az Egri Termál- és Strandfürdő. Az Egri Városi Sportiskola (EVSI) 2001. évi megalapítása óta szolgálja a város utánpótlás nevelését és a város élsportját. Az EVSI jelenleg 11 szakosztályt működtet: asztalitenisz, atlétika, birkózás, floorball, judo, kézilabda, kosárlabda, ökölvívás, röplabda, shotokan karate, tájfutás. Az Eszterházy Károly Egyetem a sportszakember képzés regionális központjaként, az EKF Sporttudományi Intézete regionális kutatóközpontként működik. 2015-ben létrejött az Egészségfejlesztési és Sporttudományi Tudásközpont, amely az Eszterházy Károly Egyetem Természettudományi Karának interdiszciplináris kutatóközpontja. Az Egyetemen 2020. évben két alapképzésen tanultak hallgatók, sport- és rekreációs szervező szakon, illetve kilenc sportágban edző képzéseken, valamint a testnevelő tanári képzés is népszerű itt.

Eger a regionális, országos bajnoki fordulókön kívül rendszeresen ad helyet országos, Európa- és világbajnokságoknak és –különböző kupáknak. Egerben több mint száz sportág egyesületei közül választhatnak. A lakosság szabadidősport igényeit elégítik ki a városban működő fitnessztermek, squash pályák, a paintball pálya, tekepálya, tenispályák; a legtöbb városrészben megtalálhatók a legkisebbek időtöltését szolgáló játszótérek. A városi kerékpáros stratégia, illetve a fenntartható városi mobilitási terv alapján az elmúlt években jelentős beruházások történtek a kerékpárút hálózat fejlesztésében. A továbbiakban is fontos célkitűzés a kerékpárút közlekedés (ezen belül a kerékpár, mint közlekedési eszköz és a kerékpározás, mint aktív szabadidő-eltöltési forma) népszerűsítése.

Gyöngyösön nagyon sokrétű és eredményes sportélet folyik, így a labdarúgástól a kézilabdáig, a karatétól és az úszásig megtalálhatók a közkezdelt sportágak, és ez a színes paletta évről évre gazdagodik. A városban rendezett nemzetközi és országos versenyeken is kiemelkedő színvonalon tudják biztosítani a létesítmények használatát.

- Dr. Fejes András Sport-és Rendezvénycsarnok
- Dr. Csépe György Uszoda és Termálstrand
- Mátrafüredi Ifjúsági Tábor
- Gyöngyösi Jégpálya
- Kömlői Károly Sporttelep
- Sport úti Sporttelep
- Műfüves Labdarúgópálya
- Vályi-Nagy Károly Sportcsarnok

A Károly Róbert Diákhotel szomszédságában található Károly Róbert Sportcentrumot az Eszterházy Károly Egyetem Gyöngyösi Károly Róbert Campus hallgatói mellett a nagyközönség is igénybe veheti. Gyöngyös diáksportjának legeredményesebb sportolói sportegyesületekben készülnek a versenyekre. Az alap- és középfokú oktatási intézményekben iskolai sportkörök, illetve diáksport egyesületek működnek. A helyi utánpótlássport bázisaként a tehetséges diákok versenyeztetését tűzte ki célul a Gyöngyösi Sportiskola Diák- és

Szabadidősport Egyesület a következő sportágakban: atlétika, birkózás, úszás, kosárlabda és röplabda. A városban számos sportszervezet működik, 2017. évben 55 sportegyesületet, szervezetet, szövetséget sikerült nyilvántartásba venni.

Hatvan városának központképző szerep is jut a sport területén, mivel több sportágban regionális alközpont (MLSZ Bozsik versenyrendszer, Diákolimpiai versenyek városi és járási versenyei). Hatvan sporttörténetének meghatározó sportágai az atlétika, a labdarúgás, a kézilabda és a triatlon, és a lovas sport. A Népkerti Sporttelep, a kerékpáros Kalandpark és Lokomotív Sporttelep kedvelt tere lehet a sportolni vágyóknak (labdarúgás, sportlövészet, íjászat, stb.). 2020. évben a hatvani cukorgyár helyén elkészült új sportcsarnok által a kézilabdások, futsalosok, kosarazók és a küzdősportok képviselői is otthont nyernek. A szabadidő tartalmas eltöltését szolgálja a Görbeéri Koronglövő- és Lövész SE által működtetett pálya is, amely koronglövészet és pisztolylövészet gyakorlására van lehetőség. A 2015. évi adatok alapján a városban működő 29 sportegyesület, ebből 8 kiemelt sportegyesület, kb. 1.000 igazolt versenyzővel rendelkezik. A diáksportkörök keretén belül több mint 1400 tanuló sportol regisztráltan.

Füzesabonyban több sportlétesítmény is lehetőséget nyújt a mozogni vágyóknak: a labdarúgópálya körüli salakos futópálya, a Teleki Blanka Általános Iskolánál található sportcsarnok, a Remenyik Zsigmond Gimnázium udvarán és a Széchenyi István Általános Iskolánál is van egy egy-egy betonozott kézilabda- és kosárlabdapálya. Füzesabony város sportéletében a legjelentősebb szerepet az FSC tölti be, amely jelenleg öt szakosztállyal működik: női kézilabda, férfi kézilabda, labdarúgás, sakk, darts). Az FSC-n kívül is akadnak más sportegyesületek is városunkban, közülük kiemelkedik a Yamato SE kyokusin karate club és a Füzes Táncklub. Pétervására sportélete kimagasló, mind a szakosztályokat, mind a megrendezésre kerülő versenyeket tekintve. A szakosztályok között található a labdarúgás, sakk, shotokan karate, röplabda és autó-motorsport. A sportélet helyszínéül szolgál a Bocsi Attila Sporttelep, ahol tekepálya is megtalálható. A Bocsi Attila Sporttelepen rendelkezésre álló labdarúgópálya a szabadtéri, a városi sportcsarnok a beltéri sport helyszíne.

Bélapátfalván az erdők, hegyek, különleges természeti képződmények, a bányászat nyomán kialakult extrém sportoknak is teret adó sziklafalak, sőt a Gyári-tó (Lak-völgyi tó) révén a víz közelsége kiváló feltételeket kínál a természethez kapcsolódó sport- és rekreációs turizmusnak. A település rendelkezik olyan sportlétesítménnyel, ahol a különböző sportpályák és edzőtermek biztosítják az aktív versenyzők edzési lehetőségei mellett a nagyobb közönség sportolási lehetőségét is. A településen a Tanuszoda ad otthont az úszásnak. Bélapátfalvi Sport Közhasznú Egyesület

Heves településen a közösségi tereken belül kiemelkedő jelentősége van a 2010-ben megépült Városi Sportcsarnoknak. A Hevesi Önkormányzati Vagyonkezelő Kft. (HEVA Kft.) működtetésében lévő Heves Városi Sport- és Rendezvénycsarnok megfelelő lehetőséget nyújt a sportolni vágyó hevesi fiatalok, idősök számára egyaránt. Itt található konditerem, squash-pálya, fallabda-pálya, bowling-pálya, továbbá a kézilabdapálya-méretű küzdőtér kiváló lehetőséget biztosít különböző labdajátékok (kézilabda, futball, röplabda stb.), tánc, aerobik, karate hobbi szintű gyakorlására, versenyszerű felkészítésére. Oktatási intézmény és óva is rendelkezik, az Újtelepi Katolikus Általános Tagiskolában sport (kézilabda, atlétika, futball, úszás; gyógytestnevelés) nevelés is zajlik.

Heves megyében számos civil szervezet, alapítvány és egyesület működik a legkülönbözőbb tevékenységi körrel, ezen belül szabadidős és hobbitevékenység, sporttevékenység és -támogatás körben összesen 625 egyesület, alapítvány működik.

A megyében több sportegyesület sikeresen pályázott a Magyar Falu Program Falusi Civil Alap által kiírt programra. Az egészséges életmód ösztönzése, a sporthoz és a mozgáshoz való hozzáférés biztosítása céljából a kistételek is fejlesztettek. A kistételek önkormányzatainak is lehetősége nyílt a Magyar Falu Program keretében többek között óvodai sportterem, tornaszoba fejlesztésre (a megyében elnyert támogatás összesen 139.319.621 Ft), valamint óvodai játszóudvar és közterületi játszótér fejlesztésre (a megyében elnyert támogatás összesen 108.399.203 Ft). A TelR 2019. évi adatai alapján Heves megyében a tornatermek, tornaszobák száma a köznevelési intézményekben összesen 277 db. 2014. évtől, Heves megyei folyamatban lévő és befejezett sportlétesítmény fejlesztések (2018.01.18-ai adatok alapján) megtekinthetők a függelékben.

Az 1989-ben megalakult Magyar Szabadidősport Szövetség 21 évig nem tudta megynkben megalakítani megyei szövetségét, ez iránti igény hiánya miatt. Ezzel gyakorlatilag az egyetlen fehér folt volt a szabadidősport területén országos szinten. 2010-ben végre Heves megyében is sikerült létrehozni szervezetét, amellyel végre elindulhatott az a mozgalom, hogy kiutat találjunk a magyar lakosság számára az őt érintő krízis helyzetből, mentális és fizikai egészségének javítása és megőrzése céljából. Heves Megyei Szabadidősport Szövetség a Heves megyében található sportegyesületek - szabadidős tevékenységet folytató szervezetek szövetsége.

2013-tól a Hajós Alfréd Terv keretein belül TÁMOP és KMR programok támogatásával létrejöttek az egyetemi sportirodák az intézményi sportszolgáltatások fejlesztése céljából. Az elmúlt időszakban a Magyar Egyetemi - Főiskolai Sportszövetség a létrejövő 25 sportirodával és egyetemi sportszervezéssel foglalkozó kollégákkal együttműködve szervezi és koordinálja a hallgatói sportéletet. Heves megyében az adott intézmény képviselőjében való versenyzéssel kapcsolatban (hazai, nemzetközi), illetve szabadidősport rendezvényekről az Eszterházy Károly Egyetem megkeresésével lehet részletes tájékoztatást kapni. Az Eszterházy Károly Egyetemen található Sportiroda a Sporttudományi Intézet szervezeti egysége, mely 2013-tól működik, mint az egyetemi sportélettel foglalkozó szolgáltató iroda.

Sportolási lehetőségek az Eszterházy Károly Egyetemen: INVEST SPORTCENTRUM (fedett és szabadtéri tenispályák, fallabda pálya, futópálya, asztalitenisz terem, konditerem), Bitskey Aladár Tanuszoda.

A megye legsikeresebb sportágai, csapatai: a többszörös magyar-bajnok női röplabda, OB I-es férfi és női vízilabdacsapat, a női labdarúgó NB I-ben. A megyét képviseli a labdarúgó NB II-ben az Eger és a Hatvan csapatai, az NB III-ban a Gyöngyös, a Besenőtelek, a Selyp, a Poroszló, a Füzesabony csapatai. De NB I-es, NB II-es, NB III-as tekecsapatok, NB I-es és NB II-es kézilabdacsapatok, sakksapat van jelen az élsportban, akik között ott találjuk még a válogatottakat felsorakoztató hatvani taekwon-do klubot, az NB I-es egri asztaliteniszezőket, az OB I-es gyöngyösoroszi tollaslabdázókat, az egri gyöngyösi, petőfibányai öklözőket, a hatvani, hevesi, verpeléti atlétákat is. De találunk hegyszerékpárklubot, modellezőket, kötélugrókat, erőemelőket, birkózókat, teniszezőket, lövészeket, és persze itt vannak a szilvásvárad fogathajtók is, gondoljunk csak Bárdos Györgyre, a többszörös világbajnokra és a legutóbbi sikeremberre, Bozsik Józsefre, aki 1996-ban Belgiumban vb-bronzérmet szerzett. A megyében találjuk az ország legmagasabb hegyeit, így a téli sportok is adnak kiváló sportembereket.

Az emberi egészség védelmének környezeti vonatkozásai területén kiemelten fontossá vált a lakosság egészségi állapotának javítása, az egészség megőrzése, fejlesztése és a gyógyulás elősegítése, az egészséges életmód, a sportolás fontosságának tudatosítása és érvényesítése, sportolásra alkalmas létesítmények számának növelése. Szükséges a teljes körű egészségfejlesztés megvalósítása, támogatása óvodákban és iskolákban, továbbá együttműködések kialakítása a pedagógiai, egészségügyi, gyermekvédelmi szakemberek, szülők és diákok között annak érdekében, hogy az iskolák egészséges környezetté váljanak.

VIII. A települések jellemző lakásviszonyai

Heves megye lakásindexe, a lakáspiac általános jellemzői

Heves megyében – igazodva az országos trendhez – a lakásépítés volumene 2014-től láthatóan megiramodott. A KSH 2018-as mérései alapján országos szinten tovább nőtt a lakáspiaci forgalom, és a felfutó lakásépítés hatása is egyre érezhetőbbé vált. Az eladott új lakások számának növekedése az előzetes adatok alapján másfélszeresre, a használt lakásoké pedig 6,4 %-ra becsülhető. Az összes eladott lakásnak már közel 5%-a volt új építésű. A megyében 2016-ban – 43 új lakással meghaladva a 2015-ös mutatókat – az újonnan épített lakások száma 151 volt, ebből 73 darab kifejezetten értékesítési céllal épült. 2017-ben további emelkedésnek köszönhetően már 173 új ingatlant regisztrált a KSH, az értékesítési céllal épült lakások száma valamelyest elmaradt az előző évitől (65 lakás). A lakáspiac tekintetében bekövetkezett növekvő trend 2018-ban is érzékelhető volt, hiszen 224 új lakásból 117-et szánt az építő értékesítésre. Összehasonlítva a 2018-as I. féléves adatokat a 2019-es év ugyanezen időszakával, látható, hogy az előző év 43 átadott lakásához képest csekély arányú növekedés ment végbe 2019 I. félévre, az új lakóingatlanok száma 48-ra emelkedett. A CSOK, a Heves megyében 86 településen (beleértve a megye bizonyos elmaradott településeit) elérhető falusi CSOK, az építőipar felpörgésével bekövetkező munkahelyteremtés, bevételnövekedés és az ágazat fehéredése mind pozitív hozadéka a lakáspiac gyarapodó forgalmának.

66. ábra: Heves megye lakásindexe (2001-2018)

Forrás: KSH

A kedvező hatású trendek mellett azonban azt is figyelembe kell venni, hogy az újonnan épített lakások javarésze a megye városaira, gazdaságilag és társadalmilag fejlettebb területeire korlátozódik. A térség elmaradottabb északi és déli részén a lakhatási jellegű beruházások jócskán elmaradnak a „gazdasági tengelyen” fekvő három városától. Mindazonáltal az építőipar aktivizálódásával az építőanyag árak, illetve kivitelezés költségei is jócskán megnövekedtek, az ingatlanárak éves emelkedése a korábbiakban becslétnél is jóval komolyabb ütemben nőtt. A KSH legfrissebb, lakáspiaci árakat elemző tanulmányából kiderül, hogy 2015-höz képest a használt lakások ára átlagosan 28%-kal emelkedett 2018-ban. Mivel az eladott lakások összetétele a korábban becslétnél nagyobb mértékben tolódott el az alacsonyabb értékűek felé, a használt lakások piacán jelentősebb, 45%-os áremelkedés következett be. Az új lakások éves átlagára a 2017. évi, kiugróan magas, 19%-os növekedés után 2018-ban további 13%-kal, a 2015. évi csaknem másfélszeresére emelkedett. A megyeszékhelyeken 2018-ban átlagosan 244 000 forintot kellett fizetni négyzetméterenként, ami 18%-kal meghaladta az előző évit. Eger esetében ez akár a négyzetméterenkénti 350 000 forintot, Gyöngyös és Hatvan tekintetében a 270 000 forintot is meghaladta. 2019. I. negyedévében 16%-kal emelkedtek az árak. A többi város lakásárait tapasztalt növekedés 4,7%-os volt az év első negyedében. Az ingatlanárakhoz hasonlóan az albérletek bérleti díjai is markáns növekedésnek indultak, főleg a megyeszékhelyen, egy önálló lakásért nem ritkán 100 000 forint körüli díjszabás társul, amit főként a városban található egyetemre járó diákok jelenléte és a városban egyre bővülő munkalehetőségek tartanak a magasban.

Lakhatással összefüggő legáltalánosabb problémák

A lakhatással kapcsolatos talán legkomolyabb probléma a lakóingatlan lakhatatlanná válása, vagy a különböző okokból bekövetkező ideiglenes, vagy huzamosabb idejű, netán végleges hajléktalanság. A nehéz helyzetbe került emberek egy részét bonyolult beazonosítani, hiszen a lakhatási problémák ideiglenes megoldására jellemzően rokonoknál és vándorlással eltöltött időszakban lakcímük sokuknak a régi marad. A hajléktalanság, amely többnyire a városokban jelen lévő probléma gyakorta láthatatlan az átlagember számára. Egerben a Hajléktalanok Gondozó Házában 90 embernek jut hely, a megyeszékhelyen viszont hozzávetőlegesen 150 fedél nélküli éli mindennapjait, zömük külsejük alapján nem tűnik hajléktalannak. Jellemző továbbá, hogy a környékbeli településekről – többségük Verpelétről vagy Kerecsendről – is kerülnek emberek az ellátó intézményekbe. Azoknak a családoknak, akiknek albérletükből, lakóingatlanukból távozniuk kell, de célul tűzik ki, hogy bizonyos időn belül újra lakáshoz jutnak, a Családok Átmeneti Otthona nyújt lakhatási lehetőséget. Az Eger Megyei Jogú Város Önkormányzata által fenntartott ingatlan 38 férőhelyes, ám a többszörös túljelentkezésnek köszönhetően a várólista 100 fő feletti. Ezek az emberek egy hirtelen jött betegség, vagy munkahely veszteség miatt kényszerülnek segítségre. A talpra állásuk nehézkes, főként azoknak, akiknek komolyabb volumenű hiteltartozásuk is van. Az albérletbe jutás problémás, hiszen három havi kaució, illetve a megyeszékhelyen és Heves megye városaiban tapasztalható albérletárak kifizetése szinte lehetetlen a szűkös anyagi helyzetű embereknek. Az albérletpiacon tapasztalható túlzott kereslet az ingatlantulajdonosoknak lehetőséget ad a bérlok megválogatására, amelynek során a sokgyermekes, ránézésre is szerény anyagi lehetőségekkel bíró családok versenyhátránnyal indulnak. Az egri önkormányzati bérlakások árszabásai is jelentősen nőttek az elmúlt években – bár így is a piaci árak alatt vannak –, így a rászoruló, lehetséges bérlok esetleges hiteltartozásai és az esetlegesen fennálló gyógyszerköltségeik miatt nehezen tudnák kifizetni a bérleti díjat. Az anyagi problémákból következő túlterheltség eredménye lehet az egészségügyi állapot megromlása, melynek fokozottan kitettek az

ilyen emberek. Az adott önkormányzat ilyen esetekben méltányosságot gyakorolhat a bérleti díjszabás tekintetében, a probléma megnyugtató orvoslása azonban jogszabály módosítást igényelne. A szociális ágazatban dolgozó szakembereknek mindazonáltal nagyobb beleszólási jogkört kellene biztosítani a bérlakások lakóinak kijelölésébe. A korábban vázolt ingatlanárak pedig eleve nem kedveznek a városokban letelepedni kívánóknak. A CSOK a feltételei miatt (6 hónap munkaviszony, kb. 250 000 Ft járulékos költség) a nehéz szociális helyzetben lévő rétegnek nem kínál alternatívát. A támogatások pedig önállóan nem elégségesek egy egri, városi ingatlan megvásárlásához. A CSOK jellemzően az alacsony árakkal rendelkező községekben nyújt lehetőséget a lakáshoz jutáshoz. Ma még komoly hiányosságként merül fel az ellátórendszer részéről, hogy a családokban bekövetkező krízishelyzetekre (hirtelen beálló állásvesztés, tartós betegség) nem áll rendelkezésre krízisalap. A karitás által nyújtott lakhatási célú támogatás mértéke alacsony, maximum 40 000 - 45 000 Ft, amelyet egy év elteltével lehet újra igénybe venni.

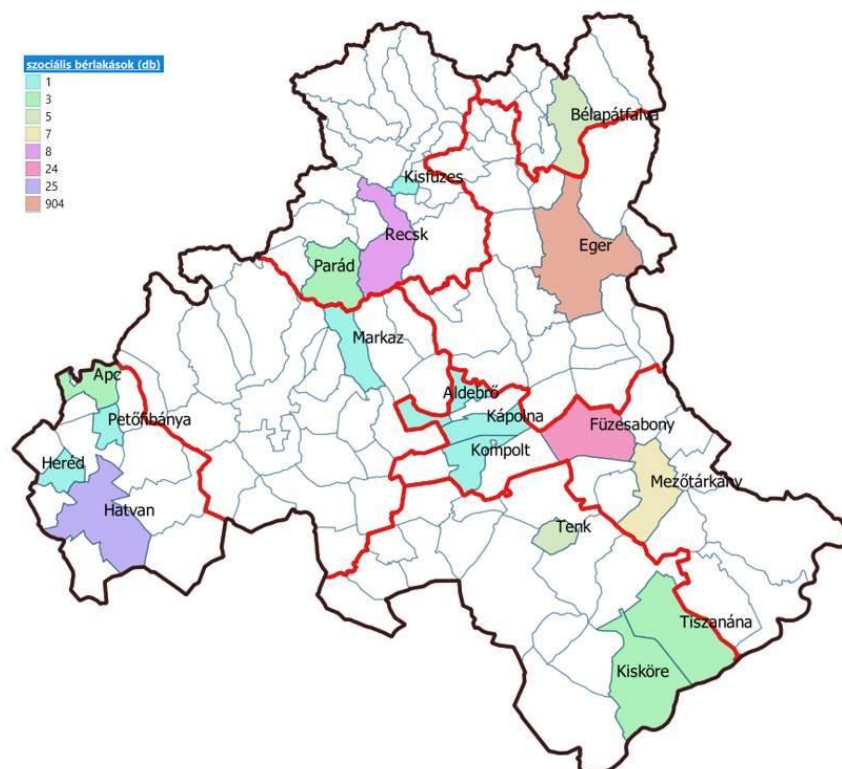
Bár a Családok Átmeneti Otthonába kényszerülők és a hajléktalanszállók által befogadott emberek között a lecsúszás esélye miatt komoly a metszés, mégis alapvetően külön problémakörként szükséges kezelni a hajléktalanságot. A Heves megyei intézményrendszer – csakúgy, mint a veszélyeztetett családok átmeneti ellátásánál tapasztalhattuk – komoly hiátusokkal terhelt. Hatvanban melegedő, Gyöngyösön kistérségi jelleggel működő hajléktalangondozó, Egerben pedig többfunkciós gondozó ház működik. Az egri létesítmény négy szervezeti egységre oszlik: utcai szociális munka, Hajléktalanok éjjeli menedékhelye, 1+1 éves hajléktalanok átmeneti szállása, illetve idős és beteg fedél nélküliek számára ápoló-gondozó otthon üzemel. A megyeszékhely nyújtotta lehetőségek, illetve az egri hajléktalanszálló nyújtotta szolgáltatások (pl. napi 6 órás rendelési idejű orvosi szolgálat) miatt több településről – köztük az ilyen jellegű szolgáltatást nem biztosító kisebb városokból is – Egerbe érkeznek a hajléktalanok. A téli időszakban a 10 000 fő fölötti településeknek jogszabályi kötelezettségükből fakadóan szükséges biztosítaniuk a rászorulóknak a nappali melegedő lehetőségét. Ennek ellenére az Egerben dolgozó szociális szakemberek észrevételei szerint a tél beköszöntével a város kiemelt célpontjává válik a megyében élő hajléktalanoknak. Ez a trend köszönhető annak is, hogy a probléma megoldását adott esetben a települések is ebben látják. A hajléktalanság elkerülése a többség számára néha igen triviálisnak ható, ám a hátrányos helyzetű társadalmi elemek számára mégis elérhetetlen beruházásokon múlnak. Egy családnak az őszi-téli időszakban vitális kérdés az ingatlan tetőszerkezetének, nyílászáróinak és fűtési rendszerének állapota. Gyakorta a körülmények hirtelen megromlása okozza az otthonok lakhatatlanná válását, amelynek orvoslására a települési önkormányzatok által nyújtott természetbeni juttatások, vagy krízisalap jelenthetnek megoldást. A hajléktalanság feloldására mindössze ideiglenes megoldást jelenthet a fedél nélküli személy lakáshoz juttatása, lényeges az utókövetés rendszerének kialakítása, hogy ne következhesen be az ismételt marginalizálódás.

Önkormányzati szociális bérlakás-állomány helyzete

A megyében legnagyobb számban Egerben találunk szociális bérlakásokat. Egerben hozzávetőlegesen 900 bérlakás áll a szociálisan rászorulóknak rendelkezésére. A lakások egy részét határozatlan időre adták ki, nagyjából egyharmadukban már az 1990-es évek elejétől, vagy még annál is régebben laknak. A többi bérlővel öt évre szóló szerződésben áll a megyeszékhely. A várostól érkezett adatszolgáltatás alapján azt lehet mondani, hogy komoly igény mutatkozik az ilyen jellegű lakhatási forma iránt, nagyjából 198 fős várólistáról beszélhetünk. A nyugdíjasházi lakások száma 98, ebben az esetben is tapasztalható a túljelentkezés, hiszen – szintén a város által nyújtott tájékoztatás alapján – kb. 24 fő vár ilyen jellegű szolgáltatásra. Nyugdíjas bérlakáshoz a 65. életévét betöltött, ingatlan tulajdonnal nem rendelkező személyek juthatnak. E mellett kétszáz ifjúsági garzonlakás is rendelkezésre áll a fiatalok számára Egerben a Pozsonyi és a Rákóczi úton, a fiatal generáció körében is tapasztalható a várólistán lévők magasabb száma. Ezeket a lakásokat 40 év alatti fiatalok vehetik igénybe, különös tekintettel az egyetemistákra, illetve a fiatal családosokra. Hatvan városban a település adatszolgáltatása szerint 25 szociális bérlakás található, ahol szintén komoly igény mutatkozik e lakhatási forma iránt. A városok közül érdemes még kiemelniük Füzesabonyt, ahol a beérkezett kérvények tekintetében szinten kevésnek bizonyuló 24 darab szociális bérlakás vehető igénybe. Bélapátfalva város visszajelzéséből viszont arra lehet következtetni, hogy a településen található 5 darab szociális bérlakás kielégíti az ottani lakhatási igényeket.

A községekben átlagosan településenként 3-5, vagy ennél kisebb a szociális bérlakás-állomány nagysága. Nyugdíjas bérlakás – a beérkezett visszajelzések alapján – a városokat leszámítva egyedül Recskén áll rendelkezésre, a nagyközségben mindazonáltal a községi átlag feletti, 8 szociális bérlakás működik. Előbbire pedig várólista is van. A szociális bérlakásokat illető mennyiségi hiányokról elérhető csekély információkból bizonyosan leszűrhető, hogy a meglévő ingatlan szám a szükségletekhez képest kevésnek mondható Apcon, Kiskörén, Mezőtárányban, Petőfibányán és Tiszanánán.

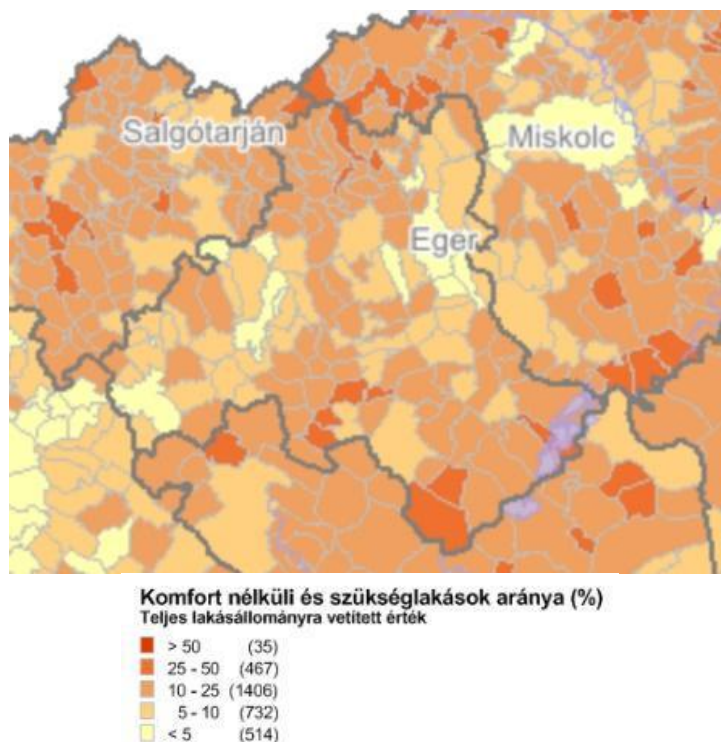

67. ábra: Heves megyei szociális bérlakás-állomány helyzete
 Forrás: Heves Megye Szolgáltatási Út Térképe

Meglévő lakásállományt érintő hiányosságok

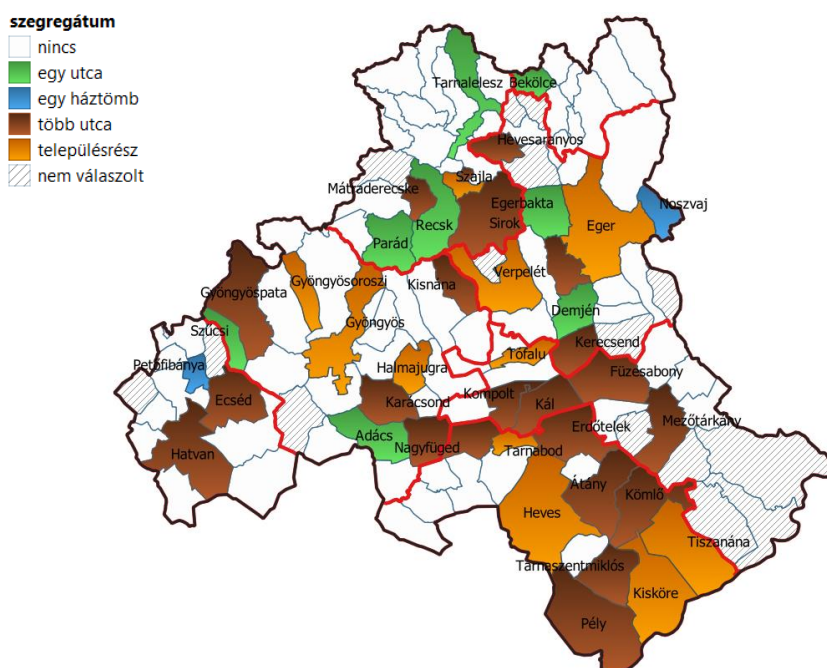
Heves megye hátrányos helyzetű térségeiben az egyik fontos lakhatással összefüggő probléma a meglévő lakásállomány állapota. A KSH témában készült 2011-es elemzése alapján a komfort nélküli lakások megoszlása a megye északi és déli, jellemzően elmaradott, szociális problémákkal terhelt részein a legjelentősebb. A komfort nélküli lakásban sem WC, sem fürdőszoba nincs a lakáson belül, a szükséglakásban ezen kívül nincs 12 m²-t meghaladó helyiség sem. A vizsgált időszakban a megye északi felén fekvő települések majd egészen 10-25% közötti a komfort nélküli, szükséglakások aránya. Kimagasló, 50% fölötti az ilyen lakások megoszlása a 105/2015. (IV. 23.) Korm. rendelet szerint kedvezményezett településeknek számító Tarnaleleszen és Szúcson. A megye déli része hasonló lakásadottságokkal rendelkezik, az itt fekvő települések közel 70%-ában 10-25% között mozog a komfort nélküli lakások megoszlása. Ezt meghaladó arányban találunk Pélyen, Tarnaszentmiklóson és Újlőrincfalván ilyen ingatlanokat. A Hevesi járásban 50% feletti a 105/2015. (IV. 23.) Korm. rendelet szerint szintén kedvezményezett Erken, Zaránkon, Tarnasadányban és Tarnabodon a komfort nélküli lakások aránya. A megye középső részén fekvő „gazdasági tengelyen” jellemzően 5-10%, Hatvan, Gyöngyös és Eger, illetve azok vonzáskörzetében 5% alatti a komfortnélküli lakások megoszlása. A megye elmaradottabb részeihez hasonló adatokkal rendelkezik a Gyöngyösi járás északi felében található Gyöngyöspata, a kedvezményezett településnek minősülő Gyöngyösoroszi, a járás déli része, illetve a keleti részében fekvő Domszló, Kisnána, Vécs települések. A Hatvani járásban pedig Ecséd mutat ilyen sajátosságokat.

68. ábra: Komfort nélküli lakások aránya Heves megyében (2011)
Forrás: Geoindex

Szegregátumok helyzete

A lakhatás kapcsán is szükséges szót ejtenünk az elmaradt településrészekről, szegregált lakókörményekről. A problémát több tanulmány segítségével is megközelíthetjük. Heves Megye Szolgáltatói Út Térkép adatgyűjtő táblázatában a következő kategóriákat határoztuk meg az adott településen található szegregátum kapcsán: nincs, egy utca, egy háztömb, több utca, településrész. Az adatszolgáltatást elmulasztó települések a „nem válaszolt” kategóriába estek. Az előzőekhez képest újonnan bevezetett településrészi kiterjedéssel rendelkező szegregátumok kategóriájába esik Kisköre, Tiszanána, Gyöngyös és Verpelét.

69. ábra: Heves megyei szegregátumok (2019)
Forrás: Heves Megye Szolgáltatói Út Térképe

IX. Heves megye településhálózati adottságai

9.1. Településhierarchia

Heves megyében 121 település található, ebből 11 város, 112 község, melyből 5 nagyközségi jogállású (Hort, Kál, Parád, Recsk, Nagyréde). A városi népesség aránya 69,6 %, átlagosnak tekinthető az országban. (országos átlag Budapest nélkül 65%), ugyanakkor az urbanizáció foka nem jelenti a városiasodott környezet megjelenését, több kisváros hiányos funkciójú, külsejében falusias megjelenésű (Bélapátfalva, Kisköre, Pétervására). A megye településhierarchiájának csúcsán a megyeszékhely, Eger sokoldalú városi funkcióival nemcsak a megyének, de tágabb térségének is központja. A településhierarchiában a városi jogállású települések nem tekinthetők egységesen kezelendőnek. A hosszú városi múltra visszatekintő, ma is funkcionálisan erős városok képezik a településhierarchia következő szintjét, ezeken a településen a középfokú funkciók jó kiépültek, jelentős vonzáskörzettel bírnak, legtöbbjük kistérségi és leendő járási központ (Gyöngyös, Hatvan, Heves, Füzesabony). A városiasodás rendszerváltás utáni felgyorsulásának köszönhetően több olyan település is elnyerte a városi címet, ahol a középfokú városi funkciók hiányosak, ezek a csekélyebb vonzáskörzettel rendelkező városok (Bélapátfalva, Kisköre, Pétervására, Lőrinci) hierarchiában alacsonyabb szinten állnak. A községek – népességszámuk, intézményeik alapján – szintén több szintet képeznek. A közigazgatásban is kiemelt nagyközségek (5) mellett a megyében néhány alapfokú szervező központ, térségi mikroközpont is létezik (Abasár, Parád, Recsk, stb). A településhierarchia alsó szintjén az alapfokú ellátást biztosító, alacsonyabb lélekszámú települések állnak.

Szükséges szólni a megye centrum-periféria viszonyairól. Mint arról korábbi fejezetekben már volt szó, a megye centrumtérségét a megyeszékhely és az azt körülvevő települési gyűrű képezi, valamennyi mutató kapcsán a legkedvezőbbekkel rendelkezik. Emellett a Gyöngyös-Hatvan térségek központi települései tudnak részleges centrumként funkcionálni. A jövőbeni területi tervezés során a várostérségi szerepkör kerül előtérbe, azonban a várostérségek területi lehatárolásának módszertana még nem kidolgozott, területi kiterjedésük azonban a kistérségekkel párhuzamba állíthatók.

A megye 121 településéből kettő tartozik az öt-tízezer fős, három település a tíz- ötvenezer lakosú kategóriába, ötvenezernél több lakossal pedig mindössze egy város, a megyeszékhely Eger rendelkezett. A többi helység népessége nem éri el az ötezer főt.

Eger vonzáskörzete

Városi vonzáskörzetek, települési együttműködések

Megyénk településhálózatában is a városok jelentik a térszervező erőt. Közlekedésföldrajzi helyzetük, gazdasági súlyuk és lakosságszámuk alapján a legmeghatározóbb Eger, Gyöngyös és Hatvan vonzása. Két utóbbinál a vonzáskörzet határa nagyjából megegyezik a járásaik határával, míg Egernél – megyeszékhely mivoltából adódóan – már további vizsgálatot igényel.

Eger agglomerálódó térsége

Eger nem csak a megyének, de tágabb térségének is központja, számos közigazgatási funkciót is ellát. A város körül szuburbanizációs gyűrű alakult ki, melynek határa egyre bővül. A város, térségének gazdasági, közösségi, szolgáltató központja. Az agglomerálódás már az 1980-as években elindult, a következő évtizedekben pedig felgyorsult. Az Egerből elvándorlók egy része Eger környéki településekre költözik, de munkavégzése és a tanulmányai miatt továbbra is a megyeszékhelyhez kötődik. A megyeszékhelyről a környező településekre kiköltöző lakosság, jelentős változást jelentett és jelent a környező települések életében. A város vonzására alapozva a térségi települések egy része gyors fejlődésnek indult (termál turizmus, ipar, borászat).

A Központi Statisztikai Hivatal elemzése alapján csak Eger környékén indult el jelentősebb települési együttműködés. A KSH által használt, a folyamatok mélységnek megfelelő három kategória – településeggyüttes, agglomerálódó térség, agglomeráció – közül a második szinten áll Eger és környékén lévő települések. A vizsgálatok alapján Eger agglomerálódó térségéhez Andornaktálya, Bátor, Demjén, Egerbakta, Egerbocs, Egerszalók, Egerszólát, Felsőtárkány, Hevesaranyos, Maklár, Mikófalva, Nagytálya, Noszvaj, Novaj, Ostoros, Szarvaskő települések tartoznak.

Eger és környéke rendkívül gazdag vízkészlettel és termálkincsel rendelkezik. Egerszalók nevezetessége a termálforrás, a lefolyó víz által létrehozott mészkődomb, melyet folyamatosan épít a 65–68 °C-os gyógyvíz. Az ország egyik legújabban feltárt gyógyvize a demjéni, ami 68 °C-os. Eger és a szomszédos települések kiváló

adottságú környezete kedvez a turizmusnak. A természeti környezet az alapja a több évszázados szőlő- és bortermelésnek. A vonzáskörzet települései a rendkívül sokszínű Egri Borvidék része, számos védett eredetű borral. A térség műemlékekben is gazdag. A megyeszékhelyen a műemlékké nyilvánított Egri várban működik a Dobó István Vármúzeum. A Líceum, a Bazilika, a Gárdonyi Géza Emlékmúzeum és a minaret rengeteg látogatót vonz. A többi településen is sok a természetes és épített látnivaló, például a demjéni Termál Völgy, az egerszalóki barlanglakások, a kaptárkövek, a noszvaji De la Motte kastély és Novaj régi építésű házai. Eger és vonzáskörzetének kapcsolata egyházi jellegű hagyományokra is építkezik, a települések – egy-két kivétellel – az egri püspökség, majd érsekség tulajdonában voltak.

Eger városa a környező településekkel együtt országos és nemzetközi közlekedési kapcsolatok szempontjából hátrányos helyzetben van, mivel a közúti és vasúti elsőrendű főhálózat elkerüli. Két másodrendű (24. és 25. számú) és hat harmadrendű út köti össze a környezetével közforgalmi utakon, vasútvonala pedig Füzesabony és Putnok közötti távolságban épült ki. A megközelíthetőség szempontjából a térség közúthálózatának meghatározó eleme az M3-as autópálya csatlakozást biztosító M25-ös autópályát. Fontos cél az Egert elkerülő út kiépítése, mely lehetővé teszi, hogy a tranzitforgalom ne terhelje a település belső forgalmát, lényegesen csökkentve a zaj, rezgés és légszennyezettség, valamint a zsúfoltság kialakulásának lehetőségét. A vasúti közlekedésben egy nyomvonalú törzshálózati vonallal kapcsolódik a térség a Budapest-Hatvan vasúti fővonalra. Észak felé a 87-es mellékvonal Putnokig tart, viszont személyforgalom jelenleg csak Eger és Szilvásvár között biztosított.

Eger város megyei jogú jellegéből adódóan jelentős feladatokat vállal a megye és az észak-magyarországi régió oktatásában is. Az Egerben működő általános és középiskolákba nagyszámú tanuló jár a környező településekről; a főiskolába pedig a megyéből, a régióból és az ország más részeiről is. Az általános iskolás korúak számbeli csökkenése miatt az önkormányzatok több településen iskola-, ill. csoport-összevonásokat voltak kénytelenek véghez vinni. A községi általános iskolákban a demográfiai hatás mellett – eltérő arányban és számban – az egri intézményekben tanulók nagy száma miatt is csökkent a létszám. Emiatt nemcsak a költségvetési terhek növekedése, hanem az iskolákban tapasztalható szegregációs folyamat felerősödése is gondot okoz, amely visszafordítására megoldást kell találni.

A kitelepülő lakosság ellenére, vagy éppen ezért, az ingázó lakosok száma nem csökken, ami egy újabb fontos kapcsolat Eger és a környező falvak között. Az ingázó lakosság mellett a környező települések közül elsősorban Andornaktálya, Demjén, Egerbakta, Egerszalók, Egerszólát, Felsőtárkány, Maklár, Nagytálya, Noszvaj, Ostoros, lakosságának nagy százaléka dolgozik, tanul Egerben, vagy más területeken van napi kapcsolatban a várossal.

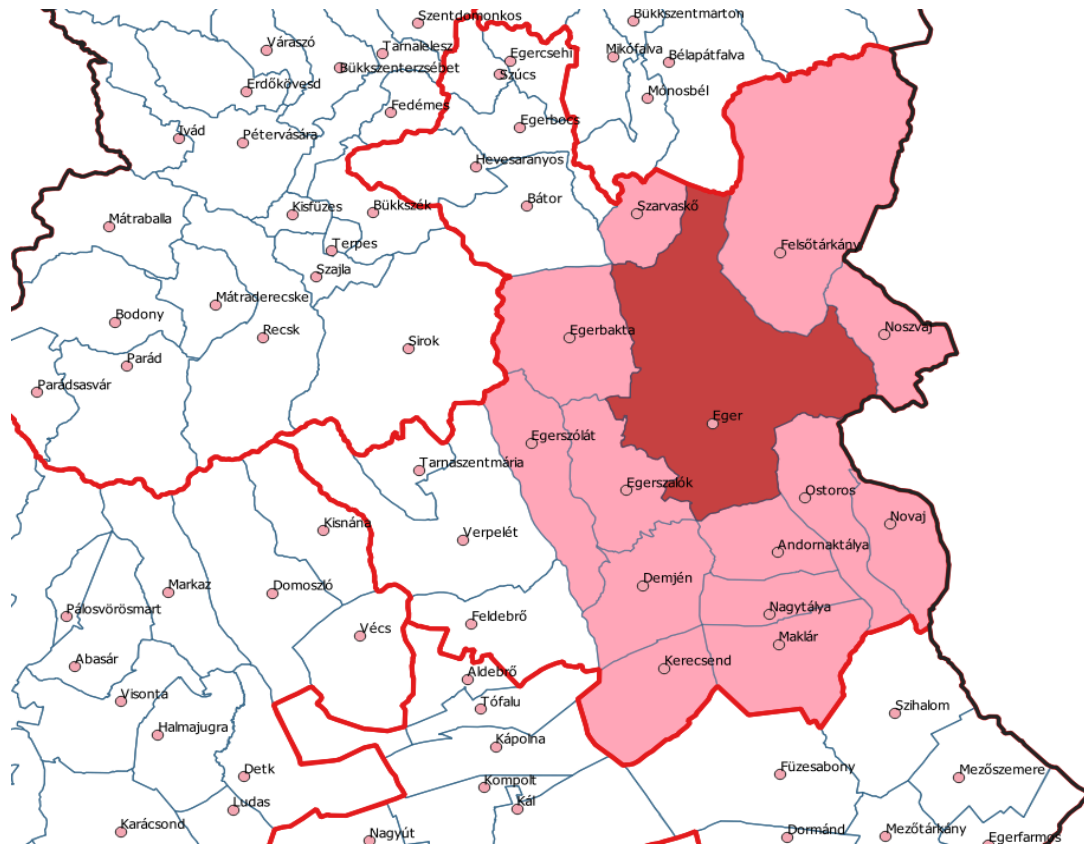
A kereskedelemben látványos és tartós változásokat hozott a nagy üzletláncok megtelepedése. Ezzel együtt Eger kereskedelmi és szolgáltató funkciója tovább erősödött és jóval túlmutat a kistérség határain. Kiskereskedelmi szempontból Eger szűkebb vonzáskörzetének Andornaktálya, Demjén, Eger, Egerbakta, Egerszalók, Egerszólát, Felsőtárkány, Kerecsend, Maklár, Nagytálya, Noszvaj, Novaj, Ostoros, Szarvaskő tekinthető.

Eger gazdasági, ágazati szerepét tekintve komoly vonzáskörzettel rendelkezik, emellett pedig a legfejlettebb térség az Észak-Magyarországi régióban. Az egri kistérség gazdasága összességében versenyképesnek, fejlettnak, de stagnálónak minősül. Emiatt kulcskérdés a fejlődés dinamizálása, a tökevonó képesség javítása. A jelenlévő multinacionális vállalatok (pl. ZF Hungária, Leoni Hungária, Bosch) országos központokat üzemeltetnek Egerben, olyan üzemegységekkel, melyek egyedülállóak az országban. Ezek olyan munkahelyeket teremtenek, melyek a kistérségben élőknek és a régiótól távolabb élőknek egyaránt vonzó lehetőséget jelentenek, komolyan bővítve ezzel Eger közvetlen vonzáskörzetét. Eger városa az iparterület fejlesztési lehetőségeit kimerítette, a térség iparának bővítéséhez elsősorban Andornaktálya, Maklár és Felsőtárkány települései rendelkeznek potenciális területekkel.

Az egri kistérség igen jelentős idegenforgalmi potenciállal, sokrétű, több elemből álló kínálattal jellemezhető mind a régió, mind az országos összehasonlításban egyaránt. Több jó színvonalú panzió, szálloda létesült. Ugyancsak kedvező, hogy a falusi vendéglátás látványosan bővült, gazdagodott több községben. A Bükk al-térség húzóterméke az aktív turisztikai termékprofil, amely elsősorban Eger és Miskolc esetében jelentős kulturális kínálattal egészül ki. A térség sokszínűségét erősítik a termál- és gyógyfürdők, a termálvízre épülő turizmus feltételei országos szinten is kiemelkedőnek tekinthetők Heves megyében. A gyógyturizmussal kapcsolatos fejlesztések csak lassan indultak be és jelenleg is folyamatban vannak. A kistérség idegenforgalmának tökevonó képessége alacsony szinten mozgott korábban, de 2010-től Heves megye turisztikai súlya egyre inkább nőtt, az előrelépés talán legjobb mérőszáma a vendégejszakák következetes növekedése. A turizmus erősödésében számos tényező együttes szerepe érhető tetten: az attrakció-, szolgáltatás- és termékfejlesztés, illetve a

folyamatosan újuló és újonnan alapított szálláshelyek. Eger és a Mátra szerepe a borászati kínálatban vitathatatlan. Eger környékén a földtani, éghajlati és növényzeti adottságok együttesen eredményezték a szőlőtermesztés elterjedését és az ezzel együtt járó borászat fejlődését. Pozitív, hogy az egri történelmi borvidék szőlőtermelő területei gyorsuló ütemben újulnak meg, jelentős az új telepítések aránya, ezzel együtt a szőlő és borágazat a turizmus mellett a kistérség perspektivikus gazdasági ágazata is.

Ha a fenti lehatárolásokat összevetjük, megvizsgálva a települések fejlettségi szintjét és egyéb paramétereket (pl. szabad vállalkozási zóna), akkor Eger szűkebb vonzáskörzetét az alábbi térkép szerint tudjuk körül határolni.

70. ábra: Eger vonzáskörzete
Forrás: saját szerkesztés

Tarna-menti településcsoport

A Tarna folyó völgye – a Mátra és a Bükk között – természetes folyosóként tárja fel az Alföld irányából az Észak-hevesi térséget. A völgy kapujánál markáns települési egybenövés alakult ki Kál, Kápolna és Kompolt települések vonatkozásában, mely három település lakosságszáma együttesen egy kisváros lélekszámának (cca. 7000 fő) is megfelelne. A települések összenövése a völgyben észak felé haladva tovább folytatódik (Aldebrő, Tófalú), majd Feldebrő után a városi jogállású Verpelét zárja a sort (az északabbi települések identitásukban már a Mátrához kötődnek). A felsorolt települések között az elmúlt években fokozódott az együttműködés (közös intézményfenntartás), mely egyfajta gazdasági ökoszisztémaként kezd tovább mélyülni. A völgy kapuját jelentő településeknél intenzív iparterület fejlesztés történt, illetve van jelenleg is folyamatban, míg a másik végponton Verpelét városa igyekszik gazdasági súlyát növelni. A Tarna-menti települések közös együttműködésben kerékpárút építését is megvalósították, mely elsősorban a munkaerő mobilitását segíti elő. A tervek között szerepel további közös – elsősorban turisztikai célú – fejlesztések megvalósítása, melyet segíthet az EuroVelo14 nemzetközi kerékpáros folyosó Heves megyei szakaszainak megépítése.

9.2 Városok funkcionális elemzése

Heves megyében 121 település található, melyek közül kevés a városi rangú. A megyeszékhely Eger - megyei jogú város - mellett még további 10 település büszkélkedhet a városi ranggal (Bélapátfalva, Füzesabony, Gyöngyös, Gyöngyöspata, Hatvan, Heves, Lőrinci, Kisköre, Pétervására, Verpelét). A településhierarchiában a városi jogállású települések nem egységesen kezelendők. A megyei gazdaság teljesítményében mutatkozó differenciáltság mellett a funkcionális különbségek (oktatás, egészségügyi, szociális ellátás) is igen jelentősek.

	vonzáskörzet	ezer lakosra jutó működő vállalkozások száma	ipari park	Munkanélküli- ségi ráta	magas- illetve alacsony jövedelműek aránya
Eger	térségi	lényegesen a városi átlag felett	van	városi átlag alatt	lényegesen a városi átlag felett
Gyöngyös	járás	lényegesen a városi átlag felett	van	városi átlag alatt	lényegesen a városi átlag felett
Hatvan	járás	lényegesen a városi átlag felett	van	városi átlag alatt	lényegesen a városi átlag felett
Heves	járás	városi átlag körül	van	lényegesen a városi átlag felett	városok átlaga alatt
Füzesabony	járás	városi átlag körül	van	városi átlag alatt	városi átlag körül
Pétervására	járás	városok átlaga alatt	nincs	lényegesen a városi átlag felett	városok átlaga alatt
Bélapátfalva	járás	városok átlaga alatt	van	városi átlag alatt	városok átlaga alatt
Lőrinci	legfeljebb szomszéd települések	városok átlaga alatt	nincs	városi átlag alatt	városi átlag felett
Gyöngyöspata	legfeljebb szomszéd települések	városok átlaga alatt	nincs	városi átlag körül	városi átlag körül
Kisköre	legfeljebb szomszéd települések	városok átlaga alatt	nincs	lényegesen a városi átlag felett	városok átlaga alatt
Verpelét	legfeljebb szomszéd települések	városok átlaga alatt	nincs	lényegesen a városi átlag felett	városok átlaga alatt

25. táblázat városok funkcionális vizsgálata I.

	középiskola (nappali)	szakorvosi ellátás	kórház	Időskorúak otthona	uszoda	felsőoktatási képzés
Eger	van (sokrétű)	van (sokrétű)	van	van	van	van
Gyöngyös	van (sokrétű)	van (sokrétű)	van	van	van	van
Hatvan	van (sokrétű)	van (sokrétű)	van	van	van	van
Heves	van (sokrétű)	van (sokrétű)	nincs	van	nincs	nincs
Füzesabony	van	van (sokrétű)	nincs	nincs	nincs	nincs
Pétervására	van	nincs	nincs	van	nincs	nincs
Bélapátfalva	nincs	van	nincs	van	van	nincs
Lőrinci	van	nincs	nincs	van	nincs	nincs
Gyöngyöspata	nincs	nincs	nincs	nincs	nincs	nincs
Kisköre	nincs	nincs	nincs	nincs	nincs	nincs
Verpelét	nincs	nincs	nincs	van	nincs	nincs

26. táblázat: városok funkcionális vizsgálata II.

1. Fejlett középvárosok: Eger, Gyöngyös, Hatvan

A megyét kelet-nyugati irányban átszelő Hatvan-Gyöngyös-Eger „gazdasági tengely” része az Észak-magyarországi régió térszerkezeti gerincének. A megye három legnagyobb városának a megye gazdasága és foglalkoztatása, intézményrendszere szempontjából egyaránt meghatározó.

Eger (52.660 fő) városa és a környezetéhez tartozó települések gazdasága fejlettnak minősül, mind Heves megye, mind az Észak-magyarországi régió viszonylatában, dinamikáját tekintve azonban stagnálónak minősül. A nagyvállalatok Eger és a kistérség gazdasági életének meghatározó szegmensét képezik az évek óta meghonosodott és prosperáló nagyvállalatok, valamint a város és vonzáskörzetéhez tartozó közép vállalkozások. Az elmúlt évek folyamán rengeteg kereskedelmi lánc telepedett meg a megyei jogú város területén, így egyfelől a település kereskedelmének szerepe jócskán megnőtt a gazdasági ágazatokon belül, másfelől Eger kereskedelmi és szolgáltató szerepe erősödött, vonzáskörzete túlnőtt a kistérségen. Eger lakosságának életében a turizmus is jelentős helyet foglal el, a város gazdaságának egyik húzó ágazata. A város gazdaságának további vonzerőt ad az Eszterházy Károly Egyetem jelenléte jelentős K+F+I potenciált biztosítva.

Gyöngyös (29.036 fő) múltja okán hagyományosan „a szőlő és a bor városa”, jelenlegi húzóágazatai alapján Heves megyében Eger után a második legjelentősebb gazdasági központ (energiaipar, vegyipar, gép- és autógyártás, kereskedelem, elektronika, logisztika, turizmus, gyümölcsstermesztés), amely a meglévő ágazatok versenyképességének javítása mellett kitörési pontként a diverzifikált turizmus, az innovatív iparágak meghonosítását jelöli meg. Gyöngyös fejlett oktatási hálózattal is rendelkezik, felsőoktatási képzés a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Gyöngyösi Campusa biztosít.

Hatvan (20.639 fő) város dinamikus fejlődő közép- és nagyváros. Heves Megye 3. legnagyobb városa, amely mindenkor (járási, majd kistérségi szerepkörben egyaránt) vonzáscentrumként funkcionált. A járási központ

funkción túl, régiók és megyék határán való elhelyezkedésénél fogva, régió-határokon átlépő, regionális vonzáskörzettel is rendelkezik. Regionális szerepet visz: a gazdaság (pl. a Robert Bosch Elektronika Kft. dolgozói), az oktatás (pl. Damjanich János Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium), az egészségügyi ellátás (pl. Albert Schweitzer Kórház), a tűzoltóság ellátási területe tekintetében. A város kiemelt szerepet játszik a zöldgazdaság fejlesztésében, a környezetbarát technológiák alkalmazásában. Az ipari parkban megjelent a nyugati és a távol-keleti tőke, az elmúlt 15 évben számos üzem települt be. A cégek területigényét kielégítendő a hatvani ipari park az elmúlt években több ütemben bővítésre, fejlesztésre került. A betelepült cégek szakképzett munkaerő igényének biztosítására jött létre a Hatvani Községi Felsőoktatási Képzési Központ, mely több budapesti egyetemmel együttműködve biztosít felsőfokú gazdasági és mérnöki képzést. A körzet munkáltatói elsősorban a feldolgozóiparban tevékenykednek, de több kisebb vállalkozás foglalkozik kereskedelemmel, illetve szolgáltatással. A legtöbb munkavállalót a közúti jármű-alkatrész gyártás és a híradástechnikai termék gyártás területén foglalkoztatják.

2. Fejlesztendő, feltörekvő járási székhelyek: Bélapátfalva, Füzesabony, Heves, Pétervására

A megye északi részén – mintegy a szomszédos megyék aprófalvas területének folytatásaként – kicsiny létszámú, 1000 fő alatti települések sokaságát találjuk. Nagyváros nincs a térségben, az itt elterülő két járás központja, Pétervására és Bélapátfalva.

Dél-Heves legnagyobb települése **Heves** (10.557 fő) városa járási központ, amely a 31-es másodrendű főút mellett fekszik, az M3-as autópályától 18 kilométerre. Északnyugat-délkelet irányban a Gyöngyös–Kisköre fontosabb mellékút keresztezi az előbbi utat. Vasútállomással rendelkezik a Kál-Kápolna-Kisújszállás mellékvasútvonalon. A fejlett mezőgazdaság ellenére az élelmiszeripar csak kisvállalkozások formájában van jelen, messze alulmarad a szükségleteknek. A város közepesen fejlett szolgáltatási és kereskedelmi szektorral rendelkezik. Több nagyobb élelmiszer áruház mellett a kis vállalkozások is képviseltetik magukat ebben a gazdasági ágazatban. Az egykori ipari vállalatok megszűntek, viszont a jelenlegi cégek közül több a térség foglalkoztatása szempontjából is jelentős (HevesTherm Kft, Heves Ponyva Kft, Hevesgép Kft.)

A Füzesabony járás központja **Füzesabony** (7.729 fő). A város nagyon jó közlekedés földrajzi adottságokkal rendelkezik, itt találkozik a 3-as, a 33-as főút és az M3-as autópálya, valamint a 80-as (Hatvan–Miskolc–Szerencs–Sátoraljaújhely/Nyíregyháza), a 108-as (Füzesabony–Debrecen) és a 87-es (Füzesabony–Eger) vasútvonal. Füzesabony alapvetően mezőgazdasági terület, ám az elmúlt évek, évtizedek során több ipari vállalkozás települt be csomagolótechnika (Pikopack, DS Smith Packaging), autóiipari alkatrészgyártás (Musahi Hungary Kft) és nyílászáró gyártás (Fensterm, Szuromi Ablak) tevékenységi köröket érintően. A közlekedés földrajzi szerepét és a jelenlegi gazdasági folyamatokat figyelembe véve a város gazdasági szerepe mind logisztikai, mind a termelő szektor szempontjából felértékelődik. Ennek kihasználása érdekében az ipari park területe bővítésre került.

A megye északi részén – mintegy a szomszédos megyék aprófalvas területének folytatásaként – kicsiny létszámú, 1000 fő alatti települések sokaságát találjuk. Nagyváros nincs a térségben; az itt elterülő két járás központja, Pétervására és Bélapátfalva. **Pétervására** 2.189 fős lakosságszámával az ország egyik legkisebb városa. A város közúton a 23. számú főúton közelíthető meg, vasúti összeköttetéssel nem rendelkezik, a hatrámenti periférikus területnek tekinthető, jellemzően rurális térségi központ, jelentős ipari tevékenység nincs a településen. Intézményi ellátottsága lakosságszámához képest kimagasló, valódi központi szerepkörrel bír, elsősorban a közigazgatási, szociális, oktatási intézményi és pénzügyi szolgáltatások vonatkozásában.

A 2.859 fő állandó lakosú **Bélapátfalva** fejlettségi mutatói átlagosak, vonzásköre alapvetően az egykori kistérség településeire koncentrálódik. A funkciókat tekintve a város szerepköre a közigazgatás területén a legjelentősebb. Rendelkezik turisztikai attrakcióval (ciszterci apátsági templom), de ettől jelentősebb gazdasági szerepe az

egykori cementgyár helyén létrehozott ipari parknak van. Jelenleg is több üzem működik a területén, illetve a beépítésre váró területek közműfejlesztése is megvalósult az elmúlt években.

3. Városi jogállású, funkcióhiányos települések: Gyöngyöspata, Kisköre, Lőrinci, Verpelét

Lőrinci (5.593 fő) Heves megye nyugati részén fekvő város, a Hatvani járásban. A városfejlődés jelenleg legfontosabb mozgatórugója Hatvan és részben Gyöngyös közelsége. Lőrinci napjainkban Hatvan agglomerációs településének fogható fel, számos munkahely, valamint a középfokú szolgáltatások elsősorban Hatvanban, a magasabb színvonalú és felsőfokú szolgáltatások Gyöngyösön és Gödöllőn érhetők el. Lőrincinek elsősorban a hatvani járás északi részén található településekre van hatása közszolgáltatások terén. Vonzáskörzete így elsősorban Zagyvaszántóra, Apcra, Rózsaszentmártonra, Petőfibányára, Nagykökényesre terjed ki. A két legfontosabb tényező, amellyel Lőrinci a környező településeket magához vonzza: munkahelyek (ipari üzemek, erőmű) és oktatási lehetőségek (elsősorban a Március 15. Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégium, Városi Zeneiskola).

Verpelét 3.892 fő állandó lakosú város az egri járás területén. 2013. július 15. napján kapott városi címet. Legfontosabb foglalkoztatói és vállalkozói a bortermelésben és az élelmiszeriparban (AsiaFood) jeleskednek. Jelentős a mezőgazdaság szerepe, a gazdák munkáját az értékesítés területén szövetkezet fogja össze. A település mezővárosi hagyományaihoz méltón, városias életfeltételeket kínál lakóinak. Az infrastruktúra-rendszerei kiépültek, a szennyvíz-, gáz-, kábeltelevíziós és más hálózatok hozzáférhetőek és többnyire bekötöttség szempontjából is lefedik a település egészét. Verpeléten megtalálhatóak a művelődés, oktatás, egészségügyi ellátás alapintézményei, amelyeket a környező települések (Fel- és Aldebrő, Tarnaszentmária, Vécs) lakói is igénybe vesznek.

Gyöngyöspata a Mátra délnyugati lábánál, Gyöngyöstől 11 km-re nyugatra fekszik. Állandó lakosainak száma 2.503 fő. A település leginkább a környéken termelt borfélékről nevezetes. 2013. július 15-én kapta meg városi rangját. A település fejlődési pályája a turisztikában rejlő potenciálra (pincesor, Jessez-fa oltár) illetve a pincészetek, borfeldolgozás, helyi gazdaság fejlesztésére épülhet.

Kisköre (2.814 fő) Heves megye déli részén, a Tisza-tó partján, Budapesttől kb. 150 km-re, a megyehatáron elhelyezkedő kisváros. Budapest felől az M3-as autópályán elindulva Gyöngyös vagy Füzesabony felől alsóbbrendű utakon illetve a Kál-Kápolna – Kisújszállás vasúti szárnyvonalon vonattal érhető el. Kisköre a magyarországi városhálózat egyik rurális jellegű, hiányos városi funkciókkal rendelkező, alapvetően mikrotérségi vonzással rendelkező kisvárosa. A városhálózatban betöltendő jövőbeni szerepét alapvetően meghatározza periférikus, kedvezőtlen közlekedés-földrajzi fekvése, valamint a Tisza, és a Tisza-tó közelsége. A város területén található a hazánk legnagyobb teljesítményű, megújuló vízenergiát hasznosító vízerőműve, a Kiskörei Vízerőmű. A térség jövőbeni fejlődésénél fontos a környező településekkel való szoros együttműködés, a térségnek egységes turisztikai koncepció keretében történő fejlesztése.

9.3. A településhálózat területen belüli és kívüli kapcsolatai, munkaerő-piaci vonzáskörzet

A megyében, mivel nem határmenti területről van szó, külső kapcsolatoknak csak a testvértelepülési kooperációkat tekinthetjük. Heves megye 38 településének vannak testvértelepülései.

A nemzeti hálózatok közül a LEADER akciócsoportok szervezése a kiemelkedő. A megyében működő 6 akciócsoport (BÜKK-MAK LEADER Nonprofit Kft, Dél-Mátra Közhasznú Egyesület, Észak-Hevesi Vidék Fejlődéséért Közhasznú Egyesület, Zagyvaság Vidékfejlesztési Közhasznú Egyesület, Tisza-Tarna-Rima Mente LEADER Akciócsoport, Eger Vidék Kincsei Térségi Vidékfejlesztési Nonprofit Kft.) 85 települést fog össze és biztosítja a helyi közösségfejlesztést.

Heves megye jelenleg 11 városi rangú településsel rendelkezik, az egyes városok vonzáskörzete azonban igen eltérő kiterjedésű (sőt vannak városok, amelyek nem is fejtenek ki hatást egyetlen településre sem!). A

városok vonzáskörzetének megállapítására 6 tényezőt vesznek általában figyelembe (köz- és szakigazgatási intézmények, egészségügy, oktatás, kereskedelem, munkaerő-vonzás, szolgáltatások).

Heves megyében valamennyi város rendelkezik kisebb-nagyobb kiterjedésű kereskedelmi vonzásterülettel. Az elmondható, hogy a nagyobb múltú, korábbi piacközpontok ma is komolyabb ellátóterületet mondhatnak magukénak. Jól érzékelhető ez Eger, Gyöngyös, de akár Hatvan vagy Heves esetében is.

A fiatalabb, kisebb népességszámú városok közül mindenképpen említést érdemelnek Füzesabony és Pétervására, ahol a rövid városi múlt ellenére nagy ellátóterülettel bírnak. Ez elsősorban korábbi járásközponti szerepkörüknek köszönhető. Kisköre, Bélápátfalva és Lőrinci ugyanakkor saját lakosságán kívül csekély számú népességet (települést) lát el. Vonzásterületük főleg a szomszédos falvakra terjed.

Feltétlenül szót kell ejtenünk a megyehatár szerepéről is. Bizonyos városi szolgáltatások esetében (köz- és szakigazgatás, egészségügy, stb.) az adminisztratív határ érvényesül. Az egyéni döntéseken alapuló funkciók (oktatás, kereskedelem, egészségügy) szerepét mi sem bizonyítja jobban, minthogy a megyéből 2 község lakossága is (Visznek és Poroszló) más megye városában veszi igénybe a kereskedelmi intézmények nyújtotta lehetőségeket (Jászárokszállítás illetve Tiszafüred). Heves város vonzása viszont áttérjed a szomszéd megye településére, Jászszentandrásra is.

Az agglomerálódás a megyében nem jellemző. Ugyanakkor a szuburbanizációs folyamatoknak köszönhetően a megyeszékhely körül szuburbanizációs gyűrű alakult ki (Andornaktálya, Nagytálya, Novaj, Szarvaskő, Egerszalók). A város körüli szuburbanizációs övezet határa egyre inkább bővül.

9.4. Települések közötti feladatmegosztások, együttműködések

A 2013. január 1-től kiépülő járási rendszer az állami közigazgatás feladatainak kereteit teremtette újra. A járási rendszer 7 járást tartalmaz, a kistérségekhez képest kisebb területi átrendezéssel. A korábbi területfejlesztési önkormányzati társulás megszűntek vagy inaktívvá váltak. Az önkormányzati hivatalok fenntartását érintően az elmúlt évek jogszabályváltozásainak megfelelően a települések túlnyomó többsége közös önkormányzati hivatalokat hozott létre, így 40 közös önkormányzati hivatal működik megyénkben 99 települést érintően. Önkormányzati társulások néhány tématerületet érintően működnek, elsősorban szociális intézmények és hulladékgazdálkodási rendszerek fenntartására vonatkozóan. Ezen együttműködések az adott fejezetnél kerülnek bemutatásra.

71. ábra: Heves megye járásai
Forrás: TelR

9.5. Megyén belüli fejlettségi különbségek

Kedvezményezett járások, települések

A kedvezményezett járások besorolásáról szóló 290/2014 (XI.26.) Korm. rendelet az egyes magyarországi járásokat a társadalmi és demográfiai, lakás és életkörülmények, helyi gazdaság és munkaerő-piaci, valamint infrastruktúra és környezeti mutatókból (négy mutatócsoport) képzett komplex mutató alapján jellemzi. Területi fejlettség alapján történő besorolásánál a következő kategóriák kerültek felállításra:

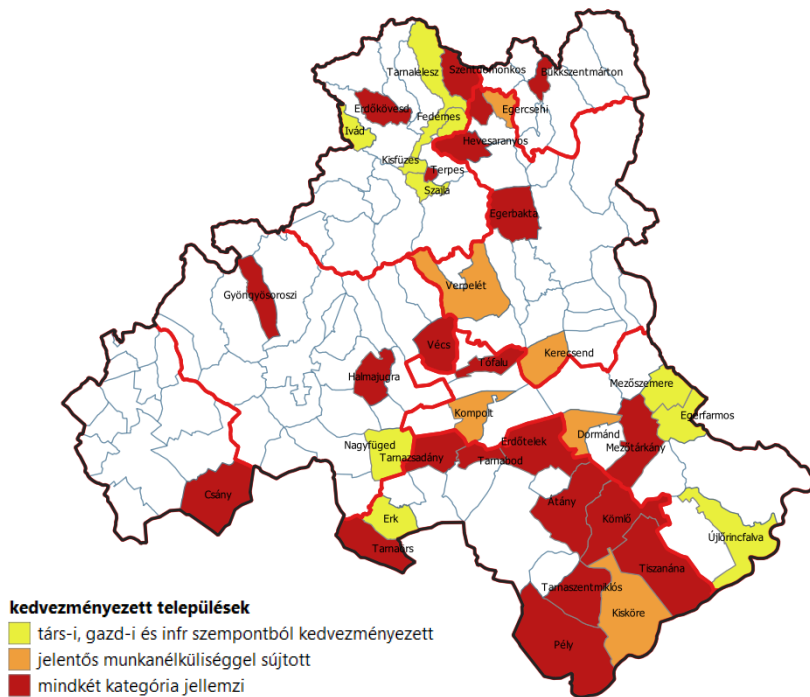
- fejlesztendő járások: a kedvezményezett járásokon belül azok a legalacsonyabb komplex mutatóval rendelkező járások, amelyekben az ország kumulált lakónépességének 15%-a él
- kedvezményezett járások: azok a járások, amelyeknek komplex mutatója kisebb, mint az összes járás komplex mutatójának átlaga
- komplex programmal fejlesztendő járások: a kedvezményezett járásokon belül azok a legalacsonyabb komplex mutatóval rendelkező járások, amelyekben az ország kumulált lakónépességének 10%-a él

A Korm. rendelet szerint Heves megyében négy járás került besorolásra az alábbiak szerint:

járás	komplex mutató értéke	sorrend a járások között	kedvezményezetti besorolás
Hevesi	25,12	9.	komplex programmal fejlesztendő
Pétervásárai	30,10	29.	fejlesztendő járás
Füzesabonyi	32,63	46.	fejlesztendő járás
Belpátfalvai	36,29	62.	kedvezményezett

A kedvezményezett települések besorolásáról és a besorolás feltételrendszeréről szóló 105/2015 (VI.23.) Korm. rendelet a következő kategóriákat határozta meg a fent bemutatotthoz hasonló komplex mutató alapján:

- Társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezett települések (komplex mutató alapján rangsorolt települések legkedvezőtlenebb harmada)
- Jelentős munkanélküliséggel sújtott települések (azok a települések, amelyekben a munkanélküliségi ráta meghaladja az országos átlag 1,75-szeresét)
- Fejlesztendő (mindkét szemponttal érintett) település

72. ábra: Kedvezmények települések
Forrás: saját szerkesztés

Komplex programmal fejlesztendő eljárás: Hevesi eljárás

Heves megye területén 7 járás található. A Hevesi járás a megye legdélibb fekvésű területe, mely az M3-as autópályától délre, A Hevesi járás lakossága 33.889 fő volt a KSH 2018. évi adata alapján. Ez 11,56 %-a Heves megye összlakosságának. A Hevesi járashoz tartozó települések (17 db) az alábbiak: Átány, Boconád, Erdőtelek, Erk, Heves, Hevesvezekény, Kisköre, Kömlő, Pély, Tarnabod, Tarnaméra, Tarnaszentmiklós, Tamazsadány, Tarnaörs, Tenk, Tiszanána, Zaránk. A felsorolt települések közül a legnagyobb lélekszámú települése Heves városa (10.111 fő), mely népességszám szempontjából a megyében a negyedik.

A kedvezményezett járások besorolását tartalmazó 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet alapján (amely a térségi kedvezményezettséget a kistérségek helyett a járások szintjén rögzítette, megújította a kedvezményezettség kategóriáit - fejlesztendő járások, kedvezményezett járások és komplex programmal fejlesztendő járások -, valamint a besorolás mutatókészletét és módszertanát) a Hevesi járás a komplex programmal fejlesztendő járások kategóriájába esik a Heves megyei 7 járás egyedülijeként.

A kedvezményezett települések besorolásáról és a besorolás feltételrendszeréről szóló 105/2015. (IV. 23.) Korm. rendelet 38 db települést érint megyénk területéről. Ebből 11 db település a Hevesi járás területén található, amely azt jelenti, hogy a Hevesi járás településeinek 64,7%-a kedvezményezett.

Az alapvetően mezőgazdasági karakterű Hevesi járásban a falvak többségének helyzete romló-stagnáló, csupán Tarnaméra és Boconád jövedelemszintje éri el a vidéki átlagot - javuló tendenciát mutatva, kedvező foglalkoztatás mellett. Legkedvezőtlenebb a helyzet azokon a településeken, ahol magas a roma lakosság aránya – Tarnabodon, Tarnaszádányon, Tarnaörsön, Kömlőn, Erken és Átányon. Az agrárszektor túlsúlya általában a kedvezőtlen gazdasági helyzet egyik jellemzője, azonban itt egyaránt találunk elmaradottabb (Tarnabod) és kedvezőbb helyzetű települést (Hevesvezekény) is azok között, ahol magas a mezőgazdasági foglalkoztatottak aránya.

Demográfiai helyzet:

Heves megye lakónépességének száma 2018. év elején 293 ezer fő volt, amely az országos trendhez hasonlóan csökken az elmúlt évtizedekben. 2011-es népszámlálási adatok szerint a megye népességének 11,8 %-át veszítette el 1980 óta, amely jelentősen meghaladja az országos értéket (7,2%) is. A népességszám csökkenését a születési és halálozási rátának alakulása, valamint az oda- és elköltözések aránya együttesen alakítja. A természetes szaporodás/fogyás (az élveszületések és a halálozások különbözete ezer lakosra vetítve) adatait megvizsgálva a Hevesi járás mutatja a messze a legkedvezőbb adatokat megyén belül (-1,43% szemben a legrosszabb, -11% feletti eredménnyel Észak-Hevesben). A vándorlási egyenleget (ezrelék) figyelembe véve a 7 heves megyei járás közül a legrosszabb mutató a Hevesi járást jellemezte 2018-ban (-6,61). A Heves megyei átlag 2018-ban -1,97 ezrelék volt. Jellemzően a fiatal és képzett munkaerő vándorol el a térségből.

A járáson belül is jelentős különbségek tapasztalhatóak a demográfiai mutatókat áttekintve. A járás területén előregedő és gyarapodó falvak sorakoznak egymás mellett. A természetes szaporodás kiugró számai szoros kapcsolatot mutatnak a roma nemzetiség lakosságán belüli jelentős arányával (Tarnabod, Tarnaszi, Átány, Kömlő). A többségi társadalomra a csökkenő gyermekszám, az előregedő korfa jellemző, míg a kisebbségi társadalom esetén egy növekvő népességet, családonként 3-5 fős gyermekszám, és korai gyermekvállalást tapasztalható. A magas roma nemzetiségű lakosságaránnyal rendelkező települések oktatási intézményeiben felgyorsult a szegregálódás: a nem roma szülők más települések iskoláiba íratják gyerekeiket. Erős korreláció mutatható ki továbbá az alacsony iskolai végzettséggel rendelkező, tartósan munkanélküliek száma és a roma lakosság aránya között. A komfort nélküli lakások kiemelkedő aránya, a romatelepek jelensége (Heves, Átány, Erdőtelek) pedig a szociális problémák mélységére utal.

Foglalkoztatás/Munkaerőpiac

A Hevesi járás foglalkoztatási mutatói elmaradnak a megyei értékektől – alacsonyabb az aktivitás és magasabb az álláskereső aránya a KSH adatai alapján. A nyilvántartott álláskereső a munkaképes korú népesség százalékában (a nyilvántartott álláskereső száma száz 15-64 éves állandó lakosra vetítve) 2018. évben: Heves megyében 5,05%, míg a Hevesi járás területén 9,56% (a legrosszabb a 7 járás közül). A tartós munkanélküliek aránya Heves megyében 2017. évben 47,16 %, a Hevesi járás területén 48,68% (ennél csak a pétervásárai járás területe mutat rosszabb mutatókat 51,9%). Az álláskereső tulajdonságait vizsgálva megállapítható, hogy rendkívül magas az alacsonyan képzettek aránya, kiemelten a tartósan állástalanok között. Az adófizetők aránya 2017-ben Heves megyében 50,13 %, a Hevesi járás területén 47,67% (ennél csak a pétervásárai járás mutat rosszabb mutatókat: 47,06%).

Közlekedés, elérhetőség

A Hevesi járás északi és középső részének elérhetősége az M3 autópálya és a 31. sz. főúton (teljes megyei szakaszának rekonstrukciója 2015-ben megvalósult) keresztül jól biztosított, azonban a járáson belül ezen főutakra felvezető utak, mind a településeket összekötő, mind pedig a településen belüli közutak állapota általánosan nem megfelelőnek mondható. Az észak-déli viszonylatban történő közúthálózat fejlesztés elengedhetetlen a gazdasági tengelyhez való szorosabb kapcsolódás és a Tisza-tó elérhetősége szempontjából.

Kerékpárút gyakorlatilag csak Heves városában és a Tisza gáton van. Jelentős előrelépést fog jelenteni a jelenleg futó kerékpárút fejlesztési projektek megvalósulása, mert ezekkel Nagyfügedtől Hevesvezekényig egy összefüggő útvonal alakul ki, több mint 30 km hosszban. Fontos feladat a jövőre nézve, hogy az így kialakult szakaszok tovább folytatódjanak a Mátra és a Tisza-tó irányába.

A járáson keresztül fut a Kál-Kápolna – Kisújszállás vasúti szárnyvonal, mely korábban jelentős teherforgalmat bonyolított, továbbá személyszállítás tekintetében fontos kapcsolatot jelent a Budapest-Miskolc és a Budapest-Szolnok-Debrecen fővonalak irányába.

Heves városa, mint a járásközpont központi települése

A város Heves megye dél-keleti részén helyezkedik el, 2013-tól a Hevesi járás központja. A 31-es másodrendű főút mellett fekszik. A 10,1 ezer lakosú város arculatát napjainkban is a mezővárosi jelleg határozza meg. A város a térség szolgáltatási és gazdasági központja. A rendszerváltást követően a több száz munkavállalót foglalkoztató gyárak megszűntek (Berva) vagy termelésük jelentősen visszaesett (Mezőgép). Mára több vállalkozás is a járás jelentős munkáltatójának számít (HevesTherm, Hevesponya, Prospera), de a rendszerváltás előtti gazdasági súlyát a város nem tudta visszaszerezni. A város rendelkezik Ipari Park címmel, illetve TOP forrásból iparterület fejlesztési projekt is folyamatban van a kedvezőbb üzleti környezet megteremtése érdekében. A településen az országos átlagot meghaladó a munkanélküliek aránya. Ennek csökkentése

érdekében fontos lenne a munkahelyek számának bővítése. A település jó adottságokkal és hagyományokkal rendelkezik a szántóföldi és kertészeti kultúrákra vonatkozóan, az erre épülő feldolgozóipar kiépítése, továbbá a kertészeti ágazat további bővítése alkalmas lehet a munkahelyteremtésre.

Bár a város egyedi turisztikai adottságokkal (sakkmuzeum) is rendelkezik, ennek ellenére a turisztika súlya napjainkra jelentéktelenné zsugorodott. A természeti környezet, a település körüli bányatavak, a Hevesi Puszta Tájvédelmi Körzet kedvező lehetőségeket kínál a természet közeli szabadidő eltöltésére, horgász turizmus számára. A jelenleg is megvalósítás alatt álló projektek viszont új lendületet adhatnak ezen gazdasági ágak, így többek között megújul az Európában egyedülálló sakkmuzeum, illetve újra kinyithatja kapuit a korábban közkedvelt termálvizes strandfürdő, melyhez kapcsolódóan megújul a Viczán-tó is.

Az intézményrendszert tekintve a városban egy bölcsőde, négy óvoda, négy általános iskola, egy zeneiskola és egy középiskola működik. A középiskola, illetve egy óvoda a református egyház fenntartása alatt áll míg az egyik általános iskolát a katolikus egyház tartja fent. Az egészségügyi ellátás széleskörű, a háziorvosi, illetve fogászati körzeteken túl szakrendelő is működik a városban. Szociális téren kiemelendő a Dr. Szegő Imre Idősek és Mozgásfogyatékosok Otthona, illetve a Dél- Hevesi Kistérség Gyermekjóléti Központja és Családsegítő Szolgálat. A járás egyetlen sportcsarnoka is Hevesen található.

A településen jellemző az előregedés, az elvándorlás és az elszegényedés problémája. Fontos cél ezeknek a folyamatoknak a kezelése, olyan biztonságos, gazdaságilag életképes és élhető vidéki környezet fenntartása, amely megőrzi a település értékeit. A városban a hátrányos helyzetű lakókörnyezetben élő lakosok társadalmi integrációjának elősegítése nélkülözhetetlen a szegregációs helyzetből eredő problémák felszámolásához. Az egy területre koncentrált, leromlott állapotú ingatlanokban lakó és az alacsony jövedelmű, iskolázottságú népesség több helyen szegregátumot alkot, ami nehézséget jelent az alacsony színvonalú társadalmi helyzetből való kitörésre.

Tisza-tó: A Hevesi járás érintettsége

A Tisza-tó térség négy megye határánál helyezkedik el. Földrajzi, valamint társadalmi-gazdasági helyzetét tekintve a Tisza-tavi térség Hevesi járást érintő települései távolabb esnek az Alföld gazdaságilag fejlettebb, urbanizáltabb területeitől, kiesnek az országos makroszerkezeti fejlődési zónákból. Ennek következtében a térség egy része országos összehasonlításban társadalmi, gazdasági szempontból elmaradott területnek számít. Ennek a történelmileg kialakult, többszörösen hátrányos helyzetnek a legfőbb összetevői: - a társadalmi és gazdasági szempontból belső perifériális helyzet, - a közlekedési kapcsolathányok, - a térség mezőgazdasági jellege, - a hátrányos társadalmi helyzet.

Hazánkban a vízkárok (árvizek, belvizek, viharkárok) által sújtott területek között a Tiszavölgy kiemelkedik a rendkívüli árvizek és belvizek tekintetében. Az ár- és belvízvédelem fejlesztése a járás területén is összehangolt feladat, melynek egyik fontos szegmense a megfelelő létesítményfejlesztés. Többfunkciós folyami műtárgyként az árvízmentesítésben jelentős szerepe van a Tisza II. vízlépcsőnek Kiskörénél.

A Tisza-tó környéki települések arculatát, de településközi kapcsolatainak intenzitását is egyre inkább meghatározza a fejlődő turizmus, amelyet az erős szezonális jellemzők jellemez. Ennek hátterében hiányos belső közlekedési kapcsolatok, rossz útminőség és hiányos marketing tevékenység áll. Mivel a tó közvetlenül a járás csak két - Kisköre, Tiszanána - települését érinti, ennek turisztikai hozadéka nem jelenik meg a járás nyugati területein. A tiszánánai partszakasz tisztasága, rendezettsége alapján a Tisza- tó legkellemesebb strandja.

A Hevesi járás és a Tisza-tó kapcsolata vonatkozásában mindenképpen szólnunk kell Kisköre városáról amely a Hevesi járás harmadik legnagyobb lakosságszámú települése (Heves és Erdőtelek után). A város népességszáma 2018. évben 2849 fő volt. A megye 11 városa közé tartozó Kisköre rangjával ellentétben hiányos funkciójú, külsejében falusias megjelenésű kisváros. A településen a városi funkciók hiányosak, a település minimális vonzáskörzettel rendelkezik. A szomszédos településekre gyakorolt hatása leginkább a közösségi (könyvtár, művelődési ház), valamint a humán szolgáltatások által (pl. általános iskola, gyógyszertár, fogászati szakrendelés) mérhető.

Kisköre igyekszik kiaknázni a Tisza-tó nyújtotta lehetőségeket, így pozicionálja magát. A 2014-2020-as európai uniós fejlesztési ciklusban Kisköre városa több, a turizmus fejlesztését elősegítő uniós pályázatot nyert el, megújul a strand és a kiskörei kikötő is.

9.6. A táj terhelésének és terhelhetőségének meghatározása

A táj terhelhetősége azt mutatja, hogy a táji adottságok milyen létszámú népesség megélhetését és társadalmi tevékenységét teszik lehetővé anélkül, hogy a tájalkotó elemek bármelyikében vagy azok összességében visszafordíthatatlan károk keletkeznének. A jelenlegi tájterhelés Heves megyében igen nagy eltéréseket mutat.

Az alföldi területek jellemzően jó termőképességű nagyüzemi szántóterületei által érintett térségek a természetes erőforrások (erdők, természet közeli területek, vizes élőhelyek) jelentős részét elfoglalták. A korábban mozaikos tájszerkezet az időjárási szélsőségek kiegyenlítését segítette. A mai homogén táj a kedvezőtlen folyamatokat erősíti (a szél munkája a futóhomokos területeken). A kis területekre visszaszorult természetes vagy természet közeli élőhelyek nagyon sérülékenyek. Ezeken a területeken a tájterhelés mérséklésére jelölték ki az MTÉT területeket, ahol természet-közeli gazdálkodási módok (tájgazdálkodás) segítségével lehetőség van a természeti értékek megőrzésére, tájrehabilitációra. Ezeken a mezőgazdasági területeken a táj terhelése tovább nem növelhető.

A borvidékeken a tájterhelés jelentős az alábbiak szerint:

- a hegy-völgy irányú művelésű területeken fennáll a talajelsodródás veszélye,
- nagyarányú vegyszer használat veszélyezteti a felszín alatti és felszíni vizeket, rontja a talaj minőségét,
- a borvidéki területek a magas termőföld ár miatt nagyon ki vannak használva, a kultúra homogén, a mozaikosság eltűnt.

A borvidékeken a táj terhelhetősége nem növelhető.

A dombsági területek tájterhelése változó. A korábbi évszázadok erdőirtásai által érintett területek, kopárok rehabilitációra szorulnak. A tájterhelés csak a rehabilitációt követően növelhető (Pétervására, Egercsehi környéke). A csökkenő lakosságot mutató észak-hevesi települések esetében a szántók, legelők felhagyása miatt megindult az önerdősülés, csökkentve a tájhasználat lehetőségeit. Ebben a térségben a hagyományos természet közeli gazdálkodási módok alkalmazásával a tájhasználat lehetőségei növelhetőek. A hegyvidéki területek jelentős része védett természeti terület, ahol a védelem a táj terhelhetőségét megfelelő keretek között tartja. Az ipari zónákban a roncsolt területek rehabilitációjával a környezet károsítás mértéke csökkenthető. A termőföldek fogyása megállítható, a táj terhelése nem növekszik, ha zöldmezős beruházások helyett a felhagyott bányaterületek (meddőhányók), iparterületek, barnamezős területek ipari-gazdasági fejlesztésekre felkészítve hasznosításra kerülnek (Egercsehi, Gyöngyössolymos, Recsk, Gyöngyösoroszi és Hatvan, Lőrinci térsége). A roncsolt területek hasznosítását rehabilitációs program kidolgozásával kell megkezdeni. A táj terhelését erőteljesen növeli az urbanizációs nyomás. Az épületek, építmények által elfoglalt területek leginkább a mezőgazdasági területek rovására terjeszkednek, de ugyanez vonatkozik az utak, vasút fejlesztésekre is. Az urbanizációs terület-igénybevétel tekintetében a lehető legtakarékosabban kell eljárni. A megmaradó zöldfelületeket a jelenlegi gyakorlatnál sokkal intenzívebben kell fásítani.

9.7. Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió Heves megyét érintő vonatkozásai

Az Északi-középhegység és az Alföld határterületén elhelyezkedő Heves megyében a két nagytáj találkozására változatos arculatot és kiemelkedő természeti értékeket eredményez, meghatározva a mezőgazdasági termelés, elsősorban a zöldség-gyümölcsstermesztésnek és szőlőtermesztésnek kedvező adottságait (egri, mátraaljai borvidékek). A gazdasági fejlődésben meghatározó a főváros közelsége, a kelet-nyugati irányban húzódó M3 autópálya által biztosított jó elérhetőség. Erre és a feldolgozóipari gyártási tapasztalatokra építve települtek meg nagyrészt zöldmezős beruházásokkal a tőkeerős, főleg külföldi tulajdonú vállalkozások, stabilizálva a gazdasági növekedést a Hatvan-Gyöngyös-Eger tengelyen. Húzóágazatai az energiatermelés, a gép-, feldolgozó- és élelmiszeripar. A természeti, kulturális és épített környezet egyedülálló adottságainak (Mátra, Mátraderecskei Mofetta, Bükk, Tisza-tó, Eger, jelentős termál és gyógyvíz készlet) köszönhetően kiemelkedő a turizmus jelentősége. Északi, jellemzően aprófalvas Belpátfalvai és Pétervásárai kistérségeinek népességmegtartó ereje gyenge.

Fejlesztési irányok

- A gazdaság versenyképességének javítása a megye gazdasági adottságaira építő munkahelyteremtő beruházások ösztönzése, a munkahelymegtartó- és gyarapító fejlesztések prioritizálása és a beruházásösztönzést támogató infrastruktúrák (infokommunikációs, közlekedési, oktatás-szakképzési, stb.) fejlesztése révén. Megyén belül az észak-déli, északi területein a kelet-nyugati kapcsolatok javítása.
- A turizmus súlyának megőrzése, növelése a termékínálat fejlesztésével, komplexitásának és attraktivitásának növelésével különösen a lovas- (Szilvásvárad) és ökoturizmus (Tisza-tó), továbbá az egészségipar minőségi fejlesztése révén, építve Eger és a Mátra-vidék történelmi, borászati és természeti adottságaira, hagyományaira is.

- A hátrányos helyzetű perifériális kistérségekben az ellátórendszerek és térségközponti szerepkörök mellett a közlekedési viszonyok javítása, a jelentős arányú roma népesség társadalmi integrációjának segítése.

Előzmények: VI. Régiók fejlesztési irányai, ezen belül Észak-Magyarország (Borsod-Abaúj-Zemplén megye, Heves megye, Nógrád megye): A régió célja olyan társadalmi-gazdasági térszerkezet létrehozása, mely biztosítja regionális versenyképességünket, kiegyensúlyozott településrendszerre épül, szervesen és hatékonyan illeszkedik az európai térbe. A közszolgáltatások és életkörülmények tekintetében a régióon belül mérsékli, vagy megszünteti az elfogadhatatlan területi egyenlőtlenségeket. A hazai közúthálózat minőségi jellemzői (teherbírása, balesetveszélyessége), valamint a gyorsforgalmi úthálózat alacsony sűrűsége nem elégítik ki a növekvő tranzit- és belföldi forgalmi igényeket. A közúthálózat nagy részének teherbírása csak 100 kN tengelyterhelésre megfelelő, szemben az EU 115 kN követelményével. Az utak minőségének romlásához e tényen kívül az is jelentősen hozzájárult, hogy a gépjárműállomány egyharmadával növekedett. A rossz vagy nem megfelelő minőségű utak aránya különösen Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Heves és Somogy megyékben magas.

A 2012. év végén társadalmi vitára bocsájtott Nemzeti Fejlesztés 2020 (az Országos Fejlesztési koncepció és az Országos Területfejlesztési koncepció) c. munkaanyag és a Heves megyei helyzetelemző anyag kapcsolódása gyakorlatilag minden ponton megfigyelhető. Az országos tendenciák – társadalmi, gazdasági, környezeti – jórészt érvényesek a megyére is, természetesen eltérő súlyokkal és hangsúlyokkal.

A megye *társadalmi* mutatói igen elgondolkodtatóak: kedvezőtlenek a demográfiai folyamatok, a megyei népesség jelentős része társadalmi ellátásra szorul, a tudás megszerzését és megújulását objektív és szubjektív tényezők egyaránt nehezítik. Az oktatás csaknem egésze megújulásra vár, az egészségügyi rendszer gyengékedik, a társadalmi összetartás és összetartozás szintje alacsony, a megyei társadalom egyes részeinek és emiatt egészének értékrendje problematikusnak, ellentmondásosnak minősíthető.

A megye *gazdasága* a vártól jóval lassabb ütemben fejlődik és modernizálódik, a gazdaság stagnálása, illetve visszaesése nagyban akadályozza a foglalkoztatottság növelését. A megyei szakképzés résztvevői számos ponton igyekeztek a kereslet – kínálat követelményeinek megfelelni. A Heves Megyei Szakképzési Centrum a gazdaság kihívásaira, a kereslet és a kínálat találkozási pontjában az elmúlt években számos fejlesztést indított el, és a szakmaszerkezeti átalakítása is megindult. Folyamatosan megújulnak a képzési intézmények, minden intézményben új szakmák oktatása kezdődött, a felnőttképzésben kiemelkedő szereppel bír a szakképzési centrum. A vidékfejlesztés hosszú távú feladatokat ad a megye társadalmának, mely csak komplex módon kivitelezhető. A turizmus, az agrárium, a megújuló energiák jelentős potenciált képviselnek Heves megyében, kihasználtságuk, okszerű alkalmazásuk még jelentős távlatokkal kecsegtethet.

A megye *természeti erőforrásai* talán a legnagyobb, azonnal alkalmazható erőforrást jelentik, amit érdemes a jövőben fenntartható módon használni. Az itteni természeti erőforrások alkalmazása a jövő alapja, mely a „Zöld megye” koncepcionális bázisát jelenti.

A megyében is – az országhoz hasonlóan – jelentős *területi különbségek* regisztrálhatóak, s a fejlesztések során még mindig csak gyengén érvényesül a területi elv és szemlélet, mely pedig a továbbhaladás fontos összetevője.

9.8. A hazai, az adott térséggel szomszédos, azonos térségi szintű térségek és/vagy külföldi közigazgatási egységek területfejlesztési koncepcióinak és programjainak térségre vonatkozó üzenetei

Megyék közötti kapcsolódási pontok feltárása

Az OFTK-ban szereplő tematikus térképek alapján a szomszédos megyékkel a következő kapcsolódási pontok kerültek feltárásra:

elemzési szempont	Heves						Nógrád				B.A.Z.				J.N.Sz.			Pest	
	Pé ter vá sár ai	bél ap átf alv ai	Ha tva ni	Gy ön gy ösi	Eg ri	He ve si	Fü ze sa bo nyi	Sal gó tar ján i	Bá to nyt er ny ei	Pá szt ói	Óz di	Ka zin cb arc ika i	Mi sk olc i	Me ző kö ve sdi	Me ző cs áti	Já sz be ré nyi	Sz oln oki	Tis zaf ür edi	Aszód i
fenntartható vízgazdálkodás																			
felszíni vizek védendő vízgyűjtő területe:						X	X								X			X	
kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőségvédelmi terület					X									X					
kitermelésnél lassabban utánpótlódó termálviztestek			X	X	X	X	X							X		X		X	X
kitermelésnél lassabban utánpótlódó talaj-, réteg- és karsztos víztestek			X	X	X		X							X					X
bányászat és energetika																			
ásványi nyersanyag gazdálkodás térségei			X		X				X					X					
biomassza energetikai hasznosítására leginkább javasolt területek				X	X											X			
nap-, szél- és geotermikus energia hasznosítására leginkább javasolt térségek				X		X	X			X			X	X		X	X	X	X
fenntartható tájgazdálkodás																			
kiváló termőhelyi adottságú erdőterület	X	X		X	X			X	X		X		X	X					
környezeti meghatározottságú természetközeli gazdálkodási terület	X	X		X	X	X	X	X	X		X		X	X	X			X	
védendő természeti értékek																			
tájképvédelmi területek		X		X	X					X									
védett természeti területek és ökológiai hálózat						X	X							X	X				
tájrrehabilitáció	X								X										
védendő kulturális örökség																			
kulturális örökség szempontjából kiemelt jelentőségű térségek				X			X	X	X						X			X	
turisztikai térszerkezet																			
kiemelt üdülőkörzet	X				X	X	X		X				X	X				X	
klimaváltozás hatásaival szemben leginkább sérülékeny térségek																			
árvíz szempontjából legsérülékenyebb térségek						X	X						X	X			X	X	
aszály szempontjából legsérülékenyebb területek						X	X							X	X	X		X	
funkcionális térségek																			
gazdasági-technológiai magterületek					X								X						
turisztikai funkciójú területek	X	X		X	X	X	X		X	X			X	X				X	
jó mezőgazdasági adottságú területek			X	X		X	X			X				X		X			X
társadalmi-gazdasági állapot																			
elmaradott kistérségek		X					X			X	X			X		X			
leghátrányosabb helyzetű kistérségek	X							X											
Komplex felzárkóztatási program lehetőségével bíró kistérségek						X			X			X			X				
magas arányú roma népességgel rendelkező térségek	X	X				X	X	X	X	X	X					X			
rekreációs körzetek	X	X		X	X		X		X				X					X	
vidéki térségek																			
vidéki térségek	X	X		X		X	X		X	X				X	X	X		X	
harmonikus vidéki területhasználat																			
erdő	X	X		X	X			X				X	X	X					
mezőgazdasági terület			X	X	X	X	X									X	X	X	X
térszerkezet																			
térszerkezet			X	X			X			X				X		X			X
erősítendő közlekedési kapcsolat			X	X						X						X			
közlekedés és nemzetközi térszerkezet																			
határon átnyúló városrészt			X	X	X								X			X			
befektetési és tudásövezetek																			
fejlesztési pólus tágabb kisuárzó zónája	X	X			X		X				X		X	X					X

19. táblázat: járási kapcsolatok feltárása

A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Konceptió (2021-2030) és Program (2021-2027) Heves megyére vonatkozóan a 31. sz. főút korszerűsítését, a helyközi és távolsági buszközlekedés vonatkozásában a Kiskörei Tisza-hidat, a Tisza-tó térségi, megyéken átnyúló szerepét emeli ki (Poroszló-Tiszafüred illetve Kisköre-Abádszalók kapcsolatát). A Program a Felső-Jászság növekedési zónájánál kiemeli szoros kapcsolódását Heves megye déli részéhez, Hatvan és Gyöngyös városok térségéhez.

A Nógrád Megyei Területfejlesztési Konceptió (2021-2027) Heves megye vonatkozásában a Mátra hegység szerves táji és ökológiai kapcsolódását, a nógrádi foglalkoztatottak nagy számú Hatvanba a Bosch-hoz, illetve Gyöngyöshalászra az Apollo Tyres gyárba történő ingázását emeli ki. Szól a Mátraalmás-Galyatető közötti (út) nyomvonal esetleges fejlesztéséről, a Nógrád megye déli részét villamos energiával ellátó Lőrinciben található állomásról, a Nógrád megyei fekvőbetegeket ellátó egyes Heves megyei kórházak szerepvállalásáról.

Mindezekon túl kiemeli azt, hogy Heves megye esetében a közös megyehatár 115 km hosszúságú, ahol a következő elemek összehangolását kell biztosítani:

- Rétság térsége (2. sz. főút) – Jobbágyi – Szurdokpüspöki térsége – Gyöngyös (24. sz. főút) új főúton Gyöngyöspata (Heves) és Szurdokpüspöki (Nógrád) között,
- Mátraterenye térsége (23. sz. főút) – Recsk térsége (24. sz. főút) új főút Mátraballa (Heves) és Mátraterenye (Nógrád) között,
- 21. Palócok földje kerékpárút: Szécsény – Hollókő – Pásztó – Jobbágyi – Zagyvaszántó szakaszán Zagyvaszántó (Heves) és Jobbágyi (Nógrád) között, mint az országos kerékpárút-törzshálózat eleme.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Területfejlesztési Konceptió Heves megye vonatkozásában, Ózd városának a jobb elérhetőségi viszonyok miatt Heves megyei intenzív kapcsolatait, a megye településeinek vízszolgáltatói vonatkozásában a Heves Megyei Vízmű Zrt. kiemelt szerepét, illetve a Tisza-tó vonatkozásában a Tisza-tó Térségi Fejlesztési Tanács szerepét említi meg.

9.9. A területrendezési tervek térséget érintő vonatkozásai

A 2019. március 15-én hatályba lépő, *Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX. törvény* második része foglalkozik az Országos Területrendezési Tervvel (OTrT), mely terv országos szinten biztosítja a fenntartható fejlődés elvének megfelelő térségi területhasználatot és az országos műszaki infrastruktúra rendszerek összehangolt térbeli rendjét. Országos szinten meghatározza a fejlesztés térbeli lehetőségeit, ugyanakkor védi a környezeti, a természeti és a kulturális értékeket. Az országos jelentőségű műszaki infrastruktúra hálózatok és építmények helyének meghatározásával, a térségi területfelhasználás szabályainak megállapításával biztonságot ad a beruházók számára.

Az OTrT-ben a távlati infrastruktúra rendszerre tett javaslat törvényi elfogadásával meghatározásra kerülnek a közúthálózat és vasúthálózat országos elemei.

Az OTrT meghatározta a kiemelt térségek és a megye területrendezési terveiben alkalmazható térségi területfelhasználási kategóriákat és térségi övezeteket.

Az OTrT olyan keretterv, melynek előírásai az alacsonyabb szintű területrendezési és településrendezési eszközökön keresztül érvényesülnek.

Az OTrT meghatározza a területfelhasználásra vonatkozó szabályozásban a megyei tervek számára, hogy egy adott országos területfelhasználási kategórián belül milyen megyei területfelhasználási kategóriákat lehet alkalmazni, a megyei terv pedig meghatározza a településrendezési eszközök számára, hogy egy adott megyei területfelhasználási kategóriákon belül milyen települési területfelhasználási egységeket lehet kijelölni.

Az OTrT meghatározza az utak, a vasutak és a nagyobb egyedi építmények nyomvonalát, illetve helyét az optimális térszerkezetet figyelembe véve, a terv léptékének megfelelő pontossággal.

(forrás: <http://www.terc.hu/tudastar/orszagos-teruletrendezesi-terv-otrt/>)

Az OTrT kidolgozásával párhuzamosan, de annak elfogadását követően kerültek véglegesítésre, majd egyeztetésre a megyei területrendezési tervek módosításai. Az 5/2020. (V.7.) HMÖ rendelettel elfogadott új Heves Megyei Területrendezési Terv 2020. július 1. óta hatályos.

Az új jogszabályi környezet számos változást hozott a megyei területrendezési tervek kidolgozásában. A térségi szerkezeti terven egységesedett a települési térség, megszüntetve a korábbi városias és a hagyományosan vidéki települési térségek használatát. Az új területfelhasználási kategória, a sajátos területfelhasználású térség bevezetésével megszüntetésre került a korábbi vegyes területfelhasználási és az építmények által igénybe vett térség alkalmazása. A korábbtól eltérő tartalommal felruházott új területfelhasználási térségek és más új elemek megjelenése – például a vízi létesítmények változásai, a meglévő és tervezett elem megkülönböztetése – érezhető változást okoztak a megye térszerkezeti tervében.

Az övezeti tervekben is számos változás történt. A kiváló termőhelyi adottságú szántók övezete új adatszolgáltatás alapján került lehatárolásra. Mindemellett új elemként megjelent a jó termőhelyi adottságú szántók övezete. Megszűnt a kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezete, ellenben megjelent a lényegesen nagyobb kiterjedésű erdők övezete. Az erdőtelepítésre alkalmas terület ellenében megjelent az erdőtelepítésre javasolt terület övezete. Megszűnt a tájképvédelmi terület országos és térségi jelentőségének megkülönböztetése, és területi lehatárolása is új adatszolgáltatás alapján történt. Jelentős változást hozott a világörökségi és világörökségi várományos területek övezetének lehatárolása, megszüntetve a korábbi történeti települési terület övezetét. A kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület övezete és a felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő területének övezete összevonásra került, az új adatszolgáltatáson alapuló vízminőség-védelmi terület övezete tervlapon. A nagyvízi meder övezete és a rendszeresen belvízjárta terület övezete az új adatszolgáltatások alapján került lehatárolásra. Új elemként, külön övezeti tervlapra került a VTT-tározók övezete. A honvédelmi terület övezete, új elnevezéssel és új adatszolgáltatással honvédelmi és katonai célú terület övezetére változott. Az ásványi nyersanyag-gazdálkodási terület övezete szintén új elnevezéssel és új adatszolgáltatással ásványi nyersanyagvagyon övezetre változott. A rendszeresen belvízjárta terület övezete csak adatszolgáltatásban és a veszélyeztetett területek kategorizálásában változott. Az új földtani veszélyforrás terület övezete már az érintett települések közigazgatási területén került kijelölésre, szakítva a korábbi lehatárolással. A tájrehabilitációt igénylő terület övezete nem szerepel a Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX. törvény 19. § (1)-(3) bekezdésében az OTRT térségi övezetei között, az (a vízerózióknak kitett terület megyei övezethez hasonlóan) mint egyedileg meghatározott megyei övezet szerepel a megyei területrendezési tervben.

Három korábbi övezet szűnt meg, az együtt tervezhető térségek övezete, a vízerózióknak kitett terület övezete, és a szélerózióknak kitett terület övezete. A vízerózióknak kitett terület övezete egyedi megyei övezetként tudott megmaradni. A szélerózióknak kitett terület övezetének területi adatai pedig az Ajánlások munkarészbe tudott belekerülni. Egyedi megyei övezetként került kidolgozásra a borszőlő termőhelyi kataszter terület övezete, a magas természeti értékű terület övezete, az összenövessé érintett települések övezete, és a Tisza-menti együttműködés övezete.

A 2018. évi CXXXIX. törvény 2. melléklete az Országos területrendezési Terv - **Az Ország Szerkezeti Terve**, Heves megyén belül a következő országos területfelhasználási kategóriákat határozza meg, melyekhez a törvényben előírásokat rendel.

- Erdőgazdálkodási térség:

országos, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervben megállapított területfelhasználási kategória, amelybe azok a – települési térségben, illetve a kiemelt térségi és megyei területrendezési tervek esetében a sajátos területfelhasználású térségen kívül eső – Országos Erdőállomány Adattárban szereplő erdő és erdőgazdálkodási célokat közvetlenül szolgáló földterületek, valamint erdőtelepítésre javasolt területek tartoznak, amelyek erdőgazdálkodásra hosszú távon és fenntartható módon alkalmasak, vagy amelyeken a jövőben az erdőtelepítés a termőhelyi adottságok és a környezetvédelmi szempontok alapján kedvező, illetve javasolt.

Az országos területfelhasználási kategórián belül a **megyei területfelhasználási kategória kijelölésénél az erdőgazdálkodási térség területének legalább 95%-át erdőgazdálkodási térség kategóriába kell sorolni.**

- Mezőgazdasági térség:

az országos és megyei területrendezési tervben megállapított területfelhasználási kategória, amelybe elsősorban szántó, gyepek – ingatlan-nyilvántartás szerint rét, legelő művelési ágba sorolt területek –, szőlő, gyümölcsös és kert területek tartoznak, és amelyen a mezőgazdasági funkció hosszú távú fenntartása indokolt.

Az országos területfelhasználási kategórián belül a **megyei területfelhasználási kategória kijelölésénél a mezőgazdasági térség területének legalább 95%-át mezőgazdasági térség kategóriába kell sorolni.**

- Települési térség:

az országos és a megyei területrendezési tervben megállapított területfelhasználási kategória, amelybe a vízgazdálkodási térségbe és a sajátos területfelhasználású térségbe tartozó területek kivételével a település belterülete, valamint a belterületen kívüli beépítésre szánt területek tartoznak.

Az országos területfelhasználási kategórián belül a **megyei területfelhasználási kategória** kijelölésénél a **települési térség területének legalább 90%-át települési térségbe kell sorolni**.

- Vízgazdálkodási térség:

országos, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervben megállapított területfelhasználási kategória, amelybe Magyarország vízfolyásai, állóvizei, illetve azok parti sávjai tartoznak.

A vízgazdálkodási térség területét vízgazdálkodási térség kategóriába kell sorolni, és a működési területével érintett vízügyi igazgatási szervvel egyeztetve kell pontosítani.

- Sajátos területfelhasználású térség:

megyei területrendezési tervben megállapított területfelhasználási kategória, amelybe az 5 ha-nál nagyobb külfejtéses művelésű bányaterületek, hulladékártalmatlanító létesítmény elhelyezésére szolgáló területek, egyes egészségügyi, sportolási, rekreációs, megújuló energiahasznosítás, közlekedési és honvédelmi területek tartoznak.

A sajátos területfelhasználású térségbe sorolt országos területfelhasználási térség területét a fenti számításnál figyelmen kívül kell hagyni.

A 2018. évi CXXXIX. törvény Második Részének IV. fejezete foglalkozik Az ország övezeti tervével és a következő térségi övezeteket határozza meg:

Országos övezetek

- ökológiai hálózat magterületének övezete
- ökológiai hálózat ökológiai folyosójának övezete
- ökológiai hálózat pufferterületének övezete
- kiváló termőhelyi adottságú szántók övezete
- jó termőhelyi adottságú szántók övezete
- erdők övezete
- erdőtelepítésre javasolt terület övezete
- tájképvédelmi terület övezete
- világörökségi és világörökségi várományos területek övezete
- vízminőség-védelmi terület övezete
- nagyvízi meder övezete
- VTT-tározók övezete
- honvédelmi és katonai cél terület övezete.

Megyei övezetek

- ásványi nyersanyagvagyon övezete
- rendszeresen belvízjárta terület övezete
- tanyás területek övezete
- földtani veszélyforrás terület övezete
- egyedileg meghatározott megyei övezet.

A 2018. évi CXXXIX. törvény 3. melléklete az Országos Területrendezési Terv - **Az Országos Övezeti Terv** Heves megyét érintő övezetei:

Ökológiai hálózat magterületének övezete, az ökológiai hálózat ökológiai folyosójának övezete és az ökológiai hálózat pufferterületének övezete

A 2018. évi CXXXIX. törvény 19. § (4) bekezdése szerint egyes térségi övezetek lehatárolását és előírásait a területrendezésért felelős miniszter rendeletben határozza meg.

Ennek értelmében 2019. június 14-én megjelent és 2019. június 22-én hatályba lépett a **9/2019. (VI. 14.) MvM rendelet**, mely meghatározza az országos övezetek közül a jó termőhelyi adottságú szántók övezetének, az erdőtelepítésre javasolt terület övezetének, a tájképvédelmi terület övezetének, a vízminőség-védelmi terület övezetének, a nagyvízi meder övezetének, valamint a VTT-tározók övezetének területi lehatárolását és övezeti szabályait. A rendelet továbbá meghatározza a megyei övezetek – kivéve az egyedileg meghatározott megyei övezet – övezeti szabályait, ezen övezetek területi lehatárolását a megyei területrendezési terv állapítja meg.

A 9/2019. (VI. 14.) MvM rendelet 1-6. mellékleteinek Heves megyét érintő országos övezeteit a dokumentum függelékébe mutatjuk be térképes ábrázoláson.

9.10 A Heves megyét érintő ágazati koncepciók, területfejlesztési elképzelések és hatályos területi tervek áttekintése

Nemzeti Vidékstratégia (NVS 2012–2020)

„a magyar vidék alkotmánya”

A stratégia célcsoportja a vidéken élő emberek, ezen belül is egyrészt az itt élő aktív korosztály, akiknek a megélhetése, foglalkoztatása, ezzel itt tartása fontos. A másik célcsoport azok a fiatalok, fiatal családok, akik itt élnek, illetve akik vidékre költözést terveznek. Rajtuk kívül számos intézkedés irányul a vidéken élő gyerekek és idősek életének megsegítésére is.

A fentiekből kiindulva a stratégia **átfogó célkitűzése**: *„Vidéki térségeink népességeltartó és népességmegtartó képességének javítása”.*

Az Átfogó cél eléréséhez szükséges **horizontális szempontok**:

- Fenntarthatóság
- Területi és társadalmi kohézió
- Város-vidék kapcsolatok,

és **stratégiai célok**:

- tájaink természeti értékeinek, erőforrásainak megőrzése
- sokszínű és életképes agrártermelés
- élelmezési és élelmiszerbiztonság
- a vidéki gazdaság létalapjainak biztosítása, a vidéki foglalkoztatás növelése
- a vidéki közösségek megerősítése, a vidéki népesség életminőségének javítása.

Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia (2012-2024)

A Keretstratégia a 2012-2024-es időszakra szól, amely magában foglalja Magyarország fenntartható fejlődésének útját, stratégiáját.

A Stratégia célja és célkitűzései:

- Emberi erőforrások : Cél a népességében stabil, egészséges, a kor kihívásainak megfelelő készségekkel és tudással rendelkező emberek alkotta, a kirekesztettséget fokozatosan csökkentő társadalom.
- Demográfia: Közép távon kívánatos és elérhető a születések számának növelése, a halandóság csökkentése, ezek eredményeképpen a népességfogyás lassítása, hosszú távon a népességszám stabilizálása A súlyos problémát jelentő elvándorlás lefékezéséhez szükség van a kritikus mértékben érintett szakmákban versenyképes munkabérek biztosítására Meg kell kezdeni egy bevándorlási politika kialakítását.
- Egészség: A halandóság csökkentésében a közép-európai régiós átlaghoz való felzárkózás a cél, az életmódtól függő krónikus, nem fertőző megbetegedések számának csökkentése, az egészségkockázatos magatartási formák arányának, valamint a környezeti kockázati tényezők mérséklése.
- Tudás: Olyan oktatás-nevelés-képzés kialakítása a cél, amely egyfelől fejleszti az értékeket, erkölcsi normákat, a társadalmi minőséget, az érzelmeket, a közösségekhez való kötődést, rendszerszemléleti képességet ad, másfelől biztosítja a munkavégzéshez szükséges tudás, készségek és kompetenciák elsajátítását. Fontos a fenntarthatóságot szolgáló hétköznapi életstratégiákkal kapcsolatos (pl. egyszerű mezőgazdasági, kertművelési és háztartási) ismeretek átadása is. Cél továbbá, hogy a gazdasági-társadalmi fejlődés fő forrásává a tudás és az innováció váljon.
- Társadalmi erőforrások: Cél a fenntarthatóságot támogató kultúra kialakítása, a fenntartható társadalom szempontjából pozitív értékek, erkölcsi normák és attitűdök erősítése.
- A bizalom infrastruktúrájának erősítése: Elkerülhetetlen a korrupció és a gazdasági járadékvadászat elleni fellépés, a normák betartásának biztosítása, a társadalmi-gazdasági kapcsolatokat befolyásoló állami szabályzórendszer stabilitásának megteremtése, a kormányzás kiszámíthatóságának erősítése.

- A munka társadalmi körülményei: Növelni kell a munkakörülményekkel való elégedettséget és örömeztetést, a szervezeti kultúra fejlesztésével csökkenteni kell a munkahelyi stresszt, a társadalmi kirekesztettség mérséklését célzó programok segítségével a munkába bevonható polgárok körét.
- A családi értékek erősítése: A párkapcsolatokhoz, házassághoz kapcsolódó értékek támogatása a nevelésben.
- A múlt örökségének ápolása, kulturális szolgáltatások fejlesztése: A társadalmi összetartozás erősítése, a bizalom újratermelése, működőképes közösségi hálózatok fenntartása, a fenntarthatósággal kapcsolatos értékek erősítése, a kulturális hagyományok felélesztése, a kulturális sokszínűség elismerése, a szellemi, tárgyi és épített örökség megőrzése, értékeinek kibontakoztatása, fenntartható használata.
- Természeti erőforrások: A környezeti eltartó-képességet mint a gazdálkodás korlátját kell érvényesíteni.
- Biodiverzitás, megújuló természeti erőforrások: A fajgazdagság fenntartása, a táj és a természeti értékek megőrzése, az ökoszisztémaszolgáltatások kimerítésének megakadályozása, a talaj termőképességének fenntartása, a természetes területek beépítési sebességének csökkentése.
- Az embert érő környezeti terhelések csökkentése: Az emberi egészséget és életminőséget veszélyeztető kibocsátások korlátok között tartása.
- Nem megújuló természeti erőforrások: Ésszerű, beosztó gazdálkodás az ásványkincsekkel és az energiahordozókkal.
- Gazdasági (fizikai) erőforrások: Az önrendelkezés megfelelő szintjének fenntartása a gazdaságpolitikai döntésekben. Cél a fizikai tőke szelektív gyarapítása, a közösségi tőkejavak amortizációjának pótlása. Kiemelt feladat a vállalkozói réteg megerősítése, a hazai tőkebefektetések fokozatos növelése, a külföldi kitettség csökkentése. Fontos a lokalizáció és a nemzetközi gazdasági kapcsolatok kihasználása közötti ésszerű arány megteremtése, a helyi gazdasági kapcsolatok (pl. város és vidék) erősítése.
- A vállalkozói tőke és az innováció erősítése, a foglalkoztatás bővítése: A vállalkozások fenntartható fejlődéséhez szükséges üzleti környezet fejlesztése, a bizalom infrastruktúrájának erősítése, az innovációs ráfordítások és a forrásfelhasználás hatékonyságának növelése, a környezetterhelést csökkentő technológiák elterjesztésének ösztönzése.
- Költségvetési politika: Az államadósság ésszerű szintre csökkentése, a prudens költségvetési gazdálkodás tartósítása.
- Életpálya-finanszírozás: A korosztályos egyensúly, az erőforrások generációk közötti, jóléti célú (pl. gyermek-támogatások és nyugdíj) átcsoportosítása, egyensúlyának fokozatos visszaállítása.

Területi Agenda 2020

Az Európa 2020 céljaira építve, 2011-ben, Gödöllőn a területi tervezésért és területfejlesztésért felelős miniszterek informális ülésén született megállapodás Az Európai Unió Területi agendája 2020, „Egy sokszínű régiókból álló, befogadó, intelligens és fenntartható Európa felé” alcímmel. Azonosítja az Európát érintő legfontosabb területi kihívásokat, meghatározza az EU fejlesztésének területi prioritásait, valamint az ezek érvényesítéséhez szükséges intézkedéseket. Az említett területi prioritások:

- A policentrikus és kiegyensúlyozott területi fejlődés elősegítése.
- Az integrált fejlesztés ösztönzése a városokban, a vidéki és sajátos adottságú régiókban.
- A határon átnyúló és transznacionális funkcionális régiók területi integrációja.
- A régiók erős helyi gazdaságon alapuló globális versenyképességének biztosítása.
- A területi összeköttetés javítása az egyének, a közösségek és vállalkozások érdekében.
- A régiók ökológiai, táj és kulturális értékeinek kezelése és összekapcsolása.

A klímapolitika hazai stratégiai irányai

Az Országgyűlés 2008. március 18-án elfogadta az első Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégiát (NÉS-1), Magyarország felkészülési tervét a globális felmelegedési válságra. Célja a meglévő kormányzati intézkedések megfelelő összhangjának elősegítése és a társadalom valamennyi rétegének együttes mozgósítása volt az éghajlatvédelem érdekében.

A 2018-2030 közötti időszakra vonatkozó, 2050-ig tartó időszakra is kitekintést nyújtó második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégiát (a továbbiakban: NÉS-2) az Országgyűlés által 2018. október 30-án került elfogadásra. A kidolgozása során a közpolitikai cél egy olyan nemzeti éghajlatváltozási stratégia megalkotása volt, amely lefekteti azokat a célkitűzéseket, amelyek megvalósításával az éghajlatváltozás által előidézett

hatások hosszútávon kezelhetők. Tekintettel arra, hogy az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezménye Részes Feleinek 2015. november 30 - december 11. között Párizsban lezajlott 21. konferenciája keretében elfogadták az új globális, úgynevezett „Párizsi Megállapodást”, illetve az azt támogató döntéseket tartalmazó „Párizsi Csomagot”, a NÉS-2 már a Párizsi Megállapodásban foglalt célkitűzéseknek és prioritásoknak megfelelően készült el.

A NÉS-2 magában foglalja az éghajlatváltozás várható magyarországi hatásainak, természeti és társadalmi-gazdasági következményeinek, illetve az ökoszisztémák és az ágazatok éghajlati sérülékenységének értékelését. A NÉS-2 a klímapolitika, a zöldgazdaság-fejlesztés és az alkalmazkodás átfogó keretrendszere, amely az éghajlatvédelem céljait (ideértve a nemzetközi kötelezettségeket is) és cselekvési irányait tükrözi mind ágazati, mind területi dimenziókban a szakpolitikai és gazdasági tervezés számára, illetve a társadalom egésze felé. Fontos ernyőstratégiáról van szó, amely koordináló szerepet vállal a többi ágazati stratégia vonatkozásában.

Ezen felül tartalmazza az üvegházhatású gázok kibocsátásának 2050-ig tartó csökkentésére vonatkozó céltartományokat, prioritásokat és cselekvési irányokat. A NÉ+D11S-2 hármas pillére magában foglalja a Hazai Dekarbonizációs Útitervet, a Nemzeti Alkalmazkodási Stratégiát, illetve a „Partnerség az éghajlatért” Szemléletformálási Tervet, amelyek fő célja az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése, kiemelt figyelmet szentel az éghajlatváltozás megelőzésére, valamint az éghajlatváltozásra való felkészülésre és alkalmazkodást szolgáló szemléletformálási tevékenységekre is.

Specifikus célkitűzések:

1. Dekarbonizáció: Cél a nemzetközi és EU tagságunkból adódó kötelezettségek figyelembevételével az alacsony szén dioxid kibocsátású gazdaságra való áttérés az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése és a természetes nyelő kapacitások megerősítése révén.
2. Az éghajlati sérülékenység területi vizsgálatának térinformatikai megalapozása: Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás területi és ágazati stratégiai integrációja széleskörű információkat igényel a változásokkal szembeni társadalmi, gazdasági és környezeti sérülékenységről. Cél egy hazai kutatásokon és a földmegfigyelés eredményein alapuló, többcélú felhasználásra alkalmas térinformatikai adatrendszer folyamatos működtetése.
3. Alkalmazkodás és felkészülés: Az éghajlati alkalmazkodás célja a nemzeti (természeti, humán és gazdasági) erőforrások készleteinek és minőségének megóvása, a változó külső feltételekhez való rugalmas természeti, társadalmi, gazdasági és szakpolitikai válaszok előmozdítása.
4. Éghajlati partnerség biztosítása: Növelni szükséges az éghajlatváltozással, a megelőzési és alkalmazkodási intézkedésekkel kapcsolatos tájékozottságot és közbizalmat. Erősítendő a civil, karitatív és egyházi szervezetek, önkormányzatok szerepe, valamint a gazdasági érdekképviselők, kamarák részvétele a közös cselekvésekben.

A stratégia a nemzetgazdaság összes ágazatára nézve megcélozza a kibocsátások csökkentését. Az üvegházhatású gázok hazai kibocsátása nemzetgazdasági szinten 2018-ban az 1990. évinél mintegy 33%-kal, a 2005. évinél pedig 16%-kal alacsonyabb volt. 2018-ban az Erőfeszítés-megosztási Határozat (2009/406/EU) által lefedett ágazatok (közlekedés, hulladékgazdálkodás, mezőgazdaság, épületek) összességében a kibocsátás közel 20 százalékponttal alatta maradt a határozat által kötelező nemzeti célként előírt – a 2005. évit legfeljebb 10%-kal meghaladó – szintnek.

A stratégia elfogadása óta eltelt időben az Országgyűlés és a Kormány a hazai klímavédelmi célkitűzések konkretizálása és emelése mellett döntött és az új célokat törvényi szinten is rögzítette. A klímavédelemről szóló 2020. évi XLIV. törvény szerint:

- Magyarország a 2050. évre eléri a teljes klímasemlegességet, azaz az üvegházhatású gázok még fennmaradó hazai kibocsátása, valamint elnyelése a 2050. évre egyensúlyba kerül.
- Magyarország az üvegházhatású gázok kibocsátását legalább 40%-kal csökkenti 2030-ig az 1990. évhez képest.
- Magyarország 2030-at követően a végső energiafelhasználás 2005. évi szintet meghaladó növekedése esetén a növekményt kizárólag karbonsemleges energiaforrásból biztosítja.
- Magyarország a bruttó végső energiafogyasztásban legalább 21%-os megújuló energiaforrás részarányt ér el a 2030. évig.

A 2030-as célok eléréséhez vezető középtávú utat a Kormány a 2020. január 8-án elfogadott, a 2021-2030. évekre vonatkozó Nemzeti Energia- és Klímatervben határozta meg, a 2050-ig tartó útról pedig a Nemzeti Tiszta Fejlődési Stratégia rendelkezik majd. A rövidtávú lépések tekintetében a stratégia alatt három éves időközökre Éghajlatváltozási Cselekvési Tervek kerülnek elfogadásra.

A klímavédelemről szóló 2020. évi XLIV. törvény

A klímavédelemről szóló 2020. évi XLIV. törvény (a továbbiakban: Klímátörvény) - összhangban a 2015-ös Párizsi Megállapodás célkitűzéseivel – rögzíti, hogy Magyarország 2050-re eléri a klímasemlegességet, azaz az üvegházhatású gázok kibocsátása, valamint elnyelése egyensúlyba kerül. E cél eléréséhez a jelenlegi elnyelő kapacitások szinten tartásával számolva 2050-ig Magyarországnak nemzeti szinten további mintegy 62%-ot kell csökkentenie a bruttó ÜHG kibocsátásait az 1990-es szinthez képest. A Klímátörvény a Kormánynak felhatalmazást ad a célok eléréséhez szükséges intézkedések kidolgozására.

Nemzeti Energia- és Klímaterv (NEKT)

“Az új Energiastratégia és a NEKT legfontosabb célkitűzése az energiaszuverenitás és az energiabiztonság megerősítése, a rezsicsökkentés eredményeinek fenntartása, valamint az energiatermelés dekarbonizálása...”. A NEKT számszerűsített célkitűzéseket is megfogalmaz, a Európai Bizottság által előírt dekarbonizáció, energiahatékonyság, ellátásbiztonság, belső piac és innováció-versenyképesség dimenziók szerinti csoportosításban.

A NEKT mitigációs célja, hogy a bruttó ÜHG kibocsátást Magyarország 2030-ig 1990-hez képest legalább 40%-kal csökkentse, azaz a bruttó kibocsátás 2030-ban nem haladhatja meg a bruttó 56,19 millió t CO₂eq-et. Ez a jelenleg ismert legfrissebb adatokat figyelembe véve azt jelenti, hogy a 2018-as értéket legalább 7,01 millió t CO₂eq-kel kell csökkenteni a következő 10 évben.

Ehhez kapcsolódóan a Klímátörvényben rögzített cél, hogy Magyarország a bruttó végső energiafogyasztásban legalább 21%-os megújuló energiaforrás részarányt érjen el 2030-ig. Az atomenergia és a megújuló (elsősorban nap-) energia együttes használatával 2030-ra a magyarországi áramtermelés 90 százaléka ÜHG kibocsátásmentes lesz.

A legfontosabb energiahatékonysági célkitűzésünk pedig, hogy az ország végső energiafelhasználása 2030-ban se haladja meg a 2005-ös értéket (785 PJ / 18750 ktoe). Magyarország 2030-at követően vállalja, hogy a végső energiafelhasználás 2005-ös szintet meghaladó növekedése esetén a növekményt kizárólag karbonsemleges energiaforrásból biztosítja. A magas energiainport-függőség súlyos ellátásbiztonsági és árkockázatokat hordozhat magában. Mivel Magyarország az ellátásbiztonságra a nemzeti szuverenitásának elemeként tekint, a Magyar Kormány egyik fő feladata az energiafüggetlenség erősítése, Magyarország az energiainport-függőségének mérséklése.

Magyarország Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Terve 2010-2020

A cselekvési tervben megfogalmazott intézkedések szolgálják az energia- és klímapolitikai célok megvalósításának előmozdítását, valamint a magyar gazdaság fejlődését és versenyképességének növekedését, új munkahelyek létrehozását, a vidék fenntartható fejlesztését, hiszen a megújuló energiaforrások alkalmazása, elterjedése a zöldgazdaság fejlesztés eszközrendszerén keresztül a magyar gazdaság egyik kitörési pontját jelentheti.

Nemzeti Energiastratégia 2030

A Nemzeti Energiastratégia a hazai energiaellátás hosszú távú fenntarthatóságát, biztonságát és gazdasági versenyképességét biztosítja. Garantálja az ellátásbiztonságot, figyelembe veszi a legkisebb költség elvét, érvényesíti a környezeti szempontokat, és lehetővé teszi, hogy hazánk nemzetközi súlyának és erőforrásai mértékének megfelelő arányban hozzájárulhasson a globális problémák megoldásához.

A célok elérése érdekében megfogalmazott öt törekvés:

- Energiatakarékosság és energiahatékonyság fokozása,
- megújuló energiák részarányának a növelése,
- a közép európai vezetékhálózat integrálása és az ehhez szükséges határkeresztező kapacitások kiépítése,
- az atomenergia jelenlegi kapacitásainak megőrzése,
- a hazai szén- és lignitvagyon környezetbarát módon való felhasználása a villamosenergia-termelésben.

A NEKT-hez szorosan kapcsolódó Nemzeti Energiastratégia jövőképe szerint Magyarország energiaellátásának „tisztának, okosnak és megfizethetőnek” kell lennie. A stratégia ennek kapcsán az alábbi, ún. zászlóshajó projekteket jelöli ki:

- a klímabarát és rugalmas áramtermelés elősegítése;
- a gazdaság energiahatékonyságának javítása;
- közlekedés-zöldítés;
- energiatudatos és modern magyar otthonok kialakítása;
- energetikai innovációs projektek indítása;
- energia-és klímatudatos társadalom megteremtését szolgáló szemléletformáló program.

Nemzeti Tiszta Fejlődési Stratégia (NTFS)

A Nemzeti Tiszta Fejlődési Stratégia szorosan kapcsolódik a fent bemutatott két stratégiához, célja olyan alacsony kibocsátású fejlődési stratégia kijelölése, amellyel a 2050-re vállalt klímasemlegességi cél dinamikus gazdasági növekedés mellett érhető el. Az stratégia tervezete szerint a 2050-es nettó nulla ÜHG kibocsátás eléréséhez – a jelenleg ismert technológiai fejlesztési irányok alapján – a következő területeken szükséges erőfeszítéseket tenni:

- az energiahatékonyság javítása a nemzetgazdaság valamennyi területén, illetve a körforgásos gazdaság kiépítése;
- elektrifikáció a gazdaság minden területén, melynek forrásoldali bázisát a nukleáris és a megújuló energia jelenti;
- a széndioxid-leválasztási, -hasznosítási és -tárolási technológia (CCUS technológia) alkalmazása az energiatermelési-szektorban, valamint a nagy kibocsátással bíró ipari létesítmények esetében;
- a hidrogén felhasználása és kapcsolódó hidrogéntekológiák elterjedése;
- bioenergia fenntartható (és korlátok közé szorított) hasznosítása;
- fenntartható, modern, innovatív mezőgazdaság;
- a természetes nyelőkcapacitások növelése.

Az igazságos átmenet terveknek e stratégiai célok megvalósításához hozzá kell járulniuk.

Európai Táj Egyezmény

Nemzetközi egyezmény, melynek célja egy olyan európai együttműködés, ami elősegíti a táj védelmét, kezelését és tervezését.

Magyarország vízgyűjtő-gazdálkodási terve

2016. március 31-én elfogadásra került a vizeink jó állapotának elérése érdekében a 2015-2021 közötti vízgazdálkodásra és vízvédelemre vonatkozó prioritásokat tartalmazó, a 115/2016. (III.31.) számú kormányhatározattal kihirdetett „*Magyarország felülvizsgálta, 2015. évi vízgyűjtő-gazdálkodási terve*”. A második Országos Vízgyűjtő-gazdálkodási Terv célja, hogy védje és javítsa vizeink állapotát, megakadályozza azok állapotromlását és biztosítsa vízkészleteink hosszú távú hasznosíthatóságát. A terv tartalmazza a vizeink terhelésére vonatkozó legújabb vizsgálatokat és azok állapotát, a klímaváltozásra vonatkozó megállapításokat, a vízhasználatok gazdasági elemzését és azokat az intézkedéseket, amelyeket a jó állapot elérése érdekében 2021-ig és 2027-ig végre kell hajtunk. (Forrás: <http://euvki.hu/>)

Tisza-stratégia megalapozása (2010)

A megalapozó tanulmány célja a Tisza-mente fejlesztési stratégia tér- és területszerkezetének kialakulásában rejlő lehetőségek feltérképezése:

- a mező- és mikrotérségi léptékű területhasználat és hálózatok alakításának lehetőségei,
- a tájrendszer (azon belül egy új típusú vízkészlet-gazdálkodás) mező- és mikrotérségi léptékű elemei alakításának lehetőségei,
- a településrendszer célirányos „finomhangolásának” lehetőségei.

A vizsgálat kiemelt célterülete a Tisza menti településekre (150 db), valamint az ehhez köthető funkcionális térségekre terjed ki.

Ezek a területek gazdasági és jövedelmi elmaradottsága éles ellentétben áll a terület kimagasló potenciális eltartó-képességével.

A Heves megyét érintő Tisza-tó – Hortobágy – Borsodi-Mezőség kiemelt természetmegőrző turisztikai térség jellemzői:

- a térség számos szervező-ellátóközponttal bír,
- a Tisza-tó térsége mára egy új, táji-térséggé alakult (mint a Balaton),
- a korszerű turisztikai szolgáltatóhálózat és minőségi környezet kiépülését a tökehiány és a hétvégiázás területhasználatok gátolják,
- a térség településeinek erdőszűrsége alacsony, a gyepek aránya változó, az ültetvények aránya a kedvező adottságok ellenére nagyon alacsony, egyes helyeken magas a szántók aránya.

A Tisza-tó országos kiemelt üdülőkörzet, de a státuszhoz még nincs meg a megfelelő intézményrendszere, egyelőre az idegenforgalom sem mozdítja ki a térséget.

CÉL: a turizmus fejlesztése a térségben.

Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése

Magyarország az ezredforduló éveiben ismétlődő és nagy intenzitású árhullámok levonulásának volt szenvedő alanya. 1998-2001 között, négy rendkívüli árhullám vonult le a Tiszán, amelyek esetenként egy méterrel is meghaladták az addig mért legmagasabb vízszintet. Az árvizek hatalmas károkat okoztak, a helyreállítás óriási pénzüsségeket emésztett fel.

Az okokat keresve elmondható, hogy több tényező együttes hatására alakulhatott így a helyzet. Magyarország a Kárpát-medence legmélyebben fekvő területén helyezkedik el, így hirtelen olvadás vagy nagy esőzések esetén a Kárpátokból lezúduló vízmennyiséggel hazánknak kell megbirkóznia.

A megoldást a Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése nevű programban találták meg. Az elgondolás szerint kétfajta műszaki beavatkozás ad megoldást az árhullámok levezetésére. Az egyik, hogy a lehető legrövidebb idő alatt vezessük le az árhullámot, a másik, hogy a káros víztöbbletet szabályozott körülmények között a folyó mentén újonnan épített árapasztó tározókba vezetik és az árhullám levonulása után engedik vissza a folyóba. A tározók megteremtik azokat a feltételeket, amelyek az árvízmentes időben a tájgazdálkodást, a kiegyensúlyozott vízellátást szolgálják. Az árvízvédelem megoldása mellett a Tisza-völgy térségfejlesztését (infrastruktúra, környezet- és természetvédelem, ökoturizmus, stb.) is magában foglalja a program.

Nemzeti Környezetvédelmi Program (2015-2020)

A 27/2015. (IV. 17.) OGY határozattal a 2015-2020 közötti időszakra elfogadott Nemzeti Környezetvédelmi Program feladata, hogy meghatározza az ország környezeti céljait és ezek eléréséhez szükséges feladatokat és eszközöket. A Program hozzájárul a fenntartható fejlődés környezeti feltételeinek biztosításához.

Célok:

- Az életminőség és az emberi egészség környezeti feltételeinek javítása,
- Természeti értékek és erőforrások védelme, fenntartható használata,
- Az erőforrás-takarékosság és a hatékonyság javítása, a gazdaság zöldítése.

Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási stratégia II. - Tartósan rászoruló – Szegény családban élő gyermekek – Romák (2011-2020)

A stratégia átfogó célokat jelöl ki, illetve kialakítja a szakterületeket illető beavatkozások összhangjának kereteit. A stratégia céljai, összefüggésben a kormányzati keretstratégiák rendszerével, hozzájárulnak Magyarország társadalmi és gazdasági versenyképességének erősítéséhez.

Átfogó és specifikus célok:

1. A szegénységben és társadalmi kirekesztettségben élők arányának csökkentése, különös tekintettel a roma népességre.

1.1 A romák, tartósan rászoruló munkaeő-piaci integrációjának elősegítése, foglalkoztatottsági szintjük emelése.

1.1.1 A roma és a tartósan rászoruló aktív korúak képzettségi szintjének emelése.

1.1.2 Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés a hátrányos helyzetű, alacsony iskolai végzettségű emberek foglalkoztatása érdekében (elsődleges munkaerőpiacon a magas élőmunka igényű ágazatok, szociális gazdaság, atipikus foglalkoztatási formák).

1.1.3 A munkaerő-piaci integrációt támogató munkaügyi és szociális ellátások, szolgáltatások elérhetőségének, minőségének, hatékonyságának fejlesztése.

1.1.4 A közfoglalkoztatás mint a közösségért végzett értékteremtő munka rendszerének fejlesztése, bővítése, a lehetőség szerint személyre szabott közfoglalkoztatásnak a nyílt munkaerő-piacra való átmeneti jellege erősítése.

1.1.5 Az aktivitást erősítő, a munkavállalásra ösztönző segélyezési rendszer kialakítása.

1.1.6 A munkahely és a család összeegyeztetése az atipikus foglalkoztatási formák támogatásával.

1.1.7 A jövedelmi egyenlőtlenségek további növekedésének megakadályozása.

1.2 A szegény családban élő gyermekek és a tartósan rászoruló helyzetének javítását, továbbá a roma népességet célzó szakpolitikák, beavatkozások tervezését, nyomon követését, értékelését szolgáló adminisztrációs és statisztikai adatforrások, információs rendszerek fejlesztése.

2. A szegénység, szociális kizáródás újratermelődésének megakadályozása.

2.1 A gyermekek szegénységének csökkentése.

2.1.1 A családokat érintő jóléti transzferek szinten tartása.

2.1.2 A gyermekjóléti, gyermekvédelmi ellátások, szolgáltatások elérhetőségének, minőségének, hatékonyságának fejlesztése.

2.1.3 A fejlődési eltérések időben történő felismerése, kezelése, a korai képességgondozás, a koragyermekkori nevelés, gondozás fejlesztése.

2.2 A roma és tartósan rászoruló gyerekek oktatáshoz való hozzáféréseinek javítása.

2.3 A végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentése.

3. A társadalmi-gazdasági javakhoz történő egyenlő esélyű hozzáférés javítása, a társadalmi összetartozás erősítése.

3.1 A lakhatási körülmények, a lakhatás biztonságának javítása, lakhatási lehetőségek bővítése (bérletadás).

3.2 A települési és térségi szegregáció csökkentése.

3.3 A romák, tartósan rászoruló és gyermekek egészségi állapotának javítása, a születéskor várható élettartam növelése, valamint az egészségügyi ellátórendszerhez való hozzáférésük javítása.

3.4 A társadalmi együttélés alapját jelentő bizalom erősítése, a romákkal szembeni diszkrimináció csökkentése.

3.5 Az érintettek bevonása a programok tervezésébe, végrehajtásába, értékelésébe.

„Program a versenyképesebb Magyarországért”

A Nemzeti Versenyképességi Tanács a 2018 tavaszán induló gazdaságpolitikai diskurzusban azt a célt tűzte ki maga elé, hogy tényalapú megközelítéssel olyan átfogó, több szakterületre kiterjedő gazdasági stratégiát alkosson meg, amely iránytűként szolgálhat akár a szűken vett, akár a szélesebben értelmezett szakmai közvélemény számára.

A „Program a versenyképesebb Magyarországért” című projekt a Pénzügyminisztérium gondozásában 2019. évben készült el, amelynek célja, hogy a tanulmány a reálgazdasági és pénzügyi tudással bíró szakemberek segítségével a külső környezet változó kihívásainak is megfelelni képes, magas potenciális növekedéssel jellemző gazdaságpolitika alapköveit rakja le.

A globális gazdaság rendkívül hosszan tartó növekedési periódusa a magyar gazdaságpolitika számára komoly előrelépésre nyújtott lehetőséget az elmúlt időszakban. Azonban a szakmai diskurzusok a kibontakozó gazdasági visszaesés időpontját és mélységét vizsgálják, a különböző régiókra gyakorolt kedvezőtlen hatását elemzik. Égető kérdésként jelentkezik, hogy a magyar gazdaság miképpen fog tudni alkalmazkodni a külső

körülmények kihívásaira, a megváltozó gazdaságpolitikai helyzethez, miközben a kor által diktált elvárásokra is reagálnia kell. Új világgazdasági korszakba léptünk, ahol a technológiai változások alapvetően alakíthatják át a munkapiacot. A világgazdaság egyre gyorsabban változik és a következő években egyre több szakértő vár lassulást. Ezért a magyar gazdaságnak minél hamarabb meg kell erősödnie annak érdekében, hogy megőrizsük a stabilitást és megvédjük az eddig elért eredményeket. A hazai munkaerőt, a tőkét és a tudást is a jelenleginél sokkal hatékonyabban kell felhasználni a jövőben. A legjobb nemzetközi tudásból, hazai fejlesztésből, hazai termeléssel, hazánkban induló, a világgazdasághoz közvetlen kapcsolódási pontokkal kell felépíteni az új magyar értékláncokat.

A program célkitűzése, hogy a hazai gazdaság fejlődése az Európai Unió átlagát 2 százalékponttal haladja meg. A hazai és a nemzetközi tapasztalatok számbavételével, valamint figyelembe véve az ország gazdasági sajátosságait, négy olyan beavatkozási irányt azonosít, amely a jelenlegi makrogazdasági helyzetben a növekedés felgyorsulásához szükséges: (i) az állami kiadások csökkentése; (ii) a beruházások ösztönzése; (iii) a kiszámítható beruházási környezet erősítése, valamint (iv) a munkaerő-tartalékok kiaknázása.

A Nemzeti Versenyképességi Tanács által elfogadott program a stabil munkahelyek, erős magyar vállalkozások és növekvő bérek hármásában határozza meg az alapvető gazdaságpolitikai célokat a jövőre nézve. A Program több területen (pl. adózás, vállalati környezet, munkaerőpiac) tartalmaz olyan átfogó intézkedési tervet, amelyek megvalósítása hozzájárul a versenyképesség további erősödéséhez, a vállalkozások működési környezetének javulásához. Az egyes területeken akcióterveket, főbb programpontokat fogalmaz meg, valamint ismerteti a versenyképességi program növekedési és költségvetési hatásait.

A gazdaságpolitikai helyzetértékelés alapján a versenyképességi program hat strukturális intézkedési területet vázol fel:

- **Foglalkoztatás:** A Magyarországhoz hasonló népességszámú országokban még mindig magasabb a foglalkoztatottak száma, ami azt mutatja, hogy a hazai gazdaságnak komoly munkaerő-tartalék áll rendelkezésére. Elsősorban a veszélyeztetett korcsoportok (fiatalkorúak, kismamák, idősebb munkavállalók) esetében tűnik lehetségesnek az előrelépés, de hosszabb távon arra kell felkészülni, hogy a képzettségi szint emelésére helyeződik át a fókusz. Ebben a folyamatban jelentős szerep hárul a Kormányhivatalok foglalkoztatási osztályaira, valamint a kereskedelmi és iparkamarákra.
- **Vállalati környezet:** A vállalkozások hosszabb távú, kölcsönös bizalomra épülő kapcsolata az állami szektorral kiemelt jelentőséggel bír. A vállalati környezet átalakítása során nagyobb hangsúlyt kell fektetni a magasabb hozzáadott értékű termelésre.
- **Adózás:** A költségvetési mozgástér tágulásával az adószerkezeten belül lehetővé válik a munkára rakódó és a beruházásokat visszafogó terhek csökkenése. Az ország munkamegtartó és tőkevonzó képességének növelésében meghatározó szerepet kap az adózáshoz kötődő adminisztratív terhek lebontása, amelyek elősegítik a gazdaság termelékenységét, illetve fehéredését. A kis- és középvállalkozások részére elkészített adóbevallások gyorsabb és könnyebb ügyintézésel járnak, előmozdítva a vállalkozások jogkövető magatartását.
- **Közfelfűra:** A digitalizáció segítségével egyrészt bővül az állami szolgáltatások köre, másrészt újrászervezhetőek a munkafolyamatok. A minőségi szolgáltatások érdekében célszerű olyan eredményességi kritériumokat felállítani, amelyek alkalmasak lehetnek a teljesítmény előtérbe állítására.
- **Oktatás:** Az ismeretanyagok elsajátításában a következő időszakban a képesség-centrikus oktatásra helyeződik át a hangsúly. Ez olyan tudást feltételez, ami az elméleti összefüggések mellett a gyakorlatban is hasznosítható. A tanulók alkalmazkodóképességét a munkaadói igények erőteljes megjelenése is előmozdítja.
- **Egészségügy:** Az egészségügyi átalakítások középpontjába a betegségek megelőzése kell, hogy kerüljön. Ezt a különféle szűrőprogramok mellett az alapellátások fejlesztése, kapuőri szerepének megerősítése szolgálja. Ennek folyamánként a súlyos betegségek korai detektálása és így eredményesebb, egyben költséghatékonyabb gyógyítása válik lehetővé. Amennyiben betegellátásra kerül sor, az egészségügyi kezelések költséghatékonyágát szükséges szem előtt tartani, úgy, mint a rövid időtartamú ellátási formák igénybevétele. A korszerű gyógyításhoz a finanszírozásnak is igazodnia kell.

A program a fenti hat fő területen tesz javaslatot konkrét lépésekre 42 akció keretében. A Programban megfogalmazott javaslatok között hangsúlyosan szerepel az adórendszer egyszerűsítése, például a kisadók számának további csökkentése, a munkavállalói járulékok összevonása, a járulékalapok egységesítése. Külön részletezi a Program az adóadminisztráció csökkentésének feladatait, figyelembe véve a digitalizáció kínálta egyszerűsítési lehetőségeket. Következő feladatként a gazdaság további fehéritését jelöli meg, ami nyilvánvalóan fontos a költségvetés bevételei szempontjából. Külön pontban szerepel a digitális gazdaság fejlesztése, a képzések adminisztrációjának egyszerűsítése, az üzleti szabályozás minőségének javítása, a teljesítményt előtérbe helyező bérgazdálkodás és a munkafolyamatok újratervezésével párhuzamos létszám-racionalizálás. A versenyképességi program hangsúlyos része az állami hatékonyság javítása, azonban a települések helyzetének javítása szempontjából is közvetlen jelentőséggel bíró intézkedéseket fogalmazott meg.

Nemzeti Reformprogram

Az Európa 2020 stratégia megvalósításának legfontosabb eszközét tagállami szinten a nemzeti reformprogramok jelentik, melyeket a konvergencia programokkal együtt kell elkészíteni. A nemzeti reformprogramok rögzítik az uniós kiemelt célok alapján megfogalmazott nemzeti célokat, továbbá ismertetik, hogyan kívánja a Kormány a célokat teljesíteni, illetve a növekedést hátráltató akadályokat leküzdni.

A 2020. évi Nemzeti Reform Program tartalmazza a legfontosabb kormányzati, szakpolitikai előrelépések bemutatása mellett egy átfogó, rövid értékelést uniós és elsősorban magyarországi összevetésben. Mivel véget ért az Európa 2020 Stratégia, így helyzetértékelést is végez 10 éves távlatban az adott szakpolitikai helyzetről, az ott azonosított kihívásokról.

A Program kiemeli, hogy a gazdasági válság leküzdéséhez és a konvergencia folytatásához elengedhetetlen a vállalkozások megerősítése, a beruházások fenntartása és a tőkefelhalmozás folytatása, mind a fizikai infrastruktúrában, mind a humán tőkében. Olyan szakpolitikákra van szükség, amelyek segítik a vállalkozások válságálló képességének, termelékenységének növekedését, a nemzetközi versenyképességünk javulását, valamint az új technológiák adaptációját, sőt hazai fejlesztését is. Magyarország számára kiemelt cél a teljes foglalkoztatás elérése és a családok támogatása, ami szintén támogatja a versenyképesség növelését megalapozó célokat. Valamint az Európai Unióval közösen ki kell alakítani a fenntartható, klímasemleges fejlődést támogató szakpolitikai eszközrendszert.

A 2020. évi Nemzeti Reform Program bemutatja a 2019. évi program óta meghozott legfontosabb gazdaságpolitikai intézkedéseket, a Kormány COVID–19 járványügyi helyzetre adott legfőbb azonnali lépéseit, a magyar gazdaság versenyképességének javítása érdekében kidolgozott stratégiákat és megvalósított intézkedéseket.

A kormányzati, szakpolitikai intézkedések és a Kormány kiemelt célkiűzései az alábbi területeken kerülnek meghatározásra:

- Növekedésösztönző politikák
- Üzleti környezet, szabályozás
- Foglalkoztatás
- Családpolitikai intézkedések
- Szegénység
- Oktatás
- Egészségügy
- Fenntartható gazdaság – klíma-, energiapolitika, közlekedés

Bemutatásra kerülnek azok a fő intézkedések, amelyek mind az európai célokat, mind Magyarország hosszú távú jövőjét segítik: a versenyképességet támogató, üzleti környezetet javító lépéseket, valamint a társadalom humán erőforrásait fejlesztő programokat. A Program ismerteti a különböző intézkedések kapcsolódását a fő stratégiai célkitűzésekhez, valamint az eddigiekben elért, illetve az új intézkedésektől elvárt eredményeket.

A Nemzeti Reform Program összeállítása során Magyarország törekedett arra, hogy kövesse az Európai Bizottság ajánlásait, és bemutassa az Európa 2020 stratégia keretében kitűzött célkitűzések elérése érdekében végrehajtott intézkedéseket, a növekedést elősegítő strukturális reformokat, akcióterveket és az elért eredményeket.

Az EU 2020 stratégiához kapcsolódó vállalások teljesülései:

- 2018-ban a kutatás-fejlesztési ráfordítások bruttó hazai termékhez viszonyított aránya 1,33%-ról 1,53%-ra emelkedett, megközelítve az Európa 2020-as 1,8%-os nemzeti célt.
- A 20-64 éves korcsoport foglalkoztatási rátája 2019-ben 75,3% volt Magyarországon, amivel teljesült az Európa 2020 stratégiában kitűzött 75%-os foglalkoztatási cél.
- 2020-ban folytatódik a végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzése érdekében bevezetett számos intézkedés. 2019-ben a 18-24 éves korosztályban a korai iskolaelhagyók aránya az előző évhez képest 0,5 százalékponttal 12%-ra csökkent.
- A megújuló energiaforrások részaránya a bruttó energiafogyasztásban 2018-ban 12,5% volt, némileg elmaradva az Európa 2020 stratégia keretében kitűzött 13%-os szinttől.
- Az üvegházhatású gázok hazai kibocsátása 2018-ban az 1990. évinél mintegy 33%-kal, a 2005. évinél pedig 16%-kal alacsonyabb volt, így 20 százalékponttal alatta maradt a stratégiai célként meghatározott – a 2005. évit legfeljebb 10%-kal meghaladó – szintnek.
- Európai szinten 20 millióval kevesebb szegénységi küszöb alatt élő.

A magyar mikro-, kis- és középvállalkozások megerősítésének Stratégiája 2019-2030

A Stratégia jövőképe igazodik az ITM Gazdaságfejlesztési Stratégiájának víziójához, amelynek célja a gazdaság fejlesztése és a magyarok életminőségének növelése. A Stratégia ezért egyszerre tartja fontosnak egy nemzetközileg is sikeres, dinamikus magyar vállalkozói kör kialakítását és a sok ember megélhetését biztosító, széles kisvállalkozói kör működésének, társadalomszervező szerepének megerősítését.

A fentiek alapján a Stratégia fő céljai és azok mérését szolgáló kulcsindikátorok a következők:

Átfogó célok:

- A komoly növekedésre képes vállalati kör értékteremtő képességének megerősítése
- A teljes KKV-szektor számára a működéshez szükséges kiszámítható keretek biztosítása

Másodlagos célok:

- A KKV-k termelékenységének növelése
- A hazai tulajdonú KKV-k által előállított hozzáadott érték növelése
- A KKV-k exportképességének növelése

Nemzeti Tájstratégia 2017-2026

A hazai tájvédelem számára az Európai Tájéegyezmény önmagában is fontos lépés jelentett, de igazi mérföldkövet az jelentette, amikor a Kormány 1128/2017. (III. 20.) Korm. határozatával elfogadta hazánk első – 2017-2026 időszakra vonatkozó – Nemzeti Tájstratégiáját.

A Nemzeti Tájstratégia az Európa Tanács Európai Táj Egyezményének szellemiségét idézi, ennek megfelelően a védelem-kezelés-tervezés hármasszisztemjét alkalmazva határozza meg a célokat és feladatokat. A degradált, leromlott/rontott tájak éppúgy a stratégia tárgyát képezik, mint a védelem alatt álló kiemelt értékkel rendelkező, vagy a védelem alatt nem álló tájak.

Az Európa Tanács az Európai Táj Egyezményben rögzítette, hogy milyen általános és egyedi intézkedések végrehajtását várja el tagállamaitól, keretet adva ezzel a nemzetek tájpolitikájának. A részes felektől elvárt, hogy:

- olyan tájpolitikát alakítsanak ki és váltsanak valóra, amelynek célja a táj védelme, kezelése és tervezése;
- alakítsák ki a részvételhez szükséges eljárásokat a társadalom tagjai, a helyi és a regionális hatóságok, valamint más érdekelt felek számára, amelyek érdekeltek a fenti tájpolitika meghatározásában és végrehajtásában;
- a tájat integrálják regionális és várostervezési, továbbá kulturális, környezetvédelmi, mezőgazdasági, szociális és gazdasági, valamint minden olyan egyéb politikájukba, amelynek közvetlen vagy közvetett hatása lehet a tájakra;
- növelje a civil társadalom, az egyéb nem állami szervezetek és az állami hatóságok fogékonyságát a tájak értéke és szerepe iránt;

- segítse elő a tájak értékeléséhez és működtetéséhez értő szakértők képzését;
- segítse elő multidiszciplináris képzési programok megszervezését a tájpolitika, a táj védelme, kezelése és tervezése terén az állami vagy a magánszektorban tevékenykedő szakemberek és az érintett társadalmi szervek számára;
- segítse elő iskolai és egyetemi képzések megtartását, amelyek az adott szakterületen a tájak értékeit, valamint a tájak védelmével, kezelésével és tervezésével összefüggő kérdéseket taglalják;
- készítsen tájleltárt (vegye számba a területén található tájakat);
- elemezze a tájakat jellemző vonásaik alapján, valamint mérje fel azokat a hatásokat, amelyek a tájváltozásokat előidézik;
- vezessen nyilvántartást a tájak változásáról;
- értékelje az így számba vett tájakat, figyelembe véve azokat az értékeket, amelyeket az érdekelt felek és az érintett lakosság nekik tulajdonít;
- határozzon meg minőségi célkitűzéseket a számba vett és értékelt tájak számára;
- nyújtsanak egymásnak tudományos és technikai segítséget a tájra vonatkozó ügyekben tapasztalatok és kutatási eredmények összegyűjtésével és cseréjével;
- segítsék elő a tájjal foglalkozó szakemberek cseréjét, elsősorban képzési és tájékoztatási célból;
- cseréljenek információt minden, a Tájégyezmény rendelkezéseiben szereplő kérdésről;
- ösztönözzék a határon átnyúló együttműködést helyi és regionális szinten, és ahol ez szükséges, közös, a tájat érintő programokat állítsanak össze és valósítsanak meg.

Magyarország 2005-ben írta alá az Egyezményt, és 2007-es ratifikációt követően 2008-ban léptette hatályba a nemzetközi ajánlásokat. A Nemzeti Tájstratégia számba veszi a nemzetközi elvárásoknak való megfelelés hazai helyzetét, bemutatja a legmeghatározóbb tájváltozási folyamatokat, a folyamatok hajtóerejét és a hazai táj állapotát. A célokhoz rendelt intézkedések elsődlegesen arra összpontosítanak, hogy a különböző fejlesztésekhez, gazdasági, szabályozási eszközök tervezéséhez, kialakításához kapcsolódó döntések meghozatala során – az ágazati szakmai szempontok mellett – a táj szintű szemlélet is megfelelően érvényesüljön. A Tájstratégia megalkotása és végrehajtása során kiemelt szándék és cél, hogy a táj védelme, kezelése, tervezése társadalmilag elfogadott közügy legyen.

Az Egyezményben meghatározott feladatok egy részét hazánk már teljesítette, hiszen a táj védelme törvényi szinten szabályozott, illetve a tájra vonatkozó stratégiákban megjelenik a tájak védelme, kezelése és tervezése. A tájak értékeléséhez és "működtetéséhez" értő szakemberek képzése is nagy hagyományokra tekint vissza. A lakosság és a helyi érdekelt szervezetek is részt vesznek a tájjal kapcsolatos döntési mechanizmusban (pl. lakossági fórum, közmeghallgatás).

Az első Nemzeti Tájstratégia küldetése az Európa Tanács által rögzített széleskörű feladat-meghatározás és a Tájégyezményben megfogalmazott elvek figyelembevételével az alábbi pontokban foglalható össze:

1. Komplex holisztikus látásmód kialakítása és elfogadtatása a táj használatában, illetve a tájhasználatokkal érintettek körében.
2. A tájat, mint az élővilág és benne az ember lételemét, a környezetminőség alapvető letéteményesét kell az ágazati politikák megalapozó szemléleti elemévé tenni és nem csak a szakágazati rendszerekben meghatározott kiemelt értékvédelmi szempontok alapján lehatárolt területeket és funkciókat kell védeni, megőrizni.
3. Az ok-okozati következményeket feltárva a táj állapotát és a kiváltó hatásokat együtt kell kezelni, rámutatva tájhasználatból adódó felelősségvállalás szükségességére.

A stratégia átfogó célja a táji adottságokon alapuló felelős tájhasználat. A Nemzeti Tájstratégia az átfogó célkitűzés érdekében három kiemelt célt fogalmaz meg.

I. Táji adottságokon alapuló tájhasznosítás megalapozása

II. Élhető táj – élhető település – bölcs tájhasznosítás

III. A tájidentitás növelése

A Tájstratégiában a három kiemelt cél tekintetében meghatározásra kerültek a stratégia megvalósulásának, nyomon követésének mérhető indikátorai, mérőföldkövei. Olyan indikátorok kerültek kiválasztásra, amelyek alkalmasak a célok és az alcélok megvalósulásának nyomon követésére, figyelembe véve a releváns adatok hozzáférhetőségét és előállítási igényét.

Nemzeti Erdőstratégia 2016-2030

Az erdő az általa biztosított haszonvételi lehetőségek, illetve számos egyéb közérdekű – védelmi, és közjóléti szolgáltatása révén az egyik legfontosabb természeti erőforrásunk, kiemelkedő jelentőségű nemzeti kincsünk. Az elmúlt évtizedekben az erdők társadalmi jelentősége az egész világon nagymértékben megnőtt, miután környezeti szerepe nyilvánvalóvá vált, illetve anyagi és nem anyagi jellegű szolgáltatásai iránti igény is folyamatosan növekszik.

Az erdő sokrétű funkciói közötti megfelelő egyensúly megteremtése a következő 15 éves időszakban is kiemelkedő feladat. Az ehhez kapcsolódó szakmai kihívásokat, illetve az elérendő célokat a Nemzeti Erdőstratégia 2016-2030 elnevezésű dokumentum fogalmazza meg. Az erdők stratégiai szerepét a nemzetközi egyezmények közül különösen az ENSZ Éghajlat-változási Keretegyezménye és annak Kiotói Jegyzőkönyve, valamint a Keretegyezmény részes feleinek 21. ülésén elfogadott Párizsi Megállapodás, illetve a Biológiai Sokféleség Egyezmény is hangsúlyozzák.

A nemzeti prioritások és a piaci hatások mellett a globális szinten az erdőgazdálkodásra az energiapolitika, klímapolitika, vidékfejlesztési politika, természetvédelem, vízgazdálkodás gyakorolja a legjelentősebb hatást. Az erdőt olyan módon és ütemben kell hasznosítani, hogy a gazdálkodási lehetőségek a jövő nemzedékei számára is fennmaradjanak, egyúttal az erdő megőrizze biológiai sokféleségét, természetközelségét, termő-, felújuló- és életképességét, továbbá megfeleljen a társadalmi igényekkel összhangban az erdők hármas funkciójának, védelmi és gazdasági követelményeknek, valamint betöltse természet- és környezetvédelmi, egészségügyi-szociális, kulturális, turisztikai, valamint oktatási és kutatási célokat szolgáló szerepét. Az erdő területe, ökológiai és immateriális értéke, termőképessége, gazdasági rendeltetés esetében jövedelemtermelő képessége a fenntartható használat során nem csökkenhet.

A klímaváltozás hatásainak mérséklésében az erdőkre jelentős szerep hárul. Az erdők a klímaváltozás hatásainak mérsékléséhez egyrészt a légköri széndioxid jelentős mennyiségű megkötésével, annak átmeneti vagy tartós tárolásával, fosszilis eredetű nyersanyaga felhasználásának kiváltásával, másrészt a kedvező mikro-, mezo- és makroklimatikus hatásai révén járulnak hozzá. Magyarországon az erdők évente kb. 3-4 millió tonna széndioxidot kötnek meg, ami az erdőterület további növelésével tovább fokozható.

Az erdőket társadalmi jelentőségűeknek, természetvédelmi szerepűeknek és környezetgazdálkodási súlyuknak megfelelően kell a következő évtizedekben megközelíteni. A feladat a gazdálkodás és az ökoszisztémák dinamikus folyamatainak összehangolása, az ökoszisztéma szemlélet megvalósítása.

Általános célok

Az Európai Bizottsággal kötött Partnerségi Megállapodásban foglalt célrendszereket is figyelembe véve, az erdőgazdálkodás vonatkozásában az alábbi fejlesztési célkitűzéseket szükséges említeni:

1. Az erdők környezeti, gazdasági és szociális szolgáltatásainak hosszú távon való biztosítása többcélú, fenntartható erdőgazdálkodással, az erdők multifunkcionális szerepének egymás közötti megfelelő, területenként különböző arányának kialakítása mellett.
2. Energia- és erőforrás-hatékonyság növelése a megújuló energiahasznosítás, a klímaváltozási folyamatok hatásainak csökkentése, megelőzése és a feldolgozóipar igényeinek kielégítése érdekében. A biomassza alapú megújuló energiahasznosítás döntően térségi szintű szervezése és közösségi alapú fejlesztése.
3. Az erdészeti feltáró hálózat fejlesztésének támogatása, az erdők jobb elérése érdekében, figyelemmel a folyamatos erdőborítás fenntartása melletti kíméletes erdőgazdálkodás, a piacra jutás, az erdők védelme és a lakosság kulturált rekreációjának egyidejű biztosítására.
4. Az erdőgazdálkodás biológiai alapjainak fenntartható módon történő biztosítása, az erdei biodiverzitás célzott védelme és fejlesztése, kiemelten a védett és magas természetességű erdőkben.
5. Az erdő-potenciál megőrzése és helyreállítása a talaj- és erózióvédelmet szolgáló erdőgazdálkodási módok ösztönzése révén. Az erdészeti vízgazdálkodás fejlesztése.
6. Az erdőgazdálkodási funkciók fenntartható fejlesztése, erdei haszonvételek körének és hozzáadott értékének bővítése: kiemelten az agrár-erdészeti rendszerek, a faanyag tovább feldolgozása, és a lokális biomassza energetikai hasznosítás által („bio-gazdaság”).

7. Az ország őshonos fajokkal borított erdőterületének, fásított területeinek és egyéb erdei fajokkal létrejövő gazdasági célú területének növelése a helyi adottságok figyelembevételével.
8. Az erdők közjóléti és turisztikai potenciáljának megerősítése.

Stratégiai célok

1. Az erdőgazdálkodással, erdészeti szolgáltatásokkal és erdei termékek-, melléktermékek feldolgozásával, valamint ezek kereskedelmével foglalkozó vállalkozások erősítése.
2. A vidékfejlesztési támogatások hatékonyabb felhasználása.
3. Az erdőgazdálkodásban dolgozó munkások létszámának növelése, munkakörülményeinek és munkabiztonságának javítása, a vidéki foglalkoztatás stabil biztosítása.
4. Az erdőgazdálkodás szervezeti hátterére, adminisztratív kötelezettségeire és adózására vonatkozó jogszabályi környezet módosítása.

Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030

A Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030 (NTS 2030) az állami turizmusirányítás célrendszerét és eszközrendszerét 2030-ig meghatározó alapdokumentum. Feladata, hogy a turisztikai szemléletváltás megalapozásával, a főbb beavatkozási pontok azonosításával, stratégiai célok kijelölésével rövid, közép- és hosszú távon definiálja az állam feladatait az ágazatban, illetve a célok eléréséhez megfelelő eszközöket, forrást és intézményrendszert rendeljen.

A Stratégia pillérei a következők:

A. Kisfaludy Turisztikai Fejlesztési Program

A stratégiai pillérhez kapcsolódó célok a turisztikai desztinációk, termékek és attrakciók fejlesztésének irányait határozzák meg, azaz a hazai turisztikai kínálat minőségének javítása, térbeli és időbeni koncentrációjának csökkentése valósul meg az egységes térségi szemlélet, jövedelmezőségi szempontok, illetve társadalmi-gazdasági-környezeti fenntarthatóság érvényesítése mellett.

B. Stratégiai márkakommunikáció, célzott marketingkommunikációs kampányaktivitás és értékesítés

A stratégiai pillérhez kapcsolódó célok előirányozzák a turisztikai országmárka megújítását, a desztinációs márkarendszer felépítését, a külpiazi értékesítési tevékenység újragondolását, illetve a hatékony marketingkommunikációs tevékenység megvalósítását.

C. Elhivatott szakemberek, visszahívó vendégszeretet

A stratégiai pillérhez kapcsolódó célok a turizmus ágazatában foglalkoztatottak felkészültségének és motivációjának erősítését irányozzák elő.

D. Megbízható adatok, mérhető teljesítmény

A stratégiai pillérhez kapcsolódó célok a kutatási-elemzési-értékelési feladatok hatékony megvalósítására, turisztikai tudásbázis építésére irányulnak. A pillér legfontosabb célja valós piaci, ágazati helyzetkép kialakítása, ami lehetővé teszi a teljesítmény értékelését és alakulásának nyomon követését.

E. Transzparens, kiszámítható szabályozás és ösztönzés

A stratégiai pillérhez kapcsolódó célok az ágazati szabályozási, finanszírozási környezet megreformálására irányulnak, kiemelt figyelmet fordítva a feketegazdaság visszaszorítására, illetve a hatékony forrásallokáció megvalósítására.

F. Iránymutatás és együttműködés

A stratégiai pillérhez kapcsolódó célok az ágazati szereplők együttműködésének javítására irányulnak, melynek eredményeképp világos feladat- és felelősségi körök mentén szerveződik a munkamegosztás az állami, önkormányzati és magán, forprofit és non-profit érintettek között.

G. Identitás és kötődés

A Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030 kiemelt jelentőséget tulajdonít annak, hogy a turizmus eszközrendszerével nemzetstratégiai célokat is támogasson.

Északkelet-magyarországi Gazdaságfejlesztési Zónána

A dokumentum víziója, hogy Heves megye 2030-ra a népességét megtartó, a várostérségeket és a perifériákat megerősítő fejlesztéspolitika eredményeként, közúton és vasúton jól megközelíthető, fejlett gazdasággal rendelkező, klímaadaptív térséggé válik. Heves megyét társadalmi-gazdasági szempontból a kettősségek, valamint területspecifikus adottságok jellemzik. Ennek megfelelően összetett megközelítési móddal tarthatók meg a megye stratégiai erősségei, valamint csökkenthetők azok a gyengeségek, amelyek a térszerkezeti adottságból származnak. A dokumentum legfontosabb beavatkozási témapontjai a következők:

Gazdasági versenyképesség növelése

A megye adottságainak megfelelően tevékenységarányosan a beavatkozások mintegy ötöde a turizmus fejlesztését helyezi előtérbe, amely tekintettel a Mátra, a Bükk és a Tisza-tó háromszöge által bezárt térségnek, valamint az ország második leglátogatottabb városi desztinációnak Egernek, megalapozott prioritás. A közlekedés, valamint a gazdaság és iparfejlesztés beavatkozásainak kettőse Heves megye kiemelt fejlesztési prioritásai közé tartozik. A megyei elérhetőség további fejlesztése, a periférikus helyek (pl. Verpelét-Pétervására), turisztikai desztinációk hatékonyabb bekapcsolása (Sarud, Szilvásvárad, Bükkszék és a Mátra települései) az alternatív és a klasszikus közlekedés vérkeringésébe erős alapot teremt a pozitív fejlődési impulzusokhoz, emellett a közösségi közlekedés feltételeinek javítása ugyancsak prioritás a nagyobb városok közlekedésszervezésében. Az gazdasági és iparfejlesztési beavatkozások megyei ipari parkok fejlesztéséhez, bővítéséhez, valamint a KKV-k modernizálásához (ipar 4.0) kapcsolódnak. Gyöngyös, Füzesabony, Pétervására, Béláptfalva és a kisebb településegységek ipari körzetei jelentős fejlődésen mehetnek keresztül a zónastratégia erős gazdaságfejlesztési ösztönzőerői következtében, így vonzóbb befektetői környezetet teremtve az ide települő vállalkozások számára. Az okos településfejlesztés, valamint a zöldgazdaság fejlesztése valamennyi beavatkozás közvetett vagy közvetlen alkotóeleme, viszont dedikált stratégiai irányként is meghatározó megyei szerepkörrel rendelkezik. Heves megyében a Mátrai Erőmű komplex átalakításának - mint dekarbonizációs pilot program – nemzetgazdasági jelentősége van, de a kisebb léptékű, decentralizált jellegű energiahatékonysági és energiaellátási beavatkozások is ennek a célkitűzésnek a legfontosabb alkotóelemeit jelentik.

Társadalmi innováció fejlesztése

Heves megye egyik legjelentősebb problémája az országos átlagot meghaladó népességcsökkenés. Ez egyrészt a természetes fogyásból, másrészt a negatív vándorlási mérlegből ered. Az elöregedő társadalom és a munkaképeskorú lakosság csökkenése tovább ronthatja a munkaerőpiaci helyzetképet. Éppen ezért a fejlesztések tervezésénél fontos terület lehet a megye népességmegtartó erejének növelése, kiemelt figyelmet fordítva a fiatal generációkra.

Gazdasági és környezeti kohézió megteremtése

A gazdasági és környezeti kohézió megteremtése stratégiai cél esetében a környezeti és a közlekedési fejlesztések emelkednek ki a megye prioritásai közül. Elsősorban a közúti elérhetőség javítása, a városi forgalom tehermentesítése, a periférikus területek jobb összeköttetése, a települések funkcióbővítő, életminőség-növelő beruházásai, valamint a fenntartható vízgazdálkodás feltételeinek megteremtése szerepel a javaslatok között.

Zóna szintű együttműködések fejlesztése

A zóna szintű együttműködés erősítésében alapvetően a megye stratégiai témakörei köszönnek vissza, mivel ágazati fejlesztések, K+F tevékenységek, infrastruktúrafejlesztés és a beszállítói kapacitásfejlesztések szerepelnek prioritásként.

Eger Megyei Jogú Város - Integrált Településfejlesztési Stratégia (ITS)

Az Integrált Településfejlesztési Stratégia (ITS) középtávra (a 2014-2020 közötti időszakra) határozza meg egy város fejlesztésének főbb irányait, és konkrét lépéseit az önkormányzat által jóváhagyott hosszú távú településfejlesztési stratégia alapján. Eszerint az ITS-ben rögzített városfejlesztési elképzelések egyes elemei

illeszkednek a településfejlesztési koncepcióban rögzített hosszú távú célokhoz, és a kijelölt fejlesztési irányokhoz.

A Településfejlesztési Koncepció Eger jövőképekének megvalósítása érdekében a 3 fő tématerülethez – társadalom, gazdaság, épített és természeti környezet – 3 átfogó és 14 részelt, az egyes részcélokhoz különböző számú – összesen 44 darab – intézkedést határozott meg. Ezek az intézkedések maguk a középtávú tematikus célok, amelyek eléréséhez szükséges stratégiai beavatkozásokat az ITS határozza meg.

I. TÁRSADALOM

Eger népességének megtartása, kötődésének erősítése, oktatás-munkahely kínálat optimalizálása. A társadalmi szolidaritás növelése, szociális és egészségügyi ellátórendszerek fejlesztése.

HOSSZÚ TÁVÚ CÉLOK

1. Népesség megtartása
2. A versenyképes tudás kialakítása és fenntartása
3. Társadalmi integráció erősítése
4. Szociális és egészségügyi ellátó és támogató rendszerek fejlesztése

KÖZÉPTÁVÚ TEMATIKUS CÉLOK

1. A munkavállalói mobilitás ösztönzése Eger irányába, a kvalifikált munkaerő megtartása (munkahely-megtartás és teremtés) az egri születésű, de nem egri felsőoktatási intézményben tanuló fiatalok visszavonása
2. Lakáskínálat bővítése
3. Kulturális kínálat bővítése
4. A társadalmi befogadás előmozdítása a lakosok közösségtudatának erősítése
7. A város profiljának megfelelő, speciális oktatási területek definiálása, és ennek megfelelő oktatási kínálat kialakítása (iskolaváros szerep)
8. Az Eszterházy Károly Főiskolához (amely 2016. július 2-től Eszterházy Károly Egyetem) kapcsolódó K+F+I központ kialakítása, speciális szakok indítása (zöld energia, szőlő, bor, élelmiszer, idegen nyelvi központ)
9. A versenysport erősítése
10. A tehetséges ám hátrányos helyzetben lévő fiatalok mentorálása
11. A társadalmi egyenlőtlenség csökkentése
12. A leromlott és leromlással fenyegetett városrészek fejlesztése, felzárkóztatása
13. A lakosság korösszetételéhez rugalmasan igazodó ellátó és támogató rendszer kialakítása
14. Az egészséges életmód, az aktív kapcsolódás feltételeinek javítása

II. GAZDASÁG

Eger város kiegyensúlyozott társadalmi-gazdasági és területi fejlődési feltételeinek megőrzése, javítása a városgazdaság harmonikusabb tétele, elsősorban a magas hozzáadott értéket előállító (tudás-intenzív) tevékenységek és helyitársági együttműködések révén.

HOSSZÚ TÁVÚ CÉLOK

1. Járműipar és kapcsolódó ágazatainak fejlesztése
2. Egészséggazdaság jövedelemtermelő képességének és munkahelyteremtő hatásának növelése
3. Idegenforgalom jövedelemtermelő képességének és munkahelyteremtő hatásának növelése
4. A hiányzó makroszintű infrastrukturális elemek megvalósítása
5. Helyi-társégi gazdaság fejlesztése a városkörnyéki települések együttműködésében az adottságokra alapozva (földhasználat, megújuló energia, helyi piac)
6. Gazdaság diverzifikálása, ezen belül a K+F és innováció súlyának növelése, a nagyvállalatok és a KKVk közötti gazdasági együttműködés erősítése

KÖZÉPTÁVÚ TEMATIKUS CÉLOK

1. Térségi ipari-gazdasági terület kialakítása a város déli iparterületein
2. Magas szintű oktatás, továbbképzés elősegítése a cégek bevonásával
3. Termálkincs hasznosítása egészségmegőrzés, gyógyítás, rekreáció céljára
4. A volt Dobó István laktanya szolgáltató és tudásközponttá alakítása
5. Speciális gyógykezelések piaci helyzetének javítása (rehabilitáció, implantáció)
6. Az Egri Vár és környezetének új szemléletű műszaki- és attrakció-fejlesztése
7. Borászati ágazat fejlesztése, a helyi termelők együttműködésének elősegítése
8. Program kínálat bővítése minőségi elemekkel (Belváros, sport- és ökoturizmus)
9. Közlekedési kapcsolatok javítása az országos hálózatokhoz
10. Info- és telekommunikációs rendszer javítása az önkormányzat, a gazdasági szféra, a lakosság, az intézmények és a vonzáskörzet együttműködésével
11. Helyi hagyományos minőségi élelmiszerek és szolgáltatások fejlesztése és újak kialakítása a várostérség bevonásával
12. Az üvegházi kertészeti, szőlészeti gyümölcsstermesztési és feldolgozási, borászati, térségi állattenyésztési és erdészeti, faipari szektorok fejlesztése, támogatása az adottságokra alapozva
13. Helyi gazdasági beszállítói klaszter-program kidolgozása és megvalósítása
14. Új befektetők és befektetések vonzása
15. K+F+I tevékenységek menedzselése (pályázatok, konferenciák, szervezés, helyzetbe hozás, tudáspark)
16. Ipari beszállítói program kidolgozása és megvalósítása a helyi kkv-k bevonására

III. ÉPÍTETT- ÉS TERMÉSZETI KÖRNYEZET

Eger város szerves fejlődése, kompakttá válása, olyan belső és megújuló erőforrásokra támaszkodva, amelyek fenntartható módon elégítik ki a népesség megtartását, biztosítva az élhető környezetet és a tájtermészeti, épített értékek hosszú távú megőrzését.

HOSSZÚ TÁVÚ CÉLOK

1. Városi és várostérségi kapcsolatok erősítése
2. Energiahatékony városüzemeltetés
3. A városrészek harmonikus fejlesztése
4. Külterületi fejlesztések és a tájhasználat optimalizálása

KÖZÉPTÁVÚ TEMATIKUS CÉLOK

1. Városi közlekedési rendszer korszerűsítése
2. Eger és az agglomerációjához tartozó települések közötti közlekedési, gazdasági kapcsolatok erősítése
3. A város levegőjének védelme, átgondolt ipar és energetikai fejlesztések, környezetbarát fűtési rendszerek
4. Közmű-infrastruktúra ellátás javítása, hiánypótlása, csapadékvíz, belvíz, szennyvízkezelési problémák megoldása. Termál- és ivóvízbázisokkal való gazdálkodás
5. Energetikai szerkezet-váltás, klímavédelem
6. Alulhasznosított területek fejlesztése
7. Rehabilitáció, rekonstrukció, és egyedi beavatkozások végrehajtása, épített örökség, műemlékek védelme
8. Energiabarát, környezetbarát közlekedési eszközök előnyben részesítése
9. Életképes szomszédsági területek
10. Az Egri történelmi borvidék tájkarakterének megőrzése
11. A Nemzeti ökológiai hálózat folytonosságának biztosítása és fejlesztése
12. A vízkészletek védelme és vízgazdálkodás
13. A nem borvidéki mezőgazdasági területek mező- és erdőgazdasági hasznosítása
14. A roncsolt felületek, tájsebek rehabilitációja, környezeti kármentesítése és rekultivációja
15. Ökoturisztikai, sport- és szabadidős fejlesztések
16. A kertes, volt zártkerti területek tájhasználati konfliktusainak kezelése

Az ITS, mint operatív jellegű stratégia, tartalmazza azon lényeges fejlesztési jellegű beavatkozásokat (projekteket, illetve programokat), amelyek a célok eléréséhez szükségesek. A projektek nemcsak beruházási típusúak lehetnek, hanem például foglalkoztatási, képzési, szemléletformáló jellegűek is. A tematikus és a területi célok meghatározásával olyan beavatkozások tervezhetők, amelyek által a beazonosított területeken a célok együttesen érvényesülnek. A projektek térbeli kiterjedése (lehatárolása), komplex jellege és a kiemelt fontossága alapján három különböző csoportba sorolták azokat: (i) akcióterületi projektek, (ii) hálózatos projektek, (iii) kulcsprojektek.

Jövőkép

Eger területfejlesztési irányai a környező településekkel és a megyével együtt értelmezhetők és valósíthatók meg. Heves Megye Területfejlesztési Konceptiója a hosszú távú átfogó stratégiai és területi céljainak eléréséhez kifejezetten épít a megyeszékhely adottságaira - jelentős épített örökségi, táji, természeti és kulturális értékeire; kedvező tudásbázisára, jelentős értelmiségi rétegére; versenyképes, sok lábon álló gazdasági szerkezetére; kiépült turisztikai ágazatára és térségalkotó szerepére.

A megyei koncepció 1. stratégiai célja a „Hatvan – Gyöngyös - Eger gazdasági tengely” erősítése, melynek érdekében szükséges:

- a közlekedési infrastruktúra összehangolt fejlesztése (hiányzó gyorsforgalmi kapcsolat, agglomerációs települések közötti kapcsolatok kiépítése, fejlesztése)
- a közösségi közlekedés versenyképességének erősítése
- intermodális csomópontok kiépítése
- innovációs potenciál fejlesztése
- Ipari Park bővítése
- K+F+I tervezett fejlesztése
- tudásközpont és a vállalkozások K+F szolgáltatók együttműködésének javítása

A fentiek alapján Eger térségi szerepe 2030-ban: térségének gazdasági, közösségi szolgáltató központja, mely tovább erősíti központi szerepét, elsődlegesen a helyi gazdaságára épített, táji, természeti értékeire alapozva. Fejlesztési elképzeléseit térségével együttműködve, azzal összhangban alakítja.

Az ITS a regionális stratégia prioritásaihoz több ponton illeszkedik, a gazdaságfejlesztési célokat és beavatkozásokat a dokumentum iránymutatásait figyelembe véve rögzíti. Továbbá a Széchenyi 2020 tematikus célkitűzéseivel igazodva határozza meg lokálisan a hosszú- illetve közép távú célok eléréséhez szükséges beavatkozásokat. Az ITS meghatározza a megvalósítás szervezeti kereteit, a monitoring rendszer kialakítását és működtetését, valamint a megvalósulás eredmény és hatásindikátorait.

Gyöngyös Város - Integrált Településfejlesztési Stratégia (ITS)

Gyöngyös múltja okán hagyományosan „a szőlő és a bor városa”, jelenlegi húzóágazatai alapján Heves megyében Eger után a második legjelentősebb gazdasági központ (energiaipar, vegyipar, gépipar, kereskedelem, elektronika, logisztika, turizmus, gyümölcstermesztés), amely a meglévő ágazatok versenyképességének javítása mellett kitörési pontként a diverzifikált turizmus, az innovatív iparágak meghonosítását jelöli meg. A foglalkoztatottak száma a villamosenergia-termelés ágazatában a legnagyobb, de a gépipar és a kereskedelem súlya is kiemelkedő. A mezőgazdaságban jelentős a szőlő és a gyümölcstermesztés. Gyöngyös fejlett oktatási hálózattal is rendelkezik a Károly Róbert Főiskola (amely 2016. július 2-tól Eszterházy Károly Egyetem) által.

Jövőkép

Gyöngyös város a jövőben olyan város lesz:

- ahol az elkövetkező években is jó lesz élni, ahol tiszta és egészséges a környezet, jó a levegő, sok a park, ahol megoldott a hulladékkezelés, modern és jól működő a város kommunális infrastruktúra-hálózata, ahol fejlett, racionális és biztonságos a tömegközlekedés, s végül, ahol megvalósult a különböző városrészek – különösen a belváros –rehabilitációja.

- amely teljes körű és magas városi szolgáltatásokat nyújt lakóinak, mindennek előtt megfelelő lakáskörülményeket, stabil és elérhető egészségügyi és szociális ellátást, és jól működő városgazdálkodást és igazgatást.
- ahol a stabil helyzetű kulturális és közművelődési intézményekben magas színvonalú és sokoldalú programok várják és elégítik ki a város és környéke lakóinak igényeit, ahol egy regionális, többkarú modern főiskola van, s ahol a jobb feltételekkel rendelkező oktatási intézmények a gazdaság és a társadalom elvárásainak megfelelő végzettségű szakembereket bocsátanak ki a munkaerőpiacra.
- amelynek tudásalapú, fejlett és versenyképes a gazdasága, ahol jelentősen megerősödött és magas színvonalú a turisztikai, gazdasági-pénzügyi és üzleti szolgáltatás, ahol erősek a kis- és középvállalkozások, s ahol a megújult városközpont tele van élettel.
- ahol hangsúlyos az egészséges életmód, és sportolási, szabadidős infrastrukturális háttérrel biztosít a lakosság számára.
- ahol a hátrányos helyzetű társadalmi rétegek integrálódnak
- amely megerősödött térségi szerepköréből fakadóan Gyöngyös térségi jelentőségű várossá vált, s amely vonzáskörzetével korrekt, kiegyensúlyozott kapcsolatban áll, annak magas színvonalú városi szolgáltatásokat nyújtó központja.

Gyöngyös Város hosszú távú településfejlesztési stratégiájának tematikus céljai:

1. Gazdasági

- Munkahelyteremtés, foglalkoztatás intézkedés
- Kereskedelem és szolgáltatás fejlesztés intézkedés
- Turisztikai potenciál erősítése intézkedés
- Oktatásfejlesztési intézkedés

2. Térségi

- Egészségügyi szolgáltatások fejlesztése intézkedés
- Szociális szolgáltatások fejlesztése intézkedés

3. Környezeti

- Közlekedésfejlesztési intézkedés
- Környezetvédelem intézkedés
- Parkosítás, játszóterek bővítése intézkedés
- Település rehabilitáció intézkedés
- Települési közműfejlesztés intézkedés

4. Társadalmi

- Közrend, közbiztonság intézkedés
- Kultúra, közművelődés támogatása intézkedés

Stratégiai fejlesztési célok – átfogó célok

A városlakók életminőségének javítása, melynek érdekében a gazdaság és a közigazgatás hatékonyságának növelése, figyelembe véve a természetes környezet fenntartását és védelmét, valamint a város és az üdülőhelyek karaktermegőrző fejlesztését.

1. Sokoldalú, innovatív és versenyképes helyi gazdaság kialakítása
2. A város térségi szerepkörének erősítése, szolgáltató várossá válása
3. Az életminőség javítása, az élhető városi környezet megteremtése
4. A településen és annak vonzáskörzetében a társadalmi kohézió erősítése

Az ITS tartalmazza azon lényeges fejlesztési jellegű beavatkozásokat, amelyek a célok eléréséhez szükségesek. Akcióterületeket jelöl ki, lehatárolja, és meghatározza az akcióterületeken megvalósításra kerülő fejlesztéseket. Az ITS bemutatja a településfejlesztési akciók (projektek) vázlatos pénzügyi tervét, a tervezett fejlesztések Terület- és Településfejlesztési Operatív Program intézkedéseihez történő kapcsolódását.

Gyöngyös Város Önkormányzata a célkitűzéseinek elérése érdekében városi marketing stratégiát kíván készíteni. A városi marketing célja, hogy a város szolgáltatásait használó célcsoportok valós szükségletei alapján kerüljenek kialakításra a város által nyújtott szolgáltatások. A városi marketing kapcsán a legfontosabb elem hogy a piaci kereslet alapján kerülnek meghatározásra a szolgáltatások. Így megvalósíthatóak a hosszútávú célkitűzések kapcsán definiált célok, és megteremthető a végrehajtás hatékony eszközrendszere.

Hatvan Város - Integrált Településfejlesztési Stratégia (ITS)

Hatvan város dinamikusan fejlődő középváros. Heves Megye 3. legnagyobb városa, amely mindenkor (járási, majd kistérségi szerepkörben egyaránt) vonzáscentrumként funkcionált. Hatvan dinamikusan fejlődő városnak tekinthető, a járási központ funkción túl, régiók és megyék határán való elhelyezkedésénél fogva, régió-határokon átlépő, regionális vonzáskörzettel is rendelkezik.

A város kiemelt szerepet játszik a zöldgazdaság fejlesztésében, a környezetbarát technológiák alkalmazásában. A város kiváló közlekedési és földrajzi adottságokkal rendelkezik. A modern ipar megtelepedése elsősorban Hatvanban tapasztalható. Az ipari parkban megjelent a nyugati és a távol-keleti tőke, az elmúlt 15 évben számos üzem települt be.

Jövőkép

A koncepció szerint Hatvan Város fő célja térségi ökopólussá válni. Az átfogó célok közé tartozik a versenyképesség és a fenntarthatóság tartós biztosítása, és az élhető város megteremtése.

Hatvan város növekedési tengelyek csomópontjában elhelyezkedő hálózati központtá kíván válni,

- nemzetközi jelenlét erejével,
- határon átnyúló kapcsolatokkal,
- súlyponti pozíciót erősítő fejlesztésekkel,
- találkozóhely funkcióval,
- az elválasztó vonalak összekötő szerepének hangsúlyozásával,
- múltjából következő erősségek jövőbetekintő figyelembevételével.

KÖZÉPTÁVÚ CÉLOK

1. Hálózati szerepkör erősítése

- Kapcsolatok erősítése
- Városmarketing javítása
- Turisztikai kínálat bővítése
- Felsőoktatás megteremtése

2. Gazdasági potenciál erősítése

- Ingatlankínálat növelése
- Ipar és mezőgazdaság egyensúlyának megtartása
- Helyi gazdaság erősítése
- Képzés piaci igényekhez igazítása

3. Életminőség javítása

- Demográfiai egyensúly megteremtése
- Egészségügyi állapot javítása
- Arculati elemek fejlesztése
- Társadalmi befogadás, szociális ellátás és szociális biztonság erősítése

4. Környezet fejlesztése

- Városrészek fejlesztése
- Intézményi infrastruktúra fejlesztése

- Közlekedési infrastruktúra fejlesztése
- Közmű infrastruktúra fejlesztése

5. Éghajlatváltozásra való felkészülés

- Erdőterületek növelése
- Városi zöldfelületek fejlesztése
- Energiatudatos lépések
- Környezetterhelés csökkentése, katasztrófakockázat csökkentése

Az ITS-ben meghatározásra kerültek a fő stratégiai célok előrehaladását, megvalósítását mérő mutatószámok (indikátorok), valamint kapcsolódó EU tematikus célok és beruházási prioritások. Az Integrált Településfejlesztési Stratégia összeállítása során a városrészek vizsgálata alapján kialakításra kerültek olyan ettől eltérő egységek, melyek fejlesztése hasonló, egymás hatását erősítő beavatkozásokkal kezelhető. Így a stratégiában a városrészi lehatároláson túlmutatóan, a város stratégiai fejlesztési céljait szolgáló integrált fejlesztések formájában bemutatják a meghatározott akcióterületeket. Bemutatásra kerülnek a tervezett településfejlesztési akciók (projektek) vázlatos pénzügyi terve, amelyben számottevő fejlesztési lehetőséget tár fel. Az ITS meghatározza a megvalósítás szervezeti kereteit, a megvalósítás nyomán követése céljából kiépítésre kerülő a monitoring rendszert, valamint a tervezők indikátorokra vonatkozó általános alapelveit.

X. A térség területfejlesztési szereplői elképzeléseinek feltárása, a tervezési folyamat partnerségi tervének elkészítése és végrehajtása

10.1. Az üzleti szektor szereplőinek a térséget érintő fejlesztési elképzeléseinek áttekintése

Az elmúlt években a megyében megvalósult beruházások alapján kijelenthető, hogy Heves megyében a feldolgozóipari beruházások jelentik a gazdaság legfőbb motorját. Az elsődleges feladat a korszerű, hatékony gyártáshoz, kereskedelemhez, kézműiparhoz szükséges technológiai fejlesztések, telephely fejlesztések által a termelékenység és versenyképesség növelése. A 2021-2027-es európai uniós ciklus tervezésével kapcsolatban a megyében működő vállalkozások részéről az alábbi fejlesztési irányok, ötletek merülnek fel.

- A helyi vállalkozások működő képességének megtartásához (talpon maradásához) és a fejlődésének elősegítéséhez elengedhetetlen a telephelyfejlesztés és az eszközfejlesztés. Új technológiai megoldások, informatikai fejlesztések (automatizálás) támogatásával a helyi kis- és középvállalatok működési hatékonysága növelhető, ezáltal a versenyképességük javulása várható hosszú távon. Heves megyében a feldolgozóipari, illetve logisztikai szolgáltatásokat nyújtó KKV-k eszközbeszerzéseinek és technológiafejlesztéseinek elősegítésével a hozzáadott értéket is növeljük. A beérkezett projektötletek tervezett összköltsége: 20 000 000 000 Ft.
- A hatékonyság és a versenyképesség növelése az agrárszektor egyik legfontosabb kérdésköre. Hazai viszonylatban is stratégiai cél a digitalizáció, a precíziós gazdálkodás elterjedésének elősegítése. Ezen kívül az öntözési technológiák alkalmazása megyei viszonylatban is fontos fejlesztési irány a termelésbiztonság növelése érdekében. Másrészről a szemléletformáló tevékenységek is kiemelkedő jelentőséggel bírnak, a magas hozzáadott értékekkel bíró megyei élelmiszerfeldolgozók és gazdálkodók (helyben készült, adalékmentes) termékeinek lakossággal, illetve a kiskereskedelmi láncolatokkal történő megismertetése és eljuttatása is célként jelenik meg. A beérkezett projektötletek tervezett összköltsége: 10 070 000 000 Ft.
- Az energiaellátás biztonságos megteremtésére, az energetikai hasznosítás, az energetikai hatékonyság és környezetkímélő technológiák alkalmazásának támogatására is szükség van. A helyi gazdaság versenyképességét növelni és az energetikai függőséget csökkenteni képes a saját energiaellátás biztosítása, ezért törekedni kell arra, hogy a felhasznált energia minél nagyobb hányadát tudjuk magunk előállítani. Ennek eléréséhez elengedhetetlen a megújuló energiaforrások hasznosítása. Az

energiaellátás biztosításához, a megújuló energiaforrások használatának növeléséhez és az energetikai fejlesztések megvalósításához 6 500 000 000 Ft összegben fogalmazódtak meg elképzelések.

- Nagyvállalat technológiaváltásának, működtetésének környezetvédelmi szempontok alapján történő komplex megújítása, amely nagyban hozzájárul a zöldgazdaság fejlesztéséhez. Térségi szempontból kiemelten fontos foglalkoztató nagyvállalatnál nagy figyelmet kell fordítani arra, hogy a modernizálással, fejlesztéssel a munkahelyeket meg kell tartani. A beérkezett projektötlet összköltsége: 350 000 000 Ft.

73. ábra: Vállalkozások fejlesztési irányai
Forrás: Saját szerkesztés

10.2. A térség társadalmi szervezetei fejlesztési elképzeléseinek áttekintése

A 2021-2027-es európai uniós ciklus tervezésével kapcsolatban számos, Heves megyében aktívan működő civil szervezettől származó projektötlet jelzi a civilszféra fejlesztési igényeit.

A megye településein működő szervezetektől legnagyobb arányban turisztikai célú fejlesztéseket érintő projektötletek merültek fel. Az elképzelések 927 000 000 Ft értékben valósítanának meg településmarketing, holnapfejlesztés, hagyományörző és a helyi értékeket preferáló turisztikai célzatú szemléletformálás, illetve attrakciófejlesztés területét érintő projekteket.

Komolyabb hangsúlyt kapott a helyi értékek és identitás őrzése, ápolása, védelme, a család intézményét népszerűsítő foglalkozások támogatása, továbbá a művészeti tevékenységet felkaroló törekvések. A kézműves, gasztronómiai, hagyományörző (néptánc, népdal, népviselet) programok, központok és gyűjteményes kötetek, családbarát rendezvények, művésztelepek és művészeti fesztiválok tekintetében 186 800 000 Ft összegben fogalmazódtak meg elképzelések.

A megyében tevékenykedő civil szervezetek számára fontos kérdésként merül fel a működési területüket érintő zöldberuházások, környezetfejlesztést és az éghajlatváltozás hatásait mérséklő helyi stratégiák megvalósításának szándéka. A tématerületet érintően beérkezett projektötletek tervezett összköltsége 36 500 000 Ft.

Súlyponti az esélyegyenlőség és tehetséggondozás kérdésköre is, hiszen 24 800 000 Ft összegű igény mellett artikulálódtak eszközfejlesztés (mozgássérültek szállítására alkalmas járművek, képzéshez kötött informatikai berendezések), telephelyfejlesztés, emellett tehetséggondozó projektek, nyári táborok a pénzügyi ismereteket, önkéntességet mélyítő szemléletformáló programok kapcsán felmerülő elképzelések.

A jellemzően települési polgárőr egyesületektől származó, helyi közbiztonságot erősítő érzékenyítő tréningek és a köz- illetve magántulajdon védelmét biztosító kamerarendszerek beszerzését előírányzó elképzelések összesen 20 000 000 Ft összértékben jelentkeztek.

Önkormányzati szektor fejlesztési igényeinek összegzése

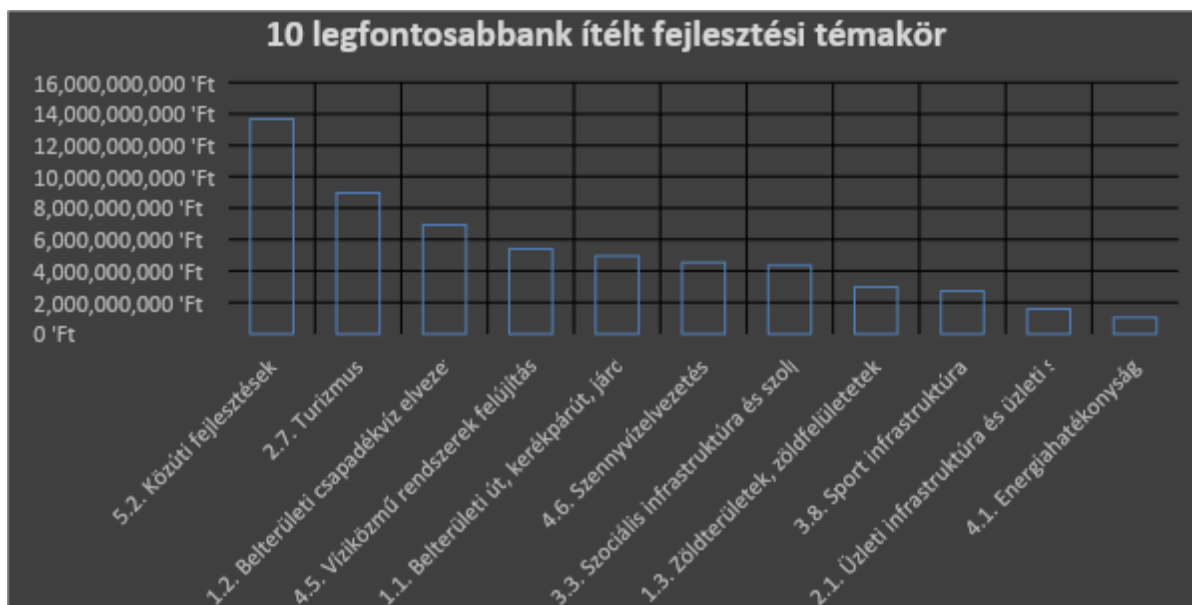
A Heves Megyei Önkormányzat széleskörű projektgyűjtést végzett a megye települési önkormányzatait érintően. Ennek során minden fejlesztési igényt kértünk bemutatni – annak várható forrásától függetlenül – melyek a település szempontjából fontosak, de prioritási sorrendbe állítva, tekintettel arra, hogy a forrásigények mindig nagyobbak, mint a támogatási lehetőségek. A felmérés alapján több, mint 150 mrd Ft összköltségű projektötlet került megküldésre. Az abszolút sorrendet tekintve az állami közúthálózat fejlesztéseire lenne a legnagyobb igény, több mint 50 mrd Ft becsült összeértékben. Második helyen a turisztikai fejlesztések állnak, majd a belterületi utak és kerékpárutak következnek.

74. ábra: Önkormányzatok fejlesztési igényei
Forrás: saját szerkesztés

Ha figyelembe vesszük a fontossági sorrendet is, akkor a gyakorisághoz képest az első két helyen nincs változás, de a harmadik legfontosabb témakörre a belterületi csapadékvíz elvezetés lép előre.

75. ábra: Önkormányzatok fejlesztési igényei - első három fontossági prioritás alapján
Forrás: saját szerkesztés

XI. A területfejlesztés eszköz- és intézményrendszere

11.1. A területfejlesztés forrásainak elemzés

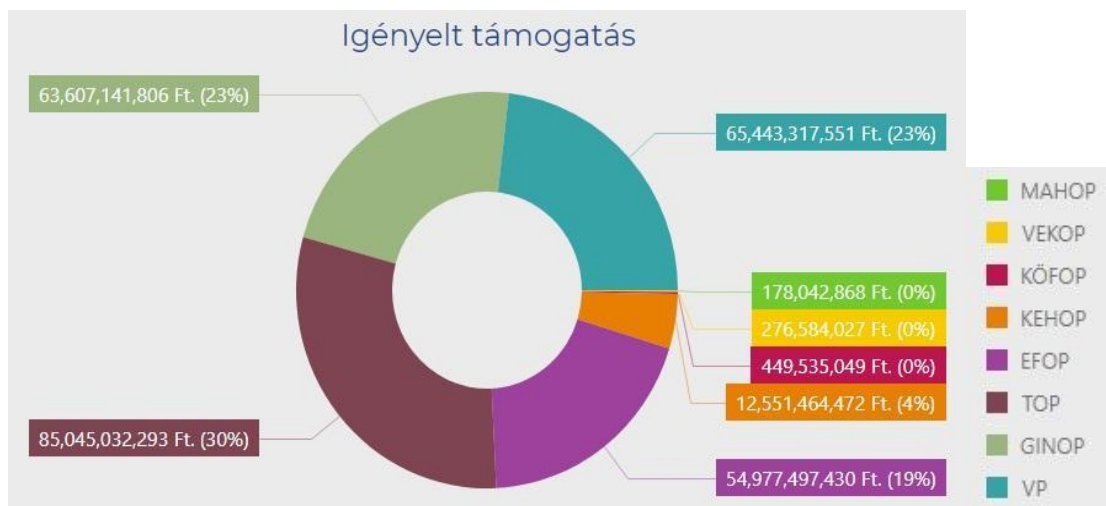
A területfejlesztési célú pénzeszközök a forrás eredete alapján külföldi és hazai pénzalapokra, forrásokra oszthatók. Hazánk külföldről érkező térségfejlesztési forrásainak jelentős része az Európai Unió támogatási rendszeréhez, regionális politikájához kapcsolódik. A 2014–2020-as ciklusban meghirdetett operatív programok teljes keretösszege 9 419,6 milliárd forintot tesz ki.

A 2014-2020 időszak operatív programjai:

- Gazdaságfejlesztési és Innovációs OP (GINOP)
- Terület- és Településfejlesztési OP (TOP)
- Versenyképes Közép-Magyarország OP (VEKOP)
- Környezeti és Energiahatékonysági OP (KEHOP)
- Integrált Közlekedésfejlesztési OP (IKOP)
- Rászoruló Személyeket Támogató Operatív Program (RSZTOP)
- Emberi Erőforrás Fejlesztési OP (EFOP)
- Közigazgatás- és Köszolgáltatás-fejlesztési Operatív Program OP (KÖFOP)
- Vidékfejlesztési Program (VP)
- Magyar Halgazdálkodási OP (MAHOP)

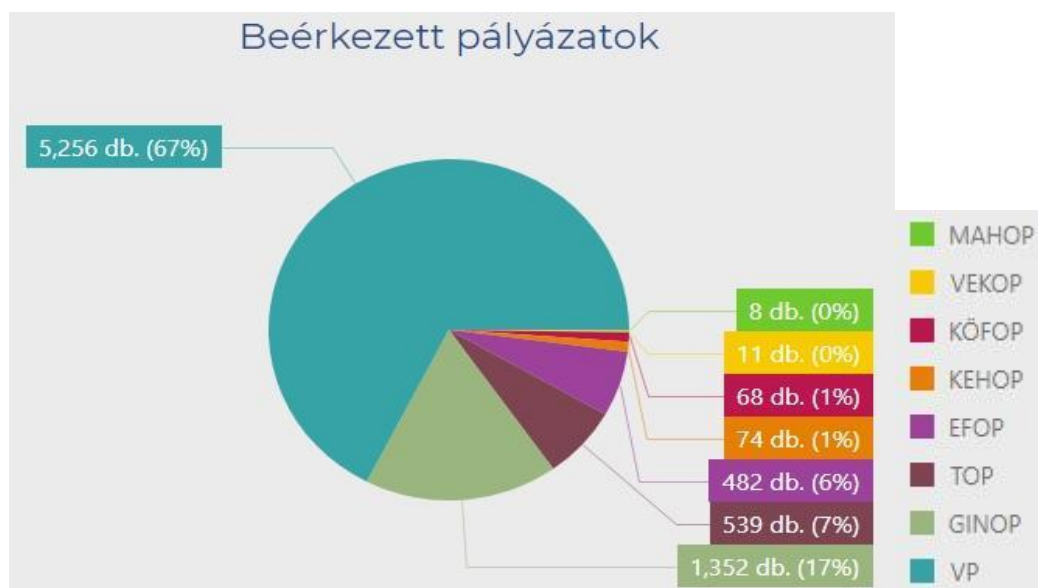
Heves megyében uniós támogatás felhasználására összesen 7764 db pályázat került benyújtásra, és ebből 5334 db pályázatnál támogatói döntést hozott az irányító hatóság.

A támogatási összegeket tekintve pályázati forrásból igényelt támogatás mértéke Heves megyében 281,6 milliárd forint volt, a pályázati elbírálások eredményeként pedig közel 187 milliárd forint a megítélt támogatás.

76. ábra: Heves megyében igényelt támogatási összegek (2021.01.05.)

Forrás: <https://www.palyazat.gov.hu/>

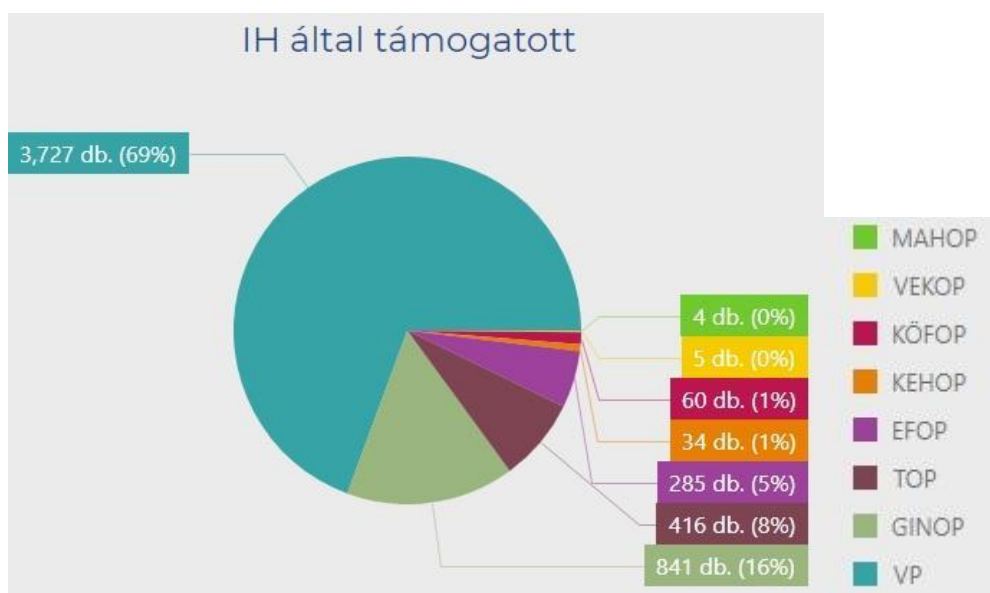

77. ábra: Heves megyében benyújtott pályázatok száma (2021.01.05.)

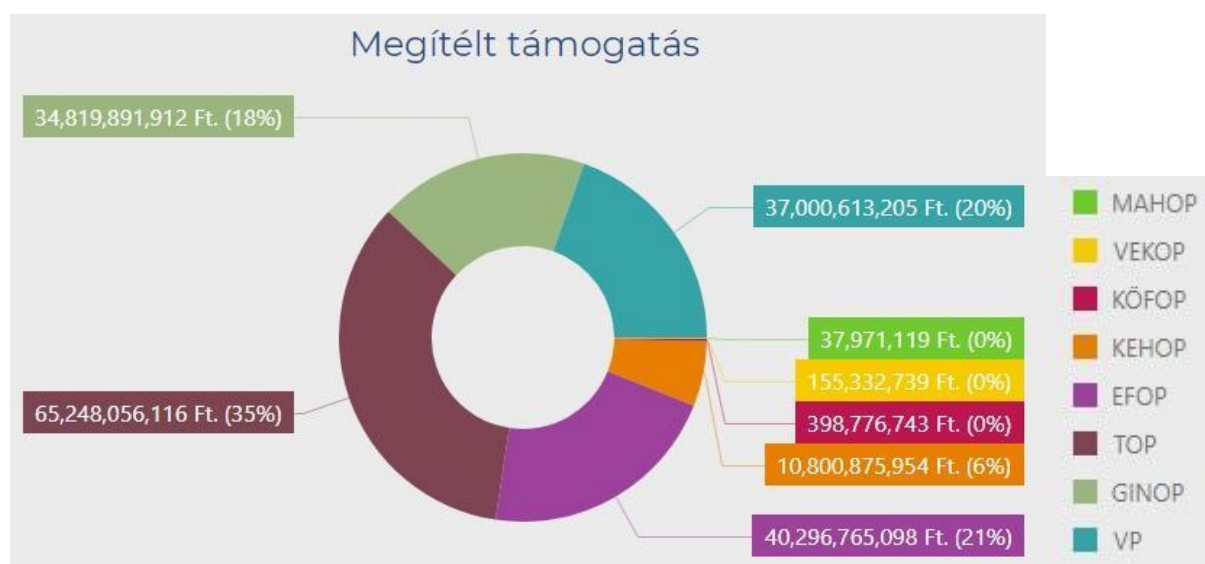
Forrás: <https://www.palyazat.gov.hu/>

Az Operatív Programokat figyelembe véve Heves megyében a Vidékfejlesztési Program (VP) keretében meghirdetett egyes pályázati felhívások keretében benyújtott pályázatok száma kiemelkedő, a megyében benyújtott pályázatok 67%-ka a VP-ben került benyújtásra, a pályázatok 17%-a GINOP-ban és 7%-a TOP keretében lett benyújtva.

A legtöbb beérkezett és támogatott projekt a VP-hoz köthető, de aránylag Heves megyében a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) és Közigazgatás- és Köszolgáltatás-fejlesztés Operatív Program (KÖFOP) keretében benyújtott pályázatok bizonyultak a legeredményesebbnek. A vizsgált időszakban a VP kiírásokra 5256 db pályázat került benyújtásra, ezek közül 3720 esetben került sor szerződéskötésre, ami 70,8%-os mutató. A TOP-ban 539 db pályázatot nyújtottak be, ebből 402 db került jóváhagyásra, amely 74,6% hatékonyságot jelent. Ugyanez a mutató a KÖFOP esetében benyújtott pályázatoknál 88,2%, ahol 68 db pályázatból 60 db jóváhagyás történt. A Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program (GINOP) esetében 62,1%-os az eredményességi mutató, az 1352 db pályázatból 840 db volt eredményes, ami rosszabb eredmény, mint az országos átlag.

78. ábra: Irányító Hatóság által támogatott pályázat száma Heves megyében (2021.01.05.)
 Forrás: <https://www.palyazat.gov.hu/>

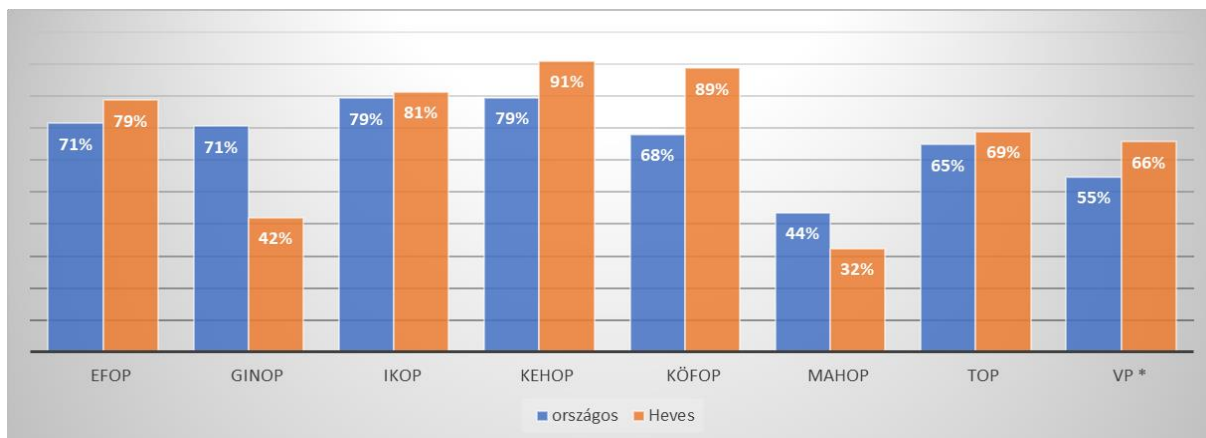

79. ábra: Heves megyének megítélt támogatási összegek (2021.01.05.)
 Forrás: <https://www.palyazat.gov.hu/>

A megyében megvalósuló fejlesztések finanszírozásában meghatározó mértékű a Vidékfejlesztési Program (VP) keretében megvalósuló fejlesztések aránya, azonban a támogatás nagyságát tekintve a fejlesztések finanszírozása a TOP-ban nagyobb mértékű. Az Operatív Programokon belül a megítélt támogatások 69%-ka a VP-ban kerül felhasználásra 3720 db támogatott pályázat megvalósításával, miközben a GINOP keretében a támogatások 16%-ából 840 db pályázat, a TOP-ban a támogatások 8%-ából 402 db pályázat nyert támogatást.

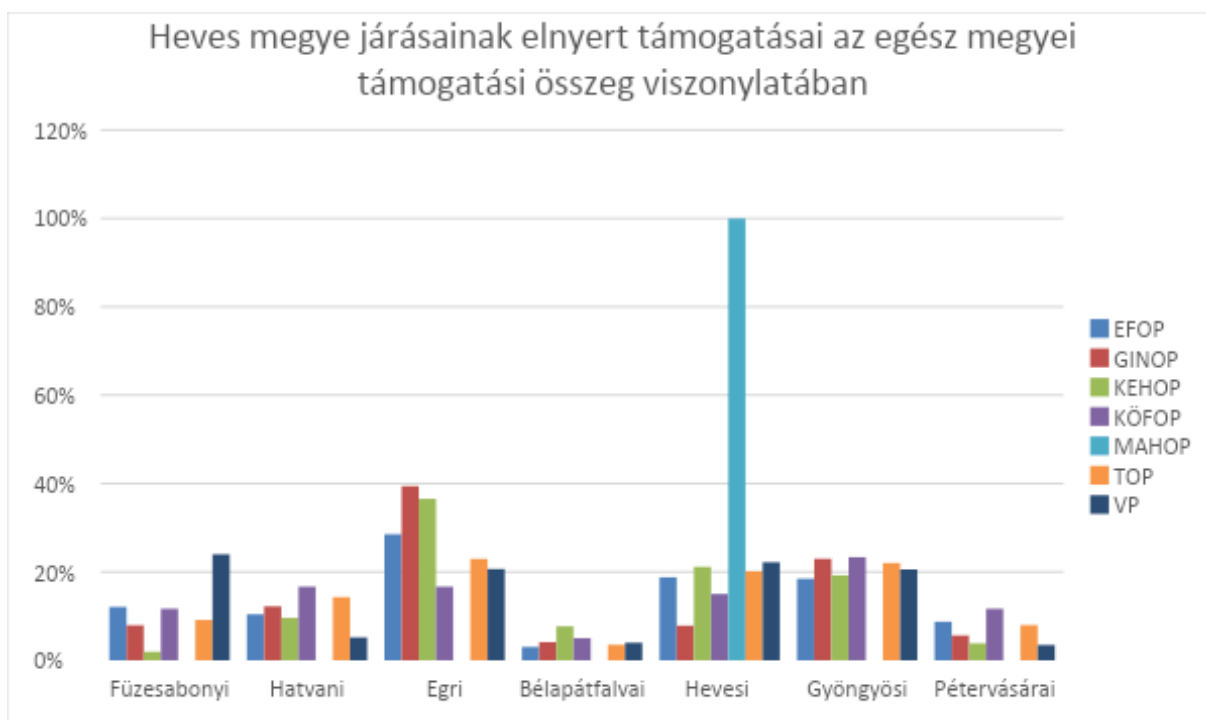
A fentiek alapján a megítélt támogatások nagysága alapján a 2014-2020-as programozási időszakban a megyében megvalósuló fejlesztések finanszírozásában meghatározó mértékű a Terület- és Településfejlesztési Operatív Programban elnyert támogatási összeg. A TOP-ból több mint 65 milliárd forint érkezett megyénkbe, komoly lehetőségeket kínálva a települések számára. Ezen kívül uniós forrásból átfogó fejlesztések valósulnak meg közel 40,3 milliárd forint támogatás felhasználásával az Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program (EFOP) keretében, és további 37 milliárd forint elnyert támogatási összegből a Vidékfejlesztési Programban (VP). A Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program (GINOP) pályázati kiírásaira benyújtott több mint 63,6 milliárd forint támogatási igényből 34,8 milliárd forint támogatást ítélt meg Heves megyében.

A munkaerő-piaci helyzet alakításában az EFOP hasonló típusú forrásai mellett nagy jelentőséggel bír a GINOP keretében elnyert támogatások is. Heves megye a GINOP 5. prioritása keretében 17 Mrd Ft európai uniós forrást használ fel foglalkoztatási célú aktív munkaerőpiaci projektek megvalósítására (a GINOP 5.1.1 Út a munkaerőpiacra és a GINOP 5.2.1 Ifjúsági Garancia projektek keretében). Heves megye nem jelenik meg a hivatkozott projektek esetében mint kedvezményezett, tekintettel arra, hogy a projektek az Innovációs és Technológiai Minisztérium konzorciumvezetése mellett valósulnak meg a megyei kormányhivatalok részvételével. Ennek következtében a fentiekben bemutatott GINOP források nem tartalmazzák ezt 17 milliárd forint támogatást, amely nagymértékben javítja a megyei foglalkoztatást.

80. ábra: Heves megyében az igényelt és megítélt támogatások arányának alakulása az országos átlaghoz viszonyítva
Forrás: saját szerkesztés

Az Operatív Programokat megvizsgálva Heves megye a beadott és elnyert pályázatok arányát tekintve az országos átlag felett van – kivéve GINOP – amelyből a benyújtott pályázatok előkészítésének színvonalára is következtethetünk, valamint a megyei területfejlesztési feladatok, pl. a megfelelő tervezés létfontosságára.

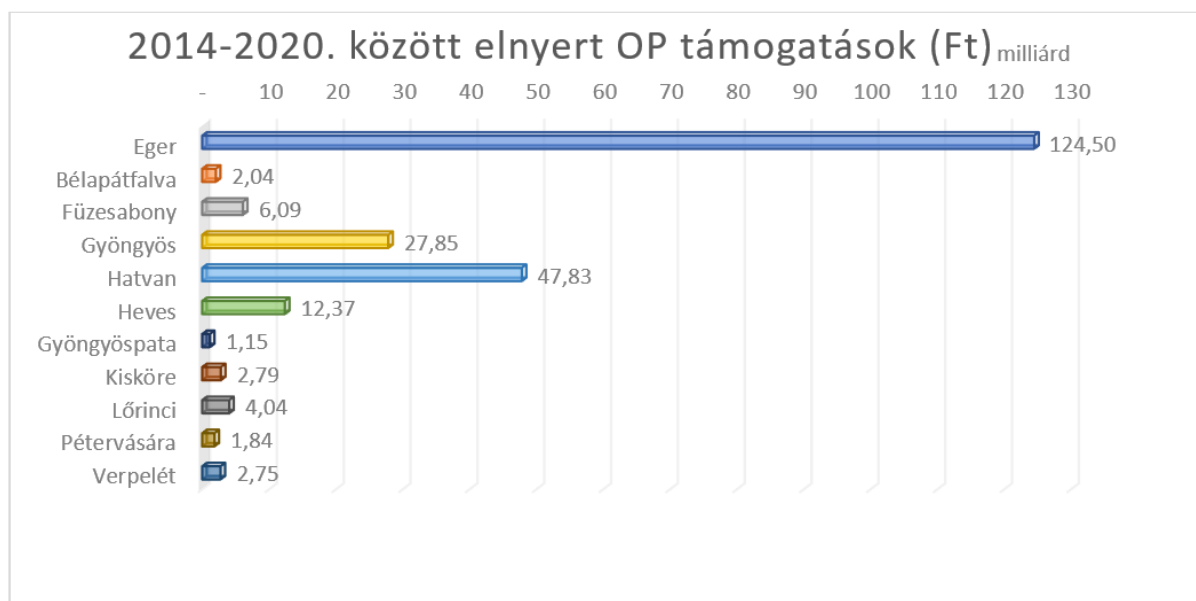
81. ábra: Heves megye járásainak elnyert támogatásai operatív programonként (2021.01.05.)
Forrás: saját szerkesztés

Amennyiben megvizsgáljuk a megítélt támogatási összegek megyén belüli differenciáltságát, akkor megállapítható, hogy a járások között közel hasonló mértékben alakultak az elnyert támogatások az operatív

programokban. A támogatási összegeket nagyságrendileg kiegyenlített (népesség és gazdasági potenciál) arányos eloszlás jellemzi. Ahogyan a fenti ábrán is látszik, az Egri járás a megye legdinamikusabb szereplője a pályázati forrásokkal kapcsolatban. Az elnyert támogatási összegek alapján a második helyen a Gyöngyösi járás és a közel hasonló támogatási forrásokkal rendelkező Hevesi járás.

Városok helyzete

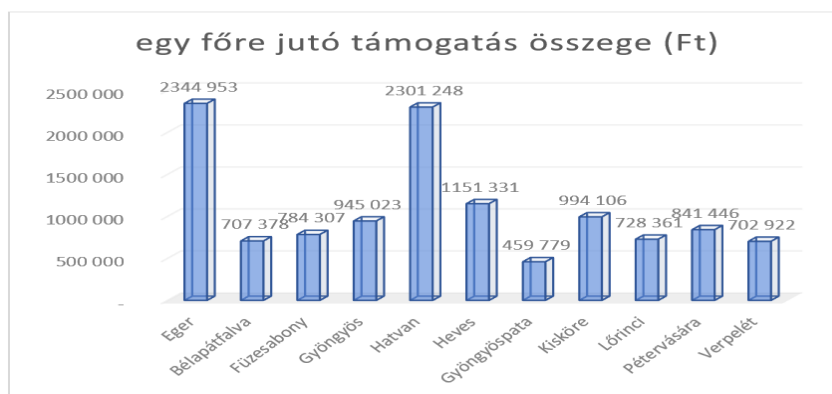
A 2014-2020 közötti uniós támogatások városi szintű felhasználásának elemzése támpontokat adhat a 2021-2027 tervezési időszak stratégiai és projektszintű előkészítéséhez, valamint a források felhasználásának még célszerűbb, hatékony felhasználási mechanizmusa kialakításához.

82. ábra: Városokhoz köthető elnyert OP támogatások 2014-2020
Forrás: palyazat.gov.hu

A városokhoz köthető, Operatív Programokból elnyert támogatásokat elemezve megállapítható, hogy a 2014–2020-as ciklusban a legjelentősebb forrásfelhasználás a három legnépesebb város Eger, Gyöngyös és Hatvan esetében történt. Az Egerhez köthető összeg nagyobb, mint az összes többi megyei város adatának összessége.

Ebben a ciklusban a 11 Heves megyei városban az egy főre jutó átlagos támogatás értéke 1.140.750 Ft volt. Ezt az értéket magasan túlszárnyalta Eger és Hatvan adata, míg a harmadik helyezett Heves a megyei átlag körüli értéket produkálta. (Kisköre esetében egy országos jelentőségű, de statisztikailag a településnél megjelenő KEHOP projekt torzította az eredményeket, az adatok enélkül a projekt nélkül kerültek beszerkesztésre)

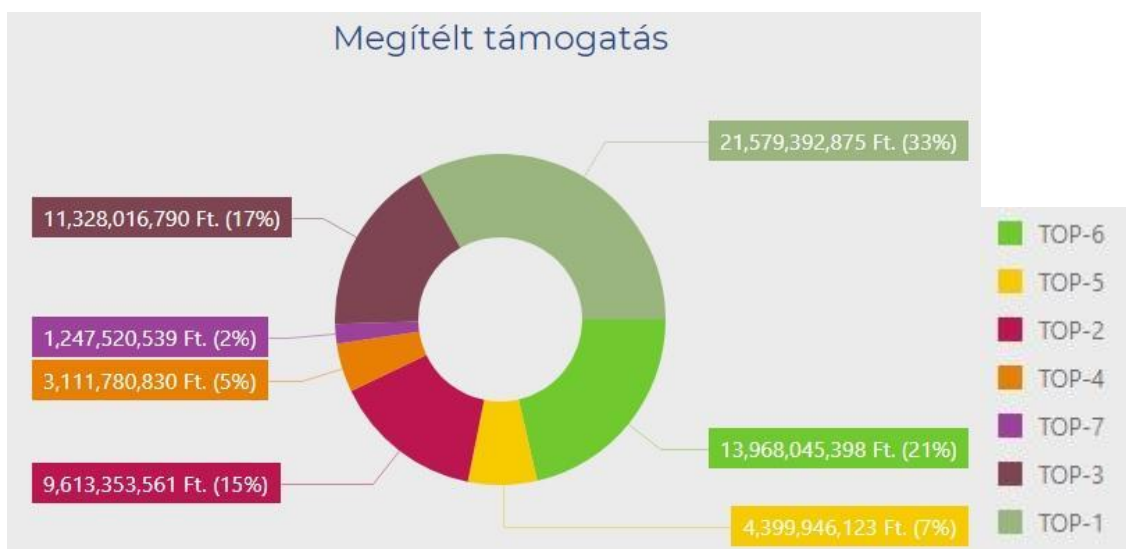

83. ábra: Egy főre jutó OP támogatások összege
Forrás: palyazat.gov.hu

Megjegyzendő, hogy a nagyobb városaink további, jellemzően kormányzati döntés alapján is kaptak jelentős támogatást (pl. Eger - Modern Városok Program, Hatvan – ipari park bővítés), melyek tovább növelik a kis- és középvárosokkal szembeni támogatási ollót.

Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP)

A Településfejlesztési Operatív Program (TOP) is sikerrel és megannyi fejlesztéssel zajlik a Heves megyei településeken. A TOP elsősorban az önkormányzatok fejlesztéseire biztosít forrásokat, az önkormányzatok gazdaságfejlesztési és azzal összefüggő város- és településfejlesztési akcióit támogatja.

84. ábra: Heves megyének megítélt támogatási összeg prioritásonként TOP-ban (2021.01.05.)

Forrás: <https://www.palyazat.gov.hu/>

Heves megye vonatkozásában nagy fontossággal bíró kulcsindikátor teljesülések az alábbiakban kerülnek részletes ismertetésre.

1. Térségi gazdasági környezet fejlesztése a foglalkoztatás elősegítésére

Megyénkben a TOP 1. prioritási tengely egyik kulcsindikátora „A fejlesztett vagy újonnan létesített iparterületek és ipari parkok területe (ha)” a 2018. év végi, a megye által vállalt célértékhez képest 0 százalékon állt a nyertes projektek indikátorvállalásait figyelembe véve. A megye 2018. év végéig vállalt célértéke 17,22 hektár volt. A támogatási szerződéssel rendelkező projektek 186,367 ha nagyságú területet érintenek. Ez + 243,47 százalékos (túl)vállalást mutat a 2023-as megye által vállalt indikátorhoz (85,95 ha) képest.

A másik kulcsindikátor a prioritáson belül „A felújított vagy korszerűsített utak teljes hossza (km)” a 2018-as, megye által vállalt célértékhez képest + 357,29 százalékon áll a nyertes projektek indikátorvállalásait figyelembe véve. A megye nyertes projektjei 12,68 km hosszúságú területet érintenek míg a 2018-as vállalt célértékünk 3,55 km volt. A támogatási szerződéssel rendelkező projektek 23,78 km hosszú területet érintenek. Ez + 134 százalékos (túl)vállalást mutat a 2023-as megye által vállalt indikátorhoz (17,75 km) képest.

A prioritás 3. kulcsindikátora a „Fejlesztett, 0-3 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma (db)” szakmai indikátora elmarad a várt értéktől. A megye a 2018. év végi vállalásához képest 53,48 százalékot tud teljesíteni (129 db helyett 69 db-ot). A támogatási szerződéssel rendelkező projektek 112 db fejlesztett férőhelyet érintenek. A 2023-as, megye által vállalt indikátorhoz (644 fő) képest jelenleg ez 17,39 százalékos teljesülés. Jelen kulcsindikátor vonatkozásában a Pénzügyminisztérium Európai Unió Források Felhasználásáért Felelős Államtitkársága tájékoztatása alapján, a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) ellenőrzéseket követő teljes forrásleghívásának a biztosítása érdekében lehetőség nyílik a TOP Éves Fejlesztési Keretének (ÉFK) jelentős keretemelésére. A Kormány Családvédelmi Akciótervéhez, illetve a Heves Megyei Családvédelmi Akciótervhez szorosan kapcsolódva, kifejezetten bölcsődei férőhelyek létesítésére nyílik további lehetőség. Mindezek miatt jelen kulcsindikátor elérésére lehetőség mutatkozik.

2. Vállalkozásbarát, népesség-megtartó település-fejlesztés

A TOP 2. prioritási tengely szakmai indikátora a „Városi területeken létrehozott vagy helyreállított nyitott terek (m²)” szintén jól teljesít. A 2018. év végi vállalt célértékünk 13919,33 m², míg a nyertes projektek 38.042 m² nagyságú területet érintenek. Ez + 273,3 százalékos eredményt mutat. A támogatási szerződéssel rendelkező projektek 186.367 m² nagyságú területet érintenek. Ez + 267,79 százalékos (túl)vállalást mutat a 2023-as megye által vállalt indikátorhoz képest.

3. Alacsony széndioxid kibocsátású gazdaságra való áttérés kiemelten a városi területeken

A TOP 3. prioritási tengely indikátor teljesülése kapcsán az egyik kulcsindikátor a „Kialakított kerékpárforgalmi létesítmények hossza (km)”. A megye által vállalt célérték 2018. év végéig 14,99 km, míg a 2018. év végéig megvalósított indikátor ellenőrzött tényértéke 1,1 km. Ez az időarányosan elvárt mértékhez képest 7,3 százalékos teljesülést mutat. A támogatási szerződéssel rendelkező projektek 83,78 km-t teljesítenek, a 2023-as megye által vállalt indikátorhoz képest (42,83 km) ez 195,61 százalékos (túl)vállalást jelent.

A prioritáson belül a másik kulcsindikátor az „Üvegházhatású gázok becsült éves csökkenése (tonna CO₂ egyenérték)”. Ezen kulcsindikátor vonatkozásában a megye által vállalt célérték 442 tonna CO₂ egyenérték, míg a 2018. év végéig megvalósított indikátor ellenőrzött tényértéke 142,52 tonna CO₂ egyenérték. Ez 32,24 százalékos teljesülést mutat. A támogatási szerződéssel rendelkező projektek 9562 tonna CO₂ egyenérték nagyságot mutatnak. Ez + 216,3 százalékos (túl)vállalást mutat a 2023-as megye által vállalt indikátorhoz (4419 tonna CO₂ egyenérték) képest.

4. A helyi közösségi szolgáltatások fejlesztése és a társadalmi együttműködés erősítése

A TOP 4. prioritási tengely indikátor teljesülése az egyik kulcsindikátor esetében „Fejlesztéssel érintett egészségügyi alapellátást nyújtó szolgálatok (benne: háziorvos, házi gyermekorvos, fogorvosi, védőnői szolgálat és kapcsolódó ügyeleti ellátás, iskola-egészségügyi ellátás) száma (db)” időarányosan az elvártnál magasabb mértékben teljesült. A 2018. év végi célérték 7 db, a 2018. év végéig megvalósított projektek elért száma pedig 16 db. Ez + 228,57 százalékos (túl)teljesítés megyénk tekintetében. A támogatási szerződéssel rendelkező projektek 42 db fejlesztett egészségügyi alapellátást érintenek. Ez + 135,48 százalékos (túl)vállalást mutat a 2023-as megye által vállalt indikátorhoz (31 db) képest.

A másik kulcsindikátor a „Helyreállított lakóegységek városi területeken (lakóegység)”. A megye által vállalt 2018. évi célérték 13 lakóegység, míg a 2018. év végéig megvalósított indikátor ellenőrzött tényértéke 8 lakóegység. Ez 61,53 százalékos teljesülést jelent. A támogatási szerződéssel rendelkező projektek 26 db helyreállított lakóegységet érintenek. A 2023-as megye által vállalt indikátorhoz (61 db) képest sajnos nem érjük el ezen célértéket. A vállalt 2023-as megyei célérték 42,6 százalékát tudjuk teljesíteni.

5. Megyei és helyi emberi erőforrás fejlesztések, foglalkoztatás ösztönzés és társadalmi együttműködés

A TOP 5. prioritási tengely megyei kulcsindikátor teljesüléseit vizsgálva az alábbiakat láthatjuk. Az egyik kulcsindikátor „A foglalkoztatási paktumok keretében munkaerőpiaci programokban résztvevők száma (fő)”, melynél a 2018. évi vállalt célértékhez képest (448 fő) + 256 fő túlteljesítést tapasztalunk. A támogatási szerződéssel rendelkező projektek 1147 fő bevonását érintik. Ez a szám a 2023-as, megye által vállalt indikátortól (2240 fő) elmarad, de folyamatban van a 2. körös helyi foglalkoztatási paktumok Támogatási Szerződéskötése, illetve a megyei foglalkoztatási paktum költségnövekmény igényének elbírálása, melyek összességében elérhetővé teszik a 2023-as vállalt célértéket.

A prioritáson belül a másik kulcsindikátor a „Helyi társadalmi akciókban résztvevők száma (fő)”. Ezen indikátor esetében Heves megye 2018. évi vállalása 1388 fő volt. A 2018. év végéig megvalósított projektek 7177 fő projektekbe történő bevonását érintették. Ez + 517 százalékos (túl)teljesítési eredményt mutat. A támogatási szerződéssel rendelkező projektek 16.016 fő bevonását eredményezik a helyi társadalmi akciókba. Ez + 230,8 százalékos (túl)vállalást mutat a 2023-as megye által vállalt indikátorhoz (6939 fő) képest.

Az országos kulcsindikátor vállalásokat figyelembe véve és azt a megyei kulcsindikátor vállalásokkal összehasonlítva az alábbiakat állapíthatjuk meg:

Megyénk esetében a **TOP 1. prioritási tengely** három szakmai indikátora közül kettő jól teljesít, azonban a „Fejlesztett, 0-3 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma (db)” indikátor nem éri el sem a 2018-ban, sem pedig a 2023. évben vállalt megyei célértéket. A **TOP 2. prioritási tengely** szakmai indikátora megyénk esetében az országos mutatóhoz képest jól teljesített. A **TOP 3. prioritási tengely** két szakmai indikátora 2018. év végi teljesülése megyénk tekintetében az országos mutatókhoz képest teljesült, az ITP 2023-as célértékeit ez a két kulcsindikátor várhatóan túlhaladja. A **TOP 4. prioritás** egészségügyi alapellátások fejlesztését érintő indikátor teljesülése mind a 2018-as, mind a 2023-as vállalásainkat figyelembe véve jól teljesít. A helyreállított lakóegységek városi területeken (db) kulcsindikátor viszont nem éri el sem a 2018-as, sem a 2023-as vállalt megyei célértéket. A **TOP 5. prioritáson** a szakmai mutatók tekintetében megyénkben a foglalkoztatási paktumhoz kapcsolódó kulcsindikátor várhatóan teljesíti a 2023. évre vállalt célértéket, míg a másik kulcsindikátor /a „Helyi társadalmi akciókban résztvevők száma (fő)”/ túlteljesíti mind a 2018. év végi, mind pedig a 2023-as megyei vállalást.

A TOP projektekhez kötődő intézkedések megvalósítása során számos esetben az volt a tapasztalat, hogy problémát jelentett a projektgazdák számára a 2015-2016. évi árakkal tervezett fejlesztések költségei a lefolytatott közbeszerzések eredményeként a megítélt támogatáshoz képest jelentősen megemelkedtek. A költségnövekmények finanszírozására a 17/2017. (II.1.) Korm. rendelet elvi lehetőséget biztosít, legfeljebb a megítélt támogatás 30%-ának megfelelő mértékig. Az Irányító Hatóság 2018. március 1-én kelt tájékoztatása szerint kizárólag azon támogatott projektek többlet forrásigényei kerülnek elbírálásra, ahol már lezárultak a kapcsolódó közbeszerzési eljárások, így a végleges költségvetés és műszaki-szakmai tartalomra vonatkozó adatok rendelkezésre állnak. Az Irányító Hatóság és a Magyar Államkincstár a költségnövekmény igények elbírálása előtt megvizsgálja, hogy a Kedvezményezett önerő bevonásával vagy a pályázatban szereplő műszaki-szakmai tartalom indikátorvállalást nem veszélyeztető módosításával kezelni tudja-e a felmerülő forráshiányt. Amennyiben nem, úgy az igényeket a programszintű indikátorokhoz történő hozzájárulás mértéke alapján terjesztik a Kormány elé.

Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Programban (EFOP)

A társadalmi felzárkózás fontos cél a megyén belüli fejlettségi különbségek csökkentése szempontjából, ezért külön megvizsgálandó az Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program teljesülése. Az EFOP célja, hogy hozzájáruljon a társadalmi és demográfiai kihívások kezeléséhez. A főbb beavatkozási pontok a társadalmi befogadás, a szociális kohézió és a család szerepének erősítése, az egészségfejlesztés és a megelőzés, a közoktatás színvonalának javítása, a felsőfokú végzettséggel rendelkezők számának növelése, valamint a szociális intézmények személyzetének megerősítése.

Az alábbi táblázat a Heves megyének megítélt támogatási összegeket mutatja be.

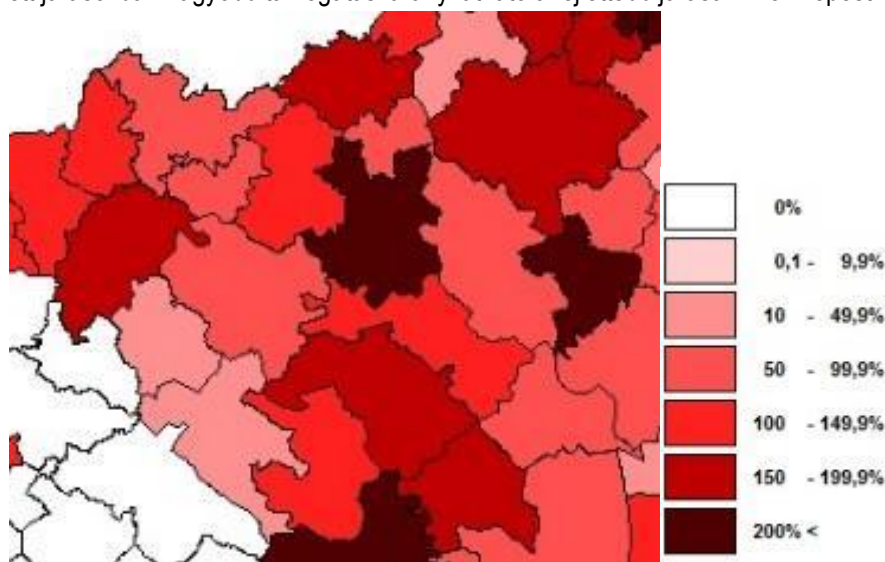
Prioritási tengely	Megítélt támogatás	Összes megítélt támogatás %-a
1. Együttműködő társadalom (társadalmi felzárkózás, foglalkoztathatóság javítása, a család társadalmi szerepének megerősítése)	10 097 484 266 Ft	25%
2. Infrastrukturális beruházások a társadalmi együttműködés erősítése érdekében (infrastrukturális fejlesztések, amelyek hozzájárulnak a rászoruló gyermekek életesélyeinek növeléséhez, a társadalmi együttműködést és a közösségfejlesztést szolgáló intézmények és szolgáltatások fejlesztéséhez; egészségügyi rendszer infrastrukturális fejlesztései)	2 098 072 437 Ft	5%

3. Gyarapodó tudástőke (végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentése és az esélyegyenlőség növelése, a nem formális és informális tanulási lehetőségek támogatása, minőségi oktatáshoz, neveléshez és képzéshez való hozzáférést biztosítása)	17 801 453 042 Ft	44%
4. Infrastrukturális beruházások a gyarapodó tudástőke érdekében (köznevelési intézmények infrastrukturális fejlesztése, a nem formális és informális tanuláshoz kapcsolódó szolgáltatások infrastrukturális alapjainak fejlesztése könyvtárakban, múzeumokban, levéltárakban)	9 853 453 808 Ft	24%
5. Pénzügyi eszközök alkalmazása a társadalmi együttműködés erősítése érdekében, valamint társadalmi innováció és transznacionális együttműködések (az EFOP által lefedett területeken szolgáltatásfejlesztést megvalósító mikro-, kis- és középvállalkozások részére visszatérítendő támogatás, továbbá társadalmi innovációt szolgáló projektek és nemzetközi együttműködések támogatása)	446 301 545 Ft	1%

Heves megyében az EFOP keretében elsősorban olyan fejlesztések valósulnak meg, amelyek hozzájárulnak a társadalmi felzárkóztatás elősegítéséhez, az esélyegyenlőség növeléséhez, valamint a köznevelés minőségének fejlesztésével - kiemelt tekintettel - a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentéséhez.

Az infrastrukturális beruházások esetében a projekteket közintézmények valósították meg, így a támogatási intenzitás minden esetben 100% volt. A beruházások legnagyobb része az EFOP-3.3.7-17-Informális és nem formális tanulási lehetőségek kialakítása a köznevelési intézményekben. Jelentősebb arányt képvisel még az EFOP-4.2.1-16-Felsőoktatási infrastruktúra fejlesztése konstrukcióból érkező támogatások.

A megyén belüli területi eloszlást megvizsgálva megállapítható, hogy a legtöbb EFOP projekt az Egri járáshoz köthető, ami részben abból adódhat, hogy megyei szintű fejlesztések statisztikailag itt jelennek meg. A kedvezményezett járásokban nagyobb támogatási arány látható a fejlettebb járásainkhoz képest.

85. ábra: Az egy főre jutó támogatás nagysága járásonként a megítélt támogatások alapján /EFOP/
 Forrás: <https://efop.kormany.hu/>

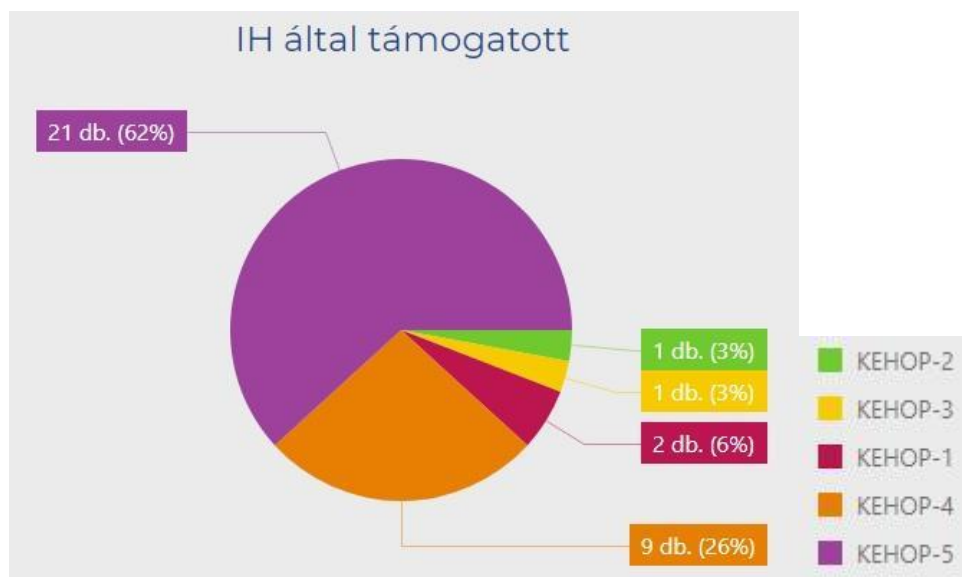
Környezeti és Energiahatékonyság Operatív Program (KEHOP)

A környezeti állapot fejlesztése tekintetében megvizsgálandó a Környezeti és Energiahatékonyság Operatív Program megyei vonatkozásai. A KEHOP átfogó célja, hogy a magas hozzáadott értékű termelésre és a

foglalkoztatás bővülésére épülő gazdasági növekedés az emberi élet és a környezeti elemek – hosszú távú változásokat is figyelembe vevő – védelmével összhangban valósuljon meg. Mindezt olyan horizontális célok figyelembevételével, mint a klímaváltozás kedvezőtlen hatásainak megelőzése és mérséklése; az erőforrás-felhasználás hatékonyságának fokozása; a szennyezések és terhelések megelőzése és mérséklése, valamint az egészséges és fenntartható környezet biztosítása.

Az alábbi táblázat a Heves megyei fejlesztések megvalósításához megítélt támogatási összegeket mutatja be KEHOP prioritásonként.

Prioritási tengely	Megítélt támogatás	Összes megítélt támogatás %-a
1. A klímaváltozás hatásaihoz való alkalmazkodás	49 952 375 Ft	0,46%
2. A települési vízellátás, szennyvízelvezetés és tisztítás, szennyvízkezelés fejlesztése	75 052 784 Ft	1%
3. A hulladékgazdálkodással és kármentesítéssel kapcsolatos fejlesztések	3 856 248 496 Ft	36%
4. A természetvédelmi és élővilág-védelmi fejlesztések	3 584 006 281 Ft	33%
5. Az energiahatékonyság növeléséről, megújuló energiaforrások alkalmazása	3 235 616 018 Ft	30%

86. ábra: Irányító Hatóság által támogatott projektek megoszlása Heves megyében (2021.01.05.)

Forrás: <https://www.palyazat.gov.hu/>

A támogatott projektek számát megvizsgálva elmondható, hogy az energiahatékonyság növelését szolgáló és a megújuló energia források alkalmazására irányuló projektek száma kimagasló, a KEHOP-ban támogatott projektek 62%-ka az 5. prioritási tengelyhez kötődik.

A forrásfelhasználás tekintetében a 3. prioritási tengely a legmeghatározóbb, amelyen belül mindössze 1 db nagy hulladékgazdálkodási projekt kerül megvalósításra. A „Komplex hulladékgazdálkodási rendszer fejlesztése Heves megye egyes térségeiben, különös tekintettel az elkülönített hulladékgyűjtési, szállítási és előkezelő rendszerre” megnevezésű projekt keretében a Hatvan térségi, valamint Dél-Heves megyei hulladékgazdálkodási rendszer komplex továbbfejlesztése történik meg, különös tekintettel az elkülönített hulladékgyűjtésre.

Heves megyében a védett illetve közösségi jelentőségű természeti értékek és területek természetvédelmi helyzetének és állapotának javítása, valamint a természetvédelmi kezelés infrastrukturális feltételeinek javítása céljából a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság valósít meg 9 db projektet a KEHOP keretében, több mint 3,5 milliárd forint értékben.

Az energiahatékonyság növelése, megújuló energiaforrások alkalmazása prioritás tengelyen egyszerre gazdasági és energiapolitikai célú projektek valósulnak meg, és az EU által meghatározott CO₂ csökkentést és energiafelhasználás csökkentést is szolgálják. A projektek keretében a lakóépületek, a középületek, valamint a nonprofit szektor épületeinek energiahatékonysági és megújuló energiaforrások alkalmazására irányuló korszerűsítései valósulnak meg a megyében. Ezen kívül a tudatos és fenntartható energiafogyasztás és ezzel együtt az energiahatékonyság és a megújuló energiaforrások alkalmazásának növelése érdekében szemléletformálási programokat is szerveznek.

Támogatási konstrukció	Támogatott projekt száma	Megítélt támogatás
KEHOP-5.2.10-16 Költségvetési szervek pályázatos épületenergetikai fejlesztése	5 db	748 207 513 Ft
KEHOP-5.2.11-16 Fotovoltaikus rendszerek kialakítása központi költségvetési szervek részére	3 db	515 968 256 Ft
KEHOP-5.2.13-19 Pályázatos épületenergetikai felhívás egyházak számára	1 db	92 190 960 Ft
KEHOP-5.2.2-16 Középületek kiemelt épületenergetikai fejlesztései	1 db	1 210 000 000 Ft
KEHOP-5.2.3-16 Egyházak épületenergetikai fejlesztései megújuló energiaforrás hasznosításának lehetőségével	3 db	630 000 000 Ft
KEHOP-5.4.1-16 Szemléletformálási programok	8 db	39 249 289 Ft

Magyar Falu Program

A kormány által elfogadott Magyar Falu Program az 5000 fő alatti települések népességmegtartó és -növelő erejének erősítését tűzte ki célul. A program 2019-ben 150 milliárd forint támogatást kapott. A közszolgáltatások színvonalának emelését és a falusi életminőség javítását 18 támogatott célterület fogta át: tizenhatnak az önkormányzatok, kettőnek pedig az egyházak a kedvezményezettjei. A sikeresen pályázók önkormányzati utakat újíthatnak fel, járdákat építhetnek, újíthatnak fel, temetőrekonstrukciót hajthatnak végre, de bővíthetik óvodáikat, sőt, újakat is építhetnek, közterületek karbantartását szolgáló eszközöket szerezhetnek be, valamint orvosi szolgálati házakat építhetnek.

2019. évben Heves megyében 2,5 milliárd forintból valósulhattak meg fejlesztések a kormány által útjára indított Magyar Falu Program forrásaiból, a falusi családi otthonteremtési kedvezmény (csok) programmal, valamint az állami úthálózat-fejlesztéssel mintegy 6 milliárd forint jutott fejlesztésekre.

2020. évben a kormány ismét célul tűzte ki a kistelepülések népességmegtartó és népességnövelő erejének, valamint a fiatalok helyben maradásának elősegítését, és az elvándorlás visszaszorítását. A központi költségvetésben 2020-ban 217 milliárd forint szerepelt erre a célra. A program keretein belül lehetőség nyílt önkormányzatok, egyházak és civil szervezetek számára széles körű fejlesztések megvalósítására, melyek hozzájárulnak a kistelepülések felzárkóztatásához és modernizálásához. Támogatást lehet nyerni többek között elhagyott ingatlanok közcélra történő megvásárlására, építési telkek kialakítására és közművesítésre, önkormányzati kerékpárút építésére, egyházi közösségek illetve önkormányzatok tulajdonában lévő temetők infrastrukturális fejlesztésére, szolgálati lakások és faluházak felújítására, óvodai tornaszobák fejlesztésére.

Heves megyében 2020. évben csak a települési önkormányzatok nyertes pályázatait figyelembe véve közel 2,9 milliárd forint jutott fejlesztésekre. A Magyar Falu Programnak köszönhetően a településeken óvoda, polgármesteri hivatal, közösségi tér vagy éppen út és járda újult meg az elmúlt időszakban.

A Magyar Közút Nonprofit Zrt. is jogosult arra, hogy pályázatot nyújtson be az általa üzemeltetett közúthálózat felújítására, így ezzel összeggel együtt Heves megyében mintegy 6 milliárd forint jutott fejlesztésekre.

11.2. A területfejlesztés intézményrendszere

A területi politika alapidokumentumának az 1996. évi XXI. törvény tekinthetjük (teljes nevén: az 1996. évi XXI. törvény a területfejlesztésről és területrendezésről). Az ország Európai Unióhoz való csatlakozása előkészítésével összefüggésben szükségessé váló területfejlesztési intézményrendszer kialakítása, valamint a kormányzati struktúra átalakítása indokolták a módosításokat, így az 1999. évi XCII. Törvény, majd a 2004. évi LXXV. Törvény módosították a területfejlesztési törvényt. Ezek feladatokkal ruházták fel a regionális és a kistérségi intézményeket (tanácsokat), melyek viszont 2012. január 1-től megszűntek.

A 2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól a terület- és településfejlesztést a helyi önkormányzatok feladatai közé sorolta. A megyei önkormányzatok a törvény értelmében területfejlesztési, vidékfejlesztési, területrendezési és koordinációs feladatokat látnak el.

A területfejlesztési politika megújításáról az 1254/2012. (VII.12.) Korm. Határozat rendelkezik, kijelölve az új Országos Területfejlesztési és Országos Fejlesztési Koncepció elkészülésének kereteit. A területfejlesztési koncepció, területfejlesztési program és területrendezési terv követelményeit, illeszkedését, elfogadásának rendjét a 218/2009. (X.6.) Korm. Rendelet határozza meg. A 140/2012 (VII.2) Korm. Rendelet határozott a Nemzeti Fejlesztési Kormánybizottság létrehozásáról.

Az országos szinten kiemelten fontos, hiszen az állami irányítás határozza meg fejlesztések „szabályait”.

Az Országgyűlés alkotmányos státuszából következik, hogy ellátja a területfejlesztés legfelsőbb szintű irányítását. Ezek közül kiemelkedik a törvényhozási hatáskör, melynek keretében megalkotta azokat a törvényeket, amelyek a honi térségi fejlesztések jogi alapjai. Határozattal elfogadja az országos területfejlesztési koncepciót, ennek keretében megállapítja a területfejlesztési politikát meghatározó irányelveket, célokat, hosszú távú prioritásokat; beszámoltatja a Kormányt a területfejlesztési politika végrehajtásáról.

A Kormány a központi végrehajtó hatalom általános hatáskörű legfőbb szerve, tagjai a miniszterelnök és a miniszterek. A Kormány rendelkezik a regionális politika központi irányításában a legfontosabb eszközrendszerrel, hiszen dönt a fejlesztési pénzeszközök decentralizálásáról, összehangolásáról, a kiemelt térségek fejlesztési programjairól.

Emellett előkészíti és az Országgyűlés elé terjeszti az országos területfejlesztési koncepciót, a területfejlesztési politikát meghatározó irányelveket, célokat és hosszú távú prioritásokat, az országos és a kiemelt térségekre vonatkozó területrendezési terveket és azok önkormányzatokra is kötelező elemeit, a területfejlesztési támogatások és a decentralizáció irányelveit, a kedvezményezett térségek besorolásának feltételrendszerét, az éves költségvetési törvényben a területfejlesztést szolgáló pénzügyi eszközöket és az egyes pénzügyi kedvezményeket; összehangolja a különböző területfejlesztési célokat szolgáló állami pénzeszközöket.

A Nemzeti Fejlesztési Kormánybizottság állást foglal a Kormány számára a fejlesztési és tervezési feladatokról, különösen a 2014-2020 pénzügyi időszakhoz kapcsolódó feladatokról, a támogatások felhasználásához szükséges intézményrendszer kialakításáról és működtetéséről.

Országos szinten a Kormány, illetve a tárcák területfejlesztéssel összefüggő feladatainak végrehajtása mellett az Országos Területfejlesztési Tanács (OTT) tevékenysége meghatározó, melyben az érintett tárcák mellett a területi (megyei, regionális), illetve szakmai képviselő is szerepet kap.

A területfejlesztés a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium, majd az Innovációs és Technológiai Minisztérium a stratégiai tervezés a Nemzetgazdasági Minisztérium, később Pénzügyminisztérium hatáskörébe tartozik. A minisztérium feladatai a fejlesztéspolitika körében a hazai és európai uniós fejlesztéspolitika alakítása és végrehajtása, ágazati fejlesztések összehangolása, idegenfogalmi fejlesztések, a kutatás-fejlesztés és a technikai innováció, az úrkutatással kapcsolatos feladatok ellátása. Az Innovációs és Technológiai Minisztérium mint a hazai fejlesztéspolitikáért felelős miniszter munkaszervezete előkészíti a kormányzati támogatási döntések végrehajtását szolgáló szabályozásokat, biztosítja az ágazati és területi szereplői közötti koordinációt. Együttműködik a fejlesztéspolitikában érintett szakmai és civil szervezetekkel, közreműködik a gazdaságstratégia cél-, eszköz- és intézményrendszerének a kidolgozásában.

Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2001. évi CLXXXIX. törvény értelmében a megyei önkormányzatok területfejlesztési, vidékfejlesztési, területrendezési, valamint koordinációs feladatokat látnak el, ezen belül valósulnak meg a hosszútávú fejlesztési koncepciók és megyei fejlesztési programok, alprogramok kialakítása, együttműködve a megyei jogú városok önkormányzataival. Ezen kívül előzetesen véleményezi a térségi fejlesztési koncepciókat.

Magyarország Kormánya a Széchenyi Programirodáról szóló 68/2011. (IV. 28.) Kormányrendeletben az Új Széchenyi Tervben meghirdetett pályázóközpontúság, minőség és hatékonyság elveinek megvalósítása érdekében elrendelte a Széchenyi Programirodák felállítását. A Széchenyi Programirodák maguk is egy uniós projekt, a Széchenyi Programirodák létrehozása, működtetése – VOP-2.1.4-11-2011-0001 számú projekt keretében kerültek felállításra, működésüket magyar és uniós pénzügyi forrás biztosította és biztosítja mai is.

A 2012. október 16-i 1449/2012 Kormányrendelet kimondta, hogy a Széchenyi Programirodák Nkft. felett a tulajdonosi jogokat a Miniszterelnökséget gyakorolja, 2012. november 1-től. Ez a kormányrendelet a Programirodák feladatkörébe utalta az alábbiakat: a Széchenyi Programirodák rendszerének fejlesztése és működtetése (tanácsadói hálózat), a 2014-2020 közötti időszakban a Határon Átnyúló Uniós fejlesztések menedzselése, a 2014-2020 közötti programozási időszak területi alapú tervezés koordinációjának támogatása.

A 450/2013. (2013.11.28) Kormányrendelet, mely a 68/2011. Kormányrendelet módosítása, az eredeti Kormányrendeletet az alábbi bekezdéssel egészítette ki: A Széchenyi Programiroda Nonprofit Kft. 2014. január 1-jétől ellátja a 2007–2013 programozási időszakhoz kapcsolódóan – az egyes operatív programok technikai segítségnyújtás keretéből finanszírozott – szerződésben rögzített, az európai uniós támogatásban részesülő, nem a támogatási szerződésben vállaltaknak megfelelően előrehaladó projektek projektfelügyeleti rendszerének kialakítását és működtetését. 2015. december 31-ig a projektfelügyeleti rendszer működtetése tette ki feladatunk nagy részét Heves megyében. Ezzel a segítségnyújtással, a Társaság jelentős részt vállalt abban, hogy a 2007-2013 időszak európai uniós forrásai hatékonyan kerültek lehívásra. A 2014-2020 uniós pénzügyi ciklushoz kapcsolódó szakmai tevékenység főként 2016. január 1-től vette kezdetét. Ezen tevékenységek az alábbiakban kerülnek részletezésre.

2018. december 1. napjától megváltozott struktúrával működik Társaságunk. A korábbi 7 régió átalakult 4 térséggé. Heves megye – Borsod-Abaúj-Zemplén, Nógrád, Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg – mellett az Északkelet-magyarországi Térséghez tartozik. Heves megyében továbbra is Egerben, a Bródy Sándor u. 4. szám alatt található az SZPI irodája. Széchenyi Programirodák országos hálózatának működési feltételeit jelenleg a KÖFOP-3.3.3-15-2016-0001 azonosítószámú projekt biztosítja.

XII. Partnerségi Terv

Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. CLXXXIX. törvény 27. § (1) bekezdése szerint a megyei önkormányzat területfejlesztési, vidékfejlesztési, területrendezési, valamint koordinációs feladatokat lát el. A törvény alapján a területfejlesztés vált a megyék – megyei önkormányzatok – egyik legfontosabb feladatává, amelyet a területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény későbbi módosításai tovább erősítettek.

A területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet 13. §-a alapján a megyei területfejlesztési koncepció és megyei területfejlesztési program megalkotására Partnerségi Terv kerül megállapításra,

A Partnerségi Tervet a Heves Megyei Közgyűlés 2020. szeptember hónapban fogadta el. A dokumentum a COVID-19 világjárvány okozta helyzetet is figyelembe vette.

A bevonás céljai:

A partnerségi terv alapján történő bevonás céljai: az állampolgárok, az érintett területen működő érdekképviselők, a térség területfejlesztési szereplői és a véleményezésre jogosult szervezetek Heves megyét érintő elképzeléseinek áttekintése; helyzetértékelés és a jelenlegi kihívások feltárása; intézkedési javaslatok megfogalmazása; az elkészült anyagok véleményezése, mindezek által az érintettek tervezésbe való bevonása.

A bevonás eszközei és részvételi formái:

A partnerségi terv végrehajtása során elsősorban az elektronikus felületeket, illetve a digitális információs csatornákat kell alkalmazni a gyorsabb információcseré és a kialakult járványügyi helyzet miatt.

Partneri kör

A partnerség felöleli az államigazgatási és helyi szakigazgatási szerveket, az önkormányzatokat, önkormányzati szövetségeket, a közszolgáltató szervezeteket, a civil-, társadalmi- és egyházi szervezeteket, a helyi gazdasági szervezeteket és vállalkozásokat, valamint a közéletre hatást gyakorló prominens érdekelteket. Területi szempontból a belső partnerség a megyén belül működő szervezetek köre, a külső partnerség a megyén kívüli szervek /szomszédos megyék, központi szervek/ köre.

A bevonandó célcsoportok:

a jogszabályban megnevezett véleményezésre jogosultak (a Korm. rendelet 18. § (5) bekezdése illetve a 10. sz. melléklete alapján)

1. miniszterek
2. országos önkormányzati érdekszövetségek
3. az érintett térségi fejlesztési tanácsok
4. a szomszédos megyei önkormányzatok
5. az érintett megyei jogú város önkormányzata

mindezekén túl bevonásra kerülnek:

- érdekképviselések, konzultációs fórumok
- területi nemzetiségi önkormányzatok
- gazdasági szektor szereplői,
- társadalmi szervezetek;
- felsőoktatási intézmények;
- történelmi egyházak;
- állampolgárok

A partnerségi terv végrehajtása:

A COVID-19 világjárvány második hulláma kialakult országos helyzetet figyelembe véve a koncepció és a program társadalmi és szakmai egyeztetése, a Partnerségi Terv végrehajtása döntően írásban, elektronikus úton végezhető el. Az egyedi vélemények becsatornázási lehetőségei azonban kibővíthetők azzal, hogy igény szerint szűk körű konzultációkra kerülhet sor.

2020. október 15-én a Heves Megyei Önkormányzat a 2021-2027-es fejlesztési ciklusra vonatkozóan megküldte a fejlesztési célok, tervezett projektek összegyűjtése céljából adattábláját a 40/2020. (IX.25.) közgyűlési határozatban elfogadott partnerségi tervében szereplő szervezetek számára. A fejlesztési igények felmérésére vonatkozó levelünket az Önkormányzat honlapját is közzé tettük. 25 db szervezet küldte vissza részünkre fejlesztési igényeit.

Ezek az alábbiak voltak:

- Egri Főegyházmegye
- Gyöngyösi Református Egyházköztség
- Egervölgyi Református Egyházmegye
- Bükk Nemzeti Park
- SZIE Károly Róbert Campus, Gyöngyös
- Egri Tankerületi Központ
- Hatvani Tankerületi Központ
- Eventus Üzleti Művészeti Szakgimnázium, Eventus Üzleti Tudományok Szakképző Iskoláért Alapítvány
- Magyar Közút Nrt.
- Heves Megyei Kereskedelmi és Iparkamara
- Nemzeti Agrárgazdasági Kamara
- Mátra Térségi TDM

- ÉFOÉSZ Heves Megyei Közhasznú Egyesülete
- Felsőtárkányi Sziklaforrás Egyesület
- Fittenfut Sport és Szabadidő Egyesület
- Gyöngyös Város Barátainak Köre
- Noszvaj Idegenforgalmáért Egyesület
- Noszvaji Polgárőr Egyesület
- Pitypang Noszvaji Hagyományápoló Egyesület, Noszvaj
- Farkaskő Noszvaji Barlang Művésztelep Egyesület
- Szihalom Mozgáskorlátozottainak és Barátainak Egyesülete
- Albert Schweitzer Kórház, Hatvan
- Északerdő Zrt.
- Mátrai Erőmű Zrt., MVM Zrt.
- Északmagyarországi Regionális Vízművek Zrt.

A Partnerségi Terv eredményei

A települési önkormányzatok körében 2020. évben projektgyűjtést végzett a megyei önkormányzat. A települések tételes igényeket nyújtottak be nem csak az európai uniós forrásokból finanszírozható, hanem egyéb fejlesztési igényeik vonatkozásában is. A megye települési önkormányzatainak 82,6 %-a (100 település) visszaküldte fejlesztési elképzeléseit a 2021-2027 közötti fejlesztési ciklusra vonatkozóan. Ezen elképzelések is felhasználásra kerülnek a megyei tervezési dokumentumainkba.

2020. októberében a Heves Megyei Önkormányzat a Heves Megyei Kereskedelmi és Iparkamara közreműködésével a különböző iparágak aktuális helyzetének feltérképezése, a potenciális fejlesztési irányok meghatározása, a válságkezelési lehetőségek áttekintése céljából a Heves megyei vállalkozások részére megküldte projektgyűjtő adatlapját. A vállalkozásoktól beérkezett fejlesztési elképzeléseket (19 cég nyújtotta be fejlesztési elképzeléseit) a tervezési folyamatba felhasználásra került.

A társadalmasítási eljárás folyamatában, Heves Megye Területfejlesztési Konceptiója (2021-2027) Helyzetértékelés dokumentuma vonatkozásában a 45 napos határidő lejártáig (amely a 2021. március 2-i időpontot jelentette), 13 szervezet, a Javaslattevő munkarész esetében 10 szervezet, míg a Függelék munkarész esetében 2021. március 2-ig 3 szervezet küldte meg észrevételeit-javaslatait. A javaslatok több, mint 95%-a beépítésre került a dokumentumba.

Mindezekon kívül az *Északkelet-magyarországi Gazdaságfejlesztési Zóna Heves megyét érintő* tervezési stratégiája című dokumentumában szereplő információkat is feldolgozásra került a Heves Megye Területfejlesztési Konceptiójának felülvizsgálatához és Heves Megye Területfejlesztési Programjának elkészítéséhez kapcsolódóan.

XIII. Helyzetértékelés

13.1 Trendek elemzése

mutatók	2009			2018			trend	eltérés a régiós értéktől (2018)	eltérés az országos értéktől (2018)
	Heves megye	É-Mo-i régió	országos	Heves megye	É-Mo-i régió	országos			
Lakónépesség (1 000 fő)	310,1	1312	10030	293	1143	9773	azonos, de a régiós trendhez képest kisebb dinamika		
Természetes szaporodás/fogyás (ezrelék)	-5,66	-4,52	-3,39	-6	-4,61	-4,16	trend azonos, de a mértéke nagyobb		
Vándorlási egyenleg (ezrelék)	-3,89	-7,07	n.a.	-1,97	-5,16	n.a.	trend azonos		
Öregedési mutató	159,8	140,5	151	190,2	170	179,4	trend azonos		
Foglalkoztatottsági ráta (százalék)	52,1	50,36	57,31	60,7	59,1	63,94	trend azonos		
Foglalkoztatottak száma, száz lakosra (fő)	35	34	39	40	39	43	trend azonos		
Nyilvántartott álláskeresők a munkaképes korú népesség százalékában	11,58	14,95	9,47	5,1	6,98	3,64	trend azonos		
Tartós munkanélküliek aránya (%)	51,73	57,17	53,38	47,16	51,4	48,1	trend azonos		
Pályakezdő munkanélküliek aránya (százalék)	8,68	9,95	8,49	8,54	10,1	8,9	trend azonos		
Adófizetők aránya (százalék)	43,14	40,69	44,14	50,13	49,44	49,57	azonos, de a régiós trendhez képest kisebb dinamika		
Egy lakosra jutó összes nettó jövedelem (Ft)	609 819	558 452	649 049	1 003 319	920 575	1 043 113	trend azonos		
Magas- illetve alacsony jövedelműek aránya (fő)	11,5	10,3	15,3	28,8	22,2	32,6	trend azonos		
Regisztrált nonprofit szervezetek ezer lakosra jutó száma, 2011-től (db)	11,2	10,6	12,2	12,5	11,6	13,3	trend azonos		
A háziorvosok betegforgalma, ezer lakosra (fő)	7268	5792	6895	7184	5725	7082	trend azonos		
Felsőoktatási kapacitások	82,2	33,8	41,19	31,2	16,95	29,9	trend iránya ua. de sokkal nagyobb mértékű		
Regisztrált gazdasági vállalkozások száma ezer lakosra, 2011-től (db)	152	120	166	160	126	172	trend azonos		
A szolgáltatásban foglalkoztatottak aránya (százalék)	54,8	58,4	63,2	58,8	61	64,7	trend azonos		
Fajlagos K+F ráfordítás (1 000 Ft)	12 400	10 004	13 289	15 444	16 370	18 288	országos trend folyamatos emelkedés, régiós/megye hullámváz		
Fajlagos K+F kapacitás (fő)	25	19	50	26	20	57	trend azonos		
Összes kereskedelmi szálláshely szállásférőhelyeinek száma, ezer lakosra (db)	42,8	29	32,7	49,2	33,6	37,6	trend azonos		
Vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken, ezer lakosra (db)	2087	1184	1959	3811	1857	2479	trend meredekebben emelkedik		
Külföldi vendégek által eltöltött vendégéjszakák aránya (százalék)	18,16	17,18	53,78	14,36	17,57	48,78	nyílik az olló a régiós trendhez képest		

Fajlagos export értékesítés (millió Ft)	3,2	2,6	4,1	7,2	5,7	11,3	trend azonos		
Személygépkocsik száma, ezer lakosra (db)	287	258	301	351	327	373	trend azonos		
Újonnan forgalomba helyezett személygépkocsik száma, ezer lakosra (db)	5	4	8	22	20	30	trend azonos		
Új építésű lakások aránya (százalék)	0,29	0,29	0,74	0,16	0,14	0,4	trend emelkedőben, de dinamikája kisebb mint a régiós és országos		
Közműolló (%)	67,3	72,6	76,2	83,3	84	86	azonos, de az elmúlt években lassuló		
Háztartási villamosenergiafogyasztás (1000 kWh/fő)	1,16	0,99	1,13	1,16	1,01	1,13	trend azonos		
Háztartási gázfogyasztás (1000 m3/fő)	0,71	0,72	0,86	0,73	1,01	0,87	az országos trendet követi, a régiós erősebb emelkedést mutat		
szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás hozzáadott értékének nagysága és részesedése a gazdasági teljesítményből (%)	n.a.	n.a.	n.a.	3*	1,6*	2,1*			
bölcsődei férőhelyek száma	490	1755	26 687	1029	3809	48 702	trend meredekebben emelkedik mint az országos átlag		
Egy gyógyszerhátra jutó lakosok száma	3788	4277	n.a.	3928	4506	n.a.	azonos, de a régiós trendhez képest pozitívabb helyzet		
100 ezer lakosra jutó regisztrált bűncselekmények száma	3 389	3370	3 931	2153	1991	2 044	trend azonos, de a mértéke nagyobb		
Öntözött alapterület (ha)	647	2 253	107 106	1 077	3 038	96 849	trend azonos		
Betakarított összes szőlő termés – kertben és lugason termelt szőlőmennyiséggel együtt (tonna)	96 318	125 754	550 000	90 820	132 072	533 071	az országos trendet követi, a régiós ellentétes irányt mutat		
Az ipari termelés értéke (Millió Ft)	497 447	1 953 413	17 962 989	1 459 133	4 648 155	32 055 798	trend azonos		
Lakosságtól közszolgáltatás keretében elszállított összes hulladék (tonna)	76 807	292 182	2 549 797	82 390	279 649	2 386 811	Nem követi sem az országos , sem a régiós trendet, azokkal ellentétes trend jellemzi		
A közszolgáltatás keretében elszállított és anyagában hasznosított települési hulladék (tonna)	2 484	13 137	259 545	12 796	64 806	742 457	trend azonos		

jelmagyarázat:

	* becsült adat rosszabb
	jobb
	közel azonos

13.2. A térség erősségeinek, gyengeségeinek, lehetőségeinek és a térséget fenyegető veszélyek azonosítása

Erősségek	Gyengeségek
- Az ország két legmagasabb hegysége a Bükk és a Mátra (a 800 méter feletti részek 90%-a) lényegében itt található (Magashegyi klíma); - A Mátra és Bükk, illetve Aggteleki Karszt közötti terület természetközeli állapota; - Európai viszonylatban is kiemelkedő geotermikus adottságok: geotermikus grádiens kedvező, egyik legkutatottabb terület (Egerdemjéni kőolajmező); - Mátraaljai és Egri Borvidéket teljesen, Bükkaljai-t részben magába foglalja a megye; - Tisza-tó, Tisza folyó léte; - A Mátrai Erőmű az ország energia ellátásában jelentős; - A Bükki Nemzeti Park jelenléte és másik két nemzeti park (Aggtelek, Hortobágy) viszonylagos közelsége; - A főváros és a régióközpontok viszonylagos közelsége; - Ukrán, orosz, lengyel, román tranzit útvonal áthaladása; - Szlovákia közelsége; - Hítéleti központ; - Történelmi hírnév; - Két egyetem jelenlétéből adódó jelentős innovációs és felsőoktatási potenciál; - Pozitív vándorlási különbözet a 2017- 2018-2019-es években; - Javuló iskolázottsági mutatók; - Alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete az országos adatok több mint 90 %-át éri el; - A munkanélküliségi ráta kedvező alakulása, amely az országos szintnél alacsonyabb szintű; - Növekvő egy főre jutó GDP érték, országos átlaghoz konvergálás; - Folyamatosan növekvő adóbevételek; - A regisztrált vállalkozások száma dinamikusan növekvő tendenciát mutat; - A megye tökevonzó képességének javulása; - Kiemelkedő turisztikai desztinációk; - Az export volumenének dinamikusan növekedése; - A húzóágazatok teljesítménymutatóinak emelkedése, az ágazatokban történő fejlesztések, beruházások dinamikus mértékű növekedése; - Az alapinfrastruktúra, kerékpárutak jelentős mértékű fejlődése; - Óvodai és bölcsődei férőhelyek növekvő száma; - A felsőoktatási képzőhelyek rendelkeznek a helyi igényekhez is igazodó képzési portfólióval, elsősorban a pedagógusképzés, hittudomány, a szőlészet-borászat és a kreatív ipar területén; - Gazdaságba beágyazódott kutatási és fejlesztési tevékenységek megvalósulása a szőlészet-borászat és az oktatásfejlesztés területén; - Hiányszakmák 75 %-át lefedő szakképzési portfólió; - A Heves Megyei Szakképzési Centrum jelenléte a megyében 8 szakképző intézménnyel és stabil képzési struktúrája - Stabilan működőképes ipari parkok; - Folyamatosan bővülő lakásállomány elsősorban a városokban; - Aktív klasztertevékenység a húzóágazatokban; - Nagy értékű Európai Unió és magyar társfinanszírozott pályázati forrás bevonás; - A húzóágazatok jelentős K+F+I potenciállal rendelkeznek; - Változatos táji adottságok; - Nagyfokú erdősisűtség; - Jelentős ásványkincs-vagyon (lignit, rézérc, mészkő, andezit); - Síkvidéki területek jó minőségű talajai; - Jelentős megújuló energia-potenciál.	- Elégtelen infrastruktúra a Bükki Nemzeti Park és a Tisza-tó, megye északi -, déli fele megközelítésére; - Önkormányzatok többsége szakemberhiány miatt csak sodródik, nincs tényleges szakmai koncepciója; - Önkormányzatok közötti alacsony szintű együttműködés; - Vállalkozások egymás közötti minimális együttműködése; - Előregedő vállalkozások; - Országos mértéket meghaladó népességszám csökkenés; - Előregedő társadalom; - A háztartások egy főre jutó bruttó jövedelme tekintetében nő a különbség az Észak-magyarországi régió és az ország között; - Feldolgozóipar az országos átlagot meghaladó mértékben foglalkoztat munkaerőt; - Az Észak-magyarországi régió szegénység és társadalmi kirekesztődés adatai pozitív irányban változtak, értékei viszont még így is meghaladják az országos adatokat; - Helyenként romló útminőség, a felújítás nem tud lépést tartani az igényekkel; - Szomszédos megyékkel való kapcsolat gyengesége (megyehatáron átnyúló közösségi közlekedés nehézsége); - Hatvan-Gyöngyös-Eger gazdasági tengelyhez képest továbbra is periférikus helyzetben lévő területi egységek; - Eger megyén belüli peremhelyzete miatt számos településről rossz a megyeszékhely elérése; - Az elnéptelenedő települések miatt csökkenhet az igény a közszolgáltatásokra, ami annak színvonalának csökkenését okozhatja, beindítva egy negatív spirált; - A járásszékhelyek és a kisvárosok egy része nem képes központi funkcióit teljeskörűen betölteni, ezért fokozott az igény a megyeszékhely és a nagyobb városok elérésére; - Csökkenő munkavállalói létszám a közszolgálati – és állami intézményekben; - Ipari húzóágazatok által igényelt műszaki képzés hiánya; - Gazdasági szervezetek beruházási teljesítményértéke növekedő tendenciát mutat, de még mindig elmarad az országos átlagtól; - KKV alacsony önerő képessége, amely hátrányt jelent a pályázatoknál is; - Jelentős fejlettségi szintek a megyén belül; - Szegregációs folyamatok fokozottabb jelenléte a periférikus részekben; - Jelentős számú inaktív és alacsony iskolai végzettségű a munkanélküliek között; - A periférián lévő szegregátumok végleges leszakadása, önérvényesítő képességük alacsony.

Lehetőségek	Veszélyek
• Tisza-tó fejlesztése (közút, kerékpárút); • Nemzeti parki turizmus és ökoturizmus fenntartható fejlesztése; • Biogazdálkodási övezetek létrehozása, feltételek további bővítése; • Négyévszakos turizmus fejlesztése; • Észak-dél közlekedési folyosók fejlesztése; • Borvidékek turisztikai összekapcsolása; • Hítéleti turizmus fejlesztése; • Magasszintű felsőoktatás megléte; • Nemzetközi közlekedési folyosó (TEN-V.) és kerékpárút (EV14) áthalad rajta; • A fő közlekedési tengely mentén fekvő településekről Budapest és a régióközpontok jól megközelíthetők; • Új és alternatív fő hálózati elemek kiépítése és fejlesztése (pl. a Füzesabony – Tiszafüred – Debrecen vasútvonalban rejlő potenciál kiaknázása); • A Falusi CSOK lehetőséget ad a falvak elnéptelenedésének csökkentésére; • A megyei önkormányzat koordinációs szerepe segíti a források hatékony felhasználását; • Az elkerülő utak megépülése csökkenti az adott települések környezeti terhelését; • Az úthálózatok fejlesztése és a kerékpárutak hálózatosodása segíti a területi kiegyenlítődést, fokozza a gazdasági együttműködést; • A Mátrai Erőmű energetikai szerkezetváltásának sikeres végrehajtása megőrzi gazdasági súlyát és pozícióját az energia szektorban.	• A Tisza-tó és más természeti környezetünk korlátozott befogadó képessége (zajszennyezés, élővilág megzavarása, szemetelés stb.); • Meglévő infrastruktúra és intézményhálózat fenntarthatatlansága; • Képzett munkaerő elvándorlása, a fővárosi vagy külföldi bérszint elszívóhatása miatt; • Klímaváltozás okozta időjárási extrémítások gyakorivá válására -, villámárvizekre -, belvízveszélyre való felkészületlenség; • Klímaváltozás várható közvetlen negatív hatásai a turizmus szektorra • Dombvidékek erős talajpusztulási folyamatai; • Szennyezett területek hosszútávú környezeti hatásai; • Utak, kerékpárutak felújításának elmaradása rontja a gazdasági versenyképességet; • A szegregátumokban élő, nagyon alacsony iskolai végzettséggel rendelkező társadalmi réteg tovább örökíti a szegénységet.

13.3. Pandémia hatása a megye gazdaságára

2020 I–III. negyedévében a gazdasági-társadalmi folyamatokat meghatározták a koronavírus okozta járvánnyal kapcsolatos intézkedések. Ezek hatása egyes ágazatokban (például a turizmusban) a járvány első, márciustól júniusig tartó hulláma után is jelentős maradt, és a gazdasági szereplők fogyasztási, beruházási döntéseit továbbra is befolyásolta.

2020. I–III. negyedévben a telephelyi adatok alapján az ipar teljesítménye 13%-kal elmaradt az egy évvel korábbtól. A megyei székhelyű építőipari szervezetek termelése 14, a beruházások volumene 28%-kal csökkent. Az év első kilenc hónapjában szinte ugyanannyi lakást vettek használatba, mint az előző év azonos időszakában, a lakásépítések népességre vetített száma jóval elmaradt az országos átlagtól.

A III. negyedévben – az országos folyamatokhoz hasonlóan – a járvány kedvezőtlen hatásaival összefüggésben a foglalkoztatottak száma csökkent, a munkanélküliek emelkedett az egy évvel korábbihoz képest. **A foglalkoztatási arány (56,0%) és a munkanélküliségi ráta (3,7%) egyaránt alacsonyabb volt az országos átlagnál.** A teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete 8,0%-kal magasabb volt 2020 I–III. negyedévében, mint az előző év azonos időszakában. Összege (360 ezer forint) meghaladta a megyék – főváros nélkül számított – átlagát (342 ezer forint).

A munkaerőpiacon 123 ezer fő foglalkoztatottként, 5 ezer fő munkanélküliként jelent meg. A járvány következtében a foglalkoztatottak száma csökkent, a munkanélküliek nőtt 2019 III. negyedévéhez képest. A változás mértéke mindkét mutató esetében nagyobb volt az országosnál. A foglalkoztatási ráta 56,0%-ot tett ki, ami 3,2 százalékponttal elmaradt az egy évvel korábbtól. Az arány alacsonyabb volt az országos átlagnál (60,5%). A munkanélküliségi ráta 3,7%-ot ért el, ami 1,2 százalékponttal meghaladta az egy évvel korábbit. Az arány elmaradt az országos átlagtól (4,4%). Az inaktívok száma 92 ezer főt tett ki, 6,0%-kal többet az egy évvel korábbinál. A növekedést részben az okozta, hogy a munkahelyüket elvesztett személyek túlnyomó többsége – a személyes kontaktus elkerülése és a járvány következtében kialakult gazdasági helyzet miatt – nem tudott aktívan munkát keresni és/vagy két héten belül munkába állni.

A Heves megyei székhelyű gazdasági szervezetek 2020. I–III. negyedévben 84 milliárd forint értékű új beruházást valósítottak meg, összehasonlítva áron 28%-kal kevesebbet az egy évvel korábbinál. A csökkenés mértéke ebben a megyében volt az egyik legnagyobb. A beruházási érték 60%-át a legalább 50 főt foglalkoztató vállalkozások realizálták. **A koronavírus okozta járvány által előidézett kedvezőtlen gazdasági környezet hatására a III. negyedévi teljesítmény volumene 67%-kal elmaradt az előző év azonos időszakától. A**

beruházások viszonylag koncentráltak voltak. A fejlesztési források 56%-át a feldolgozóiparban, 6,2%-át a közigazgatásban, 5,3%-át a szállítás és raktározásban használták fel. A szállítás és raktározás beruházásainak volumene 56%-kal visszaesett, a feldolgozóiparé 32%-kal csökkent, a közigazgatásé majdnem azonos volt az egy évvel korábbival. A feldolgozóiparon belül az elektronikai iparban, a járműiparban, valamint az élelmiszeriparban valósultak meg a legnagyobb értékű beruházások. Anyagi-műszaki összetétel alapján a fejlesztések 67%-a gépek, berendezések és járművek beszerzésére, 33%-a épületek és egyéb építmények építésére irányult. Az építési beruházások volumene 24%-kal csökkent. A belföldi gyártású gépek, berendezések és járművek teljesítményértéke összehasonlításon 32, a külföldieké 29%-kal visszaesett. Az értékek alapján a gépek, berendezések és járművek 69%-a importból származott.

Heves megyében a 4 főnél többet **foglalkoztató ipari vállalkozások telephelyein az I–III. negyedéves kibocsátás volumene 2010 óta folyamatosan emelkedett, 2020 első kilenc hónapjában viszont a járvány negatív hatásainak következtében a termelés 13%-kal elmaradt az egy évvel korábbitól.** (Országosan 9,0%-kal csökkent a teljesítmény.) A termelési érték 1085 milliárd forintot tett ki.

A járvány miatti tavaszi korlátozások és üzemleállások a megyében is nagymértékű visszaesést okoztak. **A termelés kiesés júniustól mérséklődött, augusztusban és szeptemberben pedig már 2,6, illetve 11%-kal meghaladta az ipari teljesítmény az egy évvel korábbit.** A 49 főnél többet foglalkoztató, megyei székhelyű ipari vállalkozások 2020. I–III. negyedévi termelése (folyó áron 950 milliárd forint) összehasonlításon 16%-kal elmaradt az egy évvel korábbitól. A visszaesés szinte teljes egészében a megyei teljesítmény közel hétévedet adó elektronikai ipar és a járműgyártás termelési kiesésének volt a következménye. **Az ipari értékesítés volumenének 15%-os csökkenése alapvetően az exportpiacok szűküléséből származott,** a belföldi eladások 2,8%-kal mérséklődtek. Az export 17%-os visszaesése elsősorban az elektronikai ipar kivitelének csökkenéséből adódott, de a járműgyártás is jelentősen hozzájárult. A hazai bevételek elmaradásában pedig a fémfeldolgozás, kohászat játszott a kulcsszerepet. A megyében összességében az exporteladások domináltak, a bevételek 85%-a ebből származott.

Heves megyében a koronavírus okozta járvány első, tavaszi hulláma idején sok kereskedelmi szálláshely zárva tartott a korlátozó intézkedések hatására, és vendégforgalmukat nyáron is visszafogta az emberek csökkenő utazási hajlandósága, szeptembertől pedig a fertőzés ismét fokozódó terjedése és a külföldiek beutazására vonatkozó szigorítás. Ennek következtében 2020 I–III. negyedévében **a szállodákban, panziókban, kempingekben, üdülőháztelpeken, közösségi szálláshelyeken a vendégek (297 ezer) és az általuk eltöltött vendégéjszakák (690 ezer) száma 39, illetve 38%-kal csökkent az előző év azonos időszakához képest.** Nyáron fokozatosan visszatértek a vendégek, a szálláshelyeken a legforgalmasabb hónapnak számító augusztusban az eltöltött vendégéjszakák száma 16%-kal maradt el az előző évitől. Szeptemberben viszont ismét kedvezőtlen irányba változott a tendencia, 26%-kal csökkent az értéke az egy évvel korábbihoz képest. A külföldi állampolgárok hosszabb ideig szembesültek utazási korlátozásokkal, mint a magyarok, a járvány második hullámának erősödésétől, szeptembertől az országba látogatásukat újra feltételekhez kötötték. Ebből is adódóan 2020 I–III. negyedévében a külföldi vendégek által a megyében eltöltött vendégéjszakák száma erőteljesebben csökkent, mint a belföldieké, összességében 69%-kal kevesebb éjszakára (49 ezerre) maradtak a kereskedelmi szálláshelyeken, mint 2019 azonos időszakában. A belföldi vendégek éjszakái (641 ezer) 33%-kal csökkentek. A szálláshelyek első kilenc hónapban regisztrált összes bruttó árbevétele (14 milliárd forint) folyó áron 29%-kal elmaradt az egy évvel korábbi értéktől. Az árbevételben belül a szállásdíjak összege 26, a vendéglátásé 29, az egyéb szolgáltatásoké 35%-kal csökkent.

13.4. Lehetséges fejlesztési irányok és cselekvési területek azonosítása

1. **Gazdaságfejlesztés** A rendszerváltás óta Heves megye ipari termelése a megye területnagyságához és lakosságszámához képest jelentősen hozzájárul – elsősorban a járműiparhoz köthető multinacionális cégek okán – a nemzetgazdaság teljesítőképességéhez. Ezen kedvező helyzet fenntartása, illetve a befektetési környezet folyamatos javítása a jövőben is feladatunk. Nem szabad elfelejtenünk azonban a kis- és középvállalkozásokról sem, hiszen legnagyobb számú munkavállalót a gazdasági szektor ezen szegmense foglalkoztatja. A jövőben várható gazdasági diverzifikáció kapcsán fontos kiemelni, hogy a feldolgozóipar túlsúlya kockázatot jelenthet az átmenet során, ezért szükséges egyéb ágazatok megerősítése. Az átmenet fontos pillérét képezi éppen ezért a kkv-k fejlesztése, a Mátrai Erőmű transzformációjával járó helyi vállalkozások körében végbemenő növekedés, új vállalkozások létrejötte, valamint a körforgásos a zöld gazdaságfejlesztés jegyében a helyi gazdaság átállása.
2. **Turizmus** Heves megye egyedülálló turisztikai vonzerőkkel rendelkezik, a turisztikai ágazat szinte minden szegmenséből találhatók nálunk attrakciók. A turisztikai termékek életpályája viszont lényegesen

rövidebb más gazdasági ágakhoz képest, így elengedhetetlen a folyamatos megújulás mind az attrakciók, mind a szolgáltatások tekintetében annak érdekében, hogy megőrizze a hazai és nemzetközi viszonylatban is jelentős szerepét. Az elkövetkező években bekövetkező gazdasági diverzifikációval járó változások hozzájárulhatnak a térség turisztikai erejének növeléséhez, a turizmus szerepének további erősítéséhez.

3. **Energetika** Az energetikai szektor fejlesztése gazdasági versenyképesség és a klímavédelem szempontjából is kiemelten fontos. Elengedhetetlen a megújuló energiákat használó technológiák egyre nagyobb arányú alkalmazása, emellett az energiahatékonyság fokozása is. A Mátrai Erőmű Magyarország klímavédelmi vállalásaihoz alkalmazkodó átalakítása és hosszú távú üzemeltetése az ország energia biztonsága és a térség gazdasági életében betöltött szerepe miatt kiemelt fontosságú.
4. **Agrárrium** A mezőgazdaság és élelmiszertermelés stratégiai ágazat. Megyénk változatos természeti környezete a mezőgazdaság többféle szektorának nyújt megfelelő adottságokat. Fontos feladat, hogy a megtermelt alapanyagok minél nagyobb arányban kerüljenek feldolgozásra a megye határain belül, így biztosítva az ágazat nagyobb jövedelmezőségét.
5. **Humánerőforrás- és intézményfejlesztés** Megyénk gazdasági versenyképessége, illetve a személyes boldogulás érdekében is fontos a képzett, dolgozni akaró aktív lakosság megteremtése. Ezen túl biztosítani szükséges az idősek, illetve a társadalom periferiájára szorulóknak megfelelő támogatását. Mindehhez szükséges az oktatási-, szociális-, kulturális és egészségügyi intézmények folyamatos fejlesztése, korszerűsítése.
6. **Természeti erőforrások védelme** Megyénk számos, védett természeti értékkel rendelkezik, melyek megőrzése az utókornak komoly felelősségünk. Ezen túl a fejlesztések, beruházások is a természet erőforrásainak minél kisebb mértékű igénybevételevel kell, hogy megvalósuljanak.
7. **Települési vonzerő fokozása** Megyénk lakosságának megőrzése és gyarapítása elengedhetetlen az élhető települések megteremtése nélkül. Nagyon fontos a településeink megfelelő elérhetősége, a jó minőségű közúthálózat, a fenntartható közlekedési formák terjesztése. Mind a falvakban, mind a városokban élők számára biztosítani kell a megfelelő szolgáltatásokat, továbbá a kék- és zöldinfrastruktúra fejlesztésével a települési környezet minőségének javítását.
8. **Digitális átállás** Korunk kulcskérdése a digitalizáció eredményeinek ismerete és használata. Nagyon fontos a digitális kompetenciák fejlesztése, mert az oktatás, a szolgáltatások igénybevétele, a munkavállalás során hátrányba kerülnek, akik nem tudják alkalmazni a digitális fejlesztéseket.
9. **Területi kiegyenlítődés** Megyénken belül jelentős fejlettségi különbségekkel rendelkező területegységek azonosíthatók, melyek kiegyenlítése elengedhetetlen a kiegyensúlyozott fejlődés megteremtése és a gazdasági versenyhátrány csökkentése érdekében.